

АВСТРАЛИЙСКИ РАЗКАЗИ

АВСТРАЛИЙСКИ РАЗКАЗИ

Превод: Борис Стоянов, Георги Папанчев, Евелина Александрова,
Василка Карастоянова, Мая Пенчева, Румен Митков, Жечка Георгиева,
Христо Кънев, Андрей Стоевски, Милена Савова, Джим Сидерис,
Бисера Янкова, Татяна Стойчева, Мария Стаменкова

chitanka.info

ГЕОРГИ ПАПАНЧЕВ

ГЛАСОВЕ ОТ ПЕТИЯ КОНТИНЕНТ

Доскоро широката читателска публика почти не познаваше австралийската литература, а и не проявяваше кой знае какъв интерес към нея. Обикновеният читател познаваше отделни произведения на неколцина писатели, а останалото бе известно само на специалистите. Безспорно, фактът, че Патрик Уайт бе първият австралийски писател, получил Нобеловата награда, изигра голяма роля за повишения интерес към литературата на Австралия и за популяризирането ѝ в света. Но очевидно националното своеобразие, самобитността на литературните традиции и интересните процеси и явления, които характеризират австралийската литература в наши дни, неизбежно биха привлекли вниманието на световната културна общественост. Ето защо отличието на П. Уайт като че ли просто изигра ролята на катализатор в развитието на един естествен процес: повишеният интерес към сравнително по-новите литератури.

В същност, от формална гледна точка, австралийската литература не е от най-младите. Още по време на интензивното ѝ заселване в края на XVIII началото на XIX век Австралия вече може да се похвали с наченки на своя национална литература. Но в продължение на почти един век австралийските писатели само подражават на английските и като че ли гледат и на себе си като на представители на английската литература, които просто трябва да запознаят английските читатели с екзотиката на една далечна и много интересна страна, но не могат нито за миг да приемат, че са граждани и творци на едно съвсем различно общество. Впрочем този литературен провинциализъм, подхранван и от самия статут на Австралия като колония, а впоследствие и доминион на Англия, продължава почти до началото на Първата световна война и в известно отношение се чувства и днес в стремежа на австралийските писатели (наред с музикантите и художниците) да получат признание преди всичко в Англия или САЩ.

Най-парадоксалното в това отношение е, че по самия си характер, по тематика и проблематика, по предпочитанието към отделните жанрове, по използването на специфични средства и похвати по своя особен маниер на писане, австралийската литература още със своето възникване се различава съществено от английската, която тя приема за образец. Така например известно е определеното предпочитание на австралийските писатели към разказа, който е водещата литературна форма в рамките на националната литература. Нещо повече, именно разказът е „най-австралийският“ от всички литературни прояви в страната, най-специфичният популярен израз на националното литературно своеобразие.

Това се обяснява с най-различни причини, но несъмнено в основата на този факт стои дългата и богата устна традиция, възникнала край лагерните огньове и продължаваща и до днес сред многобройните сезонни работници в овцеферми, тръстикови плантации, сечища, златоносни находища и мини. Този своеобразен фолклор намира бързо своето място в рамките на националната литература, но в стремежа си да рафинират грубите и недоद्याлни, а нерядко и „солени“ разкази на своите сънародници писателите понякога дават само бледа представа за действителната случка, предадена с живия и сочен разговорен език. Същевременно именно писателите, поставили си за цел да използват докрай всички възможности, които предлага малкият жанр, са създали удивителни по своето разнообразие разкази, които биха правили чест на всяка литература.

Своеобразието на австралийския разказ се проявява в няколко отношения. На първо място, погледнато хронологически, би трябвало да се постави обстановката на действието — неповторимата и омайваща флора и фауна на един континент, който няма равен на себе си. Неслучайно, независимо от своята конкретна тематика и проблематика, почти всички австралийски разкази, чието действие не се развива в големия град, непременно въвеждат австралийската природа и най-често онова, което се смята за типично австралийски декор — прословутият австралийски „буш“. В своето желание да опишат точно и убедително една обстановка непозната на жителите на Англия, първите австралийски писатели поставят началото на реалистичната традиция, която изиграва главна роля в развитието на

националната им литература. Реалистичната тенденция е подсилена и от факта, че в повечето от устните разкази се подчертава автентичността на разказваната случка, и австралийските писатели наистина са убедени, че „животът е често по-странен от изкуството“, тъй като необикновена е не само австралийската природа, но и историята на самите австралийци, и тяхната съдба. Каторжниците и представителите на колониалната администрация — първите заселници на Австралия — са били хора, които е имало с какво да удивят останалите. Нечовешките условия на живот, жестоките нрави и взаимоотношения, и трудностите, които е трябвало да преодолеят, за да оцелеят, са оставили своя отпечатък върху характеристиките на тези сурови хора. Не по-лек е бил и животът на доброволните заселници, поставили си за цел да покорят необятните простори на този толкова стар и все пак млад континент. Безмилостната борба с природата, хищническото използване на природните ресурси, жестокото изстребление на аборигените — това са най-явните и безспорни страни на живота в Австралия през XIX век. Но има и други, по-малко известни, но не по-малко важни страни: другарският дух, защото сам е невъзможно да оцелееш; гордото непокорство на отречените от закона; съзидателният къртовски труд в борбата с щедрата, но и безмилостна природа. Това също подхранва реалистичната, а и демократична традиция в австралийската литература.

Друга особеност на австралийския разказ е голямото разнообразие от литературни стилове, маниери, методи, тенденции и направления, съпътстващи развитието му в историческа перспектива. Може да се каже, че разказът се оформя като специфичен национален жанр в австралийската литература именно в процеса на борба и сблъсъци между различните подходи към него и различните виждания за неговата същност. А популярността на разказа като най-предпочитана литературна форма при формирането на австралийската литература вероятно се дължи на неговите особености като литературен жанр, чиито потенциални възможности отговарят най-добре на стремежите на австралийските писатели, на техните художествени цели и намерения.

Кратки описания на различни случаи, скици от живота и отразяване на отделни страни на австралийския характер започват да се появяват в австралийските вестници още в края на XVIII и началото

на XIX век. Но специалистите са почти единодушни, че първият художествен разказ в истинския смисъл на думата е „Духът върху оградата“ (1859) от австралийския писател Джон Ланг. Това произведение носи всички белези на ранния австралийски разказ: автентичност на материала (сюжетът е базиран на истинска случка), стремеж към максимално реалистично предаване и на обстановката, и на действието; твърда нравствено-етична и социална позиция; достатъчно убедителен и по качество, и по количество диалог; наченки на характеризация; прекалена описателност и обстоятелственост. По този начин Джон Ланг (1816–1864) не само въвежда разказа в австралийската литература, но и до голяма степен предопределя основните черти на този жанр, които се запазват в продължение на почти три десетилетия. И все пак независимо от големия брой различни по характер, но еднакво неубедителни в художествено отношение разкази, публикувани към средата на XIX век в Австралия, този жанр почти не бележи напредък.

Своя първи истински разцвет австралийският разказ бележи през 90-те години на XIX век, когато, групирани около списанието „Бюлетин“ (започнало да излиза през 1880 г.), неколцина писатели (Хенри Лосън, Прайс Уорънг, Луис Бек, Стийл Ръд, Родерик Куин и някои други) постепенно променят коренно характера на австралийския разказ. Така например повечето от техните предшественици пишат разкази, които се отличават с прекалена обстоятелственост, претенциозен и натруфен стил, превзета сантименталност и неоправдана разтегленост на описанието, диалога и действията. Дори когато се описват природни картини, това става под формата на сравнения с английската природа, а характеристиките са неизменно или типични английски „джентълмени“, или антиподи на „джентълмени“, което твърде скоро ги превръща в стереотипи. Не по-малко стереотипни са и сюжетите, и героините. Изглежда, единственото достойнство на подобни писания е бил фактът, че те все пак са предавали някаква случка. Получавал се парадоксът, че когато описвали удивителната природа и удивителните обитатели на една необикновена земя, писателите сякаш едва ли не извинително са се мъчили да обяснят колко по-долу стоят и хората, и природата на тази страна в сравнение с природата и обитателите на Англия, които за тях са били и своето рода идеал и образец за подражание. Този вид

изгнание в собствената си родина „австралийски комплекс за малоценност“ в сравнение с метрополията се подхранвал и от снобизма на управляващата върхушка в Австралия, която гледала на себе си като на „британци в чужбина“, а на австралийската литература като на хилаво клонче от могъщото дърво на „голямата“ английска литература.

В продължение на десетилетия групата около сп. „Бюлетин“ създава качествено нов разказ, който бързо се оформя като типичен австралийски жанр и запазва основните си характеристики.

Прави впечатление, че писателите от групата около „Бюлетин“ се различават много един от друг, а и самите те внасят голямо разнообразие в собственото си творчество. Доказателство за това са произведенията на Хенри Лосън, който въвежда целия диапазон от смешното до трагичното, но едновременно с това никога не се повтаря: нито по маниера на писане, нито по начина на характеризация, нито по построяването на сюжета. Това може да се обясни отчасти с различното влияние върху него и останалите писатели от групата на Брет Харт, О’Хенри, Чехов, Мопасан и т.н. и отчасти със стремежа на тези писатели да разчупят шаблоните и да дадат по-голям простор на действие в тази област. Ето защо би било погрешно да се смята, че групата се е обединила, за да създаде някакъв модел, който е единствено валиден за тях. Напротив, общите черти на създадения от тях модел са в същност извлечени от множество разкази, които се отличават с голямо идейно-тематично и художествено разнообразие, защото пионерите на разказа са се стремели да овладееят по-скоро „нови територии“, отколкото да усъвършенствуват вече съществуващи модели. Същевременно, представата за този първи период на разцвет на австралийския разказ би била непълна, а и неправилна, ако не се внесат две пояснения. Първо, не всички разкази, публикувани в „Бюлетин“, са от вида, посочен по-горе. Би могло да се каже, че това се отнася главно за разказите на Лосън Стийл Ръд, докато по-голямата част от останалите не се отличават съществено от стереотипите на предшествениците им. Нещо повече — и това е второто пояснение — вярно е, че голяма част от разказите са наистина от нов тип: кратки, силни, реалистични, написани на езика, на който наистина се е говорело в Австралия, а не на измисления език на псевдоромантиците,

но с няколко явни изключения преобладаващата част от тези разкази не са били на много високо художествено равнище.

Неслучайно, когато се говори за по-нататъшното развитие на австралийския разказ, обикновено се подчертава, че то е свързано с традицията на Лосън, а не с традицията на групата около сп. „Бюлетин“. В същност традицията на Лосън бележи цял етап в развитието на австралийския разказ, етап, който завършва някъде към края на Първата световна война. Този първи етап се характеризира предимно с интереса към живота на австралийците извън големите градове, с интереса към малкия човек и неговата непрестанна борба ту с природата, ту със социалната несправедливост, ту със самия себе си. Сравнително стабилни са и художествените особености, които вече бяха посочени, но независимо от всичко променената действителност и начин на мислене след Първата световна война и особено след победата на Великата октомврийска социалистическа революция води до нови сериозни промени в австралийския разказ.

В известен смисъл, след края на Първата световна война се забелязва известен упадък в разказа и в тематично, и в художествено отношение. Единствената сериозна фигура, която поддържа престижа на разказа през този период, е Ванс Палмър, който е и свързващото звено между периода на първия разцвет на разказа в Австралия и периода на 30-те години, когато се стига до втори разцвет на разказа.

Вторият период на разцвет е свързан предимно с имената на Франк Долби Дейвисън, Дал Стивънс, Дон Едуардс, Маргарет Трист, Марджъри Барнард, К. С. Причард и Гейвин Кейси. Това са писатели, които се придържат здраво към установените реалистични традиции, но едновременно с това внасят своя принос за развитието и усъвършенствването на разказа и се отличават с творческа оригиналност. По същото време пишат и много други писатели, които под влиянието на чужди писатели също внасят нещо ново в австралийския разказ и може уверено да се каже, че художественото равнище на австралийските разкази е на завидна висота.

При това положение съвсем естествено възниква въпросът: има ли някой велик австралийски разказвач? Има ли австралийски писател, който да може да се сравнява с Чехов, Хемингуей, К. Мансфийлд, Мопасан, Джойс, О'Хенри и т.н.? Поставен така, този въпрос може да има само един отговор — не. Защото независимо от големия брой

австралийски разказвачи, с изключение на Хенри Лосън никой друг не би могъл да претендира за ранга на изброените по-горе големи майстори на разказа. Но този въпрос има и друга страна. Ако оставим отделните имена и се обърнем към конкретни разкази, тогава ще видим, че някои от тях са наистина на много високо художествено равнище и могат да бъдат сравнявани с постиженията на големите майстори. Именно това оправдава предлаганата антология. Очевидно високото качество на много от австралийските разкази налага необходимостта да бъдат запознати българските читатели с тях. Скромната цел на тази антология е да представи само някои от най-добрите австралийски разказвачи, което от своя страна може да доведе до още по-голям интерес към някои от тях или пък до необходимостта впоследствие да бъдат представени и други.

Така или иначе, настоящият том ще даде известна представа и за австралийския разказ, и за австралийските писатели, и за живота на хората в тази далечна и интересна страна. А това е вече нещо.

ДЖОН ЛАНГ БАРИНГТЪН^[1]

Преди няколко години се запознах с една дама в напреднала възраст, чийто съпруг отдавна, още през 1799 година, заемал официален пост в гражданската и военната йерархия на колонията Нов Южен Уелс. Тя ми разказа много анекдоти за прочути личности, които, по думите на един от тях, били „напуснали своето отечество за негово добро“. С повечето, ако не и с всички тези знаменитости въпросната възрастна дама бе имала личен контакт.

— Една сутрин — започна тя — седях в гостната с двете си малки деца, които днес са вече мъже на средна възраст с големи семейства, когато ми бе съобщено, че е пристигнал някакъв господин. Дадох нареждане да го поканят да влезе и щом се появи на вратата на стаята, аз станах от стола и го поздравих с поклон, който той ми върна по възможно най-изящния и учтив начин. Облеклото му беше изискано, а маниерите му издаваха човек, който се е движил във висшите кръгове на обществото. Няколко дни преди това от Англия беше пристигнал кораб с пътници и аз предположих, че посетителят е един от тях. Поканих го да седне. Той се настани на един стол срещу мене и веднага започна разговор, като за първа тема избра изключителната горещина на деня, а за втора — здравия вид на моите очарователни дечица, както любезно ги нарече. Независимо от приятното чувство, с което като всяка майка слушах похвали за децата си, в маниерите на непознатия се долавяше толкова финес, във всичките му думи имаше такава явна искреност, съчетана с такова великолепно изящество на израза, че аз неволно си помислих колко ценна придобивка можеше да бъде той в списъка на нашите познати, в случай че имаше намерение да остане в Сидней, вместо да се установи във вътрешността на колонията.

Изразих съжалението си, че майорът (моят съпруг) отсъства от къщи, но споменах, че го очаквам в един часа — времето, в което обядвахме, — и продължих, изказвайки надежда, че нашият посетител би приел да остане и да сподели обед с нас. С очарователна усмивка (в която по-късно открих повече смисъл, отколкото бях забелязала в момента) той даде израз на опасенията си, че ще трябва да се лиши от удоволствието да седне на нашата гостоприемна трапеза, но че с мое позволение би останал да изчака до уговорения час, който тогава вече приближаваше. Подновихме разговора и той повика децата при себе си. Те веднага се подчиниха, при все че бяха твърде стеснителни. Това ме убеди, че непознатият е човек със сърдечен и благороден характер. Той взе децата, сложи ги на коленете си и започна да им разказва приказка (очевидно измислена и импровизирана от самия него), в която те се заслушаха с дълбоко внимание. В същност и аз самата не можех да не изпитвам интерес към разказа му — толкова въображение имаше в хрумванията му и толкова поетичен беше неговият език.

Приказката свърши, непознатият сложи децата отново на килима и се доближи до масата, върху която в порцеланова ваза имаше букет цветя. Той изрази възхищението си от цветята и се впусна в цяла лекция върху тяхното отглеждане. Слушах го с напрегнато внимание — така задълбочени бяха всичките му разсъждения. Останахме прави до масата най-малко десетина минути, като през цялото време малчуганите се държаха за полата ми и постоянно ме принуждаваха да ги моля да не вдигат шум.

Стана един часът, но майора го нямаше. Получих все пак бележка от него, написана с молив на парче хартия. Щели да го задържат при губернатора до два и половина.

Отново настоях пред обаятелния непознат да се присъедини към обед, който беше вече сервиран в съседната стая, и отново, със същата подкупваща усмивка, той отклони поканата. Тъй като ми се стори, че се готви да си тръгва, аз му протегнах ръка, но за мое голямо удивление той отстъпи назад, поклони се ниско, обаче отказа да я поеме.

Когато един мъж протегне ръката си на друг и тя не бъде приета, това е наистина неприятно. Но когато същото се случи на една жена! Кой би могъл да опише какво изпитах аз в този момент! Дори да беше наследникът на британския трон, пристигнал инкогнито в тази колония

на заточение (а ако се съдеше по маниерите и думите му, непознатият би могъл да бъде такава знатна персона), при дадените обстоятелства той едва ли щеше да се отнесе към мен по този странен начин. Просто не знаех какво да мисля. Забелязал без съмнение как кръвта нахлува в лицето ми и явно схващайки какви мисли ми минават през ума, той заговори:

— Госпожо, страхувам се, че никога няма да ми простите своеволието, което вече си позволих. Но работата е там, че изведнъж ме обзе старата страст и не можах да устоя на изкушението да се уверя, че умението, което ме направи толкова забележителен в родината, не ме е напуснало и в тази страна на каторжници.

Вперих поглед в него, но не казах нищо.

— Госпожо — продължи той, — ако седна на една маса с вас или поема ръката, която ми направихте честта да ми подадете, тъй като не знаехте още онова, което се каня да ви разкрия сега, наказанието ми би било лишаване от свидетелството за условно освобождаване^[2], сто удара с камшик и работа в окови по пътищата. И без това аз вече изпитвам страх от гнева на господин майора, но храня надежда, че вие ще се опитате да го смекчите, дори ако се застъпите само като отплата за краткото забавление, което устроих на вашите прелестни деца.

— Значи, вие сте каторжник! — казах възмутено аз, посягайки към шнура на звънеца.

— Госпожо — отвърна той с такъв израз на лицето, който ме трогна въпреки възмущението ми, — изслушайте ме за момент.

— Един осъден престъпник! Как посмяхте да влезете в моята гостна, представяйки се за посетител? — попитах го аз, усещайки как гневът взема отново връх над всички останали чувства в мен.

— Господин майорът, госпожо — каза непознатият, — ми заръча да бъда в неговия дом в часа, когато се представих, като ми нареди да го почакам, ако при моето пристигане още не е дошъл. Господин майорът желае да узнае кое е лицето, което получи от мен диамантената огърлица, принадлежала някога на маркиза Дорингтън и станала мое притежание на един официален бал преди четири-пет години — официален бал, на който имах честта да присъствувам и аз. Но когато слугата, който отвори входната врата, ми съобщи, че господин майорът не е в къщи, но че вие, госпожо, сте тук, аз бях обзет от онази неукротима безочливост, която толкова често ме е отвеждала в

салоните на аристокрацията в нашата страна, и сгрят от силното вино, от което бях пийнал достатъчно, за да ми вдъхне смелост, реших да стъпя още веднъж върху килима на една дама и да вляза в разговор с нея. Чувствувах, че господин майорът ще ми прости това своеволие, и затова помолих слугата да съобщи за пристигането на един господин. В същност, госпожо, аз ще поставя опрощаването на волностите, които си позволих в тази стая, като условие за даването на сведенията, необходими, за да бъде върнат на маркиза Дорингтън накитът, от който я лиших — този накит все още не е заложен и се намира под разпореждането на човек, който ще го връчи на приносителя на собственоръчно написано от мен писмо.

Отново запазих мълчание.

— Госпожо! — възкликна той не без известна възбуда и с явна гордост в гласа. — Аз съм не кой да е, а Барингтън, прочутият джебчия. Ето тази ръка внимателно измъкваше някога от дами с висок ранг и състояние скъпоценности, чиято обща стойност възлиза на повече от трийсет и пет хиляди лири, без да се броят онези, които държах у себе си под ключ, когато съдбата ми обърна гръб.

— Джебчията Барингтън! — Бях чувала толкова много за този човек и за неговите подвизи (макар и никога, разбира се, да не го бях виждала), че не можах да се стърпя да не го погледна с любопитство, а това неизбежно смекчи гнева ми към него.

— Госпожо — продължи той, — казах ви вече, че копнеех да се уверя дали умението, докарало ми такава известност в Европа, не ме е напуснало в тази страна след петгодишна липса на практика. Мога най-добросъвестно да заявя, че съм все тъй съвършен в това изкуство и че допирът ми е все така лек и самообладанието все така непоклонимо, както по времето, когато седях на първи балкон в Друри Лейн^[3] или Ковънт Гардън^[4].

— Не ви разбирам, господин Барингтън — отвърнах аз. Не можех да престана да го наричам „господин“.

— Ей сега ще ме разберете, госпожо, само след миг. Къде са ключовете ви?

Опипах джоба си, където смятах, че трябва да бъдат, и открих, че бяха изчезнали.

— А вашият напръстник и кутията за моливи? А амонячната ви сол? Ето ги! — И той ги извади от джоба на дрехата си.

Гневът ми отново се надигна. Нима, помислих си аз, не беше нечувано своеволие от страна на един престъпник да упражнява умението си върху мен и да пъха ръката си в джоба на роклята ми? Но преди да успея да го помоля да напусне стаята и къщата, той проговори отново и щом чух гласа му и погледнах към лицето му, аз пак омекнах и бях принудена, макар и против волята си, да го изслушам.

— О, госпожо — въздъхна той, — как се променят често пъти съдбите на хората! Беше време, когато дамите се гордееха с това, че са били ограбени от Барингтън. Мнозина, които никога не бях обирал, разгласяваха, че съм го сторил, само и само да станат обект на разговори. Уви, човешката природа е толкова жалка и слаба, че някои хора не ги е грижа по какъв начин ще свържат своето име с името на някоя знаменитост. Тогава аз бях влиятелен, а не презрян. „Барингтън е задигнал диамантените ми обици!“ — възкликна веднъж старата графиня Кетълбанк, плясвайки с ръце. Твърдението на нейно благородие не беше вярно. Нейните диаманти бяха фалшиви и тя много добре знаеше това — по-късно се погрижих да ѝ бъдат върнати. Не носехте ли чифт миниатюрни перли на ушите си тази сутрин, госпожо?

Вдигнах ръце към ушите си и открих, че обиците бяха изчезнали. Гневът ми отново се върна и аз казах:

— Как сте посмели, господине, да се докосвате с пръсти до моето лице?

— Давам ви най-тържествено дума и се заклевам в честта си, госпожо — отвърна той, слагайки ръка на сърцето си и покланяйки се дълбоко, — че не съм сторил нищо подобно! Ухото е онази част от човешкото тяло, която е най-чувствителна към чужд допир. Ако бях докоснал ухото ви, не бих могъл да се надявам тези перли да бъдат сега в джоба на жилетката ми. Единственото нещо, до което се допрях, бяха закопчалките, а обиците сами паднаха в дланта на лявата ми ръка. — Той ги остави на масата и отново ми отправи дълбок поклон.

— И кога ме лишихте от тях? — попитах аз.

— Докато говорех надълго и нашироко върху изкуството да се отглеждат цветя, вие на няколко пъти наклонихте главата си към своите прелестни дечица, отправяйки им нежни упреци да не ме прекъсват. Именно в един от тези моменти аз бързо свърших тази

работа. Милите деца станаха неволни съучастници в моето престъпление — ако вие все още го считате за престъпление, след като проговорих и ви признах цялата истина, а именно че направих това не от корист, а само за да задоволя едно страстно любопитство. Тази операция беше не по-малко деликатна и трудна от коя да е друга в цялата ми професионална кариера.

В думите му имаше такава необикновена нотка на хумор и енергичност, че аз не можах да сдържа смеха си. Но за мое голямо облекчение прочутият крадец не се присъедини към смеха ми. Той ме гледаше с израз на крайно смирение и запази почтително мълчание, което много скоро бе нарушено от силно почукване на външната врата. Това беше майорът, който, спомняйки си изведнъж за уговорената среща с Барингтън, бе успял да се измъкне от губернаторството, за да го заvari. Майорът изглеждаше твърде изненадан, че намира Барингтън в гостната ми, но беше толкова припрян и нервен, че не каза нищо по този въпрос.

Оттеглих се в коридора, откъдето можех да чувам целия им разговор.

— Виж какво, Барингтън — ядосано каза моят съпруг, — стига вече глупости. А що се отнася до твоето пълно или дори само частично помилване, засега не може и дума да става за такова нещо. Като ти издействувах свидетелство за условно освобождаване, аз направих всичко, каквото можех. Но като човек ти казвам и те предупреждавам, че ако не оправдаеш доверието ми, ще те лиша и от това, което вече съм ти дал. Пълно помилване! Как не! Да те оставя да се нахвърлиш отново върху английското общество? Министърът на колониите би отхвърлил тази идея с презрение и би смъмрил строго губернатора за такова предложение. Ти знаеш не по-зле от мен, че ако утре се завърнеш в Англия и имаш годишен доход пет хиляди лири, пак няма да можеш да удържиш пръстите си спокойни.

— В същност вие като че ли имате право, господин майор — каза знаменитият ни посетител.

— Значи, ще напишеш незабавно онова писмо?

— Ще го напиша. Но при едно условие.

— Пак ли условие?

— Да.

— Казвай какво е то! Поставяш толкова много условия, че започвам да се питам дали огърлицата изобщо ще излезе наяве. А ако не излезе, то...

— Не се ядосвайте, господин майор! Давам ви честната си дума, че...

— Ти и чест? Глупости! Единственото нещо, което ме интересува, е въпросната скъпоценност да бъде върната на своята собственица.

— И тя що бъде върната, при условие че вие няма да ми се обидите, че няма да се разсърдите страшно за онова, което сторих днес!

— А какво е то?

— Повикайте уважаемата си съпруга и нека тя свидетелствува както „за“, така и „против“ мен.

Съпругът ми отвори вратата на гостната и извика:

— Беси!

Щом се появих, Барингтън изложи случая — всичко, което беше станало — с най-големи и точни подробности. Нещо повече, той изигра цялата сцена по такъв начин, че я превърна в една малка, завършена комедия с действащи лица той, аз и децата, като всички тези роли бяха представени с толкова хумор, че съпругът ми и аз на няколко пъти избухвахме в неудържим смях. А Барингтън дори не се усмихна. Той се преструваше, че гледа на малката драма с голяма сериозност и това я правеше още по-забавна.

След края на този спектакъл мъжът ми отново попита Барингтън:

— Ще напишеш ли това писмо без протакане?

— Да — отвърна той, — ще го напиша, защото виждам, че ми прощавате волността, която се изкуших да си позволя. — И като седна на масата, той написа:

Г. БАРИНГТЪН поднася своите почитания на г. ... и го моли да предаде незабавно един запечатан пакет с надпис DN № 27 на приносителя на настоящата бележка. В случай че това искане не бъде изпълнено, г. Барингтън ще намери възможност не след дълго да обясни на г. ... живущ

в Сидней, Нов Южен Уелс, че той (г. ...) е проявил нечувана дързост.

Една сутрин, четиринайсет месеца по-късно, мъжът ми получи писмо от един служител в министерството на колониите. Той плесна с ръце, извика „браво!“ и прочете следното:

Драги майоре,
Великият джебчия удържа думата си. Моята съпруга получи обратно своите брилянти. Направете каквото можете за Барингтън в *колонията*, но го следете зорко да не вземе да се върне и да сложи отново ръка на огърлицата.

Моят съпруг нареди да извикат Барингтън, за да го уведоми за резултата от неговото писмо, и използва случая да запита този знаменит човек дали няма и други ценности, които той би желал да върне на първоначалните им собственици.

— Благодаря, не! — беше отговорът. — Има наистина някои дреболии на сигурно съхранение в родината, но тъй като не се знае какво може да ни донесе бъдещето, бих предпочел те да останат засега под мое лично разпореждане.

[1] Джордж Барингтън (1755–1804) — реална историческа личност, английски крадец, прочут със своята ловкост и с късмета си; в 1791 г. бил заточен в Австралия, където след освобождаването си станал началник на полицията в град Парамат, Нов Южен Уелс. — Б.пр. ↑

[2] Свидетелството за условно освобождаване се давало за примерно поведение; то било валидно само за определен район и давало на каторжника право да си избира работодател и да получава възнаграждение за извършената работа. — Б.пр. ↑

[3] Лондонски театър, който имал монопол върху поставянето на драматични произведения. — Б.пр. ↑

[4] Прочут площад в центъра на Лондон, където в 1858 г. била построена Кралската опера; тук се намира и живописен пазар, носещ същото име. — Б.пр. ↑

ЛУИС БЕК

ЗМИЯТА И ЗВЪНЕЦЪТ

Когато бях на осем години, в къщата, където живееше семейството ни, се случи нещо странно. Къщата бе разположена на Мосман Бей — едно от многото живописни заливчета около пристанището на Сидней. По онова време там имаше малко къщи, пръснати на големи разстояния една от друга, и нашата беше заобиколена отвсякъде с обичайната едноцветна австралийска гора от евкалиптови и каучукови дървета, прорязана тук-там от коларски пътища, които рядко се използваха, тъй като бяхме далеч от главния път, свързващ предградието Сейнт Ленардс с Мидъл Харбър. Самата сграда бе във формата на правоъгълник, обграждащ вътрешен двор, към който се отваряха вратите на почти всички стаи, а над всяка врата висеше звънец и всички те имаха шнулове, които обикаляха почти целия четириъгълник, за да бъдат свързани с главния звънец на входа — една доста голяма камбанка, закрепена на железен прът, за който връзвахме връвта от езика на камбанката.

Една студена ветровита вечер около осем часа ние с майка ми и сестрите ми седяхме в столовата и очаквахме завръщането на братята ми от Сидней — те учеха там и отиваха всеки ден с лодка, като гребяха или опъваха платното, и обикновено си идваха у дома по мръкнало. Тази вечер обаче закъсняваха заради излезлия североизточен вятър, но не след дълго чухме звънеца на входната врата да звънва слабо.

— Ето ги най-после — каза майка ми. — Но колко глупаво от тяхна страна да отидат чак на входната врата в такова ветровито време. Ама че немирници.

Слугинята Джулия, със свещ в ръка, тръгна по дългия коридор и отвори входната врата. Но там нямаше никой! Тя се върна усмихната в столовата:

— Мистър Едуард отново е измислил някоя лудория, мадам — започна тя, когато камбанката звънна отново, този път по-енергично. Най-голямата ми сестра хвърли книгата, която четеше, възкликна

нетърпеливо, отиде до вратата, отвори я и докато я дърпаше навътре, каза остро:

— Влезте вътре, глупчовци такива!

Отговор не последва и тя излезе на верандата. Не се виждаше никой, но камбанката звънна отново! Тя затвори сърдито вратата и се върна на мястото си точно когато камбанката иззвъня отново — този път съвсем леко, като че ли някой мърдаше езика и много внимателно.

— Не им обръщайте внимание — каза мама. — Скоро ще им омръзнат тези глупави номера и ще побързат да вечерят.

Точно тогава камбанката звънна съвсем ясно три пъти. Ние се огледахме усмихнати. Минаха пет минути, когато последваха осем или десет бързи и леки позвънявания.

— Я да ги заловим! — погледна ни мама и като постави пръст пред устата си, за да ни накара да пазим тишина, запристъпя безшумно по коридора, а ние я последвахме на пръсти.

Тя натисна внимателно дръжката на вратата и изведнаж я отвори широко, но точно когато камбанката звънна отново. Не се виждаше жива душа!

Майка ми — една от най-спокойните жени, които познавам, сега се ядоса и като излезе на верандата, извика в тъмнината:

— Момчета, влезте веднага вътре или наистина ще ме разсърдите. Зная много добре какво сте направили — вързали сте конец за въженцето на звънеца и сега го дърпате. Ако не престанете — ще ви лиша от вечеря!

Не последва никакъв отговор — освен от камбанката, която отново звънна неохотно.

— Джулия, я донеси стълбата и една свещ — каза мама, вече съвсем ядосана, — та да видим какво са направили тези глупави момчета със звънеца.

Джулия донесе стълбата, най-голямата ми сестра се качи и заразглежда звънеца. Не можа да види нищо необичайно — нито конец, нито връв, нито жица, но щом слезе, камбанката се залюля и звънна тихо.

Ние се върнахме всички във всекидневната и не бяха минали и пет минути, когато чухме тримата ми братя да влизат — както винаги през задния вход. Те нахлуха във всекидневната — шумни, изцапани, мокри от пръските на вълните и толкова гладни, че викнаха в един глас

да им сложат да вечерят. Майка ми ги погледна строго и каза, че не заслужават вечеря.

— Защо, мамо? — попита Тед. — Какво сме направили сега, или пък — какво не сме направили, че да не заслужаваме вечеря, след като цели два часа работихме срещу този бесен североизточен вятър?

— Знаете много добре защо. Не ви прилича да ни разигравате така глупаво.

Тед я зяпна с искрено удивление.

— Да ви разиграваме ли? Какво искаш да кажеш? (Джулия се прекръсти и видимо трепна, когато камбанката звънна отново.)

Майка ми, която веднага се убеди, че Тед и другите ми двама братя не знаят нищо за мистериозното звънене, обясни набързо причината за гнева си.

— Тогава нека отидем да проверим — предложи Тед. — Момчета, вие двамата с Джулия вземете и запалете всички фенери. Ще тръгнем заедно — двама от едната и двама от другата страна на къщата. Някой сигурно си прави шеги с нас!

Джулия, която беше едра, кокалеста ирландка, силна като кон, но не дотам хубава, се прекръсти отново и заплака.

— Какво ти стана? — попита сърдито Тед.

— Ами нали тук едно време, когато имало каторжници, са се извършили ужасни убийства — захленчи тя. — Жената на полицейския старши в Сейнт Ленард ми каза всичко. Долу на брега са били убити трима войници от някакви каторжници точно когато вечеряли и досега има живи хора, които са видели кръвта им на пясъка...

— Я престани, глупачке такава! — викна Тед, когато най-голямата ми сестра започна да се смее истерично, а най-малката хукна ужасена и се вкопчи за полите на майка ми.

Сърдитият глас и заплашителният вид на Тед накараха Джулия да млъкне, поне за момент, и тя тръгна разтреперана към вратата, за да изпълни нареждането му, когато камбанката зазвъня отново толкова енергично, че Джулия се строполи на пода и се замята истерично. (Искам да уверя читателите, че не преувеличавам ни най-малко.)

Майка ми, която бе много разсъдлива жена, ни изблъска всички от стаята, а след това излезе след нас и заключи вратата. Тя знаеше добре какво да прави, когато някой изпадне в истерия.

— Нека си стои там, момчета — каза тихо тя. — Горката глупачка ще навреди повече на мебелите, отколкото на себе си. А пък ти, Тед, иди заедно с братята си да вземеш фенерите! Ние с малките отиваме в кухнята.

Ние изтичахме в конюшната, запалихме три фенера и аз, заедно със средния си брат, ужасно изплашени, но принудени да проявим известна смелост пред Тед, който ни заплашваше с най-страшни наказания, ако „ни хване шубето“, тръгнахме от лявата страна на къщата с уговорката да се срещнем с него пред входната врата, тъй като той мина от дясната страна.

С разтреперани ръце и крака, притаили дъх, ние обиколихме нашата част от къщата, притиснати близо един до друг, и внимателно избягвахме да се вглеждаме в каквото и да е, докато пресичахме през тревата. Единствената ни грижа бе да се срещнем, колкото се може по-скоро, с Тед и след това да си влезем в къщи. Стигнахме до верандата и стояхме пред входа почти пет минути, преди Тед да се появи.

— Е, забелязахте ли нещо? — попита той, докато се качваше по стълбата с фенер в ръка.

— Нищо — отвърнахме ние, като напиряхме към вратата.

Тед ни изгледа презрително.

— Мухльовци! От какво се страхувате? И вие сте като жените и дечурлигата! Камбанката сигурно звъни от вятъра или пък, ако не е от вятъра, бог знае от какво е. Но вече прегладнях. Я звъннете да ни отворят.

Зарадвани, че толкова бързо се отървахме от ужасите на нощта, ние и двамата сграбчихме връвта на камбанката и я дръпнахме силно.

— Тед, звънецът нещо заяжда. Не можем да звъннем — обяснихме ние.

— Бабини деветини! — каза батко ни. — Толкова сте се изплашили, че не можете да опънете дори връвта на звънеца.

Той ни разбута, хвана връвта и я дръпна силно. Не последва никакъв звук.

— Да, наистина е заяло нещо — съгласи се Тед, като вдигна фенера си, за да погледне нагоре, и изведнъж извика: — Гледайте! Гледайте!

Ние погледнахме нагоре и видяхме как се гърчи и извива един голям смок, усукан около връвта почти до самата камбанка. Главата му

висеше надолу и той въобще не изглеждаше изплашен от присъствието ни, а продължаваше — като че ли с удоволствие — да се гърчи и извива на мястото си.

Тед изтича до конюшната и след малко се върна с един прът за подпиране на прането. Без да се бави, той замахна и нанесе няколко бързи, но силни удара на влечугото, като му пречупи гръбнака на няколко места. Донесохме стълбата и Тед, хванал смока за опашката, започна с доста усилия да го развива от връвта, като накрая го хвърли на верандата.

Беше дебел смок — дълъг около два метра — и бе причинил цялата тази неприятност поради усилията си да смъкне старата си кожа, като се промъкне между опънатата връв и горната част на стената. Когато Тед го уби, горкото безобидно животинче почти бе успяло да изпълни намерението си.

МЕРИ ГИЛМОР

ФЛОРА

Баща ми говореше няколко туземни диалекта, а един владееше отлично. Спомням си как веднъж превеждаше, застанал между двама мъже, един туземец и един чужденец, които не можеха да се разберат помежду си. Той говореше и келтски като роден език. Вечер, когато се събирахме на разговор в къщи, ни обясняваше разликите между местния диалект, келтски и английски. Спомням си, че казваше нещо, което от никого преди това не бях чувала, а именно че при бързото изстребване на туземците, преди да се породи някакъв интерес към тях, естественото богатство и поезия на аборигенските езици, създадени от обичаите и практиката, изчезнали, а останал само голият скелет на структурата и ограничен речников състав. Тоест съществува речников фонд от аборигенски думи и изрази, но не нещо живо, родено от всекидневната практика, подбирано и оформяно в продължение на векове. Към това би могло да се прибави, че в резултат на изстребването на по-старите мъже и жени, преки наследници на миналото, не само с неговите традиции, но и с езика на тези традиции, само по-малко образованите (в най-добрия смисъл на думата) останали, за да продължат наследеното от векове. Освен това сигурно е, че вместо интелектуалци, способни да развиват идеи и да ги обясняват дори на белия човек, цялата енергия на първобитното съзнание трябвало да се насочи към проблема за спасението от смъртта и непосредствените нужди на просъществуването. Туземците се намирили горе-долу в същото положение, в което би се оказал Сидней, ако неговият университет, библиотеки, колежи и училища бяха разрушени. Защото очевидно е, че там, където няма писменост^[1], тоест няма литература, изразена с помощта на знаците, а изстреблението на хора е толкова голямо, че племенната устна приемственост практически е сведена до минимум, всичко освен скелета на езика заедно с непреводимото богатство от живи значения, родени от случая, неизбежно се губи. Веднъж изгубено, няма кой да го поеме и продължи. Аборигените не са

имали Розетски камък^[2], нито паметници, които да ни разкажат тяхната история или да ѝ дадат цялостно тълкуване. Можем от вкаменелости да възстановим физическата форма и облик, но колкото и усърдни да сме, всички, освен най-незначителните останки от туземната „литература“, се губят безвъзвратно. Само онази част от езика, която е свързана с предметите и се използва във връзка с тях, със сигурност може да бъде възстановена. С други думи, за да илюстрираме казаното по друг начин или да направим паралел с вече дадения пример — ако целият Сидней, с изключение на Кемпърдаун^[3], беше заличен, практически нищо от това, което този град означава и съдържа даже като религиозни обичаи, да оставим настрана поезията и легендите, няма да бъде запазено за учените, философите и критиците на бъдещето. Ние пишем на хартия, метал и камък. Аборигенът пишел и си служел с нетрайни материали. И когато го погубвахме в горските пожари, заедно с него изгаряхме и знанията му, и вековната му история.

Във връзка с племенната реч баща ми винаги казваше, че макар да се различава по структура от келтския, тя все пак е по-близо до него, отколкото до английския език главно поради това, че думите и изразите са с преносно значение и че имат по-тясно или по-широко приложение според целите. Например постигало се живо описание чрез аналогии, като езикът бил по свой начин поетичен. Наистина, именно „поетичен“ беше думата, която баща ми използваше. И докато говореше, той разясняваше и илюстрираше с примери това, което искаше да каже. Женските и момински имена например почти винаги били свързани с красивото, нежното, женственото; докато мъжките били свързани със силното, смелото, бързото, с ловното умение и т.н. В потвърждение на това, мисля, Бейздоу^[4] споменава в книгата си, че красиви и изящни имена се давали на деца, за да могат да станат като името. Това само по себе си говори за проява на природен идеализъм и туземен менталитет, тъй като названията трябвало да помагат, а не да пречат на характеристиките на притежателите им. Моето детско име, дадено ми от туземците, означаваше „Малкото нежно бяло цвете“. Името на моята бавачка (тъй като майка ми не можеше да овладее езика, я нарече Хлоя) означаваше „Тя има яркостта на звезда“; или, както баща ми го видоизмени — „Тя е ярка като звезда или звездopodobна“. Той казваше, че това отговаря на нашата дума „Стела“. Флора беше една от

трите жени, които се грижеха за домакинството ни. Името ѝ на местен език означаваше „Тя е красива като букет цветя“. И поради това майка ми я нарече Флора.

Всички смятаха Флора за необикновено красива: имаше добре оформени черти и хубави очи, каквито в същност имаха всички млади жени. Беше висока около метър и осемдесет, тъй като гладът още не беше оказал влияние върху ръста на аборигените. Обноските ѝ излъчваха красота като лъскавата и кожа, беше жизнена като млад туземец и музикална, пееше хубаво и можеше да рисува необикновено добре. И всичко това без да общува с белите, разбира се, тъй като аз бях единственото бяло дете, което беше виждала, а майка ми — единствената бяла жена.

Баща ми никога не посещаваше и не позволяваше на подчинените си да посещават лагерите на туземците, без да поиска разрешение от вожд на племето, като разрешение се даваше само на изключително доверени хора; а баща ми бе познат сред аборигените с името „Справедливият човек“, „Човекът, който винаги държи на думата си“, и в друг вариант — „Човекът, който е приятел и на когото може да се вярва“. В същност, в племето уоръджъри го приемаха за „брат“. Тъй като считаха Флора за изключително умна, той попита дали може да заведе някой ден майка ми в лагера, за да види рисунките ѝ и да я чуе как пее. След като се получи разрешение, вождът изпрати всички мъже и юноши на лов през деня, тъй като те не трябваше да знаят, че един „брат“ е разговарял със „сестрите“ му — баща ми трябваше да превежда на майка ми. Когато пристигнахме в лагера, той не се приближи към жените, а заговори отдалече. Най-възрастната жена излезе напред да чуе какво ще каже. Той каза, че тъй като майка ми иска да види как Флора рисува и да чуе как пее, ние сме дошли, за да я помолим да ни покаже какво може да прави.

След известно разискване убедиха Флора да излезе напред, като всички други жени останаха седнали и леко обърнати настрана от нас, така че да не могат да виждат, но с наострен слух, за да могат да чуват. След като изслуша няколко песни, майка ми реши, че Флора не пее мелодично и за нещастие го каза, като изразът на лицето ѝ я издаваше. Баща ми обясни, че гамата не е като нашата и че само цигулка или арфа може да я възпроизведе. За да покаже какво значи *истинско* пеене, майка ми, която имаше прекрасен глас, изпя „Хубавите хълмове

на Шотландия“^[5]. Публиката я отхвърли: те казаха, че в песента няма птичи звук, че пеенето е много силно, че това е шум, а не песен.

Беше изпяла цивилизована песен, а те мислеха, че е по-лоша от тяхната! Майка ми остана страшно обидена.

След пеенето започна рисуването. Застанала на един крак, с другия Флора разчисти място на земята. След като го заглади, взе едно клонче, сложи го между пръстите на краката си и като го счупи на две, с крак започна да скицира каквото ѝ кажихме. Нарисува седнало кенгуру, бягащо мъжко кенгуру, следвано от женската и две малки — едното от тях още непорасло. След това направи безупречна рисунка на опосум, свит на един клон. Върху рисунката се виждаха част от ствола на дърво, листа и в далечината — луна, кръгла като диня. Тя продължи да рисува и направи вълниста линия, която означаваше змия, а след това нарисува кукабара^[6], пиуи^[7], врана и нещо бодливо, каквото не бях виждала преди, но което се оказа ехидна. Най-накрая нарисува мъж и жена — мъжът беше прав отгоре до долу, а жената разширена в ханша. Всичко това направи с най-голяма бързина, без да поправи нито една линия.

Майка ми не хареса мъжа и жената и показа как трябва да бъдат нарисувани по *нашия* начин. Аборигените презрително казаха, че тези фигури не са мъже и жени, а само дрехи. А дрехите не могат да бъдат хора.

След това, заради мен, жените започнаха да имитират птици. Те привлякоха на дърветата кукабарите, враните, свраките и птиците пиуи, а от храстите около нас започнаха да пърхат по-малки птици. Жените хванаха една птица, която прелетя наблизо, и ми я дадох, но аз не успях да я задържа и тя отлетя. Едва ли имаше местна птица, която те не имитираха. Ние не бихме могли да го направим: нашите гласни струни са пригодени за друг регистър, слухът ни не е свикнал с птичите звукове и техните необикновени интервали.

Повече никога не видях Флора, защото скоро от Сидней дойде тайно неофициално разрешение за „изстребление“. От този момент аборигените станаха бежанци.

[1] Дотолкова, доколкото писменост у австралийските езици отсъства, литература в строгия смисъл на думата не съществува.

Словесното художествено творчество е представено от устната народна традиция. — Б.пр. ↑

[2] Забележителен паметник, с чиято помощ е започнало дешифрирането на египетското йероглифно писмо. Бил е открит във форт Сен-Жулиен де Розета в 1799 г., по време на завладяването на Египет от Наполеон. — Б.пр. ↑

[3] Едно от предградията на Сидней. — Б.пр. ↑

[4] *Хърбърт Бейздоу* (1881–1933) — австралийски учен и пътешественик, автор на книгата „Австралийският абориген“ и др. — Б.пр. ↑

[5] Английска народна песен. — Б.пр. ↑

[6] Птица, издаваща силни и резки звукове, подобни на смях. — Б.пр. ↑

[7] Название на малки птици с черно-бяло оперение, които правят гнездата си от кал. — Б.пр. ↑

ХЕНРИ АРЧИБАЛД ЛОСЪН

КУЧЕТО И БОМБАТА

Дейв Ригън, Джим Бентли и Анди Пейдж копаеха в околността на Каменистата река да търсят богатата златоносна кварцова жила, която се предполагаше, че е някъде съвсем наблизо. Богатите златоносни жили винаги са съвсем наблизо — въпросът е само дали на десет или на сто фута под повърхността и в коя посока да се търси. Бяха се натъкнали на много твърда скала, а и в изкопа непрекъснато избиваше вода. Използваха най-обикновен барут и бикфордов фитил. Правеха фишека от здраво платно, изсипваха барута в торбичка, зашиваха отвора и мушкаха в него края на фитила. После го напояваха с разтопена лой, за да не пропуска вода, подсушаваха добре дупката, спускаха бомбата, покриваха я със суха пръст и влакна и я затъпкваха с твърда глина и парчета тухли. След това запалваха фитила, излизаха от ямата и изчакваха взрива. Обикновено резултатът беше грозна дълбока дупка на дъното на изкопа и половин количка натрошена скала.

В реката имаше много риба — сладководна платика, треска и бодлив сом. И тримата златотърсачи обичаха риба, а Анди и Дейв бяха запалени рибари. Достатъчно беше рибата само от време на време да „кълве“ или да „дърпа“ — да речем веднъж на двайсетина минути, — и Анди беше готов да прекара часове с въдицата. Месарят винаги охотно разменяше месо срещу риба, когато хванеха повече, отколкото можеха да изядат. Но сега беше зима и рибата не кълвеше. Реката обаче беше намаляла. От нея бе останала само върволица от кални локви, по няколко кофи едната, и тук-там някой по-голям вир, дълбок шест-седем фута. Така че те можеха да ловят риба, като изгребваха помалките дупки или размътваха водата в по-големите, за да изплува рибата на повърхността. Из вировете се въдеха бодливи сомове — „с ей такива шипове по главата — казваше Дейв, — ако се набодеш, здравата ще си изпатиш“. Веднъж Анди си събу ботушите, запретна крачоли, влезе в една дупка да размъти с крака калта и си изпати. Дейв загреба едно сомче с ръка, набоде се и също си изпати — ръката му се

поду, болката туптеше чак в рамото и надолу към стомаха — също като зъбоболът, който веднъж не му даде да мигне две нощи, „само дето зъбоболът върти като свредел“ — казваше той.

Тогава на Дейв му хрумна нещо.

— Що не вземем да гръмнем рибата в големия гьол с бомбичка? — рече той. — Я аз да опитам.

Той обмисли цялата работа, а Анди Пендж се зае да я свърши. Обикновено Анди осъществяваше на практика теориите на Дейв, ако те бяха осъществими, ако пък не бяха, понасяше обвиненията за неуспеха им и подбива на приятелите.

Той направи бомбата, три пъти по-голяма от онези, които използваха за скалата. Джим Бентли каза, че била достатъчна, за да преобърне реката с дъното нагоре. Вътрешната обвивка беше от здраво платно; Анди напъха края на шестфутовия фитил дълбоко в барута и върза плътно отвора на торбичката с яка конопена връв. Идеята беше да се пусне бомбата във водата, като свободният край на фитила се прикачи към плувка, която лесно може да се запали. Анди топна бомбата в разтопен пчелен восък, за да я направи непромокаема.

— Ще трябва да мине малко време, преди да я възпламеним — каза Дейв, — та да може рибата да се окопити от страха си и да вземе пак да се навърта наоколо, така че не трябва да пропуска капчица вода.

По предложение на Дейв — за да се увеличи силата на експлозията — Анди уви бомбичката с парче платнище, от което си правеха мехове за вода, след това отгоре напласти дебела опаковъчна хартия — според плана трябваше да се получи нещо като ония фишеци, на които викахме „жабки“. Анди остави хартията да изсъхне на слънце, отгоре приши обвивка от два ката платнище и омота изобретението си от край до край с яко рибарско влакно. Плановите на Дейв винаги бяха сложни и от тях често нищо не излизаше. Сега фишекът беше твърд и здраво натъпкан — бомба и половина. Но Анди и Дейв искаха да са напълно сигурни. Анди приши още един пласт платно, потопи фишека в разтопена лой, после, като помисли, го затегна с дебела тел, пак го топна в лойта, омота хлабаво фитила около него и го подпря внимателно до колчето на палатката — да му е подръка. След това отиде при огъня да опита картофите, които вряха необелени в котлето, и да опържи няколко пържоли за обяд. Дейв и Джим тази сутрин работеха на участъка.

Те имаха куче — голям, черен ловджийски пес или по-скоро пале — още младо, но много едро и глупаво. Тоя четириног другар винаги се умилкваше около тях, въртеше рунтавата си опашка и ги шибаше по краката като с камшик. По-голямата част от главата му обикновено представляваше червена, идиотски ухилена паст, сякаш съзнаваше собствената си глупост, и гледаше на живота, на света, на двукраките си приятели и на инстинкта си да носи като на една голяма шега. Какво ли не донасяше: домъкваше целия боклук, който Анди изхвърляше от лагера. По-рано имаха и котка, която умря през горещините и Анди я отнесе надалече в шубрака. Рано една сутрин кучето намери котката, която беше умряла преди около седмица, и я довлече обратно в лагера. Остави я вътре в палатката до самия вход, където присъствието ѝ можеше най-добре да се усети, щом приятелите се събудеха и започнеха да душат подозрително гадния, задушлив въздух на лятната утрин. Когато отиваха да се къпят в реката, кучето пак проявяваше способностите си: хвърляше се във водата подире им, захапваше ги за ръцете и се опитваше да ги измъкне навън, като изподраскваше голите им тела с ноктите си. Те го обичаха и за добродушието, и за глупостта му, но когато искаха да си поплуват спокойно, трябваше да го връзват в лагера.

Цялата тази сутрин, докато Анди правеше бомбата, кучето го наблюдаваше с голям интерес и непрекъснато му пречеше в желанието си да му помогне; но около пладне то отиде към участъка да види какво правят Дейв и Джим и да се върне с тях за обед. Анди ги видя, че идват, и сложи на огъня тигана с овнешките пържоли. Той беше днес готвачът. Дейв и Джим застанаха до огъня да си посгреят гърбовете, както правят жителите на буша^[1] и при хубаво време, и зачакаха да стане обяда. Кучето душеше наоколо, сякаш търсеше нещо.

Умът на Анди беше все още зает с бомбата; погледът му попадна на една лъскава газена тенекия, която се търкаляше в храстите, и тогава му хрумна, че няма да е лошо да сложи бомбата в тенекия и да я натъпче с глина, пясък и чакъл, за да засили експлозията. От научна гледна точка това може би беше чиста глупост, но на него идеята му изглеждаше добра. Джим Бентли, между другото, изобщо не се интересуваше от техните „щуротии“. Анди забеляза една празна тенекия от меласа — от ония с тънкото гърло или чучурче, запоено отгоре, за да се излива по-лесно меласата, и реши, че от нея става

екстра гилза за бомбата: трябва само да сипе вътре барута, да пъхне фитила през гърлото, да го запуши и да го запечата с пчелен восък. Анди тъкмо се обръщаше да предложи това на Дейв, когато Дейв погледна през рамо да види какво става с пържолите и изведнъж хукна. По-късно той обясняваше, че чул тиганът да пращи нещо много силно и погледнал да види да не са изгорели пържолите. Джим Бентли също се обърна и хукна след Дейв. Анди стоеше като закован и зяпаше подире им.

— Бягай, Анди! Бягай! — викаха те. — Бягай! Погледни зад гърба си, глупако!

Анди бавно се извърна и какво да види — на крачка от него стоеше кучето с бомбата в уста и с възможно най-широката и най-глупавата усмивка. Но това не беше всичко. За да дойде до Анди, песът беше заобиколил огъня и свободният край на фитила, който се влачеше по земята, се бе запалил от горящите съчки; Анди беше цепнал и разръфал добре края на фитила и сега той съскаше и хвърляше искри.

Краката на Анди заработиха преди мозъка му и той се втурна след Дейв и Джим. Кучето го подгони.

Дейв и Джим бяха добри спринтьори, особено Джим. Анди беше бавен и тежък, но затова пък много силен и имаше въздух за двама. Песът подскачаше около него, зарадван като всяко куче, което си мисли, че приятелите му са настроени за игра. Дейв и Джим продължаваха да викат:

— Не тичай след нас! Не тичай след нас, глупак такъв!

Но Анди продължаваше след тях, както и да се опитваха да му се изплъзнат. Нито те, нито кучето можаха впоследствие да си обяснят защо трябваше да тичат един след друг и не можеха да се спрат. Дейв се беше залепил за Джим, Анди за Дейв, кучето обикаляше около Анди, а горящият фитил се мятеше на всички страни, съскаше, хвърляше искри и миришеше. Джим ругаеше Дейв да не тича подире му, Дейв крещеше на Анди да смени посоката, „да се разпръснат“, а Анди ревеше на кучето да се маха. Изведнъж мозъкът на Анди заработи — положението ставаше критично. Опита се, както тичаше, да ритне кучето, но то се изплъзна; грабна пръчки и камъни, запрати ги по него и продължи да бяга. Кучето разбра, че е направило грешка с Анди, остави го и се спусна след Дейв. Той беше запазил присъствие на духа и се сети, че още не е дошло време бомбата да се възпламени.

Хвърли се назад, сграбчи кучето за опашката и докато то се въртеше, измъкна бомбата от устата му и я запрати колкото можеше по-далеч. Песът моментално се спусна след нея и я намери. Дейв крещеше и проклинаше кучето, а то, като видя, че Дейв е обиден, го остави и се стрелна след Джим, който вече беше взел доста голяма преднина. Джим кривна по едно дръвче и се покатери по него като коала, но дръвчето беше младо и той не можа да се изкачи на повече от десет-дванайсет фута от земята. Кучето остави бомбата внимателно, като че тя беше котенце, точно под дръвчето, заумилква се и заподскача под Джим с радостен лай. Нали беше младо и глупаво — мислеше си, че това е част от играта; тоя път вече нямаше грешка — очевидно на Джим му се лудуваше. Фитилът свистеше, като че ли пламъкът напредваше със скорост една миля в час. Джим понечи да се покатери по-високо, но дръвчето се огъна и се счупи. Джим падна на краката си и побягна. Кучето грабна бомбата и се спусна след него. Всичко стана само за няколко мига. Джим дотича до една яма, дълбока десетина фута, и се хвърли в нея — тупна в меката кал и се спаси. Кучето застана за миг на ръба на ямата и се захили язвително надолу към него, сякаш си мислеше, че ще падне голяма веселба, ако пусне бомбата върху Джим.

— Махай се, Томи! — викаше със слаб глас Джим. — Махай се!

Кучето заподскача след Дейв, който единствен се виждаше наоколо. Анди се беше проснал по лице зад един пън, след като внезапно си припомни една гравюра от Руско-турската война, на която турците лежаха по корем, забили нос в земята (сякаш се срамуваха от нещо), около един току-що долетял снаряд.

На главния път, до реката, недалеч от участъка на тримата приятели имаше малък хотел или по-скоро барака. Дейв започна да губи надежда, във възбуденото му въображение времето хвърчеше много по-бързо, отколкото в действителност, така че той хукна нататък. На верандата и в бара имаше няколко местни хора. Дейв се втурна в бара, като затръшна вратата след себе си.

— Кучето ми! — рече той, едва поемайки си дъх, в отговор на учудения поглед на кръчмаря. — Тоя мръсен пес носи запалена бомба в устата си...

Като разбра, че предната врата е затворена, кучето заобиколи бараката и се появи ухилено на вратата откъм коридора. Бомбата все

още беше в устата му и фитилът пускаше искри. Всички изхвърчаха от бара. Томи се спусна първо след един, после след друг, тъй като беше младо куче и се стараеше да се сприятели с всички.

Посетителите се изпокриха зад ъглите, а някои се затвориха в обора. В задния двор имаше нова дъсчена постройка, покрита с ламарина и издигната на трупчета над земята, която използвана за кухня и пералня. Сега няколко жени перяха там. Дейв и кръчмарят се шмугнаха вътре и затвориха вратата — кръчмарят ругаеше възбудено Дейв, наричаше го смахнат глупак и го питаше защо, по дяволите, се е домъкнал тук.

Кучето се промъкна под кухнята, между трупчетата, но за късмет на тези, които бяха вътре, отдолу се беше сврял един зъл жълт вълкодав-помияр, който свирепо пазеше бърлогата си — коварно, настървено, крадливо животно, което хората от околността се мъчеха от години да застрелят или отровят. Томи съзря опасността — той вече си беше имал работа с жълтия — и побягна през двора, без да изпуска бомбата. Насред двора жълтият го настигна и го сръфа. Томи изпусна бомбата, изквича ужасено и се стрелна към храстите. Жълтият го последва до оградата, а след това се върна да види какво беше изпуснал Томи. Иззад ъглите и изпод постройките наизлезе цяла глутница изпосталели, крадливи, безжалостни хрътки за лов на кенгуру и овчарски кучета-помияри — зловни черни и жълти псета, които се промъкват в мрака, захапват те за петите и изчезват без обяснение — и джафкаци, скимтящи мъничета. Те се държаха на почтено разстояние от жълтия, тъй като беше опасно да се приближаваш до него, когато е намерил нещо, което може да влезе в работа на едно куче или котка. Жълтият подуши два пъти бомбата и тъкмо се канеше предпазливо да я подуши трети път, когато...

Барутът беше много добър — нова партида, която Дейв наскоро получи от Сидней — и бомбата беше прекрасно изработена. Анди беше много търпелив и усърден във всичко, което правеше; умееше да си служи с иглите, вървите, платното и въжетата не по-зле от средно добър моряк. Очевидците казват, че кухнята подскочила върху трупчетата. Когато пушекът и прахта се разнесоха, останките на жълтия висяха върху оградата на двора, сякаш беше ритнат в огъня от кон, после размазан от ръчна количка в прахта и накрая запратен от разстояние върху оградата. Няколко оседлани коня, които дремеха

вързани за верандата, препуснаха диво надолу по пътя в облаци от прах, с развети скъсани поводи. Навред из околността от шубраците се носеше кучешко скимтене. Две от кучетата побягнаха към родните си места на тридесет мили разстояние, което те изминаха още същата нощ, и вече никога не се завърнаха; едва привечер няколко псета се появиха предпазливо да разузнаят обстановката. Едно от тях се опитваше да ходи на два крака, а всички изглеждаха повече или по-малко опърлени. Едно малко пообгоряло пале, на което липсваше част от опашката и което имаше навика да куцука, като замяташе единия си заден крак, сега имаше причина да се радва, че така дълго не беше използвало другия си крак, тъй като сега той му потрябва. Години след това едно старо, еднооко овчарско псе, което вечно се навърташе наоколо, не можеше да понася барутената миризма на пушка, която чистят. Това куче се беше заинтересувало от бомбата почти толкова силно, колкото и жълтото. Местните хора казваха, че било много забавно да се промъкнеш откъм сляпото му око и да завреш мръсен шомпол под носа му: без изобщо да го погледне с единственото си око, то хуквало към храстите и оставало там цяла нощ.

Около половин час след експлозията няколко души все още се превиваха от смях зад обора или се търкаляха в прахта и се кикотеха до задушаване. В къщата две бели жени бяха изпаднали в истерия, а една метиска се щуреше безцелно наоколо с черпак студена вода. Кръчмарят държеше здраво жена си и помежду писъците ѝ я молеше: „Млъкни, Мери, ако ме обичаш, млъкни или ще те пребия...“

Дейв реши да се извини по-късно, когато „нещата се поуспокоят“, и се върна в лагера. А кучето, което стана причина за всичко това, Томи, едрият, глуповат помияр, се заумилква около Дейв, като шибаше краката му с опашката си, и заприпка след него към къщи с най-широката си, най-продължителна и най-червена приятелска усмивка, очевидно засега задоволено от развлечението, което беше имало този следобед.

Анди завърза здраво кучето с верига и опържи още няколко пържоли, докато Дейв отиде да измъкне Джим от ямата.

Ето защо години след това дългите като върлини, незлобливи местни хора, когато язدهа бавно покрай лагера на Дейв, проточваха лениво и малко носово:

— Ей, Де-е-ейв! Как върви риболовът, Де-е-ейв?

[1] Вътрешните райони на Австралия. — Б.пр. ↑

СТИЙЛ РЪД ТАТКО В БЕДА

Как бързо минаваше времето! Ония дни на труд и пот, оная съсипваща, тежка борба, когато живеехме в Колибата — за всичко това вече си спомняхме само в минути на веселие. Невероятни отминали дни, време на бурни събития, за които всеки от нас с обич си спомняше и които никой от нас не искаше да забрави.

Полската работа престана да бъде онази тежка, смазваща, убийствена ангария, каквато беше едно време. Положението ни се подобряваше от ден на ден и ние бързо отивахме към материално благополучие. Житната реколта се оказа отново успешна и печалбата радваше всички ни. Все пак ние оставахме трезви. Честата нужда от пари ни беше научила да пестим всяко пени. Не бяхме разточителни. Майка ми, изпълнена с благодарност, отдаваше нашия успех на божията милост и благодат. Татко пък считаше, че всичко се дължи на неговия ум.

— Е да — беше понякога заставян да признае той, — момчетата работят здравата, а и жените все са допринесли нещичко, но само с ръцете си. А каква полза от всичко това, ако липсваше глава? Те са ръцете, а аз — главата!

По този въпрос татко беше категоричен. Неговото решение не подлежеше на обжалване. Татко беше и съдията, и съдът, и върховната съдебна инстанция, както си изберем.

Работата се вършеше методично. Тя беше сведена почти до наука. На Дейв бе зачислен триредов плуг и чифт коне, които използваше само той; Джо имаше двуредов плуг и отделни коне; малкият Бил ставаше с кокошките, докарваше конете от оградено пасище и късно вечерта, след всички други, ги връщаше обратно. Подкарваше ги кротко, както му беше наредил татко, а когато се изгубеше от погледа му, ги погваше на живот и смърт и с пръчка ги прекарваше през оградата. Конете правеха каквото могат, за да я

прескочат, без да се пребият, но предимството беше винаги на страната на малкия Бил.

Татко се мотаеше и туткаше наоколо, без да прави много нещо, в същност той правеше твърде малко, но по най-внушителен начин. Хранеше конете, спъваше понякога краката им, кърпеше чували, насъскваше кучето срещу кокошките, които идваха към посежите, крещеше и размахваше заплашително юмрук към Дейв и Джо, щом те приседнеха на плуговете да побъбрят, вървеше по дирите на берачите на царевича, събираше разпилени зърна, намираше необрани кочани и ругаше. Рядко се задържаше повече от минута на едно място; той беше навсякъде, като поучаваше и дразнеше всички. Хвалеше фермата и даваше подробни обяснения на всеки посетител, високомерно отказваше всички молби на отбилите се пътници, отпращайки ги с красноречив жест. Пътниците не обичаха татко.

Един ясен, слънчев ден, след дебела слана, Дейв и Джо пристъпваха зад плуговете, браздейки нивата надлъж и шир. Джо спря и се загледа през полето.

— Какво, по дяволите, е замислил пък сега? — каза той, проследявайки с поглед тичащата фигура на татко.

Дейв спря своя впряг и също се загледа.

Татко пресече нивата, навлезе в ограденото пасище и се затича по едно широко дърво, провирайки се между дебелия дънери на дърветата. Там три от момчетата на Ригън, на възраст от четиринайсет до двадесет години, майсторяха нещо с една здрава, гъвкава фиданка. Те я бяха превили като лък до земята, където беше закрепена с един лост. Към фиданката беше завързана телена примка. Това беше остроумно приспособление, което те бяха замислили като капан за диви кучета. Сега тримата стояха около него и съзерцаваха творението си. Татко се появи изневиделица и направи опит да се нахвърли върху един от тях. Но Ригъновите бяха все бегачи. Те си плюха на петите.

— Да ме вземат дяволите, ако не ви разбия муцуните, като ви хвана! — извика татко след тях. Те хукнаха още по-бързо.

Татко се извърна към превитата фиданка, загледа я и се зачуди какво ли значи всичко това. Той разбута с крак листата и калта, опитвайки се да намери някакъв отговор. Кракът му попадна в примката и той загуби равновесие. Фиданката се освободи от лоста и политна нагоре, повличайки татко със себе си. Татко бе намерил

отговора. Фиданката не беше достатъчно яка, за да го вдигне цял във въздуха — тя повдигна само краката му, а главата, гърдите и ръцете останаха върху земята. Той увисна като заклан вол на кука. Татко заруга жално, ревеше и се гърчеше, риташе със свободния си крак и се вкопчваше в тревата. На главата му се беше залепила буца пръст и той започна да маха с ръце, сякаш плуваше. Но продължаваше да си виси.

От панталоните му изпадна джобно ножче и една двушилингова монета. Той ги сграбчи и ги стисна здраво с ръка. Най-последно престана да се дърпа и се опита да си послужи с главата.

Дейв и Джо продължаваха да гледат към дерето и да се чудят. Но те бяха почти на една миля от него.

Кучето на Ригън, което беше отишло само на лов из поляната, докато момчетата поставяха клопката, сега се върна запъхтяно. Това куче много приличаше на булдог — едно грозно, начумерено, зло животно с дебела, увиснала долна бърна. То имаше лоша слава в околността. Татко знаеше за неговата репутация. То приближаваше в бавен тръс. Татко продължаваше да виси неподвижно, отдаден на мислите си.

Той чу шума. Чувство на надежда и благодарност изпълниха душата му. Той се изви и опирайки се на ръце, погледна нагоре, за да приветствува своя избавител. Видя кучето, позна го и изстена. Кучето го забеляза и се спря, гледайки го втренчено. То бе изненадано, озадачено. Нададе дрезгаво, пресипнало ръмжене. Някакво смразяващо, зловещо чувство прониза татко. Той впери изпълнените си с ужас очи в звера. Изведнъж, тласкан от отчаяние, зарита силно и нададе вой за помощ. Кучето отскочи назад, готово да побегне, но като видя, че татко си остава на едно място, то се обърна към него и залая. И то как!

Лицето на татко посиня, очите му заплашваха да изскочат от орбитите. Той се опита да удари силно кучето с двушилинговата монета. Тя обаче не можа да достигне до него. Тогава той отвори джобното си ножче със зъби. Кучето се приближи. То обикаляше около татко, дойде още по-наблизо и все лаеше и лаеше. Татко потръпна и сграбчи още по-здраво ножчето. Настъпи пауза от страна на кучето. Татко събра мислите си. Стана по-съобразителен. Смекчи гласа си и каза нежно:

— Бедни ми приятелю! Милото ми куче! Милото... ми... кученце!

Но кучето на Ригън не беше вчерашно; освен това то си бе дало сметка колко безпомощен е татко.

Междувременно Дейв и Джо, изморили се да се чудят, продължиха да орат. Но Ригъновите момчета, привлечени от лая на своето куче, предпазливо се върнаха на ливадата и се отправиха към дерето. Щом видяха капана, те разбраха каква е работата и хукнаха натам, крещейки на кучето да престане. Техните гласове само насърчиха звера. Той ги разбра превратно. Крясъците им бяха изтълкувани като поощрителни думи и оголвайки зъби, кучето се втурна и залая в непосредствена близост до ребрата на татко. Татко започна да трепери и да се гърчи. Тялото му се сви в конвулсии. Джобното му ножче се размина с носа на кучето. В отговор кучето налапа част от панталоните и малко от бедрото на татко и щеше да продължи, само че Ригъновите момчета дотичаха и го прогониха с пръчки.

Те бързо освободиха татко и пак избягаха, без да чакат каквото и да било. В поведението им нямаше нищо подло или вероломно.

Татко винаги споменаваше за това си преживяване като за едно от нещата, които са го състарили без време.

КАТАРИН СЮЗАНА ПРИЧАРД МАРЛИЙН

За излизания от гората наблюдател лагерът на склона оставаше почти невидим. Той се бе сгушил между скалите и влажните шубраци, а в долината лежеше градчето, покрито от лека мъглица. Хижите от кора и сплъстени листа бяха добили оттенъка на скалите и дънерите. Те имаха формата на могили от пръст — недодялани зейнали черупки. Мирисът на пушек издаваше тяхното присъствие. Той витаеше във въздуха и се стелеше между дърветата.

Двете жени, които язدهа по пътеката сред храсталаците, забелязаха първата хижа, после още една и още една, докато се откроиха половин дузина, наредени в кръг около една малка полянка. Наизскочилите кучета яростно залаяха. Две-три деца, боси, мършави, бледи, с искрящи очи и черни рошави коси, се показаха от хижите. Един мъж, полегнал до огъня, се надигна и изгледа жените.

— Здравсти, Бенджи! — поздрави го по-възрастната от тях, яхнала сив кон. — Как можеш да спиш в такова утро! Къде е Моли?

Мъжът изсумтя, плъзгайки намусено поглед над прогизналата от дъжд полянка. Мъже и жени се появиха пред зейналите гърла на другите хижи, облечени така, както бяха спали — в избелели дочени комбинезони и платнени панталони, в ризи и поли, посивели от мръсотия и мазнина, в износени вълнени жакети и сака: все дрехи, изхвърлени от градските жители.

— Здравейте, мисис Бойд! — подвикнаха някои от жените.

— Това е мис Алисън — обясни по-възрастната жена, сочейки към девойката на дорестия млад жребец. — Тя идва от Англия, готви се да пише книга за аборигените. Искаше да види вашия лагер.

— Ние тук сме мелези, а не аборигени — отговори един мрачен мъж на средна възраст.

— И не „приемаме“ толкова рано сутрин — добави саркастично един младеж. — Това място впрочем е отвратително за гледане.

Една от жените захихика стеснително:

— Вие как сте, мисис Бойд?

— Аз съм добре, Мини. Но вие изглеждате като удавени плъхове, всички до един. Защо не преместите лагера за зимата, Джордж? — Мисис Бойд се държеше властно, но любезно и предразполагащо.

— Къде да отидем? — шеговито попита една дебела, възмлада жена. Краката ѝ бяха боси, бялата някога рокля висеше върху едрите ѝ гърди и мощните бедра, на хълбока и се опираше малко момче. Лек кикот се прокрадна сред множеството.

— Това е единственото място в целия район, на което ни е разрешено да построим лагер — каза с горчивина в гласа мъжът, който бе проговорил пръв. — Вие знаете добре това, мисис Бойд.

— От два месеца непрекъснато вали — издигна монотонния си, лишен от всякаква нотка на оплакване фалцет една от другите жени.

— Как изобщо успявате да намерите сухо местенце в хижите и да запазите дрехите си от дъжда?

— Не успяваме! — Всички се разсмяха като на хубава шега. — Дрехите ни са прогизнали. В целия лагер няма нито едно сухо одеяло.

— Ех, защо не бяхме патици! Дъждът щеше да се плъзга по гърбовете ни.

— Позор е, че сте принудени да живеете така — заяви мисис Бойд. — Но тази сутрин съм дошла специално за Моли. Къде е тя?

Хората запристъпваха неловко. Погледите им се плъзгаха встрани. В тези дрипи имаха вид на диваци — жените носеха остатъци от някогашни труфила, по някой ярък шал или пъстра жилетка върху провлечените си рокли.

Те всички имаха тъмни очи и черни коси, но цветът на кожата им варираше от болезнено-жълт до обветрено-бронзов. Жените бяха бледи и възмургави, мъжете имаха по-тъмен цвят. Повечето от лицата издаваха туземната жилка с широките си носове и пълните си устни; неколцина имаха фини, изящни черти и произходът им можеше да се разбере само по очите.

— Къде е Моли? — повтори въпроса си мисис Бойд. — Позволявах на мистър Филип да я води на кино събота вечер, когато отива в града. Но миналата седмица тя не се върна. Той я чакал цял час...

— Тя е просто луда за кино, тази Моли — смотолеви Руби.

— Нямам нищо против, но не е много любезно от нейна страна да изчезва по този начин. Нали знае колко работа имаме точно сега, когато всички крави се прибират. Мистър Филип и мистър Едуард са потънали до гуша в работа. Тази сутрин трябваше аз самата да занеса пощата. А Моли вършеше добра работа, тя помагаше при доенето на кравите и храненето на телетата.

— Чудесно дете е тази Моли! — заяви Албърт.

— Но къде е тя? Какво става с нея?

Множеството се развълнува. Очевидно въпросът беше неудобен и трябваше да се заобиколи. Чуха се шумни възклицания и предложения. Нямахше признаци на изненада, нито на уплаха, макар че всички изглеждаха развълнувани, малко нервни и заинтригувани от запитването на мисис Бойд.

Мисис Бойд помисли, че те се стараеха да укрят Моли. Детето бе проявило някакъв странен каприз, може би бе изпитало тайнствения подтик да хване дивото и да се присъедини към своите.

— Чухте ли, че пневмонията на Бил Бибълмън се влоши и той умря в болницата миналата неделя? — попита някой.

Други подхванаха настойчиво:

— Голямо погребение беше, мисис Бойд.

— Капитанът от Армията на спасението каза, че Бил ще отиде право на небето, защото е бил добър християнин.

— Наистина беше. Участвуваше в улични митинги и пееше химни... даже когато беше пиян.

— Четеха прекрасни молитви.

— Как бил измит в кръвта на агнеца и как греховете му станали по-бели от снега.

— А децата всички хванаха шарка — похвали се Руби.

— Какво стана с Уоли Уилямс? — осведоми се мисис Бойд, склонна да се покаже истински снизходителна към тях. — Трябваше да дойде да ми нареже колове за оградата миналия месец.

Гласовете поутихнаха, клепките се сведоха, скривайки нерешителните им погледи. Пауза, изпълнена с покашляния и дрезгав шепот.

— Отиде навътре в страната — каза Джордж.

— Искаш да кажеш, че е в затвора. Какво е направил този път?

— Вижте какво, мисис Бойд, Уоли не беше толкова виновен — обясни Мини Люис. — Джо Уигинс каза, че му избягали няколко бичета и предложи на Уоли по два шилинга за всяко биче, което улови и му заведе обратно. Уоли хвана две-три недамгосани. Той, разбира се, мислеше, че бичетата са на мистър Уигинс.

— Естествено, като му дава по два шилинга на парче — съгласи се мисис Бойд.

— Но когато конният полицаи намери няколко кожи от червени безроги говеда в кланицата на Джо Уигинс, мистър Уигинс хвърли цялата вина върху Уоли и Уоли получи две годинки.

— Всеки знае номерата на Джо Уигинс — призна мисис Бойд. — Но Уоли не биваше да посяга на недамгосаните.

— О, той, Уоли, не е такъв, мисис Бойд. Той наистина се справя чудесно с добитъка. Но когато не може да намери работа, не знае просто какво да прави. Трябва на всяка цена да работи с говедата...

— Зная — засмя се добродушно мисис Бойд. — По-рано той май работеше с телетата от нашите стада. Миналата година млечните ни крави си идваха много често без телетата.

— Ако една крава се отели в прерията, мисис Бойд, дивите кучета имат толкова шанс да се доберат до телето, колкото и...

— Уоли! Разбира се. Но аз бих заложила все пак на Уоли. Мисля, че Джо Уигинс е лапнал повече наши телета, отколкото дивите кучета.

Както си пощипваше от младата трева, конят се завъртя на една страна заедно с мисис Бойд. Тя зърна очертанията на един човек, заспал до тлеещия огън пред входа на своята колиба. Влажното одеяло, с което се беше покрил, изпускаше пара.

— Кой е този? — попита тя.

— Това е Чарли — отговори една жена, която кашляше непрестанно. — Не му е добре.

— Тогава по-добре махни тази бутилка оттук — посъветва я мисис Бойд. — Ако полицаят мине насам, някой ще си изпати, задето пак е продал ракия на Чарли. Но откъде все пак намира пари за ракия?

— Магазинерите взимат понякога неговите рисунки за реклама.

— Този Чарли е един посвоему съвсем не лош художник — обясни на своята придружителка мисис Бойд. — Самоук е. Би ли показала на мис Алисън някои от рисунките на Чарли, Лизи?

Жената на Чарли се шмугна в хижата и се върна с един черен блок. Мис Алисън слезе от коня да разгледа рисунките — груби скици на хора и животни, на един футболен мач, на финиша на някакво конно надбягване.

Чувства на гордост от рисунките на Чарли, на благоговееен интерес и надежда изпълниха неговите приятели и роднини.

— Е — каза мисис Бойд, като дръпна юздата на коня си и изправи гръб, усмихната, но непреклонна. — Решихте ли се най-после да ми кажете какво става с Моли?

Лицата наоколо смениха изражението си. За момент настъпи мрачно, хладно мълчание.

Изведнъж Мини Люис възкликна възторжено:

— Охо, ето я и мисис Джаксън! Доста се поизмъчи от ревматизма, но ето че е станала и даже си е сложила шапката, за да посрещне гостите!

Една повехнала дребна женица със спретната черна шапка, кацнала на главата ѝ, пресече полянката — тя носеше дрипава черна рокля и протритата сива жилетка и цялата ѝ фигура изразяваше окаяно благоприличие.

— Добро утро, Миртъл — поздрави я мисис Бойд. — Съжалявам, че си имала ревматизъм.

— Какво друго бихте очаквали да имам, мис Ан? — Метиската се държеше не без известно достойнство: помръкналите ѝ очи, изпъстрени като ахати, гледаха нагоре към приятно усмихващата се, здрава жена със свеж тен на големия кон. — Не съм свикнала с живота на открито.

— Да, разбирам — отвърна мисис Бойд.

— Израснах, както знаете, в мисионерството. Работила съм в някои от най-добрите семейства на цялата област, а сега... сега не бихте държали и свиня в тази дупка, където съм принудена да живея.

— Това не е редно, мисис Бойд — измърмори Джордж.

— Наистина не е — съгласи се мисис Бойд. — Но какво мога да направя аз? Би ли отишла в старческия дом, ако уредя да те приемат, Миртъл?

— Вече бях там. Полицаяте ме закараха направо от болницата, след като ми мина ревматичният пристъп. Но избягах...

— Да, мисис Бойд, избяга! — развълнувано запригласяха другите.

— Вървяла е пеша почти сто и трийсет мили, за да се прибере тук.

— В града бях като затворничка, с цял куп отвратителни старици, които се отнасяха с мен като с измет. Никога не съм била много общителна, но винаги съм се държала почтено, мис Ан...

— О, да, тя е страшно почтена, мисис Бойд — обади се някой.

— Никой не може да твърди, че мисис Джаксън не е почтена!

— Единственото ми желание е да си умра у дома, като всеки почтен човек. А къщата, която баща ви даде на мен и Том, е наистина мой дом, мис Ан, и мистър Хенри нямаше право да ни гони оттам.

— На нея, като на всеки стар абориген, ѝ се къса сърцето за ловните полета на нейния народ — каза цинично Албърт. — Те винаги искат да си умрат у дома, но мисис Джаксън, като метиска, има нужда от покрив над главата си и от истинско легло.

— Ще видя какво мога да направя, Миртъл — обеща мисис Бойд.

— Забавно, нали? — Ленивата, грациозна фигура на Албърт се наклони леко назад, докато той фиксираше с поглед жената. — Вие сте внучка на един от първите заселници, застрелял повече черни от всеки друг в тази страна. Мисис Джаксън е внучка на един от малкото оцелели и е свързана с най-добрите семейства в областта. Но земята и законът са във ваши ръце. А хората насъскват кучетата си по нея, когато я видят да се навърта по фермите, просейки залък хляб или стари дрехи.

— И това е единственото място в цялата област, където ни е разрешено да отседнем.

— Нещо ще трябва да се направи по този въпрос — заяви мисис Бойд.

— Но какво? — запита Албърт. — Всичката земя наоколо е вече заета. Тя е частна собственост. Не ни дават да работим в мините. Не ни разрешават да продаваме рибата, която улавяме, нито да ходим на лов с оръжие или с примки. Не сме желани във фермите. Не ни дават да работим по пътищата. Разрешава ни се само да получаваме дажбите си и да гнием... говори се впрочем, че ще ни натикат в някои от онези проклети резервати, „където на последните болни и умиращи

представители на местното население се дава възможност да завършат дните си спокойно“. Извинявайте, че цитирам тукашното булевардно вестниче.

— Не можете да кажете, че не съм се опитвала да ви помагам — протестира мисис Бойд. — Винаги съм ви давала работа на моята ферма, когато е имало възможност за това.

Кисела усмивка изкриви устата на младежа.

— И не ни плащахте дори и половината от онова, което бихте заплатили на други работници.

— Албърт! — възрази една от жените. — Не му обръщайте внимание, мисис Бойд.

— Говориш, сякаш си някой от онези налудничави агитатори, Албърт! — извика разпалено мисис Бойд. — Ако не внимавате, може да се наложи да бъдете преместени.

— Ще запомня добре думите ви, мисис Бойд — злобно се ухили Албърт.

— На Албърт му е много тежко, че не може да си намери работа, мисис Бойд — опита се да го защити Руби. — Той е наистина способен: може да чете и пише като кой да е бял. Когато ходеше на училище, беше по-добър от всички други момчета.

— Не съм видял нищо добро от това — подметна саркастично Албърт. — Черен да бях, сигурно щях да имам по-добър живот. Чернокожите, независимо от кое племе са, разделят всичко, каквото имат, помежду си. Белите заграбват всичко, каквото могат, за себе си, оставяйки даже собствените си роднини да умрат от глад.

— Нима аборигените се отнасят по-добре от нас с мелезите? — Гласът на мис Алисън се извиси ясен и леден на фона на неговата ярост.

— Те във всеки случай не ни третираят като гадина. — Гласът на Албърт звучеше така, сякаш изказваше възхищение от блясъка на косата ѝ или от коня, който тя държеше. — Когато бях малък, горе на северозапад, скитах с племето на майка ми. Никога не съм се чувствувал по-различен от останалите. Тогава баща ми изведнъж се заинтересува от мен. Изпрати ме на юг, на училище. Той умря и оттогава все се опитвам да си намеря работа.

— Не искаш ли да се върнеш при своите?

Гневът на Албърт се надигна отново.

— Своите ли? — заяви иронично той. — Че кои са те? Баща ми беше не по-малко рус от вас. Вече не бих могъл да живея в лагер на аборигени, макар че и тук не е по-добре. Но моето място не е там. Разсъждавам по друг начин. Всички ние мислим различно. Обичаме сапуна и чистите дрехи, когато умеем да се доберем до тях, а също и книгите. Искаме да ходим на кино и на футболни мачове. Искам да работя и да имам дом, в който да живея, да имам жена и деца. Но ето всичко, което имам. Ето единствените хора, които мога да нарека свои — нечистопородни мелези като мен.

— Не бива да говориш с такова озлобление, Албърт — укори го мисис Джаксън. — Това няма да помогне.

— Нищо няма да помогне. — Той се отвърна троснато от тълпата и тръгна гордо, скривайки се зад колибите.

— Яд го е, защото не може да си намери работа и наместникът не разрешава на Пени Карнарвън да се омъжи за него — каза Руби. — Пени е толкова добра прислужница, че господарите ѝ не искат да я изпуснат. Но тя обича Албърт. Казва, че ще му даде на наместника да се разбере.

— Като нищо ще го направи.

— Стела го направи, нали?

— Точно така, направи го.

— Изпусна цяла табла с чинии, за да я изхвърлят, защото искаше да вземе Боб. Но господарката ѝ прости и ѝ удържа стойността от заплатата. Стела трябваше да забременее и да се завърти около господаря, преди наместникът да реши, че е все пак по-добре тя да се омъжи за Боб.

— Пени ще излезе скоро в кратка отпуска, така казва Албърт. Тогава те може да успеят да се оженят и да отидат на север. Той е почти сигурен, че ще намери работа на някоя овцевъдна ферма.

— Но къде е Моли? — поднови атаката си мисис Бойд.

Смехът и приказките в малката тълпа стихнаха. Те смутено търсеха отговор.

— Кой, Моли ли?

— Да, Моли. Няма смисъл да се правите, че не знаете къде е. Ако тя се укрива някъде и не иска да се върне у дома, няма да се тревожа много за нея. Но ще се наложи да се обадя в участъка, че...

— Здравейте, мисис Бойд! — Едно момиче в розова памучна рокля бе застанало пред входа на една хижа зад конете. Хубавичка и дребна, самоуверена и спокойна, макар и малко бледа, тя стоеше там, държейки на ръце малък вързоп, увит в някакъв мръсен шал.

— Моли! — ахна мисис Бойд. — Бебе ли си имаш?

Момичето кимна, усмихвайки се.

— Но ти си още дете! — извика мисис Бойд. — Нямах още шестнайсет!

— Навърших шестнайсет миналия месец — отвърна Моли спокойно.

— Какъв скандал! — възмутено каза мисис Бойд. — Кой е бащата?

Очите на момичето ѝ отвърнаха с усмивка:

— В града ходех с две-три момчета.

Групата пред нея затаи дъх от трепетна възбуда: чу се въздишка, сякаш на облекчение, и сподавен кикот.

— Как не те е срам! — заяви ядосано мисис Бойд. — Знаеш, че имах по-добро мнение за теб, Моли. Мислех, че не си като другите момчета. Ти живя толкова години при мен и аз вярвах, че ще се държиш както трябва.

— Не се ядосвайте — отвърна кротко момичето. — Не можах да устоя... а и бебето ми харесва много.

— Кога стана това?

— Снощи.

Мисис Бойд втренчи поглед в момичето. Тя изглеждаше малко бледа, иначе имаше съвсем здрав вид.

— Нищо ли ѝ няма? — обърна се мисис Бойд към старицата, която излезе от хижата зад Моли. — Да извикам ли лекар да дойде да я види тук, или да уредя да я приемат в болница?

— Никога в живота си не съм се чувствувала по-добре — каза Моли. — Леля Мей ще се грижи за мен.

— Няма защо да се безпокоите — измърмори утешително старата метиска до Моли. — Леко мина. Щях да я изпратя в болницата... но всичко стана толкова бързо.

— Покажи ми детето — каза мисис Бойд, обърна коня си и се приближи до Моли.

— Тя е много мъничка и червена — извини се Моли, повдигайки с нежно движение мръсния шал, с който беше покрито бебето.

Мисис Бойд се наведе от седлото. Не беше виждала по-грозно човешко същество, но в малкото му, сбръчкано личице имаше нещо смътно познато. Сисили Алисън поведе коня си през тревата — и тя искаше да види бебето.

— Мно-о-ого е сладка — измърмори механично тя. — Как ще я наречеш?

Моли отново заметна шала върху лицето на бебето.

— Марлийн — отвърна тя сияеща.

Дъждът се изсипа с внезапен порив на вятъра и прогони метисите в техните хижи, а ездачките се отправиха назад към гората. По пътя по-възрастната седеше отпусната на седлото, странно състарена и мрачна.

— Колкото по-скоро се изметат оттук, толкова по-добре — каза тя язвително. — Каква разпусната сган са тези мелези!

— А какво да се каже за белите, които са отговорни за тяхното положение? — попита девойката на дорестия жребец.

Тя се чудеше на какво бе станала свидетел — на трагедия или на комедия? Тези хора живееха наистина като кучета във вонящите си хижи; зад гърба им беше мрачната гора, а в краката им се стелеше благоденстващият малък градец, но всичките им възжеления бяха насочени към ценностите, възприети от бялата раса. Екзотичната филмова звезда и бебето в това бунище на низвергнати! Какъв обвинителен акт! И все пак мис Алисън подозираше, че те, водени от природната си доброта, се бяха опитали да пощадят бабата на бебето, макар и да знаеха истината, която се криеше зад демонстративната дързост на Моли. Дали бяха успели?

Лагерът на склона беше преместен преди края на месеца.

ВАНС ПАЛМЪР ОСТРОВ ТРОКЪС

Макгауън обичаше тишината на острова, ненарушавана от нищо. Не му харесваше, когато от континента идваха лодки — особено лодката на Чарли. Щом погледнеше от малката си градинка над плажа и видеше потъмнелите от времето платна и боядисания в зелено корпус на „Теса“ на път към заливчето, започваше да усеща как вътре в него се надига гняв и закуцукваше към любимото си местенце на верандата, където държеше телескопа си, насочен като оръдие. Ех, да беше наистина оръдие! Да изпрати някой снаряд, който да се забие в крехкия корпус — това щеше да бъде върховният израз на цялата му омраза към света на тъмното и бруталното.

— Пак този негър! — промърморваше той. — Домъкнал чернокожата си банда, за да превърне острова в ад. Някой ден ще...

Но тези смътни заплахи бяха просто израз на безсилието, което го обхващаше, докато, навел глава под окуляра, наблюдаваше как „Теса“ прибира платната си като крила на птица и хвърля котва на стотина метра от брега. През обектива можеше да види даже чертите на самия Чарли — пълен, снажен, с ниско подстригана прошарена коса, показваща се изпод шапката му, с хитри очи, в които сякаш се спотайваше дяволът, докато даваше нареждания на момчетата, подпрян с едната си ръка на щайга. Костелив орех беше този Чарли — един весел грубиян, на който непрекъснато му вървеше — още от времето, когато бе започнал работа на японски платноход. Сега той имаше повече имот от мнозина бели в малкия пристанищен град на континента.

В размътения мозък на Макгауън неговият образ някак си се сливаше с образа на Донъли, кръчмаря. Същите очи с цвят на плужек, същия нахален блясък на златни зъби, щом се ухилеше, същата корава глава върху врат като на бик и яки рамене! И двамата бяха от онези животински създания, които не изпитват нищо друго освен желанието да удовлетворят собствените си апетити. За него те се бяха слели в

едно — Чарли, грубиянът от остров Торес; Донъли, кръчмарят с широки скули, който бе отнел жена му.

Начинът, по който поздравяваше Чарли, когато го срещнеше на плажа, прикриваше твърде прозрачно тайната война помежду им.

— Охо, отново си се върнал? Искат ти се да превърнеш този остров в свой втори дом, така ли?

Смехът на Чарли придаваше дружелюбен вид на черното му лице:

— Може. Тука не е лошо за дом, кат' времето в морето е бурно. И ти тъй мислиш, нали?

Макгауън само изръмжаваше в отговор.

— Вятърът мож' да си духа — продължи Чарли, — но ти няма к'во да се тревожиш. Много храна, добро убежище. Няма нужда да си губиш съня, щото си в безопасност.

Да не би да намекваше за Донъли и жена му? Когато се сбогуваше, Макгауън можеше само да подхвърли язвително през рамо:

— Кажете на момчетата си да не използват динамит в тази лагуна. Направят ли го — ще свидетелствувам срещу тях.

— А?

— Чу ме добре. Този път не се шегувам. Вече съм ги предупреждавал по-рано.

Чарли се ухили безгрижно.

— Динамит? Такова нещо не могат откри на моите лодки и гемии. Не бой се.

Но очите му, много по-прями и войнствени от езика му, казваха доста ясно на стареца да ходи да зяпа пеперудите в храсталаците край колибата.

Чарли познаваше законите, които го засягаха, като петте си пръста и знаеше отлично както правата на Макгауън, така и собствените си. Старият бивш учител бе получил под аренда малкия коралов остров с площ около една квадратна миля, което му даваше някои от правата на надзирател. Беше най-добре да не му дава повод да ги използва. Но ако се стигнеше до сблъсък на волиите, Чарли, с лукавостта и с резервите си от тъмно насилие, знаеше много добре, че може да го смаже като бръмбар.

И Макгауън, който се оттегляше в разчистеното от него парче земя, също съзнаваше това. Животът, животът на цивилизования човек,

беше просто едно бледо пламъче край границата на тъмна джунгла. То можеше да издържи само с непрекъснати усилия. Преследваше го зловещата усмивка на едрият островитянин от Торес, както и споменът за експлозивната му жизненост — начинът, по който хвърляше рибарска мрежа или крещеше на момчетата си. Гърмежите от двуцевката на Чарли кънтяха в ушите му цели седмици, след като гемията му си заминеше.

— Този черен дявол! Убива просто заради удоволствието да убива! Защо ли не го върнат там, откъдето е дошъл?

Той почти бе забравил за Донъли, когато Чарли започна да идва на острова: освободил се бе от мислите, които го измъчваха, и бе започнал да се вживява в новия си живот. Преди повече от петнадесет години младата му съпруга бе открила, че той е прекалено сериозен, прекалено суховат и прекалено погълнат от научните си книги, и го бе напуснала, за да заживее с човек, който можеше да ѝ даде онова, което тя желаше. Известно време той си представяше как отива при Донъли и разбива черепа му в бетонната фасада на неговия хотел, но от това не излезе нищо, освен че самият той получи нервно разстройство. Макгауън не беше човек на делото: приятелите му бяха оценили правилно това, когато го насърчиха да се заеме с работата на острова. И той наистина се чувствуваше щастлив, преди Чарли да започне да идва тук, да нарушава спокойствието му, да поставя под въпрос авторитета му по най-различни дребни поводи, да му напомня за Донъли.

Хората на брега говореха, че Макгауън е стар чудак, който се е побъркал, защото семейството му е било разбито, и сега е оставил мозъкът му да се скапва в отшелничество. Но те не разбираха голямото задоволство, което му доставяше животът на острова. Радваше го малката разчистена площ, където отглеждаше свои растения; гъсталаците на джунглата, пълни с птици, които още не бяха започнали да се боят от човека; крайно интересните части на рифа след отлив. От сутрин до вечер той се мотаеше наоколо, работеше между папаите или събираше раковини и водорасли, а през нощта пишеше изчерпателни бележки в дневника си. Защо този вид гълъби се връщаха всяка година на същия ден? Какъв точно е съставът на планктона? Той можеше да стои часове наред на паянтовото скеле и да наблюдава червената моруна и рибата-папагал сред коралите или пък раковидните, движещи

се по дъното. В такива моменти загорялото му от слънцето лице с воднисти очи и увиснали мустаци придобиваше сериозната съсредоточеност на рак, втренил се в полюшкващо се водорасло. Това се казваше живот! Тук имаше нещо, за което си струваше да се замисли! Той никога вече не можеше да изпита към някое човешко същество същото чувство на обич, което изпитваше към острова й рифа.

Но ето че зловещата фигура на Чарли се превърна в център на раздразнение и застана между него и онова, което гледаше. Този негър с едрото си, масивно тяло и тъмни бляскави очи, които му придаваха вид на убиец! Човешката природа в нейния най-грозен и отвратителен вид — толкова отблъскваща за човек, настроен да гледа само приличното поведение на птици и зверове! Цялото му дълбоко задоволство изчезваше, щом олющеният корпус на „Теса“ се появише на хоризонта.

Един ден, когато лежеше скрит в джунглата и наблюдаваше как два гълъба си правят гнездо, силна експлозия някъде наблизо разкъса тишината като избухнала бомба. Макгауън скочи, разтреперан от ярост, и започна да оглежда залива. Не бе усетил кога гемията на Чарли бе влязла в него, но сега я видя закотвена на стотина метра от брега. А на плажа, вдигнал пушката си нагоре и впил очи в небето, стоеше Чарли, докато три-четири къдрави негърски глави се показваха над водата.

Макгауън разбра веднага какво е станало и очите му помътняха от ярост, докато се промъкваше през гъсталака и най-послед стъпи на пясъка.

— Стрелях по един рибояд^[1] — посрещна го спокойно Чарли. — Тия птици са страшно нахални.

Макгауън се спря на три крачки от него. Ръката му, с която държеше лулата, трепереше:

— Нахални, казваш. Аз бих избрал друга дума.

— Спусна се съвсем близо — ухили се Чарли — и измъкна рибата на един от ония глупаци. Другия път... бас държа, другия път, като се спусне, пушката ми ще е заредена и готова. Да могат, ще ти отмъкнат дори и очите от главата.

— Може би. Но поне не са лъжци като някои други същества, които са като тях на цвят.

— А?

— Рибояд ли? Глупости! Кой каза, че ти не използваш динамит? Ще ме залъгваш, че си стрелял с пушката! Ами че в нея няма дори и гилза.

— Сега няма. Ама може да е зарита в пясъка.

— А тези риби, обърнати по корем във водата? Кажи ми, тях пък какво ги е убило?

Той кимна към множеството сардини, които негрите събираха с черпаци. Ноздрите на Чарли се разшириха; той извади един нов патрон от джоба си и зареди пушката.

— Е, и к'во от това, стара костенурко?

— Ще видиш какво!

— А? Ще ме гониш оттука, тъй ли?

— Ще видиш! Да не мислиш, че са ме назначили за надзирател тук току-така?

Той не знаеше дали ще може да се овладее, ако този спор продължи. Кавгата с човек като Чарли щеше да го принизи, щеше да го смъква все по-надолу и по-надолу. А и винаги съществуваше опасността зверът, който се криеше в тази тъмна планина от плът, да изскочи от убежището си. Зад ехидната усмивка в очите на Чарли се криеше заплаха; в ръцете, с които стискаше пушката, се чувствуваше лека напрегнатост. Макгауън не беше съвсем сигурен какво може да се случи зад гърба му, когато повлече крака по плажа, но гръбнакът му бе вдървен като кол и той не помръдна главата си дори на сантиметър. Грохотът на експлозията все още отекваше в клетките на мозъка му — сякаш самият въздух тръпнеше от насилие.

Същата вечер, замислен мрачно на верандата си, той реши да сложи край на своеволията на Чарли. Дори и сега все още имаше известно влияние в полицията и сред пристанищните власти, а и те го бяха облекли с известна власт. Той ще отиде до континента и ще се срещне с тях; ако не предприемат нищо, тогава сами ще бъдат отговорни, каквото и да се случи. Ето една възможност да бъдат спазени редът и законността, с които те толкова се хвалеха.

Една седмица по-късно Чарли товареше лед на гемията си в пристанището, когато полицейският сержант се приближи до него и каза вежливо, но властно:

— Чарли, вече ще трябва да стоиш настрана от остров Трокъс. Ясно ли е? Няма да те питам какво е станало там последния път. Просто ти казвам — дръж се далече от острова!

Чарли го погледна с помътнели очи изпод тежките си клепачи:

— Шегуваш ли се, сержант?

— Никаква шега. Покрай рифа има достатъчно други места, добри за риболов, така че дръж се по-далеч от Трокъс.

— Знам к'во е станало. Оня дъртак от острова е разправял лъжи за мен!

— Няма да говорим за това. За твое щастие срещу теб няма отправено официално обвинение. Така че не се занимавай повече с острова.

— Надрънкал е лъжи, а? Разправял ти е, че съм използвал динамит! Слушай, сержант, щом някой път усетиш миризмата на динамит на моя гемия...

— Хайде, хайде, приятелю, не се горещи! Нямам намерение да споря с тебе.

— Само да срещна оня дъртак...

— Няма да го срещнеш! И без номера! Отсега нататък ще заобикаляш този остров. Това е заповед, Чарли, имай пред вид! Надявам се, че не искаш да загубиш позволителното си за риболов!

Тонът му показва на Чарли, че по-нататъшните възражения бяха излишни. Той винаги избягваше търканията с полицията. В известен смисъл все още си оставаше външен човек, когото търпяха да живее тук — въпреки че имаше две гемии и къща на главната улица и въпреки кръчмарската му репутация, че е мъж на място. Трябваше да се примири със станалото.

Но когато излязоха в открито море, гневът започна да го обхваща постепенно като бавно действаща отрова, попаднала в кръвта.

— Добре! — повтаряше заканително той пред момчетата си. — Оня дъртак ще ме гони, тъй ли? Казал е да ме предупредят да не ходя там. Да, ама не познава Чарли! Не, не! Не знае с кого се е захванал тоз път! Ще му дам да разбере! Да! По дяволите, ако ще да чакам година или две! Ще видите!

Макар че имаше на разположение целия риф, като че ли се чувствуваше прогонен от единственото място, на което държеше. Остров Трокъс беше наистина удобно убежище за рибари, когато

времето се влошеше и започнеше да духа силен югоизточен вятър — заливът бе закътан и в плитчините му винаги можеше да се лови риба.

Но не от това страдаше Чарли, след като го предупредиха да избягва острова. Той бе победен в двубоя си с Макгауън, издебнат предателски в гръб. Не бяха го призовали официално на съд за нарушаване на закона, а просто го бяха заплашили като „мръсен негър“. Това бе жесток удар върху гордостта му. Тъмната склонност към насилие, която в дните на неговото благополучие спеше в кръвта му подобно на змия, свита на кълбо, започна отново да надига глава. В погледа му се появи нещо недобро. Той непрекъснато мърмореше под нос, докато се движеше покрай устието, където бяха закотвени гемеите му.

— Ще го докопам! — повтаряше неизменно той. Лентяите, които се шляеха около пристанището, говореха зад гърба му с тревожно убеждение:

— Туй не са празни приказки — той ще докопа стареца. Чарли не е като белите: щом работите му са в ред, от него по-голям шегаджия няма, ама настъпиш ли го — не прощава. Само да издебне удобен случай, Чарли ще го смаже. Някой трябва да предупреди стареца.

С това всички бяха съгласни.

— Вярно е! Наистина ще трябва да предупредим бедния стар бухал.

Но никой не си направи труда да го предупреди. Сега, когато го нямаше тръна, който го дразнеше, Макгауън продължи да обикаля своите папай и зеленчуци, да шляпа сред коралите на рифа и да пише дълги обяснения в дневника си. Той бе щастлив посвоему — вярваше, че животът му е посветен на чисто научна цел. Потънал в измисления от него свят, той се взираше във водата край скалите с воднистите си кървясали очи или гледаше неவிждащо надвечер към неясното очертание на земята над хоризонта. Дори не си направи труд да зареди револвера, който бе купил при последното си посещение на континента.

Един ден екипажът на „Теса“, който ловеше риба край един отдалечен риф, забеляза, че на хоризонта се появиха внезапно облаци с цвят на натъртено и в същото време почувствува как въжетата и платната започнаха да вибрират от вятъра. Задаваше се буря! Когато

котвата бе изтеглена и те се понесоха по морето, осеяно с бели гребени, Чарли каза решително:

— Към остров Трокъс!

— А?

— Чухте ме добре! Към остров Трокъс!

Може би времето бе предизвикало мрачното му настроение. Тъмните облаци придобиха зеленикав оттенък; водата кипеше от пяна. Той стоеше на носа и гледаше с блеснали очи и навъсени вежди как гъсталакът на острова започва да придобива по-ясни очертания. Устните му се раздвижиха, сякаш за да оформят някакви думи, но от тях не се отрони нито звук.

Щом влязоха в заливчето, той отвърза лодката и започна да гребе към брега. Когато пръските зашибаха лицето му, езикът му отново се развърза. Заговори така, като че ли Макгауън седеше срещу него:

— Мислеше си, че вече няма да се върна, тъй ли? Мислеше си, че мож' да се държиш с мене като с обикновен негър? Да, ама не познаваш Чарли! Не, старче, не познаваш Чарли! Аз не съм кат' ония голтаци, с които мож' да си играеш, както ти скимне. Аз не съм на държавна милостиня. И щом някой тръгне да ме рита — знай как да му го върна. Година, две — няма значение! О, да! Знам да чакам, докато му дойде времето.

Остави лодката на брега и тръгна към къщата. Там всичко беше неподвижно. Той постоя малко, колебаейки се, до резервоара, после тръгна по верандата, като стъпваше леко по скърцащите дъски. Когато стигна до прозореца, наведе се и притисна чело към стъклото, втренчил очи като котка, която се готви за улови птичка.

Стаята беше тъмна, но вътре се забелязваше едно бяло петно като корем на риба в дълбока вода; то започна да се уголемява и да придобива по-ясни очертания. Постепенно се превърна във фигурата на Макгауън, проснат на леглото под прозореца, с отметната назад мършава глава. Старецът лежеше вдървен като кол, но във възмъчното му лице имаше нещо, което показваше, че той възприема всеки звук. Очите му бяха впити в Чарли; те бяха загубили цвета си, но излъчваха някакъв странен блясък; за пръв път Чарли усещаше силата им.

„Е, черни дяволе! — сякаш го предизвикваха те. — Смяташ, че вече съм ти в ръцете, нали?“

Чарли натисна дръжката на вратата и влезе вътре. Стаята миришеше на раковини, йод и на разлагаща се плът. На пода до леглото имаше мухлясало парче хляб, канче недокоснат чай и разхвърляни мръсни бинтове. Всичко говореше за дълга борба с някакъв вид отравяне — от шиповете на придънна риба или бодлите на скат.

Но воднистите очи все още изразяваха заядлива войнственост.

„Мислиш, че като съм по гръб, няма надежда да се бия с теб? Мислиш, че в двете ми ръце не е останала вече никаква сила?... Свършвай с мръсното си дело, отрепка такава!“

Чарли се извисяваше над леглото като тъмна и неподвижна планина от животинска сила. Триумфът започна да се разлива по жилите му и го удари в главата като горещ ром. Той взе парчето мухлясал хляб и го разглежда; вдъхна миризмата на йод и погледна към малкия гушер, пропъзъл по пода и спрял се да го погледне на свой ред с изпъкналите си очи и пулсиращата шия.

Нещо се освободи в него — старата му представа за себе си, погребана под неотдавнашното унижение — той беше отново Чарли от остров Торес, едрото момче от цветнокожия квартал; собственикът на две гемии и на имот на главната улица; ужасът на полицаите, когато беше пиян, но добър по душа и чудесен компаньон, който можеше да загуби пари на покер или на конните надбягвания, без да хленчи. Сега той можеше да види своя образ такъв, какъвто го виждаха хората с яхтите, дошли за почивните дни, и тълпата, която изпълва хотела, когато пристигнеше туристическият кораб. Чарли! Коравият морски вълк Чарли! Страшен, когато го хванеха дяволите, но с цялото благородство на бял човек под повърхността.

Грохотът на вълните от външната страна на рифа се сливаше с ударите на кръвта в ушите му и с бумтенето на тъпана на Армията на спасението на площада в събота вечер! Чарли! Чернокожи грешнико! Ех ти, ревящ богохулен циклон от морето!

Когато малко по-късно се запъти към залива, видът на момчетата, които слизаха на брега в празнично настроение и с харпуни, му даде възможност да излее бурните си объркани чувства:

— Хей! К'во смятате да правите? Нямаме време да се мотаем тук! Няма да оставаме! Тръгваме си веднага!

Те го гледаха слисани:

— Сега? Да не искаш да кажеш тая нощ, шефе? Тук си ни е добре.

— Тогава хайде обратно на борда и запалете мотора. Връщаме се колкото може по-бързо.

— Ама нали каза... Шефе, не каза ли, че ще нощуваме тука? Така ще задуха!

Чарли започна да рови около носа на лодката, изтеглена на брега, за да не я отнесе приливът.

— Ще задуха ли? Че на това вятър ли му викате? Дори тъй да е, „Теса“ не е от тия, дето трябва да се крият от вятъра.

Той извади парче брезент и го разстла на пясъка.

— Пък и оня дъртак от къщата здравата се е наредил. Един от вас да дойде да ми помогне да го донесем. Мож' да си загуби крака, ако не го закараме веднага на доктор.

[1] Вид кафява чайка — Б.пр. ↑

БРАЙЪН ДЖЕЙМС

ИЗСТРЕЛИ В ОВОЩНАТА ГРАДИНА

В Темпълтън изобщо не съществуваше престъпност — имам пред вид по-тежки престъпления. Някой някога се беше опитал да обясни това с въздуха, пейзажа и трудовото ежедневие на дребните ферми. Човек просто не може да си представи, казваше той, че в град като Темпълтън може да се случи нещо. Спретнатите редици от лимонови и портокалови дръвчета говорят, че всичко тук е, както си му е редът. Темпълтън е наистина красив, сред овощни градини, разпрострели се на няколко мили, които тук-таме нарушават монотонността на безличните ниски храсталаци и жилавата растителност на тази песъчлива земя. Градът е разположен върху плато, от което човек наднича от ръба на света в някаква синкава мъглявина, празна и бездънна, докато погледът му се спре върху планините на запад, възправили се в небето, откъдето отново започва светът. Това не е място за престъпления, големи престъпления. Даже уханието на цитрусовия цвят, което се усеща почти през цялата година, би било в дисхармония с тежките човешки злодеяния.

Малки прегрешения, разбира се, имаше, и те внасяха разнообразие. Но тях ги има навсякъде — това е естествено, в реда на нещата. Тери Хейдън ще загazi с данъчните заради черните обратни курсове. Е, човек едва ли може да кори Тери при сегашното тежко положение. Но той си е направо глупак, дето не вземе да намери някой „специалист“ да му помогне в тая работа. Стариат Просър си има неприятности с по-малката си дъщеря, но да си е опичал акъла след оная история с голямата. Застрахователната компания се опитва да пипне Питър Армстронг за оная работа с пожара, дето беше толкова успешен и докара добра печалба. Но Питър успя да обясни защо по чувала със сламата е имало петрол. То и другите можеха да обяснят, но техните мнения бяха различни от показанията, които Питър даде при разследването. Да вземем и Елзи Йънгтри с незаконните ѝ близнаци — това вече наистина беше сензация.

— Темпълтън се появи на картата — рече Роли Грей от предприятието за изкуствени торове. Роли си падаше по подходящите цитати.

Близнаци! Все сме чували, но чак пък толкова амбициозно — близнаци! Или пък стария Мюър и препирнята му с Управителния съвет. Те спечелиха лесно, и то защото по общо мнение старият Мюър е прекалено честен и почтен. Но Мюър си е такъв, малко наивен. Да вземем онзи случай, дето Джак Морган натупа Уоли Простър. Не беше лошо да чуе човек за тая работа, обаче до съд не се стигна. Или какво още? Десетки други истории, породени като че ли от естествения ход на нещата.

Но стрелбата у Рат вече е нещо друго. Това беше голямо събитие, което щеше да държи влага на Темпълтън за цял живот.

Енох Рат живееше на склона, който е на пътя към Хафуей. Тих човечец с безцветни очи, пълни с някаква безнадеждна кротост. Беше толкова незабележим, че това се превърна в негова отличителна черта. Благ и религиозен, той беше истински представител на малкото стадо от вярващи на мистър Самюъл Хендърсън. Самият Самюъл беше привидно кротък, но когато проповядваше, го обземаше такъв божествен гняв, че ставаше едва ли не свиреп. Но Енох беше едно от агънцата в стадото.

Преди години Енох се беше оженил за една жена, която в никакъв случай не беше агънце. Смяташе се, че е „някъде от крайбрежието“, но колкото и невероятно да звучи, никой не разбра нищичко за родата и. Тя беше, как да кажа, пълна и едра жена, с яркочервени чувствени устни. Биваше си я. От ушите ѝ висяха корали или нещо подобно, а косата ѝ беше гъста и лъскавочерна. Властна жена, която съвсем не беше за Енох, в същност, ако човек изобщо можеше да си представи жена, подходяща за него. До нея той приличаше на мъниче или по-скоро на мъжки паяк. Как се е оженил за нея, така и не се разбра, но повечето смятаха, че тя се е омъжила за него — и защо, един господ знае. Може би заради имота му. Той имаше спретнато стопанство, добре поддържано, което носеше приличен доход. Всички бяха единомдушни, че Енох знае как се гледат овощни дръвчета, но мислеха, че не го бива за нищо друго. И тези, които не спадаха към стадото на мистър Хендърсън, бяха сигурни, че самото име Енох е до голяма степен причина за това.

— Тия старите имена от Библията нещо хич не струват сега — така „майор“ Браун обобщаваше мнението на съгражданите си. — Се има нещо си там такова сбъркано в тия хора и не могат да се отърват от него. Гледат на нас малко нещо изотгоре, нали тъй?

Малкото име на майора беше Кандахар, което само по себе си говори за неговите родители. А „майорът“ отпред беше чисто и просто въпрос на чест, с която той беше удостоен поради факта, че един от дядовците му е участвувал в Индийския метеж или поне майорът мислеше така.

На другия край на Темпълтън живееше Томи Рамсботъм, наемен превозвач на плодове, огромен грубиянин, прациящ от здраве и псувни. В работата го биваше, макар и все да се заяждаха, че Томи вади доста добри пари от превоза — взимаше по 9 пенса на бушел^[1], независимо как вървят плодовете на пазара.

— Изкарва повече от нас, дето ги отглеждаме тия пусти плодове — казваше често Уайзман. После намекваше със заобикалки, че се кани сам да си купи камион, пък тогаз ще видим. И което си е право, наистина си купи — и взимаше по долар на бушел. Плетеше цели лабиринти от цифри за разходите по поддържането и разви цял исторически трактат как Макалъм, собственикът на бакалницата, не го взимал да товари амбалажа. Обаче...

Томи се държеше с Енох направо скандално. Наистина не беше честно. Щом го види, ще му подвикне:

— Ей, дърт пръч! Как е, как я карате с дядо господа?

Енох се стараеше да не му се мярка пред очите. Но това не беше всичко. Томи прекарваше у Енох много повече време, отколкото беше нужно за превоза. Всички го знаеха и бяха наясно „по тая работа“, тоест всички освен Енох. Не че щеше да има толкоз голямо значение, ако бедният човечец знаеше нещо. Всички признаваха, че мисис Рат е мръсница, и казваха, че знаят какво *те* биха направили с Томи Рамсботъм. Обаче подобни въпроси не се обсъждаха и дори не се споменаваха, щом Томи беше наблизо.

— Ох, само да я видя мойта жена да прави тия работи! — казваше Майора. — Да я видя само!

Разбира се, Майора съвсем нямаше пред вид точно това. Той просто искаше да покаже как трябва да се справи човек с такава ужасна ситуация. Във всеки случай жената на Майора беше дългнеста,

кльощава и плоска, с косми по брадата и с отровен език. Това че тя можеше някога, през дългия си живот, да бъде спипана „да прави тая работа“, далеч надхвърляше границите и на най-смелото въображение. Така че Майора можеше да я използва само като абстрактен пример, и то много абстрактен.

Щом Енох отидеше в магазина на Макалъм, все му се случваше нещо, особено ако наоколо вилнееха разхайтените дангалаци от квартала. Те пък като че ли все там стояха. Енох им служеше за развлечение. Обръщаха се към него с „господин Рат“, като подигравателно наблягаха на „господин“. Или пък му викаха: „Ноки, малкият, как си?“ Съвсем загрижено и сериозно се интересуваха от портокаловите му дръвчета и после най-големият гадняр ще попита: „Как виреят страстите там по вас, господин Рат?“ На такъв хумор не можеше да се устои и двама-трима падаха от касетките от смях. Или ще пуснат някоя скоропоговорка, която рядко надвишаваше скромните изисквания на тази проста поетична форма. Смигаха си и се подбутваха, щом гадният тип се заинтересуваше дали Енох не е виждал скоро Томи Рамсботъм, и в тоя момент някой непременно се строполяваше от касетките. Голям майтап беше, защото Енох все „нямаше представа“ и беше толкова беззащитен.

Може би Енох знаеше много повече, отколкото те предполагаша. Дали малодушието му, дали религиозните му принципи или и двете, взети заедно, го караха да търпи всичко това? Но сигурно е, че през цялото това време нещо се е мътело в душата му, защото един ден, един четвъртък, когато Томи трябваше да мине покрай хълма, на път за Хафуей, с празните касетки, Енох дойде в магазина и се държеше „някак си особено“. Не е лесно да се каже как точно, но дори и оня, гадният тип, си го спомни после. За пръв път в живота си Енох гледаше хората право в очите, със странен поглед. Като се качи в каруцата си, така зашиба коня по задницата, че той се втурна презглава надолу по хълма. Никой не знаеше какво точно се случи след това, макар че всички чува двата изстрела и на всеки му беше ясно, че нещо не е в ред.

— Седя си аз под сянката на портокаловото дръвче и чувам изстрел: „Бум“, и след малко пак: „Бум.“ Викам на жената: „Нели, тия гърмежи са у Рат. Не ми харесва тая работа.“ Тъй й викам. А тя:

„Джим, я по-добре не ходи.“ Много е страхлива мойта жена. И не отидох, но тия гърмежи не ми излязоха от акъла.

Но голямата клюка бързо се разпространи: Енох застрелял жена си и Томи Рамсботъм. „Спипал ги на място.“

И всички се стекоха в къщата на Енох, повечето от жените също, да видят дали не могат да помогнат с нещо. Полицаяте бяха вече там, важни и с израз на досада, но дума не обелваха. Тези, които бяха първи, казваха, че Енох седял на перваза на верандата с пушка в ръка и гледал с пуст поглед в празното пространство. Само промълвил: „Аз го направих“ — ни дума повече, — и продължил да гледа втренчено.

Големият червен камион на Томи Рамсботъм още си стоеше до навеса, натоварен догоре с празни касетки. Намериха мисис Рат близо до сортировачката, а Рамсботъм на самия край на лимоновата леха, там, дето започва гъстият шубрак. Най на края на реда, чак на 150 ярда или нещо такова. И двамата мъртви — Енох е улучил Томи от 150 ярда, а оня е бягал и се е прикривал. Следите ясно говореха за това. Чудесен изстрел. А тоя нещастник Енох само повтаряше: „Аз го направих.“

Закараха и тримата в града и после всички отидоха да разгледат къщата на Енох, просто така, и се мъчеха да възстановят всичко. Мереха разстоянието от мястото, където може би е стоял Енох, до мястото, където беше намерен Томи. Няколко души го премериха с крачки — 160 ярда. Някак си неохотно възхищението от Енох се промъкна в душите им:

— Чудесен изстрел, брей! — макар че някои смятаха, че е било случайно попадение.

Колкото и да е странно, или може би не чак толкова странно, много съчувствуваха на Томи Рамсботъм, дори повече, отколкото на жена му. Той имаше жена — една нещастна, безцветна, дребна женица, която вечно се оплакваше с напевен глас, но никой не и обръщаше внимание. Имаха четири малки деца. Изобщо — зловеща история. Някои от жените отидоха да помогнат с каквото могат. Трудно можеше нещо да се помогне. Мистър Самюъл Хендърсън също отиде с колата си. Дълбоко в душата си старият Самюъл таеше една златна жилка, много по-дълбоко от любителските му проповеди, макар и да не го признаваше. И когато разбра, че мисис Рамсботъм не мисли, доколкото можеше да мисли въобще, че това е волята божия, той престана да я тормози по този въпрос.

Повечето от жителите на Темпълтън и Хафуей се отдадоха на безкрайни разсъждения. Съвсем честно претегляха фактите и сториха това, което едни иначе справедливи съдии често пренебрегват — обсъждаха главните действащи лица в трагедията в продължение на години. И ето какви бяха заключенията им:

— Което си е право, виновният не е само Томи Рамсботъм... Тя го насърчаваше... За Томи ще кажа едно — той беше почтен човек, ама все пак мисля, че 9 пенса за бушел си е малко много за едни плодове.

— Абе нещо такова все трябваше да се случи рано или късно. Но кой е мислил, че Енох може да стреля така.

— Виж какво, Енох е виновен за всичко... Това нямаше да се случи, ако беше поне мъничко мъж...

После Уайзман изпадаше в мрачни предсказания (трудно е да се каже кое му доставяше повече удоволствие — мрачният тон или предсказанията):

— Викам на жената: „Трябва да го признаят за виновен и съдията да го осъди на обесване. Но докато тая сган е на власт, ще го оставят на доживотен или нещо от сорта.“

Уайзман смяташе, че е жалко, но от „тая сган“ можеше да се очаква само най-лошото. Освен това Уайзман беше вникнал надълбоко в тънкостите на наказателния закон поради това, че братовчед му беше участвувал като съдебен заседател на едни от най-големите (и най-тежки) процеси в града. От него Уайзман беше научил подробности и тънкости за престъпленията, „дето изобщо не ги пишат по вестниците“.

Междувременно Темпълтън зае полагаемото му се място на картата. Дни наред вестниците в големите градове пишеха за Темпълтън, с подробни описания на околността, със снимки на градината и къщата на Енох. С кръстчета бяха отбелязани съответните места, че дори и снимка на Уайзман сред лимоновите насаждения, целият превърнат в слух („Мистър Уайзман чува фаталните изстрели“).

Когато му дойде времето, процесът се състоя и беше възмутителна история. Енох нямаше какво да каже, или не искаше. Нищо повече от „аз го направих“. Никакви въпроси не можаха да променят нещата и да го накарат да каже нещо друго. Беше изправен пред съда. Всички казваха: „Като дойде ред за присъда, ще проговори.“

Но той не проговори. Мъчно можаха да го накарат изобщо да се защитава, но най-накрая красноречието му се изрази в: „Да, мисля, че съм виновен. Аз го направих.“ След това отново се върна само на „аз го направих“. За тези, които бяха жадни за подробности, Енох беше разочарование. Много от онези, които се възхищаваха от отличната му стрелба, сега бяха склонни да признаят, че сигурно е било случайно попадение. В същност Енох падна още по-ниско в очите на общественото мнение, ако това беше изобщо възможно.

Не обесиха бедния Енох — след дълги психоанализи и медицински прегледи (при които оня, гадният тип, и веселяшката му компания не благоволиха да предложат никакви доказателства) решиха, че е невменяем и го изпратиха в лудница. Мисис Рамсботъм, която по общо мнение „имаше голяма вина“, напусна околността. Мистър Самюъл Хендерсън се погрижи да получи добра цена за имота ѝ, макар че тя не се числеше към стадото от вярващи.

Уайзман остана неудовлетворен. „Той знаеше — винаги е твърдял... и като казвам на жена ми вчера... ще ви кажа следното...“

След последните му открития, без съмнение повлияни до голяма степен от братовчеда, известния съдебен заседател, той заключава, че Енох е бил луд, но е знаел много добре какво върши. Неговото „аз го направих“ е било признак на долна хитрост (братовчед му беше срещал подобни случаи). А Енох все пак бил постъпил правилно, като застрелял „ония двамата“, но законът трябвало да си каже думата и било редно да го обесят. Уайзман вярваше дълбоко в бесилката, смяташе, че тя изкоренява злото до дъно и е отличен пример. „Но какво можем да очакваме от тая сган?“

Тихият провинциален Темпълтън беше прекрасен както преди, цитрусовите цветове ухаеха все така сладко, но въпреки всичко Темпълтън вече имаше история и зае мястото си на картата.

[1] Мярка за обем, равна на 8 галона. — Б.пр. ↑

УИЛЯМ ХАТФИЙЛД „ИМА ЛИ ЧОВЕК...“^[1]

Уанга, най-възрастният човек в племето, имаше най-голямо влияние в Съвета на старейшините^[2], а белите от незнание го наричаха Вожда, мислейки, че всяко общество трябва да бъде като тяхното.

И тъй като Уанга не можеше да спори с тях, прие това невярно прозвище. Вярно е, че старейшините почти винаги следваха съветите му, въпреки че нищо в законите и обичаите на племето уораманга не им налагаше това. Те можеха да вземат връх над него винаги, когато пожелаеха, но като разумни хора съзнаваха, че годините са му донесли мъдрост, а те искаха да вършат само това, което беше мъдро.

Уанга си спомняше времето още преди построяването на Телеграфната линия^[3]: беше участвувал в нападения, когато режеха и изгаряха омразната линия от дървени стълбове и устройваха засади, за да унищожат бандите от бели хора, които непрекъснато идваха, за да поправят линията. Беше взел участие дори в унищожението на станцията при Бароу Крийк^[4], където, изглежда, беше централният гарнизон, изворът на нашествениците. Беше преживял и клането, което последва, когато бели хора от четирите краища на света бяха дошли с техните къси пръчки, бълващи светкавици и гръмотевици.

Една гръмотевица го бе ударила в тила и го бяха оставили на полето, мислейки, че е мъртъв. Гръбнакът му остана незасегнат, здравето и силата му пострадаха незначително, само ръката му престана да мята копие с такава изумителна точност. Това се бе случило, преди който и да било от най-възрастните мъже да се е родил, но неоспоримите предания на племето им служеха за достатъчно доказателство.

Но старият Уанга бе преживял и нещо, което никой не можеше да отрече. Дори сега, в тяхно време, той отново бе останал жив след едно клане при извора на Брукс в годината, която белите хора брояха за

1928. Тогава полицията връхлетя и застреля 38 души от племето — мъже, жени и деца, заради Брукс, който бе пронизан с копие. Той беше бял, но живееше като черен и привидно ловеше динго. В същност това вършеха жените, а той само яздеше със скалповете до полицейския участък и събираше парите^[5], с които купуваше брашно, чай, захар, а понякога и ром.

Този път Уанга бе прострелян точно през гърдите. Вярно е, че раната беше малко високо, но представете си човек на неговата възраст да преодолее дори самия шок! На Север Великият бял вожд с перуката от конски косми^[6], който бе повикал хора от племето сами да разкажат за случая, изслуша разказа на Уанга чрез преводач — един полицей абориген, който знаеше диалекта, — но го отхвърли с недоверчиво поклащане на главата. Раните, отвърна той чрез преводача, са без съмнение повърхностни, нанесени от самия Уанга, и съвсем не толкова сериозни, колкото другите белези^[7] по гърдите му, направени с остър камък и запълнени с кал.

Но, разбира се, никога не можеш да бъдеш сигурен каква част от истината предава в превода си абориген, който е приел полицейска униформа и заплата, за да преследва братята си. Как може да живее истината у човек, който приема да му плащат бели, за да вдигне ръка срещу своя род?

Но те, старите мъже от уораманга, бяха сигурни. Бяха се грижили за раната му, бяха я превързвали, както им казваше, а той дори не бе трепнал от болка. Трябва да има нещо необикновено у човек, който е успял да оцелее в две престрелки и все пак да остане сред най-способните войни и ловци в дългите преходи, които правеха през сухия спинифекс^[8] и пространството, обрасло с акации. Косата му беше бяла като летен облак, очите му — съвсем замъглени.

И така, когато белите дойдоха при възвишенията, за да търсят жълтото злато, скрито под скалите, съплеменниците му се вслушваха в думите му и ги пускаха, като даже не нападаха конете и камилите им, които изяждаха храната на дивеча и замърсяваха водата в малките скални вдлъбнатини. Тези, които можеха да говорят езика на белите и знаеха, че тази част от страната им сега е обявена за неприкосновен резерват, често надигаха глас срещу неговите съвети, но най-накрая отстъпваха. Дори когато златотърсачите посягаха на жените им, като ги взимаха в лагерите си да вадят вода, да събират дърва, да им готвят

и да спят с тях, те се вслушваха в съвета на Уанга да не ги пронизват с копие, докато спят, въпреки че би било толкова лесно — мъжете с остро зрение за жълтия метал бяха слепи и глухи за приближаването на врага, щом легнеха да спят.

След това през планините заприиха да се виждат все повече и повече бели, защото някои бяха открили големи количества злато. Камиони сновяха денонощно покрай Телеграфната линия, а големите им ослепителножълти очи хвърляха на земята откоси, светли като ден. В клисурата под Телеграфната станция роящи бели хора строяха хижи и големи къщи от дърво, желязо и пясък, смесен с вода, които изглеждаха като каменни стени. Други поставяха големи колела и жици над огромните златни дупки. Масивни котли със свистене изпускаха пара и задвижваха колелетата, които изтегляха малки вагонетки с пръст, където, според думите на хората, живееше златото. Огромни чукове се стоварваха върху земята денонощно и тя трепереше от ударите им на мили далеч, докато в машинното отделение грамаден стоманен звяр стенеше — Бум! Бум! — всеки ден, без да спре, за да си поеме дъх. Страхотен шум, който се врязваше в главата ти, когато спиш, легнал на земята, макар и на мили разстояние.

Все повече и повече хора идваха с камионите, а други — с големи сребърни птици, които летяха по-високо и по-бързо от орела и бучаха като горските пожари и бурята. В каменната къща, направена от пясък и вода, имаше ром. И дори боят не можеше да откъсне младите жени от тези, които им даваха ром, въпреки че, когато се връщаха у дома си в лагерите, те заразяваха мъжете с болест, която ги превръщаше в малки деца.

Лекарствата на Уанга бяха безсилни срещу тази напасть, но той все пак се противопоставяше срещу всякакви предложения да се нападне селището с всички налични копия и да се унищожи тази гнойна язва. „Те са по-лоши от мравки — клатеше глава той, — защото на мястото на всеки убит се появяват сто. Оставете ги. Аз ще говоря с техния Велик вожд.“

За тази цел Уанга взе със себе си младия Уириндиджа, наричан от белите Билисмит. Той беше ходил на училище на Юг и се бе научил да чете писмената реч. Бяха му дали дрехи като на белите, за да живее в дома им и да се грижи за конете им, тъй като бе дребен и лек и дори най-буйният кон не можеше да го хвърли. Тълпи бели хора бяха

плащали, за да го видят как с усмивка язди кон, който се мята като бесен. Но белите задържаха парите за себе си. А когато Билисмит взе пари от кутията зад портата и си купи цигари и шоколад, консервирани плодове и сладолед, полицията го отведе и затвори зад каменни стени. След това той се върна при своите хора на Север.

Трудно беше да се добере до Белия вожд в Алис Спрингс^[9], който винаги отпращаше хората към онези в другите стаи, но тогава Уанга извади месинговата плоча, която белите му бяха дали, и като я посочи, каза:

— Ще се срещна само с Великия вожд, защото аз съм Великият владетел на всички уораманга!

Уанга напълно съзнаваше, че не беше справедливо да говори така, но се надяваше, че духовете на дедите му ще разберат, че го казва не от гордост, а за да привлече вниманието на този, който имаше власт.

И така, най-после човекът, когото наричаха заместник-администратор, го прие.

— Кажи му това — каза Уанга на младия Уириндиджа: — Слушай, Бели вожде, защо позволяваш на своите хора да се отнасят така с моите? Преди много време полицията подписа примирие с мен, като начерта линия върху хартията с рисунките на кладенците и хребетите. Това, казаха те, ще бъде вашата страна. Нито един бял няма да стреля по птиците и зверовете в нея, нито ще води своите животни да ядат тревата и да замърсяват водата. Освен това нито един бял няма да се отклонява от пътя покрай Телеграфната линия, а ще минава по него направо през страната ви. Но вашата хартия е фалшива и вашият закон не се простира по-далече от погледа ви, защото хора на рояци като мравки нападнаха земите на племето уораманга, сринаха планините, изровиха недрата на земята заради малките слънчеви лъчи, които наричате злато.

Това не е хубаво, защото всички знаят, че Земята е жена на Слънцето и без неговите семена тя ще бъде неплодна. Извадите ли златото от недрата на моята земя, всичко ще опустее — вече няма да растат дървета, нито трева, нито вода ще тече в потоците. Защото не съм ли аз лечителят^[10] и заклинателят за дъжд^[11] на моето племе и нима не показвам на Слънцето същите тези златни жилки в кварцовия камък, които извикват сълзите от облаците?

Като Велик бял вожд, кажи на своите хора да си отидат от моята земя и да оставят златото там, където е. Кажи им да се махнат с техния ром, който омагьосва нашите млади жени и те вече не остават в лагера при мъжете си, а пият с белите, които ги заразяват, а те след това заразяват най-силните мъже така, че вече не могат да бягат и да хвърлят копие, а трябва да ходят с малка брашнена торба при полицията за храна.

Кажи им да си вървят, да си вървят — ДА СИ ВЪРВЯТ!

Великият бял вожд си отбеляза нещо на хартия, като бавно кимаше с глава и леко се усмихваше, а Уанга излезе навън на слънце с високо вдигната глава и пое обратния път нагоре покрай Телеграфната линия, за да съобщи на старейшините за своята победа.

Наистина, оттогава не бе изминала и една луна, а ето че конни полицаи изкачиха възвишенията, където беше лагерът на Уанга, и му заповядаха да събере хората си, за да чуят какво ще им съобщят. Два дни бяха необходими на пратениците да съберат хората, а в това време полицията се установи наблизо на лагер. Чернокожи момчета се грижеха за окуцелите им коне, които лежаха на тревата.

— Всички ли са тук? — попита сержантът, а Билисмит отвърна:

— Да.

— Добре, слушайте. Ти... ти, изглежда, знаеш най-много от всички тук. Бил си на училище на Юг, нали? Ето заповедта, която пристигна от директора на бюро за защита на аборигените. Този резерват трябва да се премести на 50 мили на запад, ясно ли е?

— Но — възпротиви се Уанга, когато му съобщиха това — как може да се премести земята? А това е наша земя. Само тази и никоя друга. Това е същинската земя на нашите бащи, земята, от която сме произлезли и в която ще се върнем като прах, така че духовете ни ще отидат при духовете на нашите бащи, които познаваме и обичаме в дърветата и птиците, животните и пълзящите същества. Ти говориш за „преместване“! Как можеш да преместиш скалите и дърветата, потоците и планините, пясъка и тревата?

Чул тези думи, преведени от Билисмит, сержантът отговори:

— Аз не съм дошъл тук, за да споря с вас. Имам заповед да се изместите на запад. За вас е отделена по-голяма площ от тази, където има храна и вода, много кенгура и личинки^[12]. Ще бъдете добре. А при

суша, когато храната не достига и дивечът е оскъден, можете винаги да идвате в станцията и да получавате провизии. Какво повече искате?

Като чу това, Уанга плю на земята и заби копието си с такава мощ, че то потъна наполовина и се счупи от силата на удара. Той грабна счупената част, размахна я гневно по посока на Тенантс Крийк и извика:

— Кажи на тях да си ходят! На тях — не на нас! Те са чужденците, нашествениците! Тази земя е наша, наша! НАША! Чуваш ли?

Един полицай измъкна счупеното копие от ръката му и каза:

— Стига, старче! Така с полицията не се говори. Млъквай, мръсен стар туземец, или ще ти дам да разбереш!

А сержантът се засмя:

— Хайде, стига сте спорили! Много от вас разбират английски. Хайде, по-живо! Трябва да ви заведе до новата земя.

Полицайте започнаха да ги блъскат; поглеждайки се крадешком, жените взеха вързопчетата и бебетата си, а мъжете — копията си, потеглиха. Полицайте язدهа малко след тях, като си приказваха, пушеха и следяха с поглед изоставащите, които можеха да се възпротивят и да избягат обратно.

Предишната седмица беше валяло и по залез-слънце, когато преминаха Телеграфната линия, стигнаха до падина, пълна с вода, където се установиха на лагер. През нощта полицайте стояха на смени на пост.

На следващия ден стигнаха до друга скална падина във веригата от хълмове и полицайте казаха на Уанга, че това ще бъде главният му лагер, като назоваха местата, които служеха за граница на новото му владение. Безмълвно слушаше той думите, които идваха от устата на Уириндиджа, поклащайки глава в мълчаливо съгласие, а брадата му се отпускате все по-ниско върху съсухрените му гърди.

Когато си отидоха и всичко се успокои, когато изглеждаше, че всички спят, Уанга се надигна от новото одеяло, което полицайте му бяха дали, и безшумно като призрак се прокрадна през дърветата. Старческите му крака го носеха обратно по познатите пътеки, като че ли виждаше в тъмното, през линията, към хълмовете, където беше роден. И там, в лагера, където бе чул присъдата за прокуждането на своето племе, той замахна с чисто новата томахава, която сержантът

му бе дал, дълбоко между пицялите си, и като я държеше с две ръце с острието към себе си, я заби с всички сили точно в средата на челото си.

От едно нещо не можеха да го лишат — костите му щяха да хранят земята, която го беше родила.

[1] Начало на цитат от романтичната поема „Песен на последния менестрел“ на английския писател Уолтър Скот (1771–1831). В поемата се говори за нещастieto на човека, откъснат от родната земя. — Б.пр. ↑

[2] У повечето австралийски племена не съществували вождове. Най-авторитетната група в племето представлявал Съветът на старейшините — опитни ловци, пазители на племенните обичаи и традиции. — Б.пр. ↑

[3] Има се пред вид Оувърланд Телеграф Лайн — първата телеграфна линия, свързала през 1872 г. Порт Огаста в Южна Австралия и Порт Дарвин в Северната територия. — Б.пр. ↑

[4] Ретранслационна станция на Оувърланд Телеграф Лайн в Централна Австралия, нападната от аборигените през 1874 г. — Б.пр. ↑

[5] Дивите кучета динго нанасят големи щети на животновъдството в Австралия. Наред с други средства за борба властите на някои щати, а понякога и отделни фермери заплащат парично възнаграждение за черепите на убити динго. — Б.пр. ↑

[6] Съдия с традиционна съдийска перука. — Б.пр. ↑

[7] Белезите по телата на мъжете австралийци са свързани с посветителен обред — т.нар. инициация, чрез която се изпитва издръжливостта и мъжеството на юношите. Следователно тези белези са знак за принадлежност към групата на възрастните мъже. — Б.пр. ↑

[8] Остра и бодлива трева, растяща върху пясъчни дюни, предимно във вътрешността на Австралия. — Б.пр. ↑

[9] Град в Северната територия, считан за столица на централната част на Австралия. — Б.пр. ↑

[10] Всяко австралийско племе имало един или няколко лечители, които умеели да лекуват, да предсказват бъдещето и др. — Б.пр. ↑

[11] Заклинателите за дъжд играели важна роля в живота на австралийските племена, у които съществували различни ритуали за

дъжд. — Б.пр. ↑

[12] Личинките на някои бръмбари и жаби, срещащи се в гниещите корени на някои разновидности на акацията. — Б.пр. ↑

ФРАНК ДОЛБИ ДЕЙВИСЪН ЗАВРЪЩАНЕТО НА ЛОВЕЦА

Тъг Трелоър дереше кожата на мелеза — голямо диво куче, което току-що беше застрелял. Като рязна веднъж по продължение на корема и обърна отпуснатото топло тяло, за да направи прорез на задния крак, Тъг вдигна тесния остър нож и той блесна на лунната светлина. Обърна се да потупа Топси. Малката черна овчарка опъваше до крайност ремъка от сурова кожа, с който беше привързана към дънера на ниското сандалово дърво. От три часа тя стоеше привързана там, като невинна примамка, докато Тъг лежеше притаен на 40 разкрача в гъстата сянка на самотно брига^[1], готов да стреля в дивото куче. Сега тя напираше към него, скимтеше от радост, че го вижда пак, почти виеше от възторг. Успя да го мушне с муцуна в кръста.

Бръчки на мимолетна усмивка набраздиха лицето на Тъг, когато се обърна да я погали. После със стиснати устни се зае отново да сваля кожата на дингото. Освободи единия заден крак, като внимаваше да не развали лапата, защото освен паричната награда, от кожата щеше да излезе чудесен трофей. Обърна тялото обратно, за да достигне другия заден крак. Беше го обзела някаква дълбока наслада и поемаше дълбоко въздух през носа със слабо свистене.

Голяма част от живота на Тъг беше съсредоточена именно в този момент. Самият факт не представляваше за него нещо самостоятелно, защото не осъзнаваше напълно онова, което става в ума му. Но докато работеше, в съзнанието му се нижеха образ след образ — вече отминали или предстоящи. Тъг Трелоър, снайперистът, лежи и чака да хване някой на мушката. Името Тъг Трелоър окачено върху кожата, изложена в магазина на Линклейтиър. С парите от наградата Тъг Трелоър купува на жена си понито и двуколката, за които тя мечтае. Но най-реален и осезателно остър от всички е образът на Тъг, който се завръща скоро в лагера и показва победоносно трофея на Бони.

Има един образ на Тъг, който настоящият момент временно е заличил. Това е Тъг, който понякога съжалява, че се е оженил, дотежава

му монотонното бърхане в живота на заселника и би желал да бъде на Север на лов за бизони или, още по-добре, да търси злато в планините на Нова Гвинея. Този образ изчезна от паметта му, щом започна ловът на кучето. Тъг, който старателно изучава навиците на едно диво куче, преследвано от цяла дузина ловци. Тъг поставя примамка, Тъг чака в засада, върнатата му пушка насочена в готовност, всички тези образи се сливат в един — неустрашимият Тъг, който сам си проправя път през ничията земя, за да установи снайперистки пост. Този Тъг е компенсация за другия Тъг, който мъкне дървета и копае дупки за стълбове около парцела си. В мислите си Тъг търсеше да забрави временно неосъществените си мечти.

Легнал в сянката на бригалото, с очи, вперени в Топси, той естествено съзнаваше, че дивото куче може и да не се излъже от примамката, дори че може да не е разбрал правилно следите или пък че дебне друго куче. Първото съмнение изчезна, когато видя Топси да наостря уши. Като погледна натам, накъдето гледаше и тя, той видя една фигура да се движи в сянката на храсталаците, оттатък осветеното от луната голо парче земя. Всички съмнения се стопиха, когато кучето, явно нащрек, бавно се показва на откритото и загледа Топси, която беше настръхнала и тихо скимтеше. С едва сдържано вълнение Тъг вкуси отново върховното удоволствие от майсторството и търпението на ловеца, от добре обмислената клопка. Показалецът му бавно и сигурно натискаше спусъка и когато изстрелът на пушката разкъса тишината на нощта, като отекваше отново и отново, той беше сигурен, че е попаднал точно в целта. Дивото куче вдигна глава, като че ли не разбираше какво е станало и не знаеше, че е улучено смъртоносно. То пристъпи една-две крачки към Топси, после краката му омекнаха и то се строполи безжизнено.

Тъг се втурна напред с пушка в ръка, глух за радостния лай на Топси, и се наведе да разгледа тялото, като бъркаше за ножа. Нямаше съмнение, че е черното динго. Боже мой, колко беше едро! Красиво животно! Тъг приклезна, остави пушката и лъскавото малко острие заработи. Бързаше да отдели кожата, защото трябваше да изпипа всичко внимателно и както трябва. Дори забрави за лулата си, която от два часа лежеше в джоба му, пълна с тютюн.

Наум той извършваше още цяла дузина други неща освен дрането на кучето. Небрежно минаваше край магазина на Линклейтър

в деня, когато излагаха на показ кожата. Скромно получаваше парите от ръката на секретаря на Асоциацията на фермерите и заселниците. Даваше парите на Чарли Мънроу за понито и двуколката, които Чарли продаваше. Подаряваше кончето с двуколката на Бони, която явно се топеше от благодарност. Но преди всичко, защото беше най-близко във времето, първият пай от наградата за успеха, той крачеше обратно към лагера, за да хвърли кожата в краката на Бони с победоносен жест.

Фактът, че даваха 15 лири за кожата на едно динго, което беше дотегнало на хората в околността, пасваше така добре с подробностите в живота на Тъг Трелоър, както никой друг факт от подобен род. Първо това му даваше подходяща възможност да изостави временно скучното ежедневие на заселническия живот и да се отдаде на удоволствието от лова. Не че Тъг бягаше от трудностите. Напротив, той беше способен да издържи големи и продължителни натоварвания, но обичаше в тях да гори пламъчето на приключенията. Освен това при неговата репутация на отличен стрелец, предложената награда беше един вид лично предизвикателство. Много щяха да тръгнат след кучето. Тъг държеше на името си, на легендата, създава се около него след завръщането му от войната. Сега беше моментът да помисли истински за това.

Пък и понито с двуколката, дето ги искаше Бони. Щом веднъж нещо влезеше в главата ѝ, човек не можеше да ѝ го избие дори със закон. Беше си наумила, че ѝ трябва двуколка да се вози и да ходи на гости на приятелите си. Беше си решила, че Трелоърови не се ползват с достатъчно уважение сред обществото и това може да се поправи, ако се вози из градчето в подходящо превозно средство, ако вземе бебето някой следобед и тръгне с него по гости.

Имаха само една каруца и Тъг я беше направил на нищо през първите месеци на заселването. Товареше я с купища колове за ограда, с бодлива тел, дървен материал и нагъната ламарина. Дори и Бони да искаше да я използва, почти винаги двата товарни коня бяха заети или се радваха на така необходимата им почивка. Тя искаше пони с двуколка. Тъг нямаше пари да ѝ ги купи. Всичките му пари отидоха по екстравагантната сватба, за която Бони настояваше. Това, което взе назаем или получи като кредит от големия магазин в Уилгатаун, беше вложено в земята.

Бони имаше навика да врънка за неща, които искаше да получи, като че ли, подобно на жената от Светото писание, щеше да бъде чута, ако говори много. Тя не се оплакваше направо на Тъг, но ако решеше, че в живота ѝ се чувства недопустима нужда от нещо, непрекъснато натякваше за това. Бони си имаше своите странности. Умееше доста добре да драматизира идеите си, като играеше главната роля в тези драматизации. Понякога ще направи светкавично нападение срещу вечното безредие, което цареше в къщата на Трелоърови. Ще оправи леглата и ще измие съдовете веднага след закуска, ще се развихри да чисти, ще изхвърля боклуци в движение, ще нажули лицето на бебето с мокра кърпа до червено и накрая ще се настани на верандата с журнал в ръка. Олицетворение на „добрата домакиня“. Друг път пък, като се зарази от някоя жена, цял ден наливаше детето с някаква отвара за прочистване на кръвта, три-четири дни наред. Това бе образът на „майчината грижовност“. Що се отнася до разходките с понито и двуколката, тя искаше да се представи в ролята на „дамата от благородно потекло“.

Тъг беше в затруднение във връзка с манията на Бони да си има двуколка. Както казваше той, мога да ти дам собствената си кожа за килимче пред леглото, но да ти спечеля пари за кон и двуколка, не мога. Втора година, откакто се бяха заселили тук. Беше зима — и то суха. Имаха само осем млечни крави, при това ги дояха само веднъж на ден. Сметката в магазина в Уилгатаун набъбваше, все още живееха почти на кредит. Бони трябваше да разбере това.

Бони беше помолила за помощ овдовялата си майка, която притежаваше ръчна пералня в Уилгатаун. Но мисис Медоуз, която имаше още три по-малки деца и въпреки всичко беше показала щедрост към младите заселници, отговори, че Тъг трябва да се грижи за желанията на Бони. Бони миряса и за известно време се утешаваше, като олицетворяваше „смелата жена на героичния пионер“ — жената на Запада. Тази идея я забавляваше и поддържаше духа ѝ през първата година от заселването, но сега вече се беше изтъркала. Беше време да се направи нещо ново, така че напоследък тя пак започна да говори за понито и двуколката.

Бони настояваше, че хората смятат Трелоърови за паплач и нещо трябва да се направи, за да се заличи това впечатление. Твърдението не отговаряше на истината. Съседите се отнасяха към тях с уважение и

дори с обич. Само дето имаха вродено чувство за хумор. Понякога, когато Бони кажеше нещо, то предизвикваше усмивки. За момента и тя се усмихваше, но после дълго мислеше върху това.

Тъг знаеше от опит, че с търпение човек може да се справи с Бони, и обикновено никога не забравяше това. Но някой път мъжкото начало вземаше връх и той започваше да протестира с умоляващ тон:

— Виж какво, Бони. Божичко, не можеш ли да разбереш, че...

Това неизменно прерастваше в скандал, при което Тъг псуваше, колкото му глас държи, Бони хвърляше по него разни предмети, а бебето пицеше уплашено от шума.

Бони обявяваше прекратяването на военните действия с обръщението „Тъг, мили“, произнесено с меден гласец и усмивка, ведра като утро. Но за това трябваше да минат три-четири дни, през които той беше напълно откъснат от всякакви комуникации със семейството. Възможно е корените на кавгата във всички тези случаи да са били много по-дълбоки, отколкото са предполагали и двамата участници. Може би са били свързани не толкова с видимата причина за скарването, колкото с вродената способност на двата пола да носят разочарование един на друг. Във всеки случай тези моменти тежаха много на Тъг, особено когато в ушите му дълго звучаха ужасните думи, които беше изрекъл. Докато траеше скарването, Бони се превъплъщаваше успешно в ролята на „засегнатата чувствителност“, „майката закрилница“ и „отдръпналата се любов“, взети заедно.

При всички случаи наградата от петнадесет лири му се струваше някакъв изход. След като поговори с Бони, Тъг уреди един съсед да наглежда млечните му крави за около седмица, докато той преследва кучето. Докато обсъждаше въпроса с Бони, докато преценяваше възможностите за успех, той мереше така предпазливо думите си, както в ония дни, когато обсъждаше с началството въпроса за някой снайперистки пост. Имаше голямо желание да опита, но в случай на неуспех никой нямаше да каже, че това се дължи на неблагоприятните обстоятелства. „Човек все трябва да има и малко късмет в края на краищата.“ Той си мислеше за обширния район, из който дивото куче търси храна и убежище, за другите ловци, които щяха да тръгнат по следите му.

Бони веднага се вкопчи за тази идея и вече мислеше за дингото като за мъртво. Нейният Тъг щеше да го хване! Бони обичаше

донякъде славата. Едно от нещата, които харесваше у Тъг, преди да се оженият, беше фактът, че го смятат за местен герой. Почти във всеки брой на уилгатаунските вестници пишеха за него. Пак щеше да бъде така. Набезите на черното динго, както ги нарекоха „Бюгъл“ и „Аргъс“, се бяха превърнали в сензацията на околността. Когато Тъг го убие, във вестниците щяха да пишат за това. Името Трелоър щеше да се носи от уста на уста, защото повечето хора таят в себе си възхищение пред храбростта на ловеца. Бони изцяло подкрепяше идеята.

Тъг ѝ беше казал, че ако успее, ще ѝ купи двуколката с кончето, които Чарли Мънроу продаваше. Бони беше така сигурна в успеха, че беше готова веднага да прати бележка на Чарли, че искат да купят двуколката. Но не посмя да изложи този план пред Тъг.

Тъг имаше намерение да преследва сам дивото куче. Самотният ловец е свободен, получава храна от доброжелателните заселници и има много по-големи шансове за успех, отколкото един човек, обременен с цял един лагер. Но Бони реши, че отива с него. Тя така искрено се беше увлякла в начинанието и така вярваше в успеха му, че на Тъг не му даде сърце да ѝ каже, че е смятал тя да си остане в къщи. И така, каруцата, натоварена с всичко необходимо за лагериране и с Тъг, Бони, бебето и Топси на капрата, напусна селището.

Мелезът, вероятно продукт на нечий неуспял опит в развъждането на кучета, се беше появил в околността преди няколко месеца. Предизвика всеобщо вълнение. Всичко започна с това, че Бърт Джифърд намери в кошарата с добитъка едно разкъсано теле и огромни кучешки следи наоколо. Нямаше нищо странно в това едно динго да нападне само теле. Случваше се често по време на суша, когато дивите кучета бяха принудени да напускат пустите места, но сега сезонът беше добър. Никой не беше забелязал нищо, докато втори и трети фермер не се оплака от същото. Беше ясно, че пришълецът е нещо изключително. Не му липсваше дързост. Уби едно теле във фермата на Пади О'Шонеси на стотина ярда от къщата му и когато двете домашни кучета се хвърлиха върху него, то ги отблъсна. Едното от тях се върна скимтящо и с разкъсано рамо.

После хората казваха, че са виждали кучето и денем да се промъква към кошарите с добитъка, да дебне в храсталаците. Тъмно на цвят, откъдето дойде и името му — черното динго. Според някои голямо колкото мастиф. Съмнително беше, че чак толкова хора го бяха

видели — какво ли не прави въображението от обгорелите дънери на дърветата в полумрака. Но когато старият Дан Кру, който поставяше капани в Тихото заливче, съобщи, че го е видял, вече нямаше съмнение. „Тъмнокафяво, с жълтеникав корем — рече Дан. — И доста по-едро от обикновено динго.“

На Тъг му трябваха пет дни, за да хване следата на черното динго. Той разучи сведенията за нападенията му, състоянието на вировете и бентовете в околността, разположението на прикритията и площите, покрити с гъсти храсти. Като чу, че предишната нощ е имало нападение край Коледното поточе, отиде веднага до съседния приток, Рекичката на Томи, и построи там лагер. Той откри следи от огромно куче сред шубраците по хълмчето, което разделяше двете поточета. Намери същите отпечатыци в тинята на вирчето и реши, че успехът е вече наблизо.

Това, че скоро щеше да настъпи пълнолуние, още от началото влизаше в сметките на Тъг. Освен това той беше решил, че може да разчита на Топси, която да привлече вниманието върху себе си. През по-голямата част от времето, след като напусна дома, я държеше завързана. И тя беше извън себе си от радост, когато той, с пушка в ръка, я взе на разходка една вечер, след като пиха чай. Безкрайно беше разочарованието й, когато я остави завързана за изсъхналото дърво в едно пусто кътче и продължи без нея. Тя изразяваше разочарованието си на най-висок глас, квичеше и се дърпаше след отдалечаващата се фигура. Врявата нямаше да остане незабелязана за кучешките уши наоколо и със сигурност щеше да се разбере, че лае женска.

За Топси предателската постъпка на Тъг беше толкова невероятна, че след като първоначалната възбуда отмина, тя просто не можеше да разбере какво става с него. Тъг осъзна това, като лазеше обратно в сянката на бригалото. Топси се оглеждаше на всички страни. Въпреки че ги деляха няколко крачки, тя не го виждаше, защото помежду им имаше малки издутини. Постепенно тя замлъкна, приклекна тревожна и напрегната и от време на време изскимтяваше. Това беше добре. Ако се успокоеше съвсем, веднага можеше да я раздразни отново с изпращяването на някое клонче или като хвърли пръчка на осветеното място зад нея.

Тъг нагласи пушката на рамото си и се прицели в един дънер на около 40 ярда разстояние. Предварително беше намазал с бяла боя

върхчето на мерника. Пропълзя напред, докато дулото на пушката, вдигната за стрелба, се показва на няколко сантиметра на лунната светлина. Така беше добре.

Свали пушката и се огледа. Имаше отлична видимост между мястото, където лежеше, и края на шубраците, откъдето щеше да се появи черното динго.

Тъг беше доволен от себе си — спотаен, проснат по корем и облегнат на лакти, пушката лежи свободно в ръцете му, очите са приковани в лъскавата козина на Топси, целият е нащрек. Мислеше си за преднината, която имаше пред другите ловци, тръгнали след плячката, за пресните следи, които беше открил наблизко край склона. Изгледите за успех бяха доста добри. Извади лулата, после се опомни и пак я скри. Направи го без съжаление, даже с удоволствие. Да лежи така и отвътре да го гложди страстното желание да запуши — това му напомняше старите времена.

Напрегнатото чакане му напомняше за онзи Тъг, с който беше най-щастлив — Тъг снайперистът, Тъг, за когото той най-много обичаше да си спомня. За миг мислите му се спряха върху живота му като дребен земевладелец, после отлетяха към планините на Нова Гвинея, където Мик Бранигън и Том Холис, старите бойни другари, търсеха злато, а после се върнаха при него. В сегашното начинание той търсеше частична компенсация, че не е с Том и Мик.

На кораба, на връщане за Австралия, той се беше уговорил с Том и Мик да отидат да ловят бизони на Север. Цената на кожата беше висока. Тъг не познаваше тези животни, но по описанието на Мик изглеждаше, че е чудесно. Вълнение, хазартен риск, малко слава, сезон на труд и безразсъдство, а после период на веселби. Все едно, че запазва най-хубавото от войната през мирно време. Портокалът без горчивата кора на ограничената свобода или досадните семки на ежедневието.

В армията Тъг беше направил доста успешна кариера и демобилизацията дойде някак си като студен душ, помръкване на славата му. Преди войната той въртеше кирката в редовете на общинските работници и нямаше желание да се връща към това скучно и посредствено занимание. Ловът на бизони беше някакъв изход. Но по времето, когато отиде да навести родния си Уилгатаун, преди да се съберат отново с приятелите за нови приключения, той

срещна Бони Медоуз и докато разбере какво става, вече беше просто отруден земеделец, с жена и дете.

Бони беше за него нещо много повече от една обикновена алтернатива пред лова на бизони, докато един ден, около година след сватбата, той не прочете случайно във вестника кратко съобщение, че господата Бранигън и Холис са попаднали на богата жила в нова територия във вътрешността на Нова Гвинея. Значи, с това се занимаваха те. Не бяха отишли само да ловят бизони, а нещо повече. Тъг почувствува огорчение. Не го интересуваше, че са попаднали на жила; за начина им на живот мислеше. Не можеше да си го представи съвсем точно, но смяташе, че тропическите гори, диваците и екзотичните реки олицетворяват нещо, което би му подходило добре.

Докато обработваше земята си, мислеше за това и най-накрая си състави план. Реши да го обсъди първо с мисис Медоуз. Ако я спечелеше на своя страна, може би щеше да склони и Бони с нейна помощ. Изложи плана си на мисис Медоуз един ден, в края на седмицата, когато по негово специално настояване тя пристигна от Уилгатаун да навести заселниците. Планът беше прост. Мисис Медоуз трябваше да остави пералнята, от която сигурно бе вече много изморена, и да дойде да живее при тях. Двете с Бони можеха да се справят със стопанството, докато Тъг отидеше да търси злато в Нова Гвинея. „Има паря в тая работа, майко — настояваше Тъг, — мога да натрупам богатство за всички ни.“ Бяха седнали двамата на края на верандата.

Мисис Медоуз, една умна жена, натрупала много мъдрост през време на трудния си живот, се замисли по въпроса. Когато заговори, в очите ѝ имаше обич и малко иронично пламъче:

— Най-добре се захвани с нещо сигурно и постоянно, Тъг — рече тя. — Пък и сега трябва да мислиш за бебето и за Бони.

Да, сега имаше да се грижи за детето, трябваше да признае това. В същност на път беше вече и второ бебе. Тъг беше решил да не го споменава. Той разчиташе, че това е едно от нещата, с които Бони и мисис Медоуз ще се справят, когато му дойде времето. Сега разбра, че мисис Медоуз отказва да помогне и трябва да измисли някакъв друг план.

Не му остана много време за това, тъй като веднага след заминаването на мисис Медоуз Бони го захвана:

— За какво говорехте с мама на верандата?

Изправен пред фронталната атака, Тъг беше принуден да даде обяснение.

— Боже, каква идея! — възкликна Бони, след като чу обясненията му.

Тя помисли малко и после, както никога досега, впери в него пронизващ поглед, сякаш внезапно беше осъзнала една друга страна на въпроса.

— Да не си мислиш, че ще те чакам да се върнеш? — попита тя.

Тъг премисляше тези нейни думи, докато работеше. Бони често го беше обиждала право в лицето, познаваше погледа ѝ, пълен с гняв и злоба, но никога не беше говорила така прямо, никога очите ѝ не са били така студени и безизразни. Тези ѝ думи, осъзна той, бяха изтръгнати от сърцевината на нейната същност.

Дълго мисли за това. Съзнаваше, че тук Бони го улучи по слабото място. Поради някаква неизвестна причина това го вбеси. Беше объркан. Никога не беше се съмнявал, че е господар на душата си, и въпреки всичко животът беше издигнал някаква ограда около него. Почувствува се ядосан и смутен. Не можа да си изясни всичко. Беше раздвоен. Не онази монолитна и непоклатима личност, както беше свикнал да вижда себе си. В отчаянието си той търсеше утеха, като се връщаше непрекъснато в мислите си към онзи приятен образ, който обичаше винаги да си спомня, образът, в който той в гордостта си се възплъщаваше. Не Тъг Трелоър, който чисти доилката на кравите, не Тъг Трелоър, който мъкне кофи с помията на прасетата, а Тъг Трелоър, самотният стрелец.

Във въображението си той виждаше как се изкачва към върха, преди залез, в дните на опасната и секретна дейност по фронтовата линия. Чуваше неясното „сбогом“ и „успех, Тъг“, изречени от понерешителните. Вкусваше отново малката драма на завръщането след падането на мрака. Нощта за почивка беше неприкосновена. В живота му нямаше досадните незначителни нощни дежурства. Спомняше си със задоволство как другите гледаха пушката му и двете татуировки на гърдите, как началниците се отнасяха с него като с равен, когато изслушваха докладите и обсъждаха планове му, как офицерите го сочеха за пример пред командирите от щаба на бригадата и дивизията.

Лежейки на предните позиции, той обичаше да премисля всичко това надълго и нашироко и тихо да преживява задоволството от него. Никога не можа да разбере как безличният Тъг от цивилния живот се превърна в известна личност. Не знаеше, че до голяма степен това се дължеше на липсата му на въображение. Беше военно време и когато имаше основания да предположи, че след изстрела на пушката му пада човек, това не го вълнуваше кой знае колко. Все едно, че беше убил кенгуру. Само някакво зрънце на ликуване. Нищо съществено не се променяше в душата му, когато си помислеше, че и него могат да го улучат. Нервната му система не се вълнуваше от нещо още непреживяно и дори гледката на труповете на другите не можеше да компенсира това. Имаше ранени и убити. Лош късмет! Ако имаш късмет, няма да те улучат, ако не — улучен си, и толкоз. Въображението му не различаваше ясно удара от летящ шрапнел и удара от кална футболна топка. Умът му не можеше да възприеме мисълта за неговото собствено унищожение. На 28 години, мощен и жилав, с нерви като въжета и тяло, здраво като стъблото на каучуково дърво, Тъг беше напълно подходящ за занаята.

Наградите за умението и смелостта не бяха само от огневата линия. Когато се върнеше на мястото, където бяха разквартирувани, му даваха известни привилегии, например освобождаваха го от уморителните наряди, нещо, което той много ценеше. После преживя приятни моменти да се появява по разни кафенета, където другите го гледаха с уважение като някакъв известен боксьор или нашумял укротител на диви коне. Харесваха му дамичките, особено ония, дето не чакаха много да го увърташ. Tres bon!^[2] Тъг имаше за какво да си мисли, докато лежеше и чакаше да се покаже противникът.

Случи се така, че Тъг беше първият войник, който се върна в родния Уилгатаун. Веднага получи официална покана от кмета в къщи, придружена от репортери от конкурентните вестници „Бюгъл“ и „Аргъс“ и от един фотограф, любител, но много усърден. Седмици наред го чествуваха и гощаваха, черпеха го по кръчмите, зяпаха го по улиците, заговаряха го хора, които иначе не биха и забелязали, че съществува, пишеха за него по вестниците.

За пръв път Тъг видя да го споменават в печата и беше изненадан, като откри колко интересен е бил животът му. Ученическите му години се появиха в нова светлина, когато един стар

учител, когото веднъж той замери с плочата за писане, си спомни за него като за „дръзновен младеж“. Дори и работата, която баща му насила му наложи в безгрижните юношески години, да кара каруцата на стария Пентуисъл месаря, вече му се стори съвсем друга, когато „Бюгъл“ писа, че той „приел служба при Пентуисъл и синове“. Тъг хареса най-много как завършваха във вестниците — отбелязваха намерението му „да се заеме с лов на бизони на Север, една опасна, но доходна професия, за която е изключително подходящ с неговото умение да борава с пушката и вкуса му към рисковани начинания“. Това трябваше да покаже ясно на всички, че Тъг, който беше сега известна личност в града, който беше открил себе си във войната, нямаше намерение да потъне в скучна и тъпа неизвестност.

Докато все още чакаше вест от Мик да определи мястото, откъдето тримата приятели щяха да тръгнат, докато още се хранеше от славата, Тъг неочаквано съзря едно видение, изтъкано от изключителна женствена прелест, което го гледаше благосклонно със сияещ поглед сред тълпата от обожатели — Бони Медоуз.

Бони беше на 18 години, разцъфтяла и налята. Макар че някои не ѝ обръщаха внимание, тя беше хубавицата на града. Но създаваше и неприятности. След като научи някои и други неща, за щастие, преди да се е случило нещо лошо, мисис Медоуз реши да омъжи Бони при първия подходящ случай. Междувременно през деня трябваше да ѝ се осигури достатъчно работа, да се връща от кино направо в къщи и да не ходи по излети, освен ако мисис Медоуз не я придружаваше. След като прецени Тъг набързо, но трезво, мисис Медоуз го прие като човек със сериозни намерения.

Тъг срещна Бони на улицата и после у един свой приятел, преди да започне да посещава дома ѝ. Още от първия път той не можа да свали очите си от нея. Любител на закръглените форми, Тъг направо се облещи от красноречивите женски прелести на Бони. Имаше си по много от всичко. Ожениха се веднага щом Тъг уреди всичко необходимо, за да стане заселник вместо ловец на бизони. Появата на бебето се свързваше по-скоро с годежа, отколкото със сватбата, но такива работи обикновено не се забелязват от възпитаните хора.

Въпреки мечтите си за приключения из Нова Гвинея Тъг беше още влюбен в младата си жена. „Да не си мислиш, че ще те чакам да се върнеш?“ Тези думи, изречени с такова невъзмутимо спокойствие и

твърдост, продължаваха да звучат в ушите му, когато обикаляше парцела. За себе си мислеше вече като за заминал, все едно че е в Нова Гвинея, или по-скоро хем сърцето му е в Нова Гвинея, хем умът му е у дома. Но това нямаше да стане. Бони не искаше да чака. Сигурен беше. Почти му се искаше прелестите на Бони да не бяха чак толкова очебийни. Щеше да му е по-лесно да я остави. Не се чувствуваше спокоен и духът му се бунтуваше. Общо взето, появата на черното динго по тия места беше добре дошла.

Тъг привърши с дрането на дингото и със запалена лула пое пътя към лагера. Крачеше въодушевен и отново изживяваше момента, когато пръстът му натисна спусъка. Нито сега, нито през дългите часове на чакане в сянката на бригалото в душата му не се промъкна приятелско чувство към кучето. Преследвач и преследван. И когато изстрелът изтрещя, преследвачът ликуваше.

Спря се и се наведе да потупа Топси, която се въртеше лудо около него, радостна, че го вижда пак, че е свободна и се връща у дома. Той тръгна отново, с лице, грейнало от самодоволство. Беше голям номер, да завърже Топси като примамка. Тъг нямаше грешка. Знае той това-онова.

Наведе се и повдигна кожата на дингото. Разгледа я на лунната светлина, като я държеше леко отзад за врата. Биваше си я. Лапи, опашка, глава — главата остави да обработи по-внимателно на дневна светлина. Като че ли беше живо. Ушите стърчаха, очите още таяха някакъв блясък, устните опнати, сякаш след удара на куршума разбойникът беше разпознал смъртта и се готвеше да я посрещне. Повнимателно от когато и да било Тъг разглеждаше кожата, която висеше отпусната от протегнатата му ръка. Козината, в която все още тлееше огънчето на живота, проблясваше неясно на лунната светлина. Кожа без куче в нея. Някак смешно. За миг някакво неясно чувство на близост с този трофей се промъкна в душата му. Но връзката му се изплъзна. Лицето му се проясни.

Продължи пътя си, а мислите му бяха напред към момента на завръщането в лагера — щеше да го зърне от върха на следващия хълм. Като наблизат на около петдесетина ярда, Топси както винаги ще се втурне напред направо в палатката — да предизвести с радостен лай за завръщането, като дращи с лапи и върти опашка. Бони сигурно ще си е легнала, задрямала, а ветроупорният фенер все още ще свети. Бурното

влизане на Топси ще я събуди. След това ще се появи Тъг. Той ще държи кожата на черното динго в протегнатата си ръка, както сега, и ще извика: „Ето го!“ Бони ще повдигне към него голите си бели ръце. Задоволството и радостта й ще бъдат безкрайни.

[1] Австралийско дърво. — Б.пр. ↑

[2] Много добре! (фр.) — Б.пр. ↑

МАРДЖЪРИ БАРНАРД

ДЪРВОТО

Един път видях идването на пролетта и няма да го забравя. Един-единствен път. Бях боледувала цялата зима и се възстановявах. Нямахме вече болка, нямаше лечения и посещения при доктора. Лицето, което ме гледаше от старото сребърно огледало, бе лице на жена, която се е спасила. Трябваше само да укрепна. Затова исках да бъда сама — един стар и естествен порив. Толкова дълго бях живяла откъсната от света, че усилието отново да се приобща към него все още бе твърде голямо за мен. Съзнанието ми беше прозрачно и нежно като нова кожа. Всичко, което се случваше — дори най-обикновеното нещо, — изглеждаше, сякаш се случва за първи път и имаше изящния глух резонанс на музика, изпълнявана в празна зала.

Наех апартамент на тиха, задънена уличка с две редици английски дървета отстрани — просторна стая с висок таван и светли стени, чиста като килийка на пчелна пита и обзаведена със спокойна, стандартизирана елегантност от някой моден архитект. Осветяваше я следобедното слънце — точно според желанието ми, защото обичам утрините ми да са сенчести и прохладни, отмалелият край на нощта да продължава колкото се може по-дълго. Когато пристигнах, дърветата бяха голи и неподвижни, очертани в люляковия полумрак. Отсреща имаше сграда — ненатрапчива, добре поддържана, с широк вход. Нощем тя издигаше своите правоъгълници от розова и златна светлина високо нагоре в небето. Един от тези прозорци бе точно срещу моя. Забелязах, че винаги е затворен. Улицата бе широка, но толкова тиха, че прозорецът изглеждаше близо. Радвах се, че винаги го виждам затворен, защото прекарвах много време на моя и единствено онзи насреща можеше да ме наблюдава и да нарушава уединението ми.

Харесах стаята още от самото начало. Тя бе черупка, която ме обгръщаше, без да ме докосва. Следобедното слънце хвърляше сянката на едно дърво върху огряната стена и точно в тази сянка за първи път забелязах, че по голите клонки набъбват пъпки. Един акварел, красив и

безличен, висеше на стената. Помолих безмълвната жена, която се грижеше за мен, да го откачи. След това сянката на дървото разполагаше сама с цялата стена и аз се почувствувах освободена и спокойна, сякаш бях отстранила и последната скърцаща песъчинка от душата си.

Постепенно опознах всички хора от улицата. Те идваха и си отиваха с изненадващо постоянство и до един изглеждаха като излети по някакъв съвършен образец. Бяха част от мизансцена — почти нереални — и аз никога не почувствувах дори най-слабото желание да се запозная с когото и да било от тях. Все пак имаше една жена, която забелязах — приблизително на моята възраст. Живееше отсреща. Била е красива, мислех си аз, а елегантната ѝ стройна фигура все още бе хубава. Тя винаги носеше тъмни дрехи, шити по поръчка, и във всяко нейно движение личеше сдържаност. Излизаше и се прибираше сама, но бях сигурна, че е по неин избор — че всичко, което прави, е по неин собствен непоколебим избор. Изкачваше се по стъпалата толкова уверено и изчезваше така решително в дискретното безмълвие на постройката отсреща, че аз чувствувах лека, едва доловима завист към всяка жена, овладяла живота си до такова съвършенство.

Но ето че дойде един ден — много по-топъл от всички предишни — тих, слънчев, млечен ден. Веднага щом станах, видях, че отсрещният прозорец е открехнат няколко сантиметра. „Пролетта идва във всяко сърце“ — помислих си аз. А на следващата сутрин прозорецът не само беше отворен, но върху перваза, във внимателно и педантично построена редичка, бяха оставени да зреят на слънцето няколко фурми. Оформени като гърдите на млада жена, техният дълбок, наситен златистооранжев цвят бе точно онзи светлинен фокус, от който се нуждаеше пролетното спокойствие на утринта. Бях крайно изненадана да ги видя там. Спомних си, че у дома, когато бях дете, имаше горичка от фурмови дървета покрай едната страна на къщата. Наесен те пламтяха в тъмночервен цвят, който прекъсваше дъха, и процеждаха розова светлина в стаите, като че ли навън гореше огън. След това листата падаха и оставяха заострените тъмnozлатисти плодове, притиснати до голите клони. Те никога не изгубваха своята чудноватост — вълшебни дървета от градината на Хесперидите. Когато гледах балета „Жар птица“, сърцето ми потръпваше болезнено, защото си спомних фурмовите дървета в ранните утрини, очертани на

фона на тъмните храсти, които спираха вятъра. Защо винаги мислех за есента пролетно време?

Фурмите принадлежаха на есента, а сега беше пролет. Отидох до прозореца да погледна отново. Да, там бяха — съвсем истински, не въображаеми есенни плодове, стоплени от пролетното слънце до прозрачна зрелост. Сигурно бяха пристигнали от Калифорния, луксозно опаковани в дървени стърготини, или пък бяха лежали цяла зима в някое хранилище. Плодове на друг сезон.

По-късно през деня, когато слънцето се беше подхлъзнало от перваза, видях, че прозорецът се отваря и една ръка се показва навън, за да прибере фурмите. Видях фигурата на жена зад завесите. Там живееше тя. Именно нейният прозорец беше срещу моя.

Сега той често оставаше отворен. Това само по себе си бе като разпукването на пъпка. Една керамична саксия с мътнокремав цвят и формата на лодка се появи на перваза. Мисля, че в нея бяха посадени луковици. Тя често ги поливаше с една от онези мънички, ръчно изрисувани кани с дълги чучури, които се използват за доливане на вази, и аз я виждах предпазливо да разрохква пръстта със сребърна вилица за ядене. Не поглеждаше към улицата, нито към сградите отвъд. Никога.

Понякога в спокойните си разходки се разминавах с нея по тротоара. Вече я познавах съвсем добре — тъканта на кожата, ръцете, кройката на дрехите, движенията ѝ. Това бе онзи начин на познанство с хора, когато човек е сигурен, че никога няма да бъде подложен на изпитанието да разговаря с тях. Можех да науча името ѝ много лесно. Трябваше само да вляза в преддверието на отсрещната къща и да прочета списъка на наемателите или да погледна табелката на вратата ѝ. Никога не го направих.

Тя беше самотна жена, аз също. А това е преграда, не връзка. Самотните жени винаги имат нещо, което искат да запазят единствено за себе си. По-точно казано, аз не бях самотна. Бях прекарала живота си настрана от хората — това бе всичко. Можех да имам дузина приятели около мен по цели дни. Но няхах на кого да се доверявам и кого да обичам повече от всички други; няхах любовник — таен или явен. Предполагах, че тя има някакво спокойно убежище, от което черпи сили.

Луковиците в саксията поникваха. Наблюдавах бледите свежозелени стебълца, проточили връхчета над тъмната глинеста пръст. Бяха ми много интересни. Чудех се какви цветя ще израснат. Не зная защо, но очаквах лалета. Нейният прозорец вече бе отворен по цял ден — зад него висяха много фини тънки пердета, които никога не се разтваряха. Понякога те се движеха, но разлюлени единствено от лекия полъх на вятъра.

Дърветата по улицата вече бяха зелени — покрити с млади листа. Рисуният на сянката върху стената бе сложен и богат. Не суров зимен пейзаж, както в началото. Дори движението на клоните изглеждаше различно. Когато си почивах следобед, обичах да лежа, загледана в сянката. Тогава бях винаги уморена и това ме правеше още по-податлива на впечатления. Мислех си за пъпките — колко бледи и нежни са те, но и колко непреклонни. Непреклонни като неродено дете. Дори ако от света на хората останеше само пепел, пролетта все пак би дошла. Гледах дишащия рисунок и сърцето ми потрепваше заедно с него в някаква крехка полусладка меланхолия.

Един следобед, вместо към стената, погледнах навън. Ставаше късно и слънцето скоро щеше да се скрие, но бе топло. Във въздуха висеше златен прах, сякаш самата слънчева светлина се беше сгъстила. Сенките на дървета и сгради падаха, както това се случва в някои щастливи дни, с театрална грация. Отсреща, точно зад пердетата, стоеше тя — загърнатата с дълга тъмна дреха, като че току-що изкъпана и готова да се облече, още съвсем рано, за настъпващата вечер. Остана толкова дълго и бе така неподвижна, загледана навън — навярно към разлистващите се дървета, мислех си аз, — че усетих как напрежението започва да набъбва в главата ми. Кръвта ми тиктакаше като часовник. Много бавно тя вдигна ръце и дрехата падна от нея. Стоеше там, гола зад воала на завесите — едва загатнатата, но различима фигура на жена, чието лице е в полумрак.

Обърнах се. Върху бялата стена се очертаваше сянката на напъпилия клон. Мислех, че сърцето ми ще се пръсне.

ЗЕЙВИЪР ХЪРБЪРТ КАЙДЖЕК ПЕВЕЦА

Кайджек Певеца и жена му Нинюл вървяха нагоре покрай реката, като си проправяха път през повалените от вятъра тръстики, палмови листа и клони, осеяли брега. Утрото беше безветрено и мъгливо, след като през нощта югоизточният вятър яростно прогони влажния мусон. Мъглата скриваше върховете на високите дървета и се стелеше плътно над бурната мътна вода. Призори беше ясно и студено, но сега вече се затопляше.

Пот се стичаше по скулестото изпито лице на Кайджек, по къдравата му, гарвановочерна брада и от мишниците по високото му, слабо, голо тяло. Единственото му облекло беше набедрената превръзка — ивица мръсно зебло, откъсната от брашнен чувал и прикачена към пояс от сплетени коси. На дясното си рамо носеше три копия и копиехвъргачка, на лявото висеше дълга торба от банянови^[1] въжета, в която бе сложил голямото изрисувано диджериду^[2] и музикалните пръчици^[3]. Дребничката пълна Нинюл лъхтеше зад него, натоварена с цялото им имущество — на къдравата си глава балансираше голям вързоп, друга голяма торба, изплетена от трева, се спускаше на гърба ѝ, прикрепена към вързана през челото ѝ кайшка; в торбата от захар, праметната през лявото рамо, бяха брадвичката и пръчките за изравяне на корени, а в дясната си ръка държеше тлееща главня за разпалване на огън и тояжка. Беше облечена в саронг от преправена стара копринена рокля.

Нинюл вдишваше острата миризма на пот на мъжа си. Тя не я дразнеше. Дори напротив — Нинюл се гордееше с нея, както и с таланта му, и смяташе, че тя е едно от проявленията на дарбата му. Сплеснатите ѝ месести ноздри се разширяваха и тя си спомняше как по-незначителни певци идваха при него по време на ритуални празници, за да ги намаже с потта си. Лицето ѝ светна при спомена за успеха, пожънат от него на последното събиране, на което отидоха —

при племето маравуда на брега на океана, — с най-новата му песен „Състезанията при потока в боровата гора“. Освен класическите, хората от ритуалните сборища най-обичаха сатиричните песни за белия човек. Но приятният спомен продължи само миг. Нинюл отново съзря отпуснатите рамене и нервната походка на мъжа си и загрижеността ѝ за него в борбата, която той водеше с музата си, се възвърна. При пълнолуние те трябваше да бъдат на обряда по посвещаването на младите хора от племето марантейл. Луната вече бе почти пълна, а те с всеки изминал ден се отдалечаваха от земята на марантейл и Кайджек все още не бе съчинил очакваната от него песен.

Кайджек беше най-прочутият певец на земята. Песните му се знаеха навред — от червените Кимбърлийски планини до солените води на Големия залив. Където и да отиде Кайджек и Нинюл — а тя бе винаги с него, — навсякъде ги посрещаха топло, защото, макар песните му да стигаха до хората преди него, той винаги идваше на празненството с нова песен. Не че му беше тъй лесно да композира! Ни най-малко! Често музата му убягваше с месеци. Тогава безсилието го правеше нещастен и той тъй се срамуваше от него, че — следван от Нинюл — започваше да бяга от хората, да броди по дивите места като самотните магьосници-знахари, наричани „мумба“.

Сега, вървейки с шум и трясък нагоре по реката през гъстата трева и гората, той се гърчеше в агонията на безсилието. Така двамата с Нинюл вървяха все напред, забързани, но без посока и цел. Стадо кенгура ги усети и избяга с тропот и прашене. Бели папагали се спускаха от речните дървета да ги погледнат и с писъци се разлитаха в мъглата. А те вървяха и вървяха, докато внезапно ги спря яростен кучешки лай, който екна от мъглата пред тях.

Кайджек, загледан напред, чу как Нинюл цъкна с език и се обърна към нея. Тя му направи знака „бял човек“, след това посочи с устни наляво. Кайджек погледна натам и видя дънерите на млади дървета, каквито никой черен не би отсякъл, за да си направи лагер. Нинюл вече беше усетила присъствието на бял човек в околността, защото малко по-назад бе забелязала пресни следи от подкован кон и тъкмо преди да излае кучето, ѝ се стори, че чува конски звънец. Кайджек бе извървял мили, без да види или чуе нещо. Той се обърна и пак се загледа напред.

Тогава изскочи кучето — дребно, червеникаво овчарско. Като ги видя, то изскимтя, подви опашка и изчезна с писклив лай. Белият човек му извика нещо. То продължи да лае. Те прецениха разстоянието. За миг останаха неподвижни. Нинюл метна поглед наляво в мъглата, като си правеше сметка да свият натам, за да избягнат това, което ги чакаше отпред. Но Кайджек се обърна пак към нея и изсъска:

— Инта джах — тютюн!

Тя кимна. Отдавна вече нямаха троха тютюн. Кайджек в отчаянието си често стенеше, че само ако има щипка тютюн, може би ще открие песента.

Продължиха предпазливо напред. След още десетина крачки смътно различиха в мъглата лагера — палатка, дървен сайвант, огнище, покрито с дървесна кора, лека каручка и миньорски инструменти. Кайджек и Нинюл знаеха за какво са инструментите, защото неведнъж бяха работили за златотърсачи. В лагера имаше един бял мъж, черни не се виждаха. Белият седеше върху сандък под сайванта и месеше хляб в корито за промиване на злато, стиснато между краката му, загледан в мъглата в посока към тях. Кучето клечеше пред него, смълчано, но нащрек.

Кайджек подаде копията и торбата си на Нинюл, но си остави копиехвъргачката. Нинюл се спотаи зад едно дърво. Кайджек бавно продължи напред. Белият скоро го видя и се втренчи сурово в него с изпъкналите си сини очи, които му желяеха всичко друго, но не и добре дошъл. Кайджек спря при огъня. Той бегло познаваше мъжа. Беше го виждал в оловните мини в Кингари и бе чувал черните да разправят за него, че е мрачен и избухлив. Казваше се Анди Гант, бе на около петдесет години, пълен и набит, с широко, червендалесто, обрасло с четина лице, прошарена светла коса и дълги, червеникави, проскубани мустаци.

Сега Анди Гант бе в особено лошо настроение. Силната влага го бе ударила в черния дроб и цялото тяло остро го сърбеше. Затова се занимаваше по това време с домакинска работа, вместо да копае и промива златоносния пясък зад лагера. Робският труд по копаенето на сбития пясък и промиването на мизерните пращинки злато бе отчайващ по всяко време на деня, но увеличеният черен дроб и огненият сърбеж го правеха съвсем непоносим. Беше се бяхтил тук

през целия летен мусон и не бе промил достатъчно злато дори да плати храната си, макар да бяха налице всички признаци, че наблизо има богато находище. През повечето време беше сам, изоставен от двамата черни, които доведе със себе си. Идеше му да застреля всеки черен, който му се изпречи пред очите.

Кайджек плю в огъня, за да покаже дружелюбието си, ухили се и поздрави:

— Добър ден, шефе!

Поглади брада, вдигна десен крак, опря го на лявото си бедро над коляното и се подпря на копиехвъргачката.

В отговор Анди размърда разцепената си устна и оголи едри жълти зъби. После прехвърли вниманието си върху тестото.

Кайджек се изкашля, плю отново и каза:

— Е, шефе, искаш аз работи за теб?

Лицето на Анди потъмня. Месенето стана по-енергично.

Пауза, по време на която Кайджек страстно пожела лулата и пресования тютюн върху скованата от млади дръвчета масичка зад Анди. После отново се опита:

— Аз наистина добър работник, шефе, става преди светло, работи много добре...

Анди не можа да се сдържи повече. С пламнали от ярост очи той скочи и изкрепя:

— Я изчезвай по дяволите, миризлива черна гад, преди да съм ти пуснал куршума!

Кучето се присъедини към него и започна яростно да лае и подскача наоколо.

— Как негово име? — извика Кайджек, като отпуска крак.

Анди сграбчи с тестена ръка дръжката на една кирка:

— Ще ти кажа аз как му е името, просяк такъв, сега ще ти кажа! — и се втурна към него.

— Ей, внимавай! — извика Кайджек, обърна се и хукна назад към Нинюл, следван по петите от кучето. Нинюл прогони кучето с пръчка. След това двамата сграбчиха багажа си и побягнаха назад, откъдето бяха дошли.

Спряха при отсечените дървета.

— Марджиди найджил! — изръмжа Кайджек и плю през рамо, за да изрази презрението си. След това посочи с устни наляво и тръгна

натам. Но макар никой да не ги видя, като обикаляха лагера, и макар да вървяха предпазливо, струваше им се, че кучето на Анди следва с лай всяка тяхна стъпка, съпровождано от своя господар.

Не бяха отминали и петдесет крачки от лагера, когато пътя им препречи евкалиптово дърво, съборено през нощта от вятъра. Кайджек спря, за да потърси между изпочупените клони личинки за ядене и пред погледа му сред кварцовия пясък блесна къс злато. Той добре познаваше златото, но представата му за неговата стойност не се отличаваше от тази на средния чернокож. Подаде копията си на Нинюл, извади златото и го очисти от полепналия пясък. Беше самороден къс от приблизително две унции върху парче кварц. Кайджек го почисти добре, плю върху него, отърка го о бедрото си, претегли го на ръка и рече ухилен:

— Куджинг-гах — тютюн!

Двамата се обърнаха и се запътиха право към лагера. Кучето ги подуши и освирепя. Анди вече мятеше хляба да се пече в пещта, но стана и отново се втрени в мъглата. А когато Кайджек се появи, избълва порой от ругатни, сграбчи кирката и тръгна в атака.

— Няма вече! Няма вече! — изкрещя Кайджек и протегна златото към него.

Анди тъкмо бе вдигнал кирката, за да я запрати по чернокожия, когато видя златото. Кучето обаче се беше нахвърлило върху Кайджек.

— Злато! Злато! — извика Кайджек, хвърли златния къс в краката на Анди и замахна с копиехвъргачката към кучето.

Анди грабна самородното злато, облещи очи, после погледна към Кайджек, който се бореше с кучето, и се втурна да прогони животното с кирката.

— Къде... къде го намери? — задъхано попита той.

Кайджек посочи с устни:

— Близо отзад.

— Покажи ми де! — Гласът му ставаше истеричен. — Покажи ми! Бързо! Къде е? Покажи!

Кайджек познаваше признаците на златната треска. Обърна се и го поведе бегом.

Анди буквално се нахвърли върху корените. След миг държеше още един къс, повече от унция тежък, после намери друг, колкото гъше яйце. Обърна изкривено лице към Кайджек и извика:

— Иди бързо лагер! Носи кирка и лопата! И брадва! Бързо, бързо!

Кайджек тръгна послушно, после се обърна и каза:

— Аз няма никак тютюн, шефе.

— Тютюн там лагер.

— Няма вече лула, шефе.

— И лула там! — изкрещя Анди. — Вземи я! Вземи каквото искаш! Само побързай!

Кайджек полетя. Нинюл остави багажа на земята и го последва. Тя именно занесе на Анди исканите вещи. Кайджек остана в лагера да нареже тютюна и да напълни лулата. При огъня, където отиде да я запали, намери малко студен чай и го изгълта. След това бавно се върна при дървото, като пуфтеше блажено с лулата.

Анди вече бе събрал десетина унции злато и сечеше корените като обезумял. Погледът, който хвърли на Кайджек, когато най-сетне спря, за да поеме дъх, беше също поглед на луд човек. Той остави брадвата, отиде при Кайджек, сложи голямата си влажна и космата ръка на слабото му черно рамо и издърдори с умиление:

— Благодаря ти, братко, благодаря ти. През целия си проклет живот съм търсил това! И всичко дължа на теб! Да, на теб, когото за малко не прогоних! — Той разтърси Кайджек и едва не го събори. — Няма да забравя! — продължи той просълзен. — Кълна се, че няма! Ще се погрижа за теб, братко, не се безпокой! Ще ти изплатя най-голямата заплата, която някои черен е получавал! Ще ти платя повече, отколкото на бял човек! Господи, обичам те! Ще ти купя каквото си поискаш! Господ да те благослови!

И с тези думи той отново се нахвърли върху корените.

Кайджек го наблюдаваше известно време. После се обади:

— Ей, шеф, двама с жена много гладни.

Анди спря да сече и го погледна запъхтян.

— Много храна там в лагер. Вземи я. Вземай каквото искаш. На връщане донеси още една кирка и лопата и едно корито. В пещта се пече хляб. Изяжте го! Изяжте всичко, каквото искате, братко. Всичко, което имам, е ваше!

Кайджек се обърна и направи знак на Нинюл, която събра багажа и го последва в лагера.

Те седнаха до огнището и взеха да се тъпчат с консервирано говеждо, горещ хляб, петмез, чай с много захар, а шумът от радостния труд на Анди стигаше чак до тях. След това се редуваха да пушат с лулата. На два пъти Анди ги извика да видят новите съкровища, които бе изкопал. При първото повикване отиде Кайджек. На второто обаче се отзова само Нинюл, защото Кайджек, артистът, бе втренчил поглед в огъня, тихо си тананикаше и не чу повикването. Изведнъж Кайджек скочи, удари се по бедрата, изтанцува няколко стъпки и запя:

*О муниджура караджин джай ий мини кини злато,
вах нара акинина коори, мунгавади ю!*

Той залитна към Нинюл, която го гледаше с блеснали очи, а устните ѝ потръпваха. За миг се втренчи в нея. После запляска с ръце и затропа с крак.

Кайджек спря и се обърна задъхан към Нинюл. Тя подскочи и извика радостно:

— Якарай!

Гласът на Анди долетя до тях през изтъняващата мъгла:

— Хей, братко, ела! Бързо ела! Ела да видиш какво са оставили ангелите за нас двамата! О, господи! — изхълца той.

Кайджек се загледа натам. После се обърна към Нинюл и ѝ направи знак. Тя отиде при багажа. Той я последва, вдигна своя дял, метна го през рамо и я поведе с пълна скорост надолу покрай реката към празника на марантейлите.

[1] Туземно название на храст в Западна Австралия, от чиято кора аборигените плетат въжета. — Б.пр. ↑

[2] Духов музикален инструмент, който представлява дълга дървена или бамбукова тръбичка. — Б.пр. ↑

[3] Дървени пръчици, които музикантите удрят една в друга и аккомпанират на пеещите или танцуващите. — Б.пр. ↑

АЛАН МАРШАЛ МАКЛАУД ГРАФА

Понякога, когато отивахме до бакалницата да си купим захарни пръчки, виждахме на витрината ивица чер плат, окачена от единия край до другия. По това разбрахме, че някой е умрял.

Закусвахме на същото място и след малко погребението се задаваше. Погребенията бяха винаги интересни. Точеше се дълга редица каручки и кабриолети и конете пристъпваха бавно-бавно. Отдалече шествието приличаше на дълга черна змия, която послушно следваше извивките на пътя. Начело на тази дълга редица коне и возила беше катафалката. Хората, седнали на капрата ѝ, бяха облечени в черни дрехи и носеха черни ръкавици.

Аз и Джо винаги сваляхме шапки, когато минаваше погребение, и правехме това не от уважение към човека на капрата, а понеже така е прието. И не си слагахме шапките, докато катафалката не отминеше. След като тя отминеше, можехме да си правим всичко, каквото ни дойдеше на ума.

Катафалката отстрани и отзад имаше стъклени стени, през които се виждаше ковчегът. По края на всяко стъкло имаше изрисувани фльонги, извивки и други такива работи и това правеше катафалката много скъпа — така ми бе казал тате и съм сигурен, че не ме лъжеше.

През тези стъкла се виждаше ковчегът. Ковчезите са винаги жълтеникави на цвят и са дяволски лъскави. Джо казваше, че имат най-малко четири пласта лак. Може и да е бил прав, кой знае?

В ъглите на тази стъклена кутия — тялото на катафалката — имаше метални отливки; всяка от тях придържаше китка черни щраусови пера, които вървяха нагоре, после извиваха и се спускаха надолу като растения, виреещи само на тъжни места.

През дните, когато имаше погребение, всичко изглеждаше някак по-различно. Всичко някак помрачняваше и не ти се искаше да скачаш или да крещиш. Джо имаше навик, когато минаваше погребение, да

поглежда към небето, сякаш очакваше да зърне там отлитащия мъртвец.

Ще споделя с вас — всички погребения са лошо нещо; но денят, в който погребяха мистър Едуард Картър, беше с най-лоши последици.

Питър Маклауд имаше син, когото наричаха Графа. Казваха му така, защото обичаше да се представя за такъв, какъвто не е, тоест за много спретнат, добре облечен младеж. Графа вършеше само две неща: или се клатеше по улиците като пиян, или се стягаше да заmine за стригане на овцете. Носеше шапката си кривната на една страна. Беше разпасан младеж, но ние с Джо го харесвахме.

В Турала нямаше погребално бюро, но в Балунга, на шест километра от нашето градче, имаше, и то се казваше „Братя Уинзър“. Братята Уинзър бяха черни като арапи, само ръцете им светлееха. Рег Уинзър, по-големият, имаше едри и редки зъби. Когато се прозинеше, устата му напомняше гробище, пълно с надгробни камъни. Той винаги се кланяше на хората и, изглежда, от тези чести поклони се бе превил в кръста и винаги гледаше в земята. Брат му имаше голям нос, вечно мокър и червен, и той час по час го изтриваше с голяма бяла кърпа. Никога не се издухваше в носната си кърпа. Само я свиваше на топка и бързо я прекарваше под носа си, като силно го притискаше ту на едната, ту на другата страна.

Джо знаеше, че ако вземеш парче тел и го прегънеш няколко пъти на едно и също място, то ще се пречупи, затова беше сигурен, че и Фил Уинзър непременно има нещо счупено в носа си от постоянното триене. Дватамата братя имаха много пари, но както всички паралии в нашия край, ужасно ги стискаха. Баща ми рече веднъж, че ако изпадне дотам, че да няма какво да яде, ще почука на вратата на сиромашки дом да поиска къшей хляб. „Безполезно е да ходиш при богат човек — казваше той. — Богатият може да ти даде цял самун, но после ще си го иска обратно, а ще вземе отгоре и парче кейк веднага щом се хванеш на работа.“

Докато Графа чакаше да дойде времето за стригане на овцете, насече каруца сухо сиво евкалиптово дърво и го продаде евтино на братята Уинзър.

— Те са двама студени типове — обясни ми той, — но им го дадох евтино, защото не знаеш кога могат да ти потрябват. Мама не е добре.

Човекът, който караше катафалката на „Братя Уинзър“, един ден умря и го видяхме да се вози за последен път на нея — този път вътре. Той беше от тези, които те шляпват с камшика, ако те видят, че пипаш катафалката, затова никой не съжали за смъртта му освен Рег Уинзър, който го мислеше за добър кочияш.

Той предложи на Графа да стане кочияш на катафалката — нали Графа му бе продал евтино дървения материал.

— Трябва винаги да си готов, когато те извикаме да дойдеш — казал той на Графа.

Графа отговорил, че могат да разчитат на него по всяко време, и приел тази работа. Плащали му по тридесет шилинга седмично и му пращали чаша чай в яхъра всеки ден в десет и половина.

Освен да кара катафалката, когато се наложи, той трябваше да поддържа катафалката и черната карета чисти. Трябваше амуницията да бъде в ред. Той трябваше да я търка с костено масло, за да бъде гъвкава, и да я кърпи, ако някъде се разшият конците.

Графа го биваше за тази работа. Той мажеше с восък дълги конци и ги държеше в тенекиена кутия, за да ги използва, когато потрелят за кърпене на амуницията. Можеше да поправя конска сбруя като истински сарач.

Вършеше той тези дейности и чакаше някой да умре. Смазваше и катафалката — повдигаше колелото на крик, отвинтваше гайката на главината, после измъкваше колелото и плесваше върху оста грес, за да я смаже. Хората не обичат осите на катафалката да им скърцат по време на погребение, затова Графа старателно ги смазваше.

Стъклата изтриваше с гюдерия — отвън и отвътре. Като коленичеше в катафалката, той извикваше към нас:

— Хей, малките, добър ден! Качете се вътре да ви поразходя.

Аз и Джо смятахме това за ужасно смешно и се късахме от смях. Графа умееше да се шегува.

Нетърпелив беше по-скоро да вози някого към гробищата. Щеше да работи с още един човек, който се казваше Форбиз. Този Форбиз отговаряше за приготвянето и полагането на мъртвеца и други такива работи и трябваше да седи на капрата до Графа. Видът му беше такъв, че несъмнено и той скоро щеше да пътува вътре. Форбиз не караше конете, защото се боеше много от тях, и вярваше само във велосипеда като превозно средство. („Какви ли не чешити има по света“ —

казваше тате.) Според мен беше много естествено Графа да очаква с нетърпение някой да умре.

— Ако тази седмица няма погребение, аз ще пречукам някого — каза той на мене и Джо.

Попитах Джо:

— Наистина ли ще го направи?

— Тия, дето карат катафалките, са винаги особени — рече Джо. — Такъв, каквото и да направи, няма да ме учуди.

Рег Уинзър предостави за служебно ползуване на Графа чер костюм с две дълги опашки отзад като крила на скакалец. Костюмът беше чер, но с лек зеленикав оттенък. Когато слънцето грееше отстрани, зеленото се виждаше ясно. Графа ни показа един джоб в една от опашките на дрехата. Пъхаш ръка отзад, точна на задника си, после повдигаш опашката нагоре и тогава намираш джоба. В този джоб Графа държеше лулата и тютюна си. Отде да знаеш, обясни ни той, може да ти се припуши, когато най-малко очакваш.

Мистър Едуард Картър умря зад живия плет от див лигустриум, който ограждаше дома му на Гленърмистън роуд.

— Страдаше много от болки в червата — обясни ни Графа, като изтриваше за последен път катафалката отвън, преди, да тръгне за погребението. — Да, той наистина страдаше много от червата си. По тях имало ранички. Казаха ми, че да имаш ранички на такова място, било ужасно. Раната на крака или ръката страшно боли, а какво остава тя да ти е в корема! — И после се поотдръпна назад с гюдерията в ръка, да хвърли последен поглед на катафалката. — Никога не съм я виждал в по-добър вид — рече той. — Днес умрелият ще изглежда както никога преди. Сега ще вляза за минутка да се преоблека. Навъртайте се тук — завърши той.

Графа щеше да облече чифт раирани панталони, дадени му от Рег Уинзър. Трябваше да носи и цилиндър. Това звучи като в приказка. Но е съвсем вярно. Рег Уинзър го предупредил в никакъв случай да не носи цилиндъра накривен над ухото.

Когато Графа излезе от стаичката си, построена до сайванта на катафалката, не можахме да го познаем. Приличаше на момък от снимка в списание „Гърлс оун“. Ще помислиш, че за да го видиш само за миг, трябва да платиш хиляда лири.

Той промени походката си, за да подхожда на облеклото му. Както крачеше, все себе си гледаше, изправил рамене, и бръскаше въображаеми прахолинки от реверите си. Иначе вървеше като безвкусно облечено конте и се клатушкаше по малко. Ставаше за първи кон във всеки впряг. Но чудно как дрехите изведнъж го промениха. С новия костюм той гушеше глава, сякаш бе опънал докрай юздите, и гледаше така важно, че двамата с Джо едва не прихнахме от смях. Седеше съвсем вдървено на капрата, вперил очи напред, докато изнасяха ковчега.

Избраха шестима да носят покойния Картър — негови приятели. Аз и Джо стояхме до оградата да гледаме. През една пролука в живия плет видяхме как носачите пристъпват по верандата, после как завиват и поемат по трите циментови стъпала, които водят към градинската пътека. Ковчегът лежеше върху рамената на шестимата, всеки от които го беше прихванал с ръка. Те до един бяха плешиви. Бяха привели глави, загледани в краката си, сякаш минаваха през някое торище. Голите им глави лъщяха на слънцето. Когато стигнаха стълбите, те направиха завоя като зле обучен конски впряг. Понечиха да поизправят снага, преди да поемат надолу по стъпалата, но бяха различно високи и ковчегът не лежеше равно. Един от първите двама беше дребничък и възпълен и приличаше на кон, който не умее да задържа каруцата по нанадолнище, а тези зад него не вървяха равномерно и пристъпяха побързо, отколкото бе нужно. Когато слязоха на градинската пътека, Рег Уинзър трябваше да излезе пред тях с камшик и да им поизравни хода, преди да продължат по-нататък. Минаха добре по лъкатушната пътека и вдигаха високо крака като циркови коне, но ковчегът им натежа — разстоянието беше голямо. След пътната врата им остана късата последна отсечка от състезанието до катафалката. Човечето отпред първо достигна финала. То повдигна рамо и така се отърва от товара си, което даде на ковчега необходимия тласък, за да се хлъзне по жлебовете в колата. После шестимата се отдръпнаха встрани. Свършиха си работата. Но всички бяха смазани от умора, когато си проправяха път обратно към своите двуколки.

Форбиз мина отпред с шапка в ръка и даде знак на Графа да излезе на пътя. Графа умело задържаше двата коня до този момент, затова, когато потеглиха, те се поизправиха на задните си крака. Той ги докосна леко с камшика, миг преди да полетят. Това ги пусна правилно

в ход и те, когато излязоха на пътя, се озоваха току зад Форбиз. Той отстъпи встрани, после, когато катафалката се изравни с него, подскочи и седна до Графа на капрата, без Графа да спира колата.

— Чудесно кара конете — рекох аз на Джо. — Но ще ти кажа, че някой път, когато е мокро, Форбиз ще се подхлъзне на проклетото стъпало и колелото ще го прегazi.

— Знаеш ли — отвърна Джо, — ще бъде удобно това да стане в самото начало. Просто ще го пхнат и него вътре върху другия мъртвец. Работа за две минути.

Джо реши, че това е дяволски смешно. И не можеше да спре смеха си, макар че много се мъчеше, застанал посре́д шествието.

Винаги когато се мъчеше да спре смеха си, Джо издуваше бузи и ставаше червен. Здравно стиснал уста, той имаше гузен вид, като че е свършил нещо в гащите. Помагаше само едно — да го пернеш по пицъла с патерица. Пернах го и той спря.

Шествието беше много дълго. Беше се проточило на цели три километра, с Графа най-отпред. Сред конете, които теглят каручките, винаги се случват и някои по-бавни. Пред такава каручка с бавен кон се образува празнина и после човекът, който го кара, трябва да го шляпне, та той да премине в тръс и да настигне предната кола.

Ако зад тебе пък има бърз кон, между тебе и жена ти ще се напъха и една конска глава. Един мой познат наби коня си за тая работа, но много зависи от това кой кара коня, за да си сигурен, че ще се отървеш от такава напасть.

Аз и Джо прекосихме едно пасбище и се озовахме пред кръчмата, а там бяха наизлезли с чаши в ръка доста приятели на Графа, за да видят как той ще мине начело на траурното шествие.

Дългата редица кабриолетчета повтори последния завой след катафалката, после се източи пак в права линия и навлезе в Турала. Всички бяха наизлезли да видят как ще мине процесията. Зад катафалката имаше над сто каручки и кабриолетчета. Не се виждаше край им — губеха се чак отвъд Томпсъновия хълм.

Това беше големият ден на Графа. Той шляпна конете с камшика и ги подкара на задни крака пред кръчмата. Неповторим миг. Сдържаше добре и двата коня, и двата в негова власт. Вдигна ръка и я размахва покровителствено към приятелите си.

— Как сте, момчета? — извика той. — Запазете една чаша и за мен, когато се освободя в четири.

Размахването на ръката беше нещо като поздрав.

Такова нещо той в никакъв случай не трябваше да прави. Никой не се провиква на погребение по този начин. Трябва да си прекалено безочлив, за да крещиш в такъв момент на приятелите си. А пък да се наведеш към тях и да им махаш с ръка — трябва съвсем да си изгубил ума си, за да го направиш.

В групата пред кръчмата бяха Джими Въртю, Питър — бащата на Графа, „Злия“ Бърнз, мистър Гудман, Ист Дрискъл, старият Лъмсдър, Чарли Робинз и още пет-шестима други, повечето пияни. Те вдигнаха чаши и нададоха див рев в отговор на забележителните качества на Графа като кочияш, както и за да изразят своята солидарност с човека там горе на капрата.

Щом чуха този рев, двата коня отскочиха силно назад, сякаш гръмна голямо оръдие. Това сепване на конете отхвърли и Графа, но той бързо опъна разхлабените юзди и задърпа с всички сили. Колата нямаше щит, в който той да опре крака си. Преди да успее да обузда конете, те отнесоха катафалката през тревата и коловозите чак до оградата на пътя. Графа мина на косъм от един телеграфен стълб. Катафалката се люшкаше като кораб в бурно море и покойният Едуард Картър извършваше най-тежкото си пътуване. В процесията се образува чупка. Всяко кабриолетче правеше извивка пред кръчмата на това място, после минаваше през тревата, а след това продължаваше по пътя. Графа, с танцуващите коне пред себе си, скоро оправи гънката на върволицата, като обузда конете и те тръгнаха равно, без да криволят. Шествието пое по твърдия път към гробищата, а четирите китки черни щраусови пера се залюскаха в катафалката с двата черни коня.

— Оплесках аз тая работа — рече Графа на Форбиз, когато страхът му премина. — Още днес ще ме шитнат от нея.

— И аз така мисля — отвърна Форбиз. — Почти няма съмнение.

— Все пак — каза Графа пред мен и Джо на другия ден — аз избавих мистър Едуард Картър от много неприятна случка. Избягнахме на косъм телеграфния стълб, когато конете отбиха от пътя. Ако юздите не бяха в ръцете на толкова добър кочияш, старият негодник щеше много зле да свърши!

ХЕЛЪН ХЕЛГА УИЛСЪН

РАЗПИСАНИЕТО

Навел муцуна, като спуснал се в атака бизон, автобусът на Ройъл мейл^[1] се носеше бързо по асфалтеното шосе, което водеше от Алис Спрингс на север до Дарвин. Три дни са напълно достатъчни, за да се измине това разстояние от около деветстотин мили — така се бяха разбрали правителството на нейно величество и Големия Джо Хюйт, човекът, който се бе наел да обслужва линията и да доставя пощата. И точно толкова траеше пътуването — три дни, ни повече, ни по-малко, и в най-големия пек на лятото, и в най-проливните дъждове на влажния сезон. Златотърсачи и овцевъди можеха да сверяват часовниците си по Ройъл мейл.

— Знайте, че рекорди няма да поставяме — казваше обикновено Големия Джо, за да успокои пътниците, като скръстваше огромните си ръце на не по-малко огромния си гръден кош. — Но аз обичам да спазвам разписанието.

Възприел беше твърдото произношение на тази дума от американците, които през войната бяха помагали при строежа на това шосе. И беше забелязал, че така респектиреше мудните пътници много повече, отколкото с по-меко звучащото „ръсписание“. С едно разписание шега не бива. С едно „ръсписание“ това е допустимо. Едно разписание — това значи неотклонна, изрядна изпълнителност. Никакви излежавания в леглото, щом е казано, че закуската е в седем; никакви разпавии за последната пинта^[2] от хладката вода в газените тенекии; никакви празни приказки под покритите с клони малки навеси на местата, определени за почивка.

— Престой — петнадесет минути! — обявяваше Големия Джо, щом спираха. И точно на петнадесетата минута прозвучаваше властно клаксонът на Ройъл мейл. Пет минути след това чакълът край пътя започваше да хрущи под двойните гуми на автобуса и тежко на онези, които се бяха забавили. Те трябваше да подскочат по най-комичен

начин покрай бавно движещото се чудовище, пронизвани от недружелюбните или презрителни погледи на по-примерните пътници. На тях се лепваше етикетът „някои хора“ и те биваха моментално заклеймявани. „Някои хора“, изглежда, смятаха, че могат да не се съобразяват с останалите пътници или пък че им се полагат специални привилегии, или пък може би си мислеха, че пощенската кола е луксозен туристически автобус; или пък, което вече беше най-страшното обвинение, застрашаваха спазването на свещеното разписание със своя егоизъм.

Големия Джо огледа пътниците в огледалото, присвивайки леко очи, от което в края на клепачите му се появи по една делта от бръчки. Едва ли имаше нещо неестествено в това, че госпожа Хийли, съпругата на една много важна личност, оглавяваше списъка на нежеланите пътници. Тя не беше искала да пътува с Ройъл мейл, но места за самолетите вече нямаше. Така че чувството на неприязън бе взаимно. Гледай я само — седи съвсем изправена, с тези огромни очила и с тази качулка на главата, все едно е в космически кораб, а на хладната ѝ физиономия се изписва неудоволствие, когато децата на семейство Удли се втурват покрай нея надолу по пътеката между седалките. „Ледената висулка“, това име би ѝ подходило съвсем не лошо, си помисли Големия Джо и хвърли един поглед към часовника си. По дяволите, трябваше вече почти да е стигнал разклона за Атак Крийк, където трябваше да остави децата, които се прибираха в къщи за ваканцията след първия срок.

А, ето го там и разклона, близо до стария пътен знак, поставен от военните, който предупреждаваше да не се кара твърде бързо по тази права отсечка на пътя: „Внимавай! Гумата расте по дърветата — временно владение на Тоджо.“^[3]

И камионът вече беше там, изтеглен на сянка под един корков дъб. Мама, татко и малката сестричка стояха важно отпред и се опитваха да не дават воля на радостта си от завръщането на децата в къщи. Зад тях един засмян говедар и трите му малки хлапета, всички облечени в безупречно чисти дочени дрехи, ръкомахаха и крещяха възторжено.

В отговор големият клаксон на Ройъл мейл прозвуча три пъти тържествено и колата взе да забавя ход. Том Удли вече беше увиснал на стъпалото и без да чака тромавият автобус да спре напълно, скочи и

потъна в развълнуваната малка група. След него, по-спокойно, тръгна Анджеа — с черни чорапи на дългите си крака и със спретната униформа, тя изглеждаше малко прекалено официална сред това безкрайно море от равнини. В един момент майка ѝ успя да се освободи от Том и с радостен вик малкото момиче изпусна ожулената си ученическа чанта, а с това падна и цялата ѝ важност и тя се затича към майка си. Накрая, с умерена стъпка, понесъл пощенската чанта, след децата тръгна и Големия Джо. Размяна на поздравии с всички, някоя и друга клюка за хората, живеещи край шосето, и големият автобус отново потегля. Шофьорът на малкия стар камион пали и той мотора и се опитва да заглуши автобуса, а веселата дружина в каросерията вика, смее се и плющи с камшици. Някои от автобуса се обръщат и със стаена завист им махат, за миг загубили онова чувство на превъзходство, което пътуващите надалеко изпитват към пътуващите на къси разстояния.

Като натисна педала на газта, Големия Джо отново погледна в огледалото. Да, точно както си и мислеше. Бабето пак се опитваше да излее пред някого историята на своето семейство, този път — пред Ледената висулка. Знаеше добре как тя постъпва в такива случаи: малкият семеен албум, разтворен в средата, където имаше снимка на двама мъже във войнишки униформи, единият с моржовски, а другият с четинести мустаци.

— Мъжа ми и сина ми — започваше старата жена с твърд глас, уверена, че личните и работи непременно ще заинтригуват всеки непознат. — Единият в миналата война, а другият в тая... — И ако слушателят продължаваше да седи безучастно, тя добавяше опечалено: — Убиха ги, и двамата ги убиха.

Големия Джо я разгледа със съчувствие. Горкото бабче. И все пак, жена с характер. Сама, без близък човек, се е хванала да измине трите хиляди мили от Мелбърн до Дарвин, за да види останалия ѝ единствен син, и то, без да е напълно сигурна, че новата ѝ снаха ще се зарадва. При това пътува по най-тежкия начин. Единственото, за което се тюхкаше и се страхуваше при всяко едно спиране на автобуса, бе, че кутията с шапката ѝ щяла да се смачка в камарата на багажа. А после почваше да се извинява:

— Знаете ли, та това е новата ми шапка, с розата. А аз искам, като пристигна, да изглеждам добре... пред снахата.

Да, тежко е да си стар и самотен... и да те е страх. Той забеляза с известно облекчение, че сега тя се беше обърнала към двете жени, които седяха пред нея. Вярно, в тяхно лице щеше да срещне потизивчиви слушатели, но затова пък на свой ред трябваше да изслуша една съвсем различна семейна сага. Знаеше ги той тези майка и дъщеря — работеха и двете като прислужници в болницата в Алис Спрингс, а сега бяха тръгнали на север за Катерина, където щяха да работят нещо подобно. „Добре си ми беше на мен в Алис — беше споделила с него веднаж майката. — Но цялата работа е заради Еми. Още един неподходящ кандидат...“

Той ѝ беше кимнал с разбиране. Историите на Еми му бяха известни. Знаеха ги почти всички мъже, които живееха край шосето. Според него майката се беше заела с една безнадеждна задача. Но на нея не ѝ липсваше дух.

Повечето от тях бяха хора със силен дух. Като онази двойка на средна възраст с шестте здрави деца, нямащи още и петнадесет години. Е, ако не всичките, поне петте бяха здрави. Средното, едно кльощавичко осемгодишно момиченце, не беше добре с очите и мяукаше като болнаво коте, което стопанинът рано или късно решава да извади от котилото и да хвърли в реката. Това, за жалост, го бяха пощадили. Бащата беше дребен човечец. Японците му бяха вдигнали във въздуха къщата с магазина и сега цялото семейство трябваше да започне живота отново, от най-ниското стъпало. Градският живот за тях беше приключил.

Ами младата госпожа Пърсър, с белоликото бебе и двугодишното момченце, която сега се връщаше при мъжа си в Пайн Крийк? Дяволски тежко пътуване бе това за две малки деца, току-що излезли от болницата.

А, виж, съвсем друго беше положението с онези две рожби на сатаната, които сега отиваха при баща си във военновъздушната база край Дарвин. Най-щастливият момент в живота на майка им щеше да бъде, когато му ги заведе. Все пак не бяха лоши децата. Палави бяха, вярно, ама едно момче няма да е момче, ако не е закачило малко от дявола. Той погледна пак в огледалото с бащинско снизхождение. И изведнаж настръхна. По-малкото момче, петгодишното, все тъй неуморно си скачаше на седалката като през последните два часа. По-

голямото, седемгодишното, тихо и методично изрязваше тапицерията с едно джобно ножче, с което скришом бе успяло да се сдобие.

Страшният глас на Големия Джо прогърмя по високоговорителя:

— Ако тези две момчета не престанат да съсипват седалките, ще спра колата и ще ги изхвърля навън.

Настъпи дълго ужасно мълчание. Петгодишният скокльо за момент сякаш увисна във въздуха, след което бавно потъна в седалката си, пронизван от десетки укорни погледи. Той се заравяше все по-надолу и по-надолу, докато накрая можеше да се види само щръкналата му коса. Седемгодишният злосторник просто за малко спря работата си и погледна нагоре с ангелски невинна усмивка, уверен, че такава заплаха не би могла да се отнася за него. Розовият му език се показва озадачено в пролуката от падналите предни зъби. Майка му обаче, измъчена и уморена, изведнаж се сепна в обедната си дрямка, нахока сина си здравата, грабна ножчето ядосано от ръцете му и го хвърли през прозореца.

Големия Джо тихо се засмя. Да видим каква ще бъде следващата беля на малкия дявол? Случилото се даде на пътниците интересна тема за разговор. Те се поизпънаха на седалките си и като се усмихваха или като гледаха неодобрително към момчето, всеки според характера си, започнаха да си разправят за своите собствени деца или за детството си.

Не говореше единствено младото момиче, което седеше само на една от предните седалки. Една малка загадка е това момиче, помисли си той и се намръщи — не обичаше загадки в своя автобус. Слиза в Хеиз Крийк. Той скрито взе да я наблюдава на фона на общото оживление, предизвикано от неговото обаждане по уредбата.

Беше я забелязал още когато се качи на автобуса заради черната сплетена на венец коса. Другите всички бяха късо подстригани. Около двайсет и три-четири годишна трябва да е, реши той. Бледо, градско лице, сега с лек обрив от горещината, и големи тъмни очи, които, както му се стори, срещайки веднъж погледа ѝ в огледалото, бяха забулени от страх. Сигурно е работила в някоя канцелария в града, продължи да размишлява той; ходила е на работа всеки ден с електричката, ръфала е по някой сандвич в обедната почивка и е гледала нов филм всеки петък вечер с поредното си гадже. Какво търсеше тогава из тоя край, където Хеиз Крийк^[4] лъкатуши из най-дивата част на Нивгаш-нивгаш^[5]?

Беше погледнал лявата ѝ ръка, щом момичето свали сините си памучни ръкавици, когато скоро след тръгването горещият въздух от вътрешността на страната започна да си пробива път в автобуса като закъснял пътник. Нямаше халка. Тогава? Може би гувернантка в някоя отдалечена ферма? Е, в края на краищата това не му влизаше в работата. Пък и не беше чул да има ферми край Хеиз Крийк. Имаше един куп новосъздадени бананови плантации, все още твърде примитивни, за да могат собствениците им да си помислят за такъв разкош като гувернантка.

Тя седеше, вперила поглед през прозореца, но според него едва ли виждаше много от онова, което минаваше пред очите ѝ. Беше твърде заета със собствените си мисли. И беше уплашена. Почти беше изпаднала в паника.

Впрочем станало бе вече време за обед и той с удоволствие спря пред самотно стърчащия заслон-магазин на Фрейзър. Тук щяха да обядват под един покрит с клони навес, уж за по-хладно, но в същност това бе само сигнал за атака към скрилите се в засада рояци мухи, които, без да се бавят ни най-малко, се нахвърлиха върху обезумелите пътници.

Госпожа Хийли огледа почти с еднакво отвращение спаружения спаначен лист, доматеното резенче и мръвката месо, която навярно беше от жилавата отрудена плешка на някой вол, овца, коза, та ако не и на бивол.

— Това е направо безобразие — извика тя и бутна настрани чинията си. — Даже и местните диваци не би трябвало да ядат такова нещо.

Тя стана и сърдито напусна масата. Последваха я още две-три дами, които тайничко се добраха до чантите си, за да се подкрепят с бисквити и плодове. Останалите продължиха да се хранят без всякакви протести, като някои даже си поискаха допълнително по чаша от жълтата лепкава течност, която за майтап носеше името „Портокалов еликсир“.

Големия Джо натисна клаксона малко по-рано от друг път. Няма какво да се събират и да мърморят, си помисли той. Вкарай ги в автобуса и ще забравят за обема. Е, вярно, че беше ужасен, ама пък и кой би се хванал на тая работа тука.

А, ето още двама пътници. При това единият е бая посръбнал. Такива хич не обичаше да ги качва. Даже за момент се поколеба дали да не им каже да стопират някой камион. И без това щяха да пътуват само до Катерина. После разгледа внимателно този, който беше сравнително по-трезвен. Това лице му бе познато отнякъде. Да, разбира се — Слаг Слейтър. Ако го беше познал, преди да му вземе парите, въобще нямаше да го качи. Не му трябват неприятности, пък и онази майка, като го зърне само...

Двамата мъже се повлякоха по пътеката и залитайки, седнаха на последната седалка, единият — вляво, а другият — вдясно. Слаг настани приятеля си удобно в ъгъла, подпря го на един куфар и го остави да си мрънка нещо, подобно на радио, което някой е забравил да изключи. Големия Джо насочи вниманието си към останалите пътници.

— Не го гледай, Еми — изсъска майката и хвана здраво дъщеря си за ръката. — Това е пак този ужасен човек... пиян като...

— Ти не ми казвай какво да правя — отвърна бързо дъщеря й. — Пълнолетна съм, нали така, и доколкото знам, живеем в свободна страна.

— Еми, само да си посмяла да отидеш... — Загрижена, майката ту заплашваше, ту молеше. — Чуй ме, Еми, този човек не е стока. Направо не е стока.

— Еми! — Слаг се намести удобно на празната седалка и потупа мястото до себе си подканящо. — Еми!

Този път Еми се дръпна силно, от което майка й се завъртя и се блъсна в прозореца, а Еми стана и отиде при Слаг. Големия Джо видя как тя се притисна до него и се сгуши под ръката му, която беше небрежно отпусната върху седалката. Той сложи още един от фруктовите бонбони в устата си. В огледалото виждаше как майката се бе превила и сподавено проплакваше под избелялата си старомодна шапка. Бабето тихо я утешаваше.

Големия Джо само вдигна рамене. Оставаха му не повече от два часа до Флиндърз Уотърз — движеше се точно по разписание. И тъкмо тогава, като оръдеен изстрел, взе, че гръмна задната гума. Това означаваше най-малко четвърт час загубено време. Той изруга полугласно, смъквайки се от кабината, след като обясни накратко по уредбата какво е положението. Но при тая горещина и неподатлива

гума работата му отне малко повече от половин час. Е, няма страшно, рече си той, може да се навакса лесно. Онези апапи от телеграфната станция ще има да ме подбиват за закъснението, но това ще го изтърпя. А в Катерина ще пристигнем както обикновено. Ако трябва, няма да спирам за следобедния чай.

Но недоволството бе изразено по най-бурен начин. Не, те трябвало да спрат за следобеден чай. Как си представяте вие, че можем да продължим да понасяме горещината и прахоляка без чашка чай? Пък и бебето на госпожа Пърсър нещо съвсем е прежълтяло. Хайде още половин час, за да се поразхлади детето в сянката на покритата с бръшлян веранда на станцията. Че и разтривки с влажна гъба, та да живне дребосъкът малко.

После пък скокльото изчезна и никой не можеше да го открие. Хайде още десет минути викане и търсене. Големия Джо стисна мрачно устни. Досега един час закъснение. Ако това, малкият хлапак, беше негов син, щеше да му смъкне кожата от бой. А, ето го и него. Върви с най-сериозен вид, притиснал здраво към гърдите си няколко ръждясали железа от джип, изоставен в шубрака край пътя.

— Оставете го, нека ги вземе със себе си в автобуса — казва Джо на обърканата майка. — По-добре да се занимава с тези боклуци, отколкото да ми разваля тапицерията.

Най-после отново са на път. Големия Джо малко се е привел над огромния волан, като жокей, пришпорил коня си по правата отсечка на пистата. Никакво спиране повече до Катерина, каквото ще да става. И все пак, да, на едно място трябваше да спре — заради онова момиче, което слиза на Хеиз Крийк. Той погледна момичето. Сега тя седеше поизправена на седалката, а бузите ѝ бяха залети от лек руменец, който явно не беше от горещината. Току-що беше сресала косата си и беше облякла нова жълта блуза с цвят на вечерна слънчева светлина. Виж ти, че тя била едва ли не хубава! Той загледа младото ѝ лице с преценяващ поглед и точно тогава на вратата на кабината леко се почука.

— Извинете, че ви безпокоя — каза бащата на шестте деца с най-учтив тон, — но момичето, което слиза на Хеиз Крийк...

— Какво иска? — прекъсна го Големия Джо, без да откъсва очи от пътя.

— Ами тя ще се жени довечера. Казала на жена ми, докато бяхме спрели. Техните били абсолютно против, та тя тръгнала сама. Викаме, че не би било лошо да посъберем една малка сума... да ѝ я поднесем като един вид подарък, щом спрем на Хеиз Крийк. Няма да се бавим повече от една-две минути — добави той за успокоение.

— Досега съм закъснял с един час — предупреди го Големия Джо. — Така че цялото това поднасяне трябва да свърши съвсем бързо...

— Но да, разбира се — увери го мъжът, като пое банкнотата, която Големия Джо му подаде. — О, благодаря ви... ние смятахме това да бъде само една малка символична сума, колкото...

— На всеки, който е решил да се установи в Хеиз Крийк, му трябва нещо повече от символична сума — каза натъртено Големия Джо и се приведе още по-ниско над волана. — Животът по тези места е бая суров... та това си е все още част от Нивгаш-нивгаш.

— Бъдещият ѝ съпруг щял да я посрещне на разклона — подхвана отново мъжът, като се опитваше да запази равновесие в люлеещия се автобус. Свещеникът от Вътрешната мисия^[6] щял довечера да бъде там...

Големия Джо не каза нищо, тъй като беше съсредоточил вниманието си върху един труден завой. Мъжът поизчака малко и продължи:

— Не го е виждала повече от три години... той тръгнал преди нея, да поуреди малко банановата плантация.

— Да се чуди човек за какво са тръгнали тези градски момичета на север — изръмжа Големия Джо. — Ако знаеха само какво си навличат на главата!

— Той ще я чака на разклона. — Мъжът пусна банкнотата в шапката, която беше взел със себе си, и се върна обратно при пътниците.

Сега, като се разчу новината, целият автобус възбудено се разбръмча. Мрачни погледи бяха отправени към Ледената висулка, която нещо се канеше да протестира, щом видя, че шапката обикаля седалките, но въпреки всичко добре се отсрами. Бабето обясняваше на всеки, който бе готов да я изслуша, че тя непременно трябва да извади кутията с шапката си от фургона за багаж. Розата върху шапката ѝ била

съвсем-съвсем нова. А една булка трябва да има цвете, пък ако ще и изкуствено да е.

Пияният беше престанал със своето постоянно мъркане и бе обърнал джобовите си. Слаг и Еми също бяха прекратили своето доста по-различно мъркане и Слаг беше проявил особена щедрост, взимайки от надницата на Еми за последната седмица. Госпожа Пърсър изшътка на хленчещото си бебе да мълчи и се загледа със съчувствие в момичето. Дано има по-добра съдба от моята, си помисли тя, водена от най-хубави чувства. Нямаше да е толкова лошо, ако Тед не пиеше и децата не се разболяваха от лошия климат... Мога да й подаря оная кутия с талк, която ми дадох в болницата... Тед ми изпрати пари точно колкото за връщане.

Скокльото и злосторникът засилваха нарастващото вълнение, като брояха крайпътните стълбове.

— Само още 418 до Дарвин, нали, мамо? А колко още до Пайн Крийк?

— Хеиз Крийк, а не Пайн Крийк...

— Но защо, нали Пайн Крийк, мамо?

— Защото плантацията е край Хеиз Крийк.

— Но защо, защо?...

— Брой стълбовете, мойто момче. Виж, ето го и 417. Остават само още седем до Хеиз Крийк.

Още шест. Още два. Още един.

Всеки се взираше навън през най-близкия му прозорец. Един пътник, който имаше спускащо се място на пътеката, беше избухнал пияния настрана и най-безцеремонно го бе прекрачил.

— Хващам бас, че аз ще го видя първи...

Младоженката седеше скована и смутена на мястото си отпред, стиснала с две ръце стар куфар, от който висеше бледосиня панделка, която тя бе пропуснала да прибере в бързината.

Автобусът започна да намалява скорост. Ето го и разклона. Разклонът за Хеиз Крийк. Един пътен знак и нищо друго. И никакъв човек.

В мълчание, което сякаш обвиняваше, Големия Джо слезе тромаво от кабината си. Огледа се бързо наоколо. Никакъв човек. Може ли пък тоя младеж да е толкова безотговорен, та да не дойде навреме да посрещне годеницата си, която е пропътувала три хиляди

мили дотук? Е добре, ще ги чака десет минути, за да поздравят момичето, и нито секунда повече. Но и така, пак ще пристигне в Катерина с един час закъснение. Може и да стопи четвърт час. Но не повече. Оттук нататък местността ставаше хълмиста и останките на няколко военни камиона, които се въргаляха долу в клисурите, напомняха на всеки да не взима завоите прекалено бързо.

Протегнати ръце, готови да ѝ помогнат да слезе, да поемат от треперещите ѝ ръце куфара и тежкия безформен пакет, увит в хартия. Малки шегички, които да ободрят булката, докато младоженецът се бави.

— Решил е в последния момент да се произдокара още малко... че как не, за такъв случай.

— Ще видите, че си е пуснал брада... тука почти всички са брадати.

— Тъмен ли е или рус? Или може би рижав, а?... Едно ще знаете, момичетата много си падат по рижави бради.

После за малко се умълчаха. Всички се опитваха да не се взираат в притихналата местност наоколо. Далеч вляво, където бе коритото на Хеиз Крийк, сред започващите възвишения можеше да се забележат свежозелените квадрати на плантациите, а още по-нататък, като страж, над тях се извисяваше черната маса на някаква планина.

Големия Джо наруши мълчанието.

— Хората, които пътуват с автобуса, биха искали да изкажат своите най-добри чувства към вас — каза той на момичето, което всячески се опитваше да не изглежда развълнувано. — Но тъй като разбрахме за сватбата едва при последното спиране, не успяхме да се отбием в най-близкия магазин...

Пътниците весело се разшумяха и се скупчиха около напълно изненаданото момиче, което няколко пъти си смени боята. И докато господин Мелууз произнасяше своята кратка реч, една от по-големите му дъщери изтича и набра малък букет от дивни рози, които растяха край пътя. По време на речта момичето бе забило поглед в земята, а когато приемаше малкото портмоне, ръката ѝ леко потреперваше.

— Просто не мога да ви кажа колко съм ви благодарна... — се обърна тя към всички, събрала кураж. — Мислех си, че на моята сватба тук няма да има нито един от близките ми... а ето че се събраха повече от четиридесет. — Тя спря за малко, а след това забързано продължи: — Моля ви, не чакайте повече. Знам, че се движите със

закъснение. — Последните думи бяха отправени лично към Големия Джо. — Тим ще бъде тук всеки момент. И на всички много, много ви благодаря.

— И да постоим още някоя и друга минута, няма страшно — чу се да казва Големия Джо и сам се изненада на думите си и спокойния си тон, сякаш разполагаше с резерв от няколко часа. — Такова засукано момиче оставя ли се само тука? До селището обратно по пътя са седем мили, а по тези места нощта настъпва почти внезапно.

— О, моля ви се, не чакайте повече — притрепера през сълзи гласът на момичето. — Сигурно джипът се е развалил. Тим все разправяше смехории за този негов джип.

— Хайде, докато чакаме, да прием за здравето на булката. — Приятелят на Слаг, в някакъв момент на трезвеност, стоеше, олюлявайки се на стъпалото, и за едното чудо държеше три бутилки хладка бира. — Хайде, вадете чаши...

Намериха се достатъчно чаши — и стъклени, и пластмасови, и капачки от термоси, та всеки можа да пийне по глътка за булката. И отново речи, отново шеги. Минаха още десет минути. И още десет.

— Моля ви, тръгвайте вече — настоя момичето, почти напълно разстроено. — Всички бяхте толкова мили. А като знам и колко сте уморени. Пък и разписанието...

— Е, май наистина ще трябва да тръгваме — неохотно се съгласи Големия Джо. — Нали това е разклонът, където се бяхте разбрали да ви посрещне?

— Да, щом казвате, че това е разклонът за Хеиз Крийк. Освен това аз го познах и по оня чудат мравуняк, който има форма на торпедо.

Мълчаливо, един след друг, пътниците започнаха да се отправят към автобуса, като всеки поотделно се сбогуваше с момичето. Щом се настаниха по местата си, те се загледаха назад през прозорците. Момичето се бе преместило на сянка под един корков дъб, стоеше вдървено и им махаше. Малкото червено пластмасово портмоне, което държеше в ръка, се открояваше като ярко петно върху сиво-зеления пейзаж.

Големия Джо се вгледа в огледалото над главата си. И изведнаж му се стори, че в това малко парче стъкло с живачен гръб и размери три на четири инча са устремени четиридесет и един чифта очи —

умоляващи, настояващи, заплашващи. Обвиняващата тишина проникваше в кабината му, сякаш радиоуредбата бе почнала да работи в обратна посока. В очите на скокълото се четеше особено тежък укор.

Без обяснения той включи на задна и забеляза с мрачно задоволство как една вълна на облекчение заля прашните и уморени пътници. Бабето се облегна назад с въздишка на облекчение, като бършеше очите си. Шестте деца едва не извикаха от радост и провесиха глави през прозорците. Еми силно подсмръкна. Даже Ледената висулка се отпусна. Огромният автобус взе бавно да се движи назад, докато се изравни с момичето.

— Хайде, скачайте бързо в колата — викна й Големия Джо. — Ще ви откарам до селището.

— Благодаря ви много, но... — Лицето на момичето бе пламнало от смущение и все пак на шофьора му се стори, че зад сълзите в очите й, които само бяха чакали да остане насаме, за да потекат, той можа да забележи и облекчение.

— Скачайте бързо — повтори той малко грубо.

— Но разписанието?... — Въпросът прозвуча като сконфузено извинение.

— Да върви по дяволите! — Това вече беше последният, най-голям жест на Големия Джо.

Но точно когато вече беше сложила крак на стъпалото, от горичката ечна силен глас, след което се появи висок млад мъж, облечен в къси военни панталони, високи обувки, шапка и... толкоз, нищо повече. Тя се спря за миг, погледна през рамо и лицето й грейна. Вехтият куфар се изплъзна от ръката й, свлече се по чакъла и се спря в канавката край пътя.

След няколко секунди главата на младия мъж се показва в отвора на вратата.

— Благодаря — каза той отсечено на Големия Джо, като вдигна ръка. Погледът му пробяга по редиците от дружелюбни лица, светнали от двете страни на пътеката като предните фарове на колона от автомобили. — Благодаря — каза той още веднъж.

Мълчешком двамата вдигнаха куфара, от който все още се влачеше синята панделка. Той промуши един прът през дръжката и момичето хвана другия край. Със свободната си ръка мъжът стисна здраво под мишница големия кафяв пакет. Благопожелания се

посипаха върху тях като конфети. На добър път! Довиждане! Довиждане!

Те тръгнаха по пътеката, която водеше през пущинака към заоблената черна планина с разчистените малки квадрати на банановите плантации, които се бяха сгушили в подножието ѝ. Смълчани, пътниците гледаха след тях, докато дребните им фигурки се загубиха в зелените вълни на корковите дъбове.

Големия Джо погледна в огледалото и запали мотора.

[1] Пощенската служба в Австралия. — Б.пр. ↑

[2] Мярка за течност, равна на 0,570 л. — Б.пр. ↑

[3] Каучукът става крайно дефицитна суровина след окупирането на Малайя и Индонезия от японците. *Генерал Хидеки Тоджо* (1884–1948) — министър-председателят на Япония през периода октомври 1941 — юли 1944. — Б.пр. ↑

[4] *Крийк* (амер. и австрал.) — рекичка. Думата се използва още и като втори елемент в названията на селища, намиращи се край река. — Б.пр. ↑

[5] Невър-Невър — топоним, с който се обозначава една обширна и слабо населена територия с неопределени граници, обхващаща северозападната част на щата Куийнзланд и части от щата Северна територия. — Б.пр. ↑

[6] Църквата, която обслужва вътрешността на страната чрез пътуващи свещеници. — Б.пр. ↑

ЛИНДЪЛ ХАДОУ ХОТЕЛ „КОСМОПОЛИТЪН“

Харти Къртис надникна в офиса под стълбите.

— Здравсти, Мам. Мислех си, че може да те интересува — Уайнър пак се е насмукал.

Беше три часът в понеделник следобед. В три и десет Мама подаде телеграма на гишето в пощата:

Градско бюро за обслужващ персонал. Пратете
заместник-барман тазвечерния експрес. Хотел
„Космополитън“, Съдърн Крос.

В четири часа тя качи Уайнър на влака за Калгърлий с чек за петдесет лири в джоба. После се върна в „Космополитън“ и пое бара от Харти.

Харти се облегна от другата страна на тезгяха, плъзна обратно трите шилинга, с които Мама му беше платила, и натопил рехавите си червеникавокафяви мустаци в бирата, успяваше да й спести необходимостта да разказва какво се е случило с Уайнър — история, която трябваше да бъде разказана, защото посетителите задаваха въпроси.

— Здравсти, Мам. Едно със сода. Уайнър днеска не е ли на работа?

— Уайнър се насмука и Мама го изпрати за Калгърлий. Нямаше как. Започне ли веднъж...

Уайнър работеше в „Космополитън“, откакто бе дошъл в града след Галиполи^[1] още в 1915-а. В онези дни над вратата висеше името на стария Гръбстейк Рийди, въпреки че Мама, наричана тогава мис Картър — най-сръчната барманка, която някога се е хващала за шест месеца на мините, вършеше повечето от работата. Жената на стария

Гръбстейк беше дама и не можеше да си цапа ръцете с парцала за тезгях, нито дори просто да подаде бутилка уиски; седеше в своята стая на горния етаж, шиеше си красиви дрехи и раждаше по едно бебе всяка година. Тя винаги бе „красавицата на бала“ в Съдърн Крос — с нейните меки черни къдрици и възхитителни форми — и старият Гръбстейк знаеше това много добре. Той работеше в кръчмата от изгрев-слънце до полунощ, за да я облича в коприни, атлази и моарѐ антик; и какви тоалети имаше — най-елегантните на мините, а в същност и по цялото крайбрежие, и когато в неделни дни отиваше с колата на черква заедно със стария Гръбстейк, нямаше мъж, по-горд от него. А след като се върнеха отново в кръчмата, тя сядаше в стаята на горния етаж и свиреше на пианото, докато Гръбстейк и помощницата му приемаха стока в затворения бар.

Един ден обаче той закара тази своя изискана съпруга заедно с трите най-малки деца на железопътната гара и те заминаха да прекарат лятото край морето. Мисис Рийди остана там при другите четири деца, които живееха в пансиона на манастира и се учеха да бъдат дами, каквато беше тя, и джентълмени, какъвто не беше баща им, докато коледната ваканция свърши; но дори и тогава майка им не се върна при стария Гръбстейк в „Космополитън“, както очакваше той.

— Не, мистър Рийди — каза тя, когато той отиде при нея, за да разбере какво се е случило, — няма да се върна. Мисля, че ще е по-разумно да остана в Котслоу. Децата трябва да имат свой истински дом... в края на краищата тези груби миньори... езикът... и климатът... и образованието на децата. Искам Лио да стане лекар, Мери може да учи за медицинска сестра, а близнаците трябва да станат адвокати...

— И откъде ще се вземат всички тези пари, мисис Рийди, скъпа, това можеш ли да ми кажеш?

Мисис Рийди знаеше, че „Космополитън“ е доходно предприятие и му го каза. Така че старият Гръбстейк се върна в Съдърн Крос, заключи стаята за шиене и настани в съседното помещение мис Картър, барманката. В онези дни тя работеше като слугиня, като истинска слугиня, горката стара Майчица. Тогава тя бе още момиче — слаба и червенокоса, но чевръста, с остър език и ум като бръснач. Миньорите от Солт Хил и Марвъл Вейл се отклоняваха от пътя си и, както много други хора от околността, изминаваха по няколко мили

само за да похарчат парите си в нейния бар, да чуят новите клюки от нея и да ѝ разкажат това, което самите те бяха научили. Въпреки всичко приходите от стария „Космополитън“ не бяха достатъчни, за да направят от седемте деца на Гръбстейк долу на крайбрежието дами и господа, затова не след дълго Мама, която тогава все още бе мис Картър, му заяви, че само даването на пари взаимно на други хора за разработване на нови участъци земя тук и там не е достатъчно и защо самият той не се включи в минния бизнес? Така че той се включи. И прекарваше цялото си време в „Спининг Джини“, докато Мама се занимаваше с кръчмата.

Това продължи много години и хората започнаха да я наричат „Мама Рийди“, забравяйки, че е просто барманка. Докато една буца пръст удари стария Гръбстейк зад ухото и истинската мисис Гръбстейк пристигна в Съдърн Крос заедно с Лео и близнаците и му направи великолепно погребение, а в това време Мама се грижеше с помощта на Уайнър чекмеджето на касата да звъни, използвайки по най-добрия възможен начин церемонията и клюките около завещанието. Всички бяха научили, че старият Гръбстейк е оставил мината на жена си, а също така и половин дял от кръчмата, като другата половина беше за Мама. И градът се чудеше как ще постъпи тя.

А Мама се държеше така, сякаш наистина бе просто барманка. „Да, мисис Гръбстейк“ или: „Не, мисис Гръбстейк“, докато, след един приличен интервал от два дена, цялото семейство отпътува обратно за своята красива къща край морето, оставяйки Мама да се грижи за работите в „Космополитън“. Мама и Уайнър. Той се беше върнал от Галиполи и вече се чувстваше на бара така, сякаш се е родил там.

Обслужването на един бар си има своите тънкости. Човек или притежава талант за тази работа, или не. Уайнър го притежаваше, но само за бара. За салона с масите са необходими други качества. На бара трябва да си бърз и да знаеш триковете на занаята, за да извадиш печалбата, без клиентът да разбере, че си го минал. Трябва да познаваш вкуса на посетителите, трябва да можеш да говориш за неща, които интересуват човека от другата страна, но най-важното е да знаеш кога да говориш и кога — не. Ако някой влезе в кръчмата рано следобед, когато вътре сте само ти и мухите по прозореца, и ако те почерпи едно уиски, е, той явно иска да ти разкаже нещо и това е очевидно като буца злато, оголена от дъжда. Но ако дойде с двама

приятели малко преди да е станало време за затваряне, тогава казваш само: „Добър вечер, момчета. Едно със сода и две чисти? Благодаря.“ После забърсваш тезгяха, подреждаш рафта и не си навираш носа в техния разговор. Но ако те въвлекат в него... е, тогава трябва да си дадеш вид, че този разговор е най-интересното нещо в целия Съдърн Крос, и когато се наложи да се отдалечиш от техния край на тезгяха, за да сервираш на някой друг посетител, трябва да се правиш, че ти е страшно неприятно да се откъснеш от тях.

Така вървят нещата на бара. Но това не е в стила на Уайнър. Ни най-малко дори. Той не е устроен по този начин. Още от момента, когато дойде за първи път в „Космополитън“, Уайнър въртеше бара по свой начин. Бавно и уверено, и „ваша си работа дали ще идвате, или не“. И непрекъснато се оплакваше за нещо. Ако не за времето — за стомаха си, ако не за мухите — за праха. Оплакваше се непрекъснато. Но той беше тук толкова отдавна, че се бе превърнал в неотделима част от интериора; подобно на автомата за лимонада, изправен върху тезгяха. Хората казваха: „Като минаваш през Крос, влез да видиш какво прави старият Уайнър.“ Той е една от местните забележителности, ако разбирате какво искам да кажа.

Да, но веднъж на всеки две-три години старият Уайнър се напива жестоко. И то най-неочаквано. Месеци наред не слага капка в уста и ако някой, който не го познава, се развика, той му казва: „Може да запаля една цигара.“ Тези, които го познават, никога не го черпят. Един ден обаче започва да пие. И, повярвайте ми, целият Съдърн Крос не може да удържи стария Уайнър, когато наистина му се пие. Спомням си, че веднъж се бе озовал в един прясно изкопан гроб в гробищата; друг път се беше изтърсил на дъното на някаква кариера. Така е със стария Уайнър — способен е сам да си докара на главата повече беди, отколкото могат да си създадат двама товарачи на торф, единият от които работи с лявата, а другият — с дясната ръка.

Така че Мама знае какво да прави в такива случаи. Качва го на влака и още преди да се е събудил, той е вече в Калгърлий с жаждата и чека си. А когато е готов да се върне в къщи, след като е изчерпал гостоприемството на града на Пади Ханан, старият Уайнър телеграфира на Мама за пътните пари и се прибира. И можете да ми вярвате, че няма да погледне алкохол с години.

Така че, докато Харти разказваше тази история, Мама обслужваше посетителите, а наконтената барманка вътре в салона флиртуваше с младия банков чиновник. Посред нощ експресът мина през града и остави новия барман, изпратен от бюро в Пърт. В шест часа на следващата сутрин той получи ключовете от Мама, която остана много изненадана и беше все още с ролки на главата. Последва такова страхотно търкане и чистене, миене и лъскане, че когато в девет часа стана време за работа, на бара цареше такава идеална чистота, че Малъки Джоунс, който спеше на стъпалото пред вратата (или поне така се говореше), не посмя да прекрачи прага. В десет, когато дойде да отвори салона, барманката направи сцена заради праха за лъскане „Брасо“ и пастата за линолеум, които липсваха от шкафчето, където си държеше препаратите за миене. Да не говорим за чистите бродирани покривчици върху рафтовете и кърпите за чаши. Мама каза: „Не се ядосвай за такива дреболии.“ Тя искаше да види как той се справя с клиентите, което, както обясни на момичето, е най-важното нещо за един барман, нали? Това, а също така и печалбата.

Да, Харолд се справяше добре с посетителите. Те, изглежда, нямаха нищо против къдравата му коса, тънките бакенбарди или пък розовите му ръце с добре поддържани нокти; всички клиенти обаче гледаха с широко отворени очи чистите му колосани бели сака и се смееха на шегите му. Дори бяха чули младият Булър Смейд да намеква, че няма да е лошо Харолд да запише няколко от тях, за да може и старият Уайнър да ги използва. А Алън Синия от склада на „Шел“ мислеше, че не би било зле Уайнър да научи от Харолд как се налива бирата, вместо да пробутва чашите с четири пръста пяна отгоре. С една дума, Харолд имаше голям успех и Мама каза на барманката, че не би имала нищо против, ако Уайнър остане в Калгърлий още седмица или две. Една истинска почивка щяла да му се отрази добре; щом ще почива, поне да го прави като хората.

Точно тогава пристигна младият Гейвин. Единият от близнаците на Гръбстейк — онзи, когото мисис Гръбстейк бе успяла да направи адвокат. В същност той не беше млад, но Мама го помнеше още като малко момченце, което все се опитваше да надникне в бара, а неговата изтънчена майка не му позволяваше. Сега той бе станал малко досаден и не чак толкова малко надут и не можеше да скрие раздразнението, което изпитваше, когато чуваше хората да наричат старата барманка

„мисис Рийди“ или дори „Мама“. Той старателно я наричаше „мис Картър“, което в края на краищата беше истинското ѝ име, въпреки и независимо от незаконната връзка, съществувала между нея и баща му толкова дълго време. Беше му неприятно да я поздрави за начина, по който бе управлявала „Космополитън“ през всичките тези години, извличайки печалба за семейство Гръбстейк; не ѝ каза дори едно „благодаря“. Вместо да изпрати отчета в Пърт, местният финансов инспектор го даде на Гейвин, който огледа хотела и на другия ден каза на Мама:

— Вижте какво, мис Картър, утре се връщам в града. Преди да замина обаче, бих искал да обсъдя с вас някои промени.

А Мама отвърна: „Много жалко, че вече си отивате...“ (Както винаги, тя си оставаше дипломат, въпреки че същата тази сутрин готвачът беше заявил: „Или тоя дългонос адвокат, или аз! Колко порции излизат от това парче месо? И се прави, че не знае за скитниците, дето идват тука за милостиня. Или той, или аз!“)

Все пак Мама каза на адвоката:

— Много жалко, че вече си отивате. И какви промени предлагате?

— Първо, от известно време насам си мисля, че би трябвало да модернизираме „Космополитън“.

Мама се усмихна. Беше чувала това толкова пъти. Всяко посещение на член от семейството неизменно завършваше с плачливото: „Трябва да модернизираме стария «Космополитън»!“ И никога нищо не правеха. Така че Мама каза:

— Да, идеята не е лоша.

А Гейвин, смутен, разбра, че тя знае, че никога нищо няма да бъде променено.

— Освен това и персоналът...

Това изненада Мама.

— Персоналът?

Гейвин каза:

— Зная, че персоналът винаги си е бил ваша грижа, мис Картър, и никога не съм се намесвал, но сега ми се струва, че е време да направим промяна. Онзи тип... старият барман...

— Уайнър? На времето ви правеше хвърчилата...

— Да, Уайнър. Много подходящо име.^[2]

Гейвин, изглежда, не харесваше поведението на Уайнър. Виж, Харолд, ето това беше барман, истински барман, идеалният служител. Харолд бе човекът, който подхождаше за кръчмата на семейство Гръбстейк.

— Той е способен младеж с добри обноски, мис Картър. Разбира си от работата. Как беше печалбата миналата седмица?

— Горе-долу достатъчно като за нов човек. Следващата седмица ще си проличи по-добре.

— Всичко ще бъде наред. Във всеки случай, когато онзи старец се върне, дайте му време да си събере багажа и се отървете от него. Това — като начало.

Тя можеше да го гледа — него, градския адвокат — с тези хитри стари очи, събрали в себе си искрите на една невзривена насмешка, можеше да знае куп тайни за баща му, безнравствения Гръбстейк Рийди, можеше да притежава половината от „Космополитън“, можеше да бъде наричана „Мама Рийди“, можеше да се подсмива за промените, но Гейвин щеше да остане непреклонен по въпроса за Уайнър.

— И без това се задържа тук прекалено дълго. Такива като него започват да си въобразяват, че са собственици на заведението.

Мама се усмихна. Може би тя също се беше задържала тук прекалено дълго?

Същата вечер, след като затвориха в единадесет, те прибраха парите от касата, заключиха баровете и офиса, запалиха нощното осветление навън и мъждукащата светлина в страничния салон, написаха номерата на свободните стаи върху таблото и се разотидоха да спят. Към три часа се чу дрънчене и трясък и всички се втурнаха надолу — Мама, с ролките на главата, и Гейвин, не чак толкова надут, тъй като долните му зъби бяха все още в чашата над умивалника. В бара намериха Харолд, способния барман. Беше успял да си направи ключ и опустошаваше грога. Изглежда, човекът бе от кротките пиячи. След като го измъкнаха от купчината счупени бутилки и още на следващия ден го изпратиха с влака, направиха бърза проверка на наличността в бара и много неща се изясниха.

При него стоката беше налице, а печалбата — наравно с най-високите печалби при Уайнър. Това, което Мама откри върху най-горния рафт на бара в салона с масите, не засягаше никого.

Харолд знаеше, че в неделни дни барманката и новият банков чиновник излизат на разходка с колата. Беше забелязал, че тя не проверява както трябва най-горния рафт... само преброяваше бутилките, протегнала шия отдолу. Не си правеше труда да се качи горе и да ги разклати, за да се увери, че са пълни с това, с което би трябвало да са пълни. Мама не се тревожеше много, защото това не пречеше на клиентите да се чувствуват добре и да се трупат около бара като мухи на мед. Харолд бе решил, че ако проверката на наличната стока се прави по такъв начин, то и водата би свършила идеална работа. Той изпразваше бутилките с джин, уиски и бренди от най-горния рафт и нощем изпиваше съдържанието им в стаята си заедно със своите приятели; продаваше каквото не можеше да изпие и си слагаше парите в джоба. Бутилките напълваше с джинджифилова лимонада и вода и внимателно слагаше капачките на местата им. Когато на банковия чиновник му омръзне да излиза на разходка с барманката в неделни дни, тя ще се захване да почисти бара и може да се намери да се качи и до най-горния рафт. Но по това време Уайнър вече ще се е върнал, а Харолд ще бъде отново в Пърт, с добър атестат на временен барман в джоба си.

Такъв беше неговият план, но той не можа да се осъществи, защото в тъмнината към три часа през нощта Харолд се спъна в рогозката от кокосови влакна; не му платиха дори билета за връщане.

Следващия понеделник Харти Къртис надникна в офиса под стълбите.

— Здравсти, Мам — каза той, като бършеше ръце в престилката, която току-що бе свалил. — Мислех си, че може да те интересува — Уайнър се върна.

Откъм бара се чу мърморенето на Уайнър:

— Кой, по дяволите, се е мотал из бара? Нищо не си е на мястото. Ще ми трябват седмици да го подреда. А? К'во искаш? Бира? Бирата свърши, ясно?

Мама и Харти се усмихнаха щастливо и нещата в „Космополитън“ тръгнаха постарому.

[1] Тесен полуостров в европейската част на Турция, отделен от Мала Азия чрез Дарданелите. През 1915 г., в рамките на Първата

световна война, англо-френските войски провеждат морскодесантни операции за овладяване на полуострова. — Б.пр. ↑

[2] *Уайнър* — от глагола to whine (англ.) със значение „хленча“, „оплаквам се“. — Б.пр. ↑

ДЖОН ГОРДЪН МОРИСЪН

НОЩНА СМЯНА

Зимна вечер. Осем часът.

Двама мъже седят на откритата платформа на трамвай, който се носи на север по „Сейнт Килда Роуд“. Двама докери на път към Яравил, отиват за нощна смяна долу на захарния кей. Единият — стар, до уши загърнат в дебелото си палто, седи, сякаш че е глътнал бастун, вперил поглед в другия край на трамвая с онова изражение на спокойно безразличие, което е типично за пушачите на лула. Спътникът му, много по-млад, се е навел напред, с ръце, притиснати между коленете, и изглежда погълнат от бляскавото шествие на прочутата улица.

— На палубата ще е студено, Джо — проговаря младежът.

— Да, Дик — отвръща Джо. И пак замлъкват.

Няколко души слизат на „Турак Роуд“, но се качва голяма тълпа. Това са главно млади хора, тръгнали на танци или театър. Грижливо пригладени коси и бели папионки. Прически от фризьорските салони на „Колинс Стрийт“, изрисувани вежди и начервени устни. Панталони с остри ръбове и лъснати официални обувки. Копринени рокли и болера. Трамвайт се напълва до стъпалата. Въздухът се насища с аромата на парфюми.

Младият докер, който помни, че понякога грубо му отказват, не става от мястото си. Той все още може да вижда улицата, но само на двадесет инча от лицето му една невероятно малка ръчичка повдига копринена розова рокля, за да не опира о пода. За него това е къде по-интересен обект за наблюдение от улицата. Представя си, че може цялата да я обхване в собствената си огромна длан, и то доста лесно. Малки бели кокалчета, пръсти на ученичка, лакирани нокти — също като миниатюрни листенца на роза. Докерът подушва леко и остава доволен. Теменужки. Погледът му се плъзва малко по-нагоре към китката, която се губи в ръкава на болерото — лесно би могъл да я обхване с палеца и показалеца си. И още по-нагоре. Пак теменужки, но

този път истински цветя, за да отиват на парфюма. От мястото си вижда алено петно върху бледата буза. Тя разговаря с младо момче, изправено до нея. С усмивката ѝ потрепват тъмните мигли и проблясват белите ѝ зъби.

Дик се улавя, че съпоставя своето собствено непосредствено бъдеще с това на младия кавалер. Яравил и Трокадеро, захарния кей и дансинга. Погледът му отново се връща към бялата ръчичка, тъй близо до устните му, но той изведнъж се отдръпва назад в изблик на презрение, тъй като неволно се е запитал какво ли ще направи тя, ако изведнъж я целуне. Лигльо!

Мислите на стария Джо, изглежда, също са се поддали на коприните и парфюмите.

— Както се издокарват сега — ръмжи той в ухото на Дик, — съвсем на нищо не приличат.

Дик го стрелва малко ядосан.

— Че какво им е? Според мен изглеждат добре.

Джо изсумтява в знак на несъгласие и темата е изчерпана. На Дик му става смешно. Той разбира Джо. Старецът не бе проявил неодобрение към подобни пътници, които се качиха на „Алма Роуд“ и на „Елстърнуик“. Цялата работа е в името „Турак“. То символизира нещо. Горкият Джо! Смел е, но ум не му достига. Все си е така непоколебим, но с годините е станал рязък и твърдоглав. Уморен от Борбата, поизостанал. Отнася се с леко презрение към младоците, които трябва да изведат Борбата през последните ѝ етапи. И все пак е чудесен другар. А и добър товарач. Това значи много при разтоварването на захар. С масивното тяло на стария докер до себе си и малката бяла ръчичка пред лицето си Дик усеща, че докосва два свята. Дреб и коприна. Остър мирис на тютюн и дъх на теменужки. Вчера и Утре.

Кръстовището на „Флиндърс Стрийт“ и „Суонстън Стрийт“. Те слизат на широкия тротоар под часовниците и започват да се провират през тълпата, тръгнала да търси развлечения. Сега на друг трамвай. И нов контраст. Този път има малко пътници. Става им по-студено. Обкръжението бързо се сменя. От „Суонстън Стрийт“ към „Спенсър Стрийт“. От забавлението към работата. От светлината към тъмнината. Край на коприните и парфюмите. Полутъмните улици са почти пуссти.

Групи мъже, здраво екипирани срещу студа, тежко отминават под надвисналия виадукт.

— На кораба ще е кучешки студ — забелязва Джо, без да съзнава, че му липсва оригиналност.

— Ти да му мислиш.

Не беше изречено като обида, не бе и прието като обида. Вървят мълчаливо. Джо не е от приказливите. Дик е приказлив, но бялата ръчичка и споменът за теменужките до бледата буза са го навели на някои мисли, които го правят раздразнителен. Той все си мисли: „Котките никога не работят, а дори и конете си почиват през нощта!“

Котвена стоянка номер шест. Реката. Те минават нагоре по рампата между навесите и излизат на кея. Другите вече са там. Ниски гласове и стъпки на тежки ботуши по дърво. Над реката мъглата е по-гъста. На фона на жълтеникавия блясък от светлините на южния бряг тъмни фигури се придвижват към една точка, след което една по една изчезват отвъд пристана.

Дик и Джо отиват при другарите си на плаващия кей. Разменят си груби поздрави.

— Как си, Джо?

— По дяволите, теб какво те засяга?

— Дърт наркоман! Взе ли си дозата?

— Не ми трябва никаква доза! Как е жена ти, Сами?

— Малко по-добре, Джо. Днес стана от леглото.

— Хей, там! Строй се! Идва!

С появата на малката червена светлинка по речната повърхност мъжете се струпват на ръба на кея, всеки от тях с надеждата, че ще седне в кабината в такава нощ. Водата е съвсем черна и спокойна и катерът се плъзга, без да я раздвижва. Нощта е изпълнена със звуци. Слаби звуци, като потракването на лебедки, на далечните стоянки за разтоваряне на дървен материал; силен шум, като грохота на въглищните багери срещу газовата централа. Всички са някак си особено приглушени, така че човек продължава да усеща всеобхватната тишина, която те нарушават. Странно как звукът никога не прогонва напълно зловецата тишина, която носи мъглата.

Дик чувства това, докато прехвърля планшира след стария Джо и пипнешком минава през кабината, за да излезе на носа.

— Тази нощ е тихо, Джо. Сигурно не работят много кораби.

— По дяволите, тихо. Четири работят на северната страна. А ти къде отиваш, да те вземат мътните?

— Ще седна отвън.

— Стой си сам тогава. Това да не ти е разходка из Стъдли парк?

Дик не му обръща внимание. При това не е сам. Налага се и други да седнат навън, защото кабината е вече пълна. Трудно му е да се измъкне от разговора. Надбягвания. Футбол. Виж, ако беше политика... Борбата! Това е само лошо настроение, разбира се. Не че Дик не обича нощния труд, брега и другарите. Нощната смяна носи добри пари — по три лири на смяна. Понякога наистина спасява положението. Колко пъти дни наред е бил без работа, след това вземе една нощна и готово, поне колкото да запуши устата на хазаина и търговците. При това е с два часа по-къса от дневната. Въпреки това така не бива. Ей богу, светът би могъл да си върши работата и денем. Губиш си времето и безделничиш през деня, а се бъхтиш цяла нощ. Само бухалите, плъховете и хората работят нощем.

— Какво ти е, Дик? Нещо си мълчиш.

— Нещо съм скапан, Блуи. Малко съм спал.

Дявол да ги вземе! Защо не си гледат работата?

Катерът се плъзга гладко и бързо. Съвсем безопасно. Мъглата се сгъстява, но на това място по реката се виждат светлинки от корабите, които работят на северната страна. Не са кой знае колко големи, но изглеждат огромни от минаващия катер. А са и красиви по някакъв свой начин, със сноповете светлини, окачени по мачтите и крановете. Приличат на малки индустриални градчета, кацнали върху високи черни скали. Черните корпуси сякаш се сливат с черната вода.

Безименни носове, но все пак добре познати на критичните докери.

— Това е „Бъндалийра“. Добър кораб. Работи цяла събота и неделя.

— Ето „Ера“. Свършва тази нощ.

— „Монторо“. Казват, че там има работа само за една нощ.

Странни са ценностите на нашия век. Въглевоз, който работи все в неделя, е добър кораб, а презокеански лайнер, който работи само една нощ, е лош.

— Не си давам моята работа за тяхната неделна.

— Ти сигурно взимаш повече от кутията за волни пожертвования, стари разбойнико!

— Няма що. Само два пъти в живота си съм ходил на църква. Първия път се опитаха да ме удавят, а втория ме ожениха за една луда жена.

Дик се усмихва. Една обичлива усмивка за стария войн. Джо е добър християнин, независимо дали го съзнава, или не. За него може да се каже, че е „роден джентълмен“. Работяга и малко безверник, това е всичко. Три пъти е осъждан: за кражба на дърва по време на депресията, за удар на полицаи по време на стачката през двадесет и осма и третия път, когато пътувал във влака със стар билет — пак по време на депресията. Едната му буза е пресечена с белег от рана, получена при Галиполи. Леко накуцва с десния крак в резултат от крайбрежна злополука. Ръцете и раменете му са на възли от твърде много работа като товарач на замразено месо по времето, когато и за най-черната работа трябваше да се води борба. „Морякът Джо“. Дик го обича така, както всеки здрав младеж може да обича своя закален съветник и наставник. Те работят все заедно по корабите. Пътуват заедно, живеят близо един до друг.

Съпътствуван от мърморенето на ниски гласове, катерът пухти през басейна за развъртане на корабите. Мъглата се сгъстява все повече. Южният бряг едва се вижда. Ореоли от месинговожълто обгръщат самотните светлинни. Мрачен такелаж на бездействащи лихтери за въглища — мръсни останки от някога белите платна. Северният бряг се чува, но не се вижда. Отвъд този воал застаряващи лебедки тракат на въглищните кейове и железопътни вагонетки се блъскат една о друга в депото на „Дъдли Стрийт“. Над водата с изключителна яснота се чува мъжки глас, който поздравява друг.

Само след няколко минути всичко изчезва и скоростта на катера намалява до тази на пешеходец. Сега мъглата е наистина плътна. Дик следи с поглед водната бразда покрай носа. Откак са тръгнали от Номер шест, тя на два пъти намалява на височина; сега е едва забележима гънка. Гласовете в кабината продължават да псуват студа и безгрижно разсъждават дали биха успели да стигнат брега в случай на сблъскване. На Дик му се иска всички да млъкнат. И на него самия му е студено, но част от раздразнението му е преминало. И тук има някаква своеобразна красота — като при корабите, работещи нощем, и

бялата ръчичка. Само на три фута от него катраненочерната вода бавно се оттича. Лесно можеш да си представиш, че само водата се движи, че катерът е неподвижен, една лодка с мъже, която почива във вечната нощ на една черна река. Пристанището — южната страна — вече не съществува; от дясната страна — на север — се чува само далечното тракане на един изгубен свят.

Девет часът.

Зелената навигационна светлина на Куд Айлънд.

Само светлината се вижда. Едно замъглено зелено око, нито окачено, нито подпряно на нещо. Зелено око и сива мъгла. Минават доста близо. Разбират, че са минали твърде близо, когато катерът рязко завива към пристанището. Нови шумове изникват от нощта, шумът на работещ кораб. Точно отпред и съвсем наблизо. Яравил. Замрелият разговор отново се съживява.

— По дяволите, какво е това?

— Да не искаш да кажеш, че още няма девет?

— Точно стана девет. Да не е дошъл въглевоз?

— Да. Тази сутрин викаха хора за него.

— Още малко остава, слава богу. Станах на шушулка.

— Да видиш как дневната смяна ще изреве, като влезем. Чак в десет ще стигнат горе на реката.

На две места, на двата корабни носа, мъглата променя цвета си. Разтварят се две огнени пещери, като че ли някакъв змей е прогорил с дъха си дупки в спусната завеса. И във всяка от пещерите се появява внушителният корпус на кораб с цялата зашеметяваща игра на светлината и сянката, така типична за корабите през нощта. Въглевоз и кораб за захар. „Триенза“ и „Милдура“. Сравнително грациозният силует на по-големия кораб не интересува приближаващите се докери. Очите на всички са вперени в „Милдура“, а умовете им погълнати от един-единствен въпрос: колко нощи?

— Господи, дълбоко гази!

— Пълен му е търбухът, няма що!

— Три-четири нощи — сладка работа.

Сред подмятания и възгласи от дневната смяна катерът се насочва към високия кей.

— Много се забавихте!

— Какво мърморите? Нали ви плащат за чакането!

— Хей, Блуи, здрасти, стари мошенико!

— Как си, Джим? Остави ли и за нас?

— Като за тебе има. Бива си го кораба.

— Колко вида има?

— В Номер две — пет. Гледай да хванеш левия преден ъгъл, ако си долу. Добра работа ще свършиш до почивката. Има два вида.

— Жив и здрав да си, синко.

Нощната смяна се струпва на пристана и псува пристанищното дружество, че не осигурява нито стълба, нито някакъв понтон. Дик остава да се качи последен само защото Джо е предпоследен. Усилието, което старецът трябва да направи, за да се изкачи горе, ядосва младия му другар. По дяволите този живот! Отново грозота! Човек никога не може да избяга от нея за дълго. Особеното очарование на потъналата в мъгла река е изчезнало. Черните греди на пристана и плътно загърнатите мъже, вкопчили се в тях като огромни бръмбари, олицетворяват цялата дразнеща нерадост на започващите десет часа. Символичен е и огромният подежник на въглищния претоварач. Нагоре, все това мъчително изкачване нагоре, и само тук-таме искрица красота като мъглата, или бялата ръчичка, или черната вода, която носът на катера пори.

— По-живо, старче! — извиква някой отгоре.

Големите ботуши на Джо са точно над главата на Дик. Единият от тях се повдига към по-горната греда. Дик чака и другият да се мръдне, но старецът все още търси къде да се хване по-горе. Пръстите на Дик се вкочаняват. Гредите са покрити с влажен въглищен прах и са леденостудени. И от двете страни слизат на тълпи хората от дневната смяна. Шум, бъркотия и черни фигури навсякъде.

Дик е обзет от внезапна тревога, като вижда, че горният крак на Джо се връща на гредата, от която току-що се бе повдигнал.

— Хей, вие горе! — изкрещява той. — Помогнете на този човек да се качи!

Късно. Дори докато той самият се помещава встрани и понечва да се качи до другаря си, уморените пръсти на стареца се отпускат. Голям тежък вързоп се сгромолясва надолу, удря се глухо о планшира и пада извън борда, преди някой да е успял да го хване.

Един час по-късно друг катер потегля в мъглата. На борда има само двама души. И двамата са в кабината, единият застанал зад

малкия рул, а другият се е свил до отворената врата и е вперил поглед в сивия саван пред носа. Рулевият проговаря едва когато Куд Айлънд е останал зад тях.

— Бяхте другари, нали?

— Да, другари бяхме.

— Доста бързо го извади.

— Не достатъчно бързо. Той се удари в катера, преди да падне във водата.

След известно мълчание.

— Сменният знае ли, че си отиваш?

— Все ми е едно. За нищо на света не бих работил тая нощ! А и някой трябва да каже на старицата му.

— Аз съм към Номер две. Става ли?

— Да. Където и да е.

Наистина където и да е. А колкото по-далеч и колкото по-бавно, толкова по-добре.

Не е много по-различно от преди един час. Мъглата, черната вода и грохотът на вагонетките в депо. Но няма ги хората. Един от тях тръгна на по-дълго пътешествие от това, за което някога е мечтал. А след няколко минути ще има светлини и още повече светлини. И гласове ще има, и лица на много хора. Но нито един от тях няма да знае нищичко за това, което се случи. Мостът „Принсес бридж“ и движението на голямото кръстовище. Трамваите, „Сейнт Килда Роуд“. И големите коли, които се плъзгат надолу под голите брястове. Другият свят — теменужките — и бялата ръчичка.

Бялата ръчичка. Странно. Сега тя сигурно танцува някъде, а славният старец, до когото тя почти се допираше...

— Какво рече? — запита лодкаря.

Дик стреснат разбира, че е мислил на глас.

— Ние, хората, не се познаваме много, нали? — изрича той без колебание.

— Какво искаш да кажеш?

— А, нищо...

ДОН ЕДУАРДС ЧИСТА ПЕЧАЛБА

Вътре в магазина бе хладно и тъмно в сравнение с ослепителната светлина на слънцето, което напичаше вратите и прозорците и изпращаше коси лъчи към сандъците, рафтовете и кутиите. Инид се облегна на тезгяха, отрупан с топове плат. Тя започна да ги премества бавно, сложи една шапка на купчината до себе си, вдигна топче плат върху рафта. Срещу нея Люси, продавачката, обслужваше мисис Робъртс с бакалски стоки. Изведнъж Инид изгуби търпение и седна на тезгяха. Навън се чува стъпки, тя скочи бързо и застана в очакване. Беше само Хари Ридли, изпратен от майка си да вземе продукти, отново на вересия. Ако зависеше от нея, Инид би дала на семейство Ридли всичко, каквото искаха. За момент тя дори си помисли да каже на Люси да дадат на Хари онова, което пишеше в бележката от майка му, но като се сети за мъжа си и свекъра си, отказа се от това намерение.

Не можеше да ги разбере. Бяха заможни, а Ридли си нямаха нищо и въпреки това не искаха да им помогнат по никакъв начин.

Мъжът ѝ щеше да каже: „Това е делови въпрос, Инид. Не може да се върти търговия така.“ А свекърът ѝ щеше да добави: „Ние от семейство Дей създадохме тази фирма с упорит труд и искаме да я запазим. А има хора, които искат нещо за нищо.“

Не че бяха закъсали. Те бяха богати хора. Можеше да се откажат от търговията още утре, да напуснат Делфорд и да заживеят в града. Но това едва ли щеше да стане. Когато пристигна за първи път тук и чу някакъв местен човек да казва с горчив смях: „В Делфорд всички Дей си приличат“ — прие тези думи за плоска шега. Това може би се отнасяше за нейния свекър, но не и за сина му. Гордън беше различен. Но сега вече разбираше, че в тях е имало истина. През последните две години той се бе променил, започнал бе все повече да прилича на баща си и тя често съжаляваше, че се е омъжила за него. Ако не беше почивката, от която ги делиха само часове, щеше да излее върху

Гордън целия си яд и да смути глупавото му самодоволство. Но почивката щеше да промени нещата. След две седмици, прекарани в града, Инид щеше да се върне в градчето и в магазина вече успокоена. Ако само успееше да убеди Гордън да отиват на почивка от време на време, тук нямаше да ѝ тежи толкова, защото щеше да има какво да очаква, щеше да има нещо, което да разнообрази монотонното ѝ съществуване. А може би и на самия Гордън щеше да му хареса, така че би се съгласил да ходят и друг път на почивка.

Свекърът ѝ бе казал: „Погледнете ме! Не съм ходил на почивка от двадесет години, но я ме вижте!“ Много ѝ се искаше да му отговори, че видът му само доказва нейната правота, но не каза нищо. Макар да упрекваше Гордън, че се страхува от баща си и не смее да отстоява собствените си права, и тя самата се боеше от стареца; освен това животът ѝ тук бе достатъчно окаян и без да го усложнява с кавги с близките на Гордън. Винаги се бе чувствувала като чужд човек, когото са приели в домакинството, но не и в семейството, и то само защото Гордън се е оженил за нея и защото им беше от полза. Дори и сега, след толкова време съвместен живот, тя все още не бе привикнала към онези ритуали, които те наричаха „ядене“, когато мисис Дей, Гордън, Лейла и Мейвис вперваха почтителни погледи в стареца, докато той седеше на почетното място и се канеше да прочете молитвата.

Те се хранеха бавно и тържествено, старият мляскаше усърдно, мисис Дей се суетеше наоколо му, от време на време неуместно, като крясък в църква, прокънтяваше дръзкият кикот на момичетата. Всичко това действуваше на нервите ѝ, опънати до краен предел в напразното очакване да спадне напрежението.

Може би, ако живееха отделно, нямаше да ѝ тежи толкова. Щеше да се оттегля в усамотението на собствения си дом. Тогава може би и Гордън щеше да бъде неин. В началото, докато живееха в новата къща, все пак се понасяше. Не трябваше да се съгласява да я продадат и да се преместят у свекър ѝ. Но не бе лесно да се опълчиш срещу всички тях; те я преследваха непрекъснато с подмятания, че се отказва от една добра сделка и оставя чистата печалба да отиде на вятъра. Нямаше смисъл да се ядосва за минали неща — нали ѝ предстоеше да замине на почивка.

Инид застава на входа на магазина, погледна навън и отново изпадна в мрачно настроение, когато видя колко грозно бе градчето.

Прашна и гореща, главната улица се простираше от дола до хълма, където се шумуваше в гората, сякаш доволна, че се е измъкнала от селището. Къщурките, сиви и неугледни като хората, бяха разположени покрай пътя, ту събрани на купчини като група клюкарки, ту раздалечени, като хора, които току-що са се скарали. Рядко се мяркаше човек, а още по-рядко — кола.

Точно отсреща бе голямата къща, която Гордън бе построил за нея. Това бе най-хубавата къща в градчето и тя си спомни колко се гордееше с нея и как внимателно бе обмислила обзавеждането ѝ — всичко да бъде скромно, но с вкус, за разлика от явната простация на селището. Гордън ѝ бе казал: „Ако се омъжиш за мен, ще ти построя най-хубавата къща в този край“ и удържа думата си. Е, вярно, беше ѝ малко трудно да го накара да се откаже от евтината претрупаност и безвкусното разкрасяване. Но той поне бе искрен в желанието си да ѝ угоди и тя гледаше оптимистично на бъдещето — уверена в щастието си.

Когато за първи път дойде от града в Делфорд и започна да работи тук — тишината и спокойствието на селището ѝ харесаха, просторът, горещото слънце, чувството за свобода бяха приятен контраст с живота ѝ в шумния град. С голямо желание прие новия си живот и искаше всичко да върви добре, но въпреки това претърпя поражение. Сега всичко изглеждаше различно — магазинът, градчето, жителите му, мъжът ѝ. Непроменен оставаше само свекър ѝ и щом си помислеше за него, винаги си спомняше думите: „В Делфорд всички Дей си приличат.“ Тя погледна към бившата си къща, на която сега се мъдреше огромна табела:

Първокласен пансион.

— Колко е горещо, мисис Дей — подхвърли вместо поздрав една жена, преминавайки покрай нея. Тя кимна и си помисли: „Разбира се, че е горещо. Тук винаги е горещо, прашно и скучно.“ Да-а, наистина имаше нужда от почивка, от промяна. Слава богу, утре те с Гордън щяха да заминат за морето — далеч от градчето, от стария Дей и магазина му. Почувствува, че някой я дърпа за ръкава. Обърна се, беше Люси, която ѝ прошепна:

— Той ви наблюдава, мисис Дей. Наблюдава ви от доста време.

Тя бързо се завъртя и видя свекъра си, който стоеше в дъното на магазина, вперил очи в нея. Отначало се почувствува гузна, след това я

обзе гняв, като си помисли, че в очите на Люси тя не е нищо повече от наемен работник като нея. Изглежда, че всички мислеха така за нея, включително и близките на Гордън, и ако не внимаваше, самият Гордън щеше да започне да гледа на нея само така. Старият просто си стоеше, но цялата му поза изразяваше неодобрение, защото смяташе, че тя си пилее времето, а искаше да вижда хората си непрекъснато заети с работа. Нямаше да ѝ каже нищо, това не бе необходимо — видът му бе достатъчно красноречив. Прищя ѝ се той да ѝ каже нещо, та да си му го върне. Добре, че утре заминаваха на почивка. Тя знаеше колко го измъчва това. „Безсмислено пилеене на пари. Аз не съм ходил на почивка от двайсет години насам“ — бе го чула да казва снощи на жена си.

Тръгна към него, като го гледаше предизвикателно, за да ѝ каже нещо, но той се обърна и излезе от магазина.

Колкото повече наближаваше определеният следобеден час, когато Гордън трябваше да се върне, толкова по-неспокойна ставаше тя. Разхождаше се нервно нагоре-надолу и обслужваше разсеяно редките клиенти. Беше приготвила багажа още сутринта и сега не ѝ оставаше нищо друго, освен да чака Гордън. Той щеше да се втурне в магазина късно, както винаги, и ще започне да се вайка шумно колко работа още му предстои и какво щяло да стане с магазина, докато ги няма. „Глупости — щеше да каже Инид. — Баща ти и сестрите ти могат чудесно да се оправят с него; освен това Люси разбира от търговия повече от всички ни.“ Той винаги се дразнеше от мисълта, че някой друг би могъл да наглежда магазина.

Старият се показваше час по час и напомняше на Люси:

— Щом се върне синът ми, кажи му, че искам да го видя.

Вероятно това бе само претекст, за да провери дали не пренебрегва задълженията си. Тя влезе в кантората, седна за малко и се замисли за града и за своя живот тук, в селището. Край нея бръмчаха мухи; щом минеше някоя кола, червеникавата прах от улицата нахлуваше през прозореца. Сигурно бе задрямала от горещината, защото неочаквано я стресна гласът на Люси:

— Съпругът ви се върна, мисис Дей. Разговарят с баща си навънка.

Спусна се към вратата и видя, че Гордън и баща му разговарят разпалено на пътеката. Макар че гореше от нетърпение да види мъжа

си и да поговори с него за пътуването, Инид реши да почака, защото се боеше да прекъсне стареца. Най-после Гордън се запъти към нея.

— Връщаш се по-рано, отколкото те очаквах, Гордън — каза тя. — Можем да тръгнем преди мръкване и да хапнем нещо по пътя.

Той не отговори и тя продължи бързо, сякаш за да унищожи възраженията му със своето въодушевление:

— Можем да хапнем в малкия хотел край морето. Нали се сещаш? Там, където спяхме, когато се връщахме от медения си месец.

— Не можем да тръгнем още, Инид. Трябва да замина спешно за Хилсайд, по работа — прекъсна я внезапно той.

Тя не му даде възможност да обяснява повече. Значи, и той е станал роб на това място като другите жители, като баща му, който имаше такава власт над него. И тя щеше да стане същата, ако останеше тук още дълго — ограничена, дребнава, самодоволна, проста. Тя се обърна и тръгна към къщата. Гордън не направи опит да я последва.

Качи се в стаята си и затвори вратата. Дочу гласовете на свекърва си и дъщерите ѝ в кухнята. Дори в собствената си стая не можеше да намери спокойствие. В същност това не беше нейна стая, те можеха да нахлуят всеки момент, без дори да почукат. Готовите куфари върху леглото прогониха желанието ѝ да се разплаче и разпалиха гнева ѝ. Погледна часовника върху тоалетката. Автобусът щеше да мине през селото след около 20 минути. Драсна една бележка на Гордън, грабна куфарите и се промъкна тихо навън.

Хвана автобуса при хотела.

Единственият друг пътник бе един фермер, така че тя седна сама на задната седалка. Отначало изпитваше само гняв към мъжа си и омраза към градчето и магазина, но настъпването на нощта, равномерният шум на мотора и свежият хлад на планинския въздух я успокоиха и скоро започна да изпитва само изненада и дори малко страх от онова, което бе направила. И все пак, това може би щеше да вразуми Гордън и близките му и щеше да ги накара да разберат, че не могат да се отнасят с нея като със слугиня.

Макар че напоследък все по-рядко го проявяваше, Гордън сигурно още я обичаше. Ако само забравеше магазина за малко и отхвърлеше опеката на баща си — нещата щяха да бъдат далеч по-различни. Чудеше се дали вече е прочел писмото и какво щеше да предприеме.

На гарата, още преди да успее да слезе от автобуса, началник-гарата я пресрещна и каза:

— Сигурно вие сте мисис Дей. Мистър Дей ми телефонира и каза да ви предам да не хващате влака, а да го изчакате в хотел „Роял“. Той вече е тръгнал насам.

Тя се запъти към хотела и чу как влакът потегля. Чудеше се дали Гордън ще иска да преспят в хотела, или ще продължат направо за града. Беше красива, ясна и хладна вечер и щеше да бъде приятно да преминат прохода с колата, да слязат до океана и да продължат покрай брега. Дано само Гордън да не ѝ се сърди. Сега тя дори малко се срамуваше от себе си. Явно е била несправедлива към него. Нещата не са били чак толкова черни, колкото си ги представяше там, в градчето. Всичко вече ѝ се струваше по-различно. Ще отиде до ресторанта да хапне нещо, докато стане време мъжът ѝ да пристигне.

В хотела сигурно бе заспала, защото се стресна от почукване на вратата. Скочи нетърпеливо, отвори вратата и видя стария Дей. Първоначалното ѝ объркване и разочарование отстъпиха място на внезапен гняв срещу стария с угодническото му държание. Изведнъж ѝ се стори, че е отново в магазина, завладя я омраза към градчето, към стария Дей и дори към мъжа ѝ. Гордън можеше поне сега да остави баща си у дома.

— Къде е той? Къде е Гордън? — попита тя.

Старецът постави ръка на рамото ѝ и тя неволно се отдръпна.

— Гордън трябваше да замине за Хилсайд по работа. Ще се забави там няколко дни. Затова, като прочете бележката ти, помоли ме да телефонирам и да дойда да те взема. — Той я погледа мълчаливо и добави с усмивка, която според него би трябвало да усмири гнева ѝ. — Не можем да се оправим в магазина без теб, Инид, а тази работа ще му донесе 20 лири чиста печалба.

ЕРИХ ОТО ШЛУНК КАУБОЯТ ОТ ГРАДА

Твърде често четем по вестниците как работници от стопанствата и овцевъдните ферми застрелват своите работодатели. Обаче рядко се среща съобщение за фермер, застрелял свой работник. За човек, запознат с обстановката, този факт говори за една похвална търпимост от страна на земевладелците, които често са поставяни пред тежки изпитания от своите т.нар. „работници“. До това положение се е стигнало съвсем естествено. Толкова много от добрите работници от стопанствата и фермите отидоха в града, че на село се получи вакуум. В този вакуум потънаха някои необикновени личности.

— Моля, ваше благородие, да не изпращате това момче в затвора — настояваше младият човек разпалено. В облеклото му имаше нещо сдържано, а в поведението — нещо невъздържано, което веднага издаваше ревностния работник от социалната сфера. — Нека аз да се погрижа за него!

Съдията погледна мистър Бърди с недоверие, защото беше вече опознал добре този тип хора.

— Но случаят е сериозен.

— Това още повече ни кара да се помъчим да го спасим, ваше благородие.

Блестящите сини очи на мистър Бърди, венецът от лъскави златисти коси, както и светският му тон и маниери накараха всички в залата да го погледнат с интерес и, общо взето, със съчувствие. Той продължи стремително, преди още съдията да е успял да се пригоди към тази странна логика на мислене:

— Аз ще го изпратя при едни добри приятели в провинцията. Далеч от мизерията и порока на бордеите, които раждат престъпността. На чист въздух и при чисти хора.

— Един младеж, който позволих да бъде изпратен в провинцията, въпреки далеч по-правилното си решение, предизвика

там много сериозни неприятности — каза съдията със студен делови тон.

— Да, но не и моите момчета, сър — заяви мистър Бърди тържествуващо, като че ли беше отбелязал една точка в своя полза. — Сигурно е било от някоя друга организация, която от благородство не ще назова. Те, трябва да заявя с огорчение, правят грешки. Не прилагат моя индивидуален подход. Съзнавам, че нося отговорност както пред приятелите си от стопанствата и фермите, така и пред своите момчета. Освен това имам университетски дипломи по психология, социология...

— Добре, мистър Бърди. — Съдията махна с примирение и почука, за да въдвори тишина. — Ако сте готов да поемете съответната отговорност, можете да го вземете. И се надявам, че той няма да бъде вашата грешка. — После, обръщайки се към недодялания дългокос младеж, който седеше на подсъдимата скамейка, съдията рече със съвсем друг тон:

— Помни следното! Напълно заслужаваш да отидеш в затвора за две години. И ако имаш някакво провинение на мястото, където те пратят, ще си ги излежиш. Честно казано, искрено съжалявам този, който ще трябва да те поодяла. Да се надяваме, че е някой едър, силен мъжага, който винаги има подръка камшик.

На триста мили навътре в страната пристигна писмо, любезно адресирано до Х. Крафтман, ескуайър, фермата Донърветър, Ноголук. Нито думата „ескуайър“, нито „ферма“ направиха някакво впечатление на Хари Крафтман, макар че бързо преуспелият му баща много се гордееше, че е заслужил и двете, а дядо му, стар немски селянин с бакенбарди, сдобил се в Австралия с първото парче земя, което семейството някога е притежавало, никога не би си представил такава възможност.

Съдържанието на писмото накара Крафтман да се намръщи, с нотка на смирен песимизъм:

Изпращам ви Роналд Харби, младеж с големи заложи, който не е имал възможност да се изяви в града. Той ще се отзове на добрата дума и отзивчивостта...

Крафтман прескочи страница и половина, докато стигне до датата на пристигането. После извика на жена си:

— Софи, още едно от златните момчета на Бърди пристига утре. Скрый всичко ценно.

Мисис Крафтман не си направи труда да отговори. Младежите на мъжа ѝ се сменяха като книгите от обществената библиотека и ѝ правеха също толкова малко впечатление. Тя дори не се мъчеше да им научи имената, защото винаги ги изпъждаха, преди да ги е запомнила както трябва. Тя беше съвсем различна от съпруга си. Като срещнеше случайно името на някое от предишните момчета по страниците на сметководните си книги, той трепваше от болка или гореше от негодувание, независимо колко години бяха изминали оттогава.

Според приятелите му бедата беше там, че Крафтман не умееше да приема заедно и доброто, и злото. А самият Крафтман формулираше възгледите си така:

— Ако наистина беше „доброто“ и „злото“, бих търпял. Но това, на което в същност се натъквам, е „злото“ в комбинация с „ужасното“. Да вземем „златния век“ на вълнопроизводителите — викаше той. — Помисляли ли сте колко ще ви струва да поправите оградите и постройките в стопанството си (а бог ми е свидетел, че повечето имат нужда от поправка). Помисляли ли сте, а? При сегашните цени на работната ръка и на материалите? А аз съм мислил. И ще ви кажа. Много повече от стойността на целия ви имот. И какво в същност притежавате, след като сте се трудили толкова години, а бащите ви са се трудили два пъти повече преди вас? Нищо! Нищичко!

Повечето от приятелите му смятаха, че Крафтмановият възглед за живота е бил попарен от непрекъснатите грижи по породистите му овце. Всяка година той отдаваше огромни усилия за съдбата на стотици скъпо струващи кочове за разплод. Тези, които имаха отлични данни, трябваше да бъдат възнаградени с харем от закръглени млади овчици от най-добра порода. Тези, които бяха дали некачествено потомство, той продаваше на хора, които много не подбираха. А съвсем долнопробните, които щяха да опетнят името му на животновъд, трябваше да бъдат кастрирани с „безкръвния“, както се изразяваше за по-кратко Крафтман — един вид възмездие, което му доставяше някакво мрачно удоволствие. В същност той имаше навика да носи този инструмент винаги със себе си и да го използва на бърза

ръка върху всеки овен, който го ядосваше, като се вмъкваше в погрешна кошара. Имаше дори легенда, разправяна от най-стария постоянен работник, Стария Том, че веднъж Крафтман използвал инструмента върху един безупречен и много ценен млад коч, който имал нещастieto да го настъпи случайно по болния пръст, докато го преглеждал. Другите животни, които си бяха спечелили неговия гняв, главно кучета и котки, бяха лишавани от своето бъдеще чрез този инструмент. Безброй пъти той се беше заканвал, че ще го използва и върху работниците си. Така става явно, че отглеждането на породисти животни не се отразява облагородяващо върху човека. Но тези, които познаваха Крафтман, му прощаваха всичко, защото знаеха колко жестоко и колко често е бил поставян пред изпитания.

Нощем го тормозеше мисълта дали някой от слабоумните работници наистина е сложил най-добрия коч БГ-1941 в кошарата на Горен Курайонг. (Поръчал му беше три пъти и два пъти го беше накарал да повтори, а когато работникът се върна, провери още два пъти.) Дали пък не е сложил коча в кошарата на Средния Курайонг, където той се е отдал на кръвосмесителна оргия със собственото си поколение и така е забавил с десет-петнадесет години развитието на породата.

Една мериносова порода не би била чак толкова лоша, но Крафтман отглеждаше английски дълговлакнести овце. Всяка от тях смяташе оградата за предизвикателство, а нагласеното бракосъчетание за толкова подло, унижително и неприемливо, колкото приятна и желана беше свободната любов с кочовете от съседната кошара.

Е, човек можеше да разчита, че старите постоянни работници като Стария Том, останал единствен представител на изчезваща раса, ще забележат, дори когато не са на работа, че ТМ-107 е влязъл в евкалиптовата кошара, и ще сторят нещо, та да оправят положението. Но младоците, които напоследък изпращаха на Крафтман, като видеха, че една овца отблъсква ухажванията на законния си съпруг и прави мили очи на господаря на съседната кошара, бяха способни да отворят оградата и да съберат трите животни. После сядаха там и наблюдаваха с часове майтапа, а Крафтман ги псуваше, където седне и където стане, че закъсняват.

А пък и тия „постоянните“, дето ги взимаше напоследък, му създаваха ядове също като младоците, въпреки че осигуряваше

жилища за семействата им и всякакви облаги, като безплатно мляко и месо. След като се оженеха за градски момичета, които нямаха никакво намерение да живеят на село, те рядко оставаха достатъчно дълго, че да се научат да вършат добра работа.

— Идват тука — мърмореше той, — защото има къща, където да се оженят и да си родят дете като хората. А после, като чуят за нещо друго, веднага изчезват.

Освен Стария Том единственият „постоянен“, който даваше някакви надежди, беше един мъж на име Ларкинс. Плановите му за женитба се бяха осуетили по времето между неговото назначаване и настаняване. Засега се хранеше и спеше у тях, нещо доста неприемливо за жената на Крафтман, защото това намаляваше броя на романите, които можеше да прочете. Така че Крафтман прибави към задълженията си и задачата да намери подходяща жена за Ларкинс.

Той съзнаваше, че задачата не е лесна, защото знаеше най-добре от всички колко е трудно да се постигне успешно чифтосване. Животните, за които беше платил баснословни суми с точно определена цел, или не даваха никакво поколение, или пък даваха съвсем неочакван вид потомство. А сега той се интересува именно от потомството, защото, след като има глупостта да разреши на многобройното семейство на Стария Том да се насочи към други професии, беше решил, че ако ти трябва хора да вършат истинска работа, налага се да си ги отгледаш сам в стопанството.

Неудобството, за разлика от овцете, беше, че ако сгрешиш през първата година, не можеш после да ги размениш и да опиташ друга комбинация. Освен това овцете не бяха свързани със странични неща и не искаха топла вода в къщата, електрифицирана за предишното семейство, стояло тук само шест месеца.

Все пак сега той имаше подръка доста добър кандидат. Дъщерята на един дребен фермер, която притежаваше всички необходими физически качества, за да компенсира дългнестата слабовата фигура на Ларкинс. Беше я наел да помага на жена му в къщи няколко пъти седмично, тъй че да може да изучи характера ѝ и да е сигурен във вкусовете ѝ, тоест дали обича селския живот, дали ще се настани да живее в къщичката, дали ще иска да има повече деца и дали ще може да ги отгледа здрави и яки.

Момичето толкова му се понрави, че я попита, съвсем предпазливо, дали е склонна да се омъжи за Ларкинс. В отговор тя само се изкикоти, обаче в смеха ѝ като че ли се долавяха нотки на съгласие. Все пак една женитба е нещо сравнително окончателно и тъй като той искрено желаше да бъде напълно сигурен, че двамата „ще си пасват“ (както казваха овцевъдите), все още се колебаеше.

В един от онези чудни пролетни дни, които деятелите от социалната сфера възприемат като лично признание за своята дейност, една малка английска кола спря край огромните и многобройни кошари на Крафтман. От нея излезе социалният деятел Бърди, грейнал и сияещ, с цел да провери какво са направили чистият въздух и чистите хора за превъзпитанието на Роналд Харби. За човек така слабо запознат с отглеждането на овце за разплод картината му изглеждаше очарователна и спокойна. Тъмнозелени кипариси хвърляха гъста сянка по двора, където овцете дремеха с отпуснати глави. Тук-там кучета и хора правеха опити, бавничко и без ентузиазъм, да преместят овцете от една кошара в друга. Наоколо се носеха лай и груби подвикивания: „Хей! Айде! Вашта мама!“ Само в средата на този хаос от огради имаше известни признаци на живот. Двама мъже държаха огромен коч, за да може Крафтман да го прегледа. Самият той разучаваше биографията на коча от грамаден тефтер и си мърмореше:

— Нищо, че съм платил за тебе петстотин гвинеи, мекушаво тревопасно такова! С най-голям кеф ще ти прережа пихтиестия врат.

После, за да поучи Ларкинс, тъй като Стария Том беше достигнал предела на своите възможности още преди петнадесет години, той рече с глас, преливащ от гняв:

— С каквато и овца да го чифтосам, скапаните му агнета все имат задници като на кастрирани кучета.

В този момент се приближи Бърди, все още сияещ въпреки трудния преход през лабиринта от огради, съзнателно затворил уши за думите, които чу, и за гнева, с който бяха изречени. Поздрави Крафтман и помощниците му с вид, сякаш беше готов да сподели с тях своето небесно излъчване независимо от вероизповеданието им.

— Прекарвам отпуската си в един тур по фермите и стопанствата, където са настанени моите момчета — рече той на Крафтман. — Да ги навестя.

На Крафтман му трябваше известно време, за да свикне с мисълта, че човек може да жертвува толкова много за нещо така незначително.

— Тъкмо ще разгледаш околността — каза той, сякаш смяташе това за истинската причина. — Сега наоколо е чудесно.

— О, прелест, прелест! — продължи Бърди, решил, че е напил подходящата струна в сърцето на Крафтман, и готов да не я изпуска, за да извлече възможно най-голяма полза. — Сигурно е прекрасно да живееш винаги сред такава красота и покой.

Ларкинс и Стария Том го гледаха и недоумяваха за какво, по дяволите, говори пък той. Но Крафтман, който все още пазеше спомени от поезията, изучавана в колежа, му се усмихна със съчувствие, задето толкова бавно се разделя с детството. Вероятно по-нататък щяха да намерят някоя по-достъпна и за двамата тема за разговор, ако в този момент заплашителният грохот на конски копита не ги беше накарал да се обърнат.

Появи се каубой, изваден направо от Тексас, целият в черно, с огромна кадифена шапка с развети копринени ресни, живописна жилетка от плетени кожени ивици, жълта риза, изпъстрена с розови фигури на къпещи се момичета, върху панталоните нещо като защитни полубричове, високи ботуши с токове и лъщящи шпори. Понеже имаше доста публика, той спря рязко разпенения кон на няколко крачки, както правят страхотните каубои от уестърните. Работниците, които държаха коча, погледнаха разтревожени към Крафтман в очакване той да се изложи пред Бърди, когото те вземаха за пастор. Но преди още Крафтман да е отворил уста, Бърди вече захвана:

— Роналд Харби! *Моят* Роналд Харби! Чудесно! Каква прелест! Каква промяна! — После извика: — Роналд, Рони, ела насам! Мистър Бърди е дошъл чак от Сидней да те види!

И докато момъкът се прекачваше през оградите с мъка поради каубойското си снаряжение, Бърди довери на Крафтман в изблик на откровеност:

— Като си помисли само човек, че ако не бях аз, сега той щеше да излежава присъдата си в затвора.

Крафтман рязко се обърна и се сопна на Бърди:

— Какви глупости ми говориш!

Бърди събра целия си чар и благовидност, за да поправи грешката си.

— Повярвайте ми, мистър Крафтман. Много добри момчета загазват просто защото имат нужда от свобода и активна физическа дейност, да яздят коне например. В същност дълбоко в себе си те не са лоши.

— Не ме интересува, че е престъпник — прекъсна го грубо Крафтман. — Тия, дето ми ги изпращате, са все от един дол дренки. Най ме е яд, дето ги съжаляваш. Ако не беше се намесил, щеше да ми спестиш тоя Роналд Харби, а самият той щеше да си получи онова, от което има толкова голяма нужда.

Но Бърди, впил блеснал поглед в ослепителния каубой, се изсмя високо, защото го бяха предупредили да очаква от хората по фермите разни майтапи. Той прескочи няколко огради, за да посрещне Харби.

— Рони, момчето ми — рече той, като сграби дланта му с две ръце. — Изглеждаш очарователно. — И той огледа крещящия костюм с възхищение, за което Харби бленуваше, откакто си беше купил тези дрехи, но все още не беше успял да го получи. Изведнъж Бърди отстъпи назад, стреснат и учуден. — Е, няма защо да отиваш чак дотам, Роналд! Сигурно не е истински, нали?

Харби измъкна от кобура си малокалибрен пистолет и уж простреля една овца, за да демонстрира бързина при ваденето.

— Истински е, няма грешка. И няма грешка, че ми трябва. Тука шефът заплашва, че ще ми тегли куршума средно два пъти седмично. Аз трябва с нещо да се пазя, нали тъй?

— Но, Рони — каза Бърди, като се мъчеше да налучка подходящия психологически подход. — Мистър Крафтман е благ човек, той само се шегува.

— Майтап, а? — Харби се захили с голямата си грозна уста. — Ако видиш сичките кучета, дето ги е застрелял, ще разбереш, че хич не е майтап. Само нещо да му се опрат и грабва пушката. Колкото и далеч да са, улучва ги право в главата от първия път.

— Е, виж какво — мрънкаше Бърди, който мислеше за кучетата с представите на градски човек, като за любими другари, обичани дори и когато са грохнали от старост. А Крафтман гледаше на тях като на работни животни, които е отгледал с много грижи. Те или си вършеха работата добре, или трябваше да бъдат унищожавани като

непоносими, неблагодарни досадници. — Все пак едно е да застреляш куче, а друго да убиеш човек.

— Той един път застреля кон — увери го Харби, издал силно напред долната си устна в знак, че нищо не може да му отнеме правото да носи огнестрелно оръжие. — И то само щото падна от него. Застреля и бика на един съсед, дето струваше триста и петдесет лири. Щото счупи една ограда.

Последваха още много истории от този род, изречени с ярост, за да бъдат заглушени думите на Бърди за предупрежденията на съдията, както и за задълженията, морални и финансови, които тон беше поел за негово добро. Не че Бърди беше кой знае колко разтревожен. Какво ли би могло да се случи тук, под топлото септемврийско слънце, където боровете постепенно изпускаха дълбоките глътки въздух, които бяха поели през нощта. Забавно беше всичко това, и маскарадът, и шегите, а и толкова полезно за това момче от бедните предградия. Така си мислеше Бърди. Харби продължаваше да разказва за богатата колекция от карабини, пушки и пистолети на Крафтман, за навика му винаги да има подръка някакво оръжие. И какво си говорели Крафтман и хората му. Колко често казвали: „Направо си заслужава да го застреляш“, и си го мислели. Как на два пъти хладнокръвно обсъждали колко добре би било да го застрелят, него самия, и да хвърлят тялото му в старите мини. „Никой няма да се сети за копеле като него“ — казвали те.

— Тъй че трябваше да си зема това. — Харби размаха пистолета, който имаше толкова малка цев, че Бърди все пак го взе за играчка. — Животът ми зависи от него. Шефът винаги казва „дотук!“, преди да стреля. Тъй ще мога да пусна един куршум пръв и ако не го улуча, спукана ми е работата. При него няма празно.

— Ако искаш да остане здрав и читав, вземи го със себе си — каза Крафтман на Бърди, като го гледаше право в очите и говореше с откровен глас. Бърди реши, че Крафтман се е добрал някак си до литературата за обучение на социални деятели и сега злоупотребява с нея.

На Бърди му оставаше само да се засмее от сърце и да каже:

— Рони е чудесно момче. Сигурен съм, че и вие го знаете. Но трябва да ви предупредя, че взима на сериозно заплахите, че ще го застреляте.

На това място работниците се изсмяха толкова невъздържано, че Бърди си тръгна и прекалено прибързаното му сбогуване беше изпълнено с укор. След като не успя да отвори две от вратите и с мъка прескочи през три огради, го осени просветление, ослепително и прекрасно като лъчите на слънцето. Явно Харби вече дотолкова се беше преобразил в селянин, че успя да ги удари в земята дори и в майтапите. Обърна се да им махне въодушевено с ръка и литна леко над останалите огради, понесен от порива на сърцето си.

— Знаеш ли какво правят на Оркнейските острови? — попита една вечер мисис Крафтман, вдигайки очи от романа на Линклейтър с почти изръфани корици. Най-пикантните страници бяха откраднати още в града и сега книгата беше предоставена за четене на провинциалните абонати. — Вечер младите се вмъкват в спалните на момичетата и не се женят за тях, докато не се уверят, че са бременни. Колко ужасно!

Крафтман дълго мисли върху това със заинтересоваността на професионалист.

— Абе не знам дали е ужасно — рече той. — Има какво да се каже в защита на тая практика. Ако искаш да си сигурен, че ще си имаш семейство, това е най-сигурният начин да подходиш към проблема.

И той се зачете отново в „Ежемесечник на скотовъдеца“, където пишеше подробно за един нов и по-добър метод за изкуствено осеменяване. Но все се връщаше към първите редове, въртеше се неспокойно на стола, като че ли в главата му се оформяха неотложни и спешни задачи. Най-накрая рече на жена си:

— Тия твои романи не били чак толкоз лоши.

Стана и отиде в стаята, където спеше Ларкинс.

— Виж какво, Ларкинс — каза той, като се мъчеше гласът му да прозвучи необичайно сърдечно и приятелски, та Ларкинс да спре да гледа така, сякаш го вдигат от леглото, за да измине няколко мили с пикапа на стопанството и да провери дали някоя врата не е оставена отворена. — Като си вземеш отпуската след обеззаразяването, не щеш ли да отидеш в моята къща край морето?

— Ами — рече бавно Ларкинс, който знаеше отлично, че в това предложение има нещо повече от чистосърдечна щедрост, — благодаря, мистър Крафтман, ама не ми се ще да кисна там самичък.

— Е, няма да си сам — рече Крафтман, като се мъчеше да запали някаква искрица живот върху заспалото лице на Ларкинс. — Онова момиче, дето идва тука да работи от време на време... Нали съм ти казвал за нея? И тя отива с момичетата там за празниците и да пригответи къщата за нас. Няма да си сам, какво ще кажеш, а?

Той смигна на Ларкинс едва забележимо и затова още по-неприлично.

В Донърветър беше настъпило времето за обеззаразяването на овцете — винаги критично време за Крафтман, защото бележеше изтощителния край на един дълъг период, изпълнен с тежък труд. Веднъж да свърши, и той можеше да очаква кратък интервал на сравнително спокойствие. Първо, можеше да освободи работниците, които вече бяха станали непоносими. Номер едно сред тях беше самозваният каубой Харби, най-кошмарният от цяла поредица ужасни неудачи на Бърди. Други щяха да отидат в отпуска. Нямаше да го има отегчителното задължение да караш работниците, дето едва или хич не им се мърда, да си вършат работата. След обеззаразяването и кочовете щяха да се държат по-добре. Новият високо научен и изключително ефективен метод на обеззаразяване, който той използваше, имаше странен ефект върху кочовете. През следващите три седмици те като че ли губеха нормалните си мъжки инстинкти. Не прескачаха оградите, за да се бият с другите кочове за техните законни партньорки. Дай им сенчесто дърво, много храна, малко покой и те бяха напълно доволни.

Обеззаразяването на овцете е ужасна работа дори когато става дума за модерния начин с пръскачки, който Крафтман използваше. Стотина овце се вкарват наведнъж в кръглото обеззаразително помещение и нито една не влиза там с особено желание. Те отлично знаят, че вратите ще се затворят и разтворът ще шурне върху тях отвсякъде, впръскван от мощни помпи, които се задвижват от трактор. Достатъчно е сред работниците да се намери само един глупак, който да направи грешно движение в неподходящия момент, и овцете веднага спират, след като с часове са ги кандардисвали да влязат. А Харби беше неизменно наоколо, в ролята на този глупак.

Крафтман можеше да го праща по работа надалеч колкото си ще, той се връщаше след няколко минути, запъхтян от мерак непременно да участва. А работата оплескваше така безобразно, че не можеше да му възложиш да свърши нищо, ако не ти е непрекъснато пред очите. Случваше се Ларкинс да го сграби за каубойското шалче и да го помъкне като непокорен пес, но той все пак успяваше да създаде хаос с крясъците си или с необмислените си движения. Все още го търпяха във фермата, защото срокът му изтичаше. Крафтман държеше той да получи свой дял от прахоляците и бъхтането, след като му се плащаше толкова време да препуска безцелно с коня си наоколо. Именно той трябваше да влезе в помещението и да изкара навън мокрите овце. Него трябваше да оплескат те с разтвора всеки път, когато се отърсваха. Нямаше да му се размине и опъването на уши и ръгането с дръжката на метлата, задето риташе овцете, когато го пръскаха. Единствен Ларкинс изпитваше удоволствие от работата, учудващо оживен в сравнение с друг път. Работеше като луд да свърши бързо с обеззаразяването и показваше раздразнение само когато тормозеше Харби. Стария Том, който вече четиридесет години извършваше тази процедура, беше единственият нормален. Той имаше такъв опит с овцете, че беше далеч по-полезен, като стоеше спокойно на едно място, отколкото двама-трима други, които се щурат наоколо като луди.

Крафтман, както обикновено, гледаше да отложи колкото е възможно повече прекъсването за сутрешната закуска. Не се знаеше дали това е някакво несъзнателно убеждение, че по този начин работниците вършат повече работа, или защото искаше да отложи колкото може възможността да се случи нещо лошо. Това беше моментът, когато всички мъже се събираха заедно, всеки си изкарваше сутрешното лошо настроение върху другите, а вечните жертви си го връщаха под привидната защита на господаря. Но все някога този момент трябваше да настъпи.

— Знам защо Ларкинс е толкова весел — извика Харби в едно от кратките затишия. — Мисли, че ще отиде да се чифтосва с...

Дори и в една развъдна ферма има неща, които не са разрешени, а Харби беше извършил едно от тях или по-скоро беше го направил точно както не трябва. Ларкинс му изби от устата името на девойката с един удар с опакото на ръката, подсилен от тежестта на сандвича,

направен от самото момиче тази сутрин. Харби не само че се просна по гръб, но шпорите му се забиха жестоко в задника.

Харби скочи на крака, като плюеше сандвича. Беше така побеснял от раните от шпорите, че надмина всичките си досегашни щуротии. Той изкряска гаменски с голямата си разтегната уста:

— Ще я оправя преди тебе, когато си поискам!

Крафтман скочи с вид на човек, загубил ума и дума. Той гледаше как Ларкинс бие Харби безжалостно с юмруци, първо с едната ръка, после с другата, а след това се изправя над него в очакване, щом се появят някакви признаци на живот, да го цапне пак. Крафтман се приближи да погледне Харби, ужасно разтревожен. Известно е, че жените вършат неочаквани и странни неща дори когато им се предлагат възможно най-добрите условия.

— Хайде, момчета, връщайте се на работа! — извика Крафтман, сигурен, че са премного развълнувани, за да забележат, че е изминало само половината от обичайното време за почивка. Той все още стоеше до Харби, потънал в мисли. Харби отвори бавно очи. Готвеше се отново да изпадне в безсъзнание, когато видя, че ръката на Крафтман е пхната дълбоко в джоба, където той обикновено държеше оня ужасен инструмент, използван с такава наслада върху непокорните кочове. Той скочи с вик на ужас и се втурна към другия край на огромния двор, без да погледне Крафтман.

— Отивай да работиш — сопна му се Крафтман, доволно ухилен, че го е стреснал така.

Харби бързо изчезна, хвърляйки неспокойни погледи през рамо.

И така отново подкараха овцете, поливаха ги и ги изкарваха да се сушат. Стадо след стадо. Харби, не особено във форма след боя, въртеше неспокойно очи, нащрек, щом погледнеше към Крафтман, и пълни с отмъстителност, щом попаднеше върху Ларкинс. После в един миг той усети подходящия момент. Ларкинс нещо се забави в обеззаразителното, където всичко беше готово за пръскането. Мъчеше се да изправи една овца, но тя упорствуваше, като не искаше и да знае, със своя безпаметен идиотизъм, че може да се удави. Харби затръшна вратата и пусна помпата.

— От това ще ти се стъжни — изкряска диво той, докато въртящите се железни прътове изливаха разтвора върху Ларкинс и от всички страни го обливаха пронизващи струи.

За момент всички замряха, неспособни да предприемат нищо. Крафтман се втурна към вратата на обеззаразителното, като крещеше и даваше наставления като обезумял. Вече виждаше как най-добрият му работник и най-съществената част от плана му са застрашени от унищожение. Докато тичаше, той сипеше страшни закани по адрес на Харби. Уплашен от суматохата, която беше предизвикал, Харби изведнъж забеляза, че до вратата, към която тичаше Крафтман, има закачена пушка. Той не чака повече. Явно сметна, че ако започне сега, ще има възможност да изстреля два куршума преди Крафтман.

Първият мина толкова далеч, че ако Крафтман не беше погледнал към Харби, нямаше и да забележи, че той е стрелял по него. Но вторият мина толкова близо, че Крафтман сграби пушката вместо вратата. Харби се просна като че ли миг преди изстрела и Крафтман повече не го погледна. Един от работниците се затича да спре помпата, друг да отвори вратите, други двама се втурнаха да измъкнат Ларкинс, който имаше голяма рана на челото от въртящите се прътове и беше прогизнал като овца.

— Бързо! — извика Крафтман. — Двама да го сложат в гореща вода. Търкайте го здравата и сменяйте непрекъснато водата. — После той се обърна раздразнен към едно от уплашените момчета, което се опитваше да привлече вниманието му.

— Ами Харби, мистър Крафтман?

— Нищо му няма — рече Крафтман ядосан. — Счупих му ключицата да не може да стреля.

— Струва ми се, че е доста зле — каза момчето.

Крафтман отиде до него, обърна го по гръб и започна да псува.

— Как не спря с тия негови глупости! Трябва да се е навел в последния момент. Гледай къде съм го улучил.

Стария Том се приближи и го огледа. После рече замислено:

— Всяка година се каним да застреляме някой. Но за пръв път тая работа стана.

После погледна Крафтман, като че ли истинското значение на случилото се бавно започна да прониква в стария му мозък. Каза с огромно облекчение:

— Имаш късмет, шефе, че го направи при самозащита.

Единственият, който създаде неприятности, беше Бърди. Той се появи на разследването, припомняше страховете на Харби и заплахите

на Крафтман, Крафтмановата знаменита точност в стрелбата, вече напълно убеден, че нито Крафтман, нито Харби са си правили шеги с него.

Но провинциалните следователи не обръщат много внимание на „теоретиците“, както ги наричат те, когато става въпрос за човек с добра репутация и при това подкрепен от толкова очевидци. Освен това Бърди не можа да спечели кой знае какви симпатии, защото беше принуден да признае, че е знаел за градските провинения на бедния Харби и за навика му да носи незаконно оръжие (за което той, отговорният за поведението на Харби, не беше съобщил на полицията). В същност един от зрителите в залата извика грубо след него:

— Ти си истинският виновник!

Все пак от всичко това имаше някаква полза. Дали защото изпадна в краткотраен пристъп на добродетелност, или защото се боеше от всякакви изненади, Крафтман побърза да ожени Ларкинс за момичето, преди да са разбрали какво в същност става. После той им позволи да използват за медения месец къщата край морето, макар че според закоравелите му убеждения това не беше вече необходимо.

ГЕЙВИН КЕЙСИ

ОНЗИ ДЕН НА ЕЗЕРАТА

Чудя се, дали си спомняш деня, когато ходихме с велосипеди чак до езерата Браун?

Това беше хубав ден, един от онези незабравими дни, които приличат много на доста други, но които се запечатват в паметта ни заради едно или друго нещо. Беше ден, който отговаряше на настроението ти и който завърши с умора и спокойствие.

Той започна точно когато стигнах до вас и майка ти слагаше два ябълкови сладкиша в кошничката ти за риба. По онова време смятах, че ябълковите пайове на майка ти са по-хубави от всичко, което собствената ми майка можеше да направи. Мама беше най-добрата, когато нещо с мен не беше в ред, но когато всичко бе наред, тя беше просто жена и беше жалко, че не може да прави такива сочни ябълкови пайове, каквито правеше майка ти — с хрупкава коричка.

Напълних си вода от вашия резервоар, завързах меха за рамката на велосипеда си, а ти закрепих пушката си за твоя и ние потеглихме в ранното утро с торби, пълни с хубава храна, и с целия дълъг ден пред нас.

— И да внимавате! — каза ни майка ти. — Не мога да си обясня защо толкова искате да отидете чак там. Само дето ще се уморите напразно и ще се приберете у дома около полунощ, предполагам, а и всички ще се притесняват и ще се чудят какво ви се е случило.

— О, ще се оправим! — каза ти. — Ходили сме с велосипеди и по-далече. Знаем как да се грижим за себе си.

После потеглихме един до друг по улиците на града и макар че не бих могъл да кажа какво точно мислиш сега, дори ако за това ми даваха милион, тогава знаех много добре. Тогава и ти се чувствуваше като мен — нетърпелив и снисходителен към жените, които не знаят защо един мъж иска да отиде толкова далече с велосипед и да се преумори, без да има защо. Аз не можех да понасям нито града, нито скучната ми работа при Симпсън. Мислех си, че е много по-добре да

тръгна за езерата Браун с теб, отколкото с Дарки Грийн или Сид Уилсън, или дори с Лари Съмървил, макар че толкова често бяхме заедно с него в града.

Денят започна както трябва.

Когато изкачвахме хълма Парсънс, и двамата се изправихме на педали и започнахме да се потим. Когато се изкачихме на върха му, спряхме да починем и аз много се зарадвах, когато видях, че и ти имаш нужда от отдых. Разположихме се на две скали на върха на хълма; от едната ни страна се простираше целият град, а от другата безкрайният пуцинак с лентата на пътя, който се извиваше през него. В града над комините се издигаше пушек, а в кравефермата на Джаксън се размотаваха няколко крави, но на много мили околоръст нищо друго не се виждаше. Местността бе сравнително равна, с изключение на хълма Парсънс.

Спомням си, че те погледнах и се почувствувах притеснен за момент, когато се чудех дали ще мога да издържа както трябва по дългия път. Когато беше дете, ти имаше яки и мускулести крака, загорели и силни, като на възрастен. Във всеки случай, нямаше защо да се измъчвам и страхът ми изчезна след минута, тъй като, въпреки че бях мършав и лекичък, знаех от опит, че мога да карам велосипед не по-зле от най-добрите.

Спуснахме се по хълма и после продължихме с равномерна скорост, като оставяхме една след друга милите зад гърба си. През първите петнадесет мили до старите шахти пътят беше широк и прав, а и не беше лош. Докато се движехме, крайпътните дървета придърпаха сенките към себе си, слънцето се издигна високо и безжалостно и скоро ние отново започнахме да се потим. Но това не беше като задъханото, неприятно потене, докато изкачвахме хълма Парсънс. Сега потта ни бе като обилна смазка за нашите движещи се мускули; пот, която разхлаждаше и освежаваше кожата ни.

Докато въртяхме педалите през тези леки петнадесет мили, ние си говорехме. Можехме да караме един до друг и разменяхме по около две думи на всеки метър. И двамата казахме неща, които никога не бихме изrekli, ако около нас имаше и някой друг — дори и такива добри приятели като Лари Съмървил. Онова, което казахме, не беше от голямо значение, в същност сигурно бе доста глупаво, но то излезе от

нас също като добрата ни пот и се смеси със слънчевата светлина и с въздуха, който дишахме, за да направи деня още по-хубав.

След старите шахти пътят се влоши. В продължение на двадесет мили той се виеше между камъни и скали, а там, където нямаше камъни — имаше пясък. Освен това стана тесен и когато ни задминеше някоя кола, пълна с хора, бира и пушки, ние проклинахме праха и се олюлявахме, а понякога свивахме в пущинака и падахме. При кладенчето Ригли Соук ти размаха юмрук към пътя и изрева в смълчания пущинак цял поток от лоши думи — всичките, които знаеше. Аз също проклинах и ругаех и ние се наричахме глупаци, но и пари да ни давах, пак не бихме се съгласили да бъдем другаде. Мехът ни беше все още пълен с хубава вода от резервоара, но ние я изсипахме, защото зеленикавата кладенчева вода ни изглеждаше най-подходяща да поддържа живота и енергията на истинските пионери и изследователи на пущинака.

Оттам нататък беше много трудно да се движим през пясъка, камъните и коренаците, затова се движехме един след друг и не говорехме много. Ти диктуваше скоростта и напрягаше всички сили. Виждах, че искаш да се отърсиш от мен по трудния път и в продължение на около миля мускулите ме боляха и аз те ненавиждах. Но скоро разбрах, че няма да изостана, дори без да се пресилвам, и почувствувах снизходителна обич към теб, като те гледах как напрягаш големите си мускули пред мен. Когато се озовахме между езерата Браун, бяхме доста уморени, но чувствавахме, че сме свършили нещо. И ни беше добре.

Може би няма да си спомниш за този ден, дори ако ти напомня за него, но сигурно понякога си спомняш за езерата Браун? Беше празничен ден за града и слухът, че там има добър лов, сигурно се бе пръснал навсякъде. Всеки, който можеше да си осигури място в някоя кола и имаше пушка, беше там и патиците не бяха оставени на мира дори за миг. Повечето от хората бяха дошли още от вечерта и навсякъде около плитката, жабунясала вода бяха разположени биваци. Групи ловци имаше почти на всяка водна площ или поточе, дори и на най-отдалечените от езерата. Те стреляха непрекъснато и уморените, озадачени птици трябваше да летят през цялото време. Беше голяма и жестока стрелба, но ние се чувствахме достатъчно кръвожадни за нея.

— По дяволите! — възкликнах възбудено аз. — Тия птици изобщо не кацат, та да можеш да се премериш добре. Едва ли въобще ще успеем да улучим нещо.

— Поне ще ги изплашим — каза ти, като развърза пушката си от колелото. — Ясно е обаче, че ако не се опитаме, няма да успеем.

Но след това дойде един човек от някакъв бивак и сложи край на спора ни с думите:

— Момчета, тук не можете да стреляте с винтовка. Ще убиете някого. Не виждате ли, че има повече хора, отколкото патици?

Това едва не развали напълно деня ни, но когато той каза, че можем да се присъединим към групата му, всичко пак стана чудесно. Ако не си спомняш за ходенето, газенето и вълненията през онзи ден, би трябвало поне да си спомниш как той разреши на всеки от нас да стреля с неговата двуцевка. Мога да ти кажа, че опрях приклада плътно в мускулите на рамото си, тъй както винаги са ме учили да правя с пушка, която „рита“. И няма защо да крия сега, че затворих очи, когато натиснах спусъка. Всички патици, освен най-големите кутсузлии, бяха в пълна безопасност от мен. След като стрелях, бях достатъчно доволен и горд, че все още стоях прав.

Всичко през целия този ден бе хубаво, вълнуващо и уморително — и въртенето на педалите, и скитането, и яденето, и стрелянето, и приказките. А спомняш ли си връщането у дома? Спомняш ли си първите пет мили, след като стигнахме хубавия път, когато бяхме уморени до смърт и въртахме педалите бавно, но не бяхме чак толкова уморени, та да не можем да говорим? Бе се захладило и тъкмо започваше да се здрачава, когато заговорихме за момичета, но бяхме много сантиментални, плахи, а и изпълнени с уважение към тях. Под маската, с която искахме да убедим приятелите си, че сме корави и безжалостни, ние бяхме добри момчета. Когато бяхме само двамата с теб, след такъв хубав ден, всичко бе съвсем различно. Този ден ти изказа намерения, които едва ли си изпълнил, ако може да се съди по нелепото ти хилене. Може би и самият аз не съм успял да постигна някои от нещата, за които говорихме.

Връщането у дома бе трудно, защото всички коли от езерото потегляха обратно и често някоя от тях ни избутваше в пущинака, докато се движехме по лошия участък от пътя, а и във въздуха имаше непрекъснато облак от червеникав прах, но нямаше значение. Бяхме

млади, силни и пълни с илюзии. Смятахме, че войната е героична, а бизнесът — романтичен и че светът никога няма да ни мисли злото, тъй като ние не му го мислехме. Беше хубав ден. Но за мен най-хубаво беше, когато се мръкна, когато ни отмина и последната кола и запалихме фаровете, а аз пукнах три пъти гума в продължение само на една миля и след това задната ми външна гума се разцепи на две. Макар да беше смешно, детинско и несправедливо към родителите ни, а и въобще малко налудничаво, но изпитвах задоволство.

Чудя се дали си спомняш. Бяхме вече на около шест-седем мили от града, когато положението стана безнадеждно и решихме, че моят велосипед не може вече да се кара. Ние се стараехме да закърпим гумата ми на жълтеникавата светлина на фаровете, заобиколени от призрачната, хладна и тъмна пустош и щурците, които ни се надсмиваха в хор, ругаехме лошия си късмет, а в същност се радвахме на малкото си приключение, така близко до дома.

— Е, това е! — казах аз. — Ти по-добре тръгвай за града да им кажеш, че всичко е наред. Аз ще тикам колелото си, а ако татко е у дома, нека ме пресрещне с колата.

— В никакъв случай! — извика ти. — Най-добре е ти да се прибереш с моята таратайка, а аз ще се върна пеша.

— Не говори глупости! — възразих аз. — На твоето колело му няма нищо. Качвай се и продължавай!

— Виж какво — отвърна ми ти. — Не е сигурно дали баща ти си е у дома. Може да се наложи да вървиш пеша целия път. А за мен няма значение. Въобще не се чувствавам уморен.

— А защо мислиш, че аз съм? — попитах възмутен аз. — Ако смяташ, че не мога да вървя или да карам колело колкото теб, да имаш да вземаш.

— О, не исках да кажа това — прекъсна ме ти. — Само че ние сме заедно в тази работа. Няма да те оставя тук просто защото малко не ти е провървяло, което може да се случи на всекиго. Ако искаш — да хвърлим ези-тура.

Когато хвърлихме, спечелих аз, но не исках да взема колелото ти. Чувствах се като герой, а вълнението от глупавия ни спор премахна всякаква умора от тялото ми. Вече бях съвсем бодър и изпълнен с решимост, а и разчитах на теб. В началото аз наистина очаквах, че ти ще продължиш с колелото си, а аз — пеша. Но след като започна

спорът ни, ти щеше да ме разочароваш, Дик, ако бе отстъпил. Мислех, че приятелите трябва да се поддържат. Бил съм доста глупав, защото само няколко мили ни делиха от дома, но ние бяхме просто деца и това чувствах тогава. Когато ти настоя и потеглихме заедно, бутайки колелата си по тъмния, утихнал път, това бе за мен чудесен завършек на един чудесен ден. Бях въодушевен, приказлив, изпълнен с приятелски чувства и просто не ми пукаше, че родителите ни може да си изкарат акъла, докато ние изминем пеша седемте мили в деня, в който тръгнахме за езерата Браун с колела.

Тогава ти не ме разочарова, но дали няма да ме разочароваш сега? Сигурно се боя, че е така, защото иначе бих ти го казал на глас, бих ти казал всичко, което си спомням, вместо просто да си го мисля, докато седим тук на чаша бира. Онзи ден — в същност целия онзи ден — ние с теб страшно си приличахме; но сега сме различни. Ти вероятно ще си помислиш, че съм луд. Годиците, през които не сме се виждали, годините, които и двамата прекарахме в тичане подир надеждите от онзи ден, са ни променили много. Сега ти не изглеждаш човек от моя тип, Дик. Ти си набит, дебел, добре облечен, благополучието и тревогите са оставили своя отпечатък, но въпреки това може би си по-добър човек от мен, Дик. Не зная. Зная само, че си различен.

А може и да греша. Ти мълчиш вече доста време. Просто седиш втренчил поглед в бирата си, докато аз си спомнях всичко това, и може би ти също си мислел за онзи ден, когато ходихме с колела до езерата Браун.

ОЛАФ РУЕН

МЪДРОСТТА НА РАГОС

В село Сагинтип старецът, когото наричаха Рагос, не беше нито богат, нито беден; нито горделив, нито скромен; нито умен, нито глупав. Той нямаше голямо влияние в съвета, но съветниците се вслушваха в мнението му. Не беше много работлив, но хората винаги го викаха да помага при строеж на жилище или при лов. Не беше нито добър, нито лош човек: добър съсед, който понякога се скарваше, добър съпруг, който понякога се заяждаше. Възприемаше новите идеи неохотно, но понякога не можеше да се примири и със старите представи. Съдбата бе благосклонна към него, жителите на Сагинтип бяха добри и той имаше много малко неприятности до деня, в който се ожени за девойката Тамея.

И все пак Тамея му беше добра съпруга — здрава, силна и работлива. Беше съвсем млада, но висока и добре развита. Когато вървеше, крайниците ѝ бяха отпуснати като на бебе, което майката носи на раменете си. Беше яка и можеше да носи на главата си два товара сладки картофи, макар да бяха толкова тежки, че трябваше да ги вдигне един по един. Беше добър рибар и се грижеше чудесно за градината си, без да има нужда от съветите на Рагос.

Освен това беше и хубавица и преди да се омъжи, биха могли да поискат за нея твърде висок откуп, който Рагос не би могъл да плати, ако не беше една дреболия. Тя бе кокетка. А жените говореха, че е и развратница.

Усмиваше се на мъжете по цял ден, кикотеше се и се хилеше. Беше готова да прекъсне всеки разговор, когато наблизко минеше някой мъж и да го гледа, докато се изгуби от погледа, с надежда, че може да ѝ направи знак да го последва. Когато минаваха мъже и другите жени седяха неподвижно, Тамея се размърдваше. Ако пък другите вървяха, Тамея заставаще неподвижно. Гласът ѝ бе по-пронизителен от гласовете на останалите. И макар, разбира се, никой от мъжете да не даваше вид, че забелязва Тамея сред останалите, мнозина от тях се

канеха мислено да минат отново оттам, когато другите жени ще са си отишли. И много от тях откриваха, че Тамея наистина е останала да ги чака.

Още когато беше съвсем малко момиченце и едва бе облякла първата си пола, тя вече мислеше за мъже. Понякога, когато останеше сама, тя вземаше някаква пръчка, обвиваше я с лист и ѝ говореше, като си представяше, че това е мъж.

След като се омъжи за Рагос, тя не се поправи като другите момичета; само стана малко по-дискретна, но хората не казваха нищо на мъжа ѝ, защото бяха добродушни и ѝ желаеха доброто, както и на Рагос. Но когато Рагос я хвана в изневяра с младежа Рангяп, те започнаха да се подхилват, да разправят различни истории за нея и да се надсмиват над Рагос, защото сега, когато го съжеляваха, те го уважаваха по-малко.

Как само се смяха, когато Рагос наби Тамея! Той намери една здрава тояга, напердаши я хубаво и крещеше толкова високо, че цялото село разбра за срама ѝ. Беше много ядосан и се опита да даде добър урок на Тамея.

Но какво можеше да направи на Рангяп? Рагос беше човек, израснал между два свята. По негово време белите бяха прекратили обичая да се обезглавяват враговете и бяха разчистили черепите от украсената с резба колиба, където ставаха събранията на селото. С премахването на черепите белите бяха премахнали и силата на съвета. Старците не можеха вече да наказват младите. Законите и решаването на неотложните въпроси не бяха вече в ръцете им. И сега на Рагос не му беше ясно какво да предприеме.

Когато ядът му попремина, той седна на стълбата пред къщата си и зачака. Скоро се зададе Тинга, старейшината на селото. Рагос му направи знак и го заговори, а Тинга се качи заедно с него на верандата на къщата. Рагос изпрати разплаканата Тамея да работи и тя тръгна с наведена глава, но дори и тогава очите ѝ играеха, когато погледна към младежите, събрали се наоколо, щом чуха виковете и боя. Скоро след това в къщата се появиха Барова, Тауни и престарелият Дикдик, както и други, които влизаха в съвета на старейшините, и Рагос им каза какво го измъчва.

Те седяха и пушиха дълго под ранното утринно слънце, а после Тинга каза:

— Правителството сигурно има закон за това. Това е работа на правителството. Утре ще вземеш жена си Тамея и младежа Рангяп и ще ги заведеш в къщата на мистър Стивън в Куади, а мистър Стивън ще ти каже какво да направиш. Трябва да заведеш жена си и любовника ѝ и да помолиш мистър Стивън да ги съди, защото това е законният път, пътят на правителството.

Скоро и другите, Тауни, Барова и престарелият набръчкан Дикдик, извадиха цигарите от устата си и подкрепиха Тинга, макар че Дикдик въздъхна тежко, като си спомни за едно време, когато наказанията бяха бързи и тежки, а престъпленията — много редки.

И така, на другия ден Рагос и Рангяп, следвани от жената Тамея, потеглиха пеша по пътеката за село Куади, край което властите бяха издигнали сграда за местната администрация.

Районният инспектор Джери Стивънс живееше сам в Куади. Жена му не се бе завърнала от почивката, на която я бе изпратил в Австралия преди шест месеца, а през тази седмица бе получил от нея писмо, в което тя подробно и внимателно, но без всякакви емоции му обясняваше онова, което всички в Нова Гвинея освен него отдавна бяха започнали да подозират: че тя повече нямаше намерение да се връща. Външно той не даваше никакъв признак за голямата буря, разразила се в душата му от това писмо, защото бе трезв човек и знаеше задълженията си към поверения му район. Вътрешно обаче се чувствуваше пропаднал и изоставен, но преди всичко засрамен.

Трудността, естествено, се подсилваше от това, че живееше сам, и от факта, че контактите му с други бели бяха случайни и редки. Но той се придържаше отчаяно към тази самота, тъй като се боеше не толкова от реакциите на приятелите си, колкото от реакциите на познатите си. Мислено можеше да чуе например момчетата от бара „Нова Гвинея“ в хотел „Ашър“ в Сидней, които говорят съжалително за него:

— Горкият Джери. Откакто Ивлин го напусна, вече не е същият. Погребал се е в Куади и не мърда оттам.

Болеше го не толкова от онова, което казваха, колкото от онова, което оставаше неизречено — чувството им, че се е оставил да го подхлъзнат, мълчаливото съгласие, че не му достига някакво мъжко качество. Дори и приятелски настроената към него барманка Мадж щеше да чуе нещо от тези истории. Тя знаеше всички по-важни клюки

в „Нова Гвинея“. Той чувствуваше, че не би могъл вече да се отбие там на чашка. А Сидней е град, в който човек може да се чувства съвсем самотен.

Може би щеше да се успокои с мисълта, че никой не знае за неприятностите му, ако не беше другото писмо, в което началниците му съобщаваха, че може да ползува неочаквана и почти незабавна отпускат. Отдавна беше време за това, но той знаеше, че в службата не достигаха хора и макар да оценяваше проявения жест, неприятно му беше, че началството очевидно знае за проблемите му. Но пощата щеше да замине след две седмици, радиопредавателят не работеше и той имаше достатъчно време на разположение. Реши да не ходи никъде — щеше да продължи да си работи и щеше да забрави, ако можеше, че има нещо, за което могат да го съжалят.

И щеше да се опита да мисли за Ивлин по нов начин — като този, който тя бе възприела в писмото си; не жестоко или яростно, а безпристрастно — като че ли нейната лека и блестяща игривост се бе удавила в някаква хладна тишина.

Междувременно му оставаше работата, която той много обичаше. Можеше да потъне изцяло в различните проблеми, свързани с нея. На ръцете му лежеше грижата за дванадесет или петнадесет хиляди души, дребни мъже с тъмнокафява кожа, чиито бащи са били ловци на глави, управлявани чрез страх и кръвопролития. Неговата задача беше да смекчи новите им страхове и болки, породени от контакта с един нов начин на живот. Той постепенно ги насочваше към цивилизования начин на мислене, като възпираше стремглавия устрем на младите да прегърнат новите идеи и окуражаваше по-възрастните да вървят към прогреса. Лично той би предпочел да остави хората да си живеят така, както бяха живели, преди да ги открият мисионерите и търговците. Но бе дошъл много късно — закъснял бе поне със сто години. Единственото, което можеше да направи, бе да регулира темпото на развитието им в съответствие с техните възможности. Стивънс бе много добър служител.

Обаче, както и сам разбираше, това, че се бе отдал изцяло на работата си, криеше и друга опасност. Той бе достатъчно добър психолог, за да знае, без непременно да го изразява с думи, че ако няма стабилна база за сравнение, ако периодически не се отъждествява с хората от собствената си раса в собствената им среда, можеше да

загуби чувството си за перспектива, а без перспектива щеше да загуби изцяло стойността си. Той беше в процес на една доста мрачна равностойност относно собственото си предназначение в този свят.

Тази сутрин бе инспектирал района и полицейската казарма и тъкмо решаваше да не посещава местната болница (ръководена от способен туземец младеж, получил едногодишно медицинско обучение), когато по пътеката от селото се зададоха три фигури. Бяха туземци, които не привличаха с нищо вниманието, и той си помисли разсеяно, че може би ги е виждал в някое от селата в района, но не си спомняше точно кое. Не бяха туземци от джунглата, защото и тримата носеха платнени роби, но явно не идваха от близките села, защото дрехите им бяха много мръсни.

Водеше ги възрастен човек, който все още ходеше доста изправен и не бе лишен от известно достойнство. На ушите му висяха големи дървени дискове, а на ръцете си имаше гривни. С дясната си ръка държеше китката на младеж с нахална усмивка и го водеше като арестуван. Младежът можеше да се отскубне всеки момент, но се държеше така, сякаш участвуваше с удоволствие в някаква голяма публична шега, и Стивънс започна да изпитва към него неприязън още от първия момент.

Зад двамата вървеше висока девойка с отпуснати крайници. „Сладконогата“ — нарече я мислено Стивънс. И тя като младежа бе облечена с платнена роба, а на гърба ѝ висеше голяма полупразна торба, която се полюшваше леко в такт с отпуснатите ѝ мускули. Девойката вървеше с наведена глава, но погледна Стивънс изпод вежди толкова безочливо, че той би могъл да я напердаши дори само заради недвусмислената покана в очите ѝ.

Старецът отправи поздрав, на който Стивънс отговори. Той говореше на местно наречие — диалект на едно от селата, който Стивънс разпозна, но не можеше да говори. Той знаеше и говореше добре два от четирите диалекта, използвани от туземците в района, както и смесения жаргон. Можеше да си служи също така и с няколко други наречия, използвани в районите, където бе работил по-рано. Заговори стареца на смесения жаргон, но очевидно той не го разбираше. Младежът обаче говореше добре.

— Аз съм Рангяп — каза той. — Този старец е Рагос и ние всички сме от село Сагинтип. Той е дошъл да те моли за съд.

— Тогава кажи му да ме последва — каза Стивънс и се обърна рязко. Нямаше намерение да позволява на обвиняемия да разказва своята — вероятно правдоподобна — версия, нито пък да изопачава обвиненията на стареца. Изпрати едно голо тъмнокожо момченце да изтича за Колин — млад туземец от полицията, който превеждаше добре диалекта на Сагинтип.

Когато изслуша разказа на стареца, Колин го преведе на Стивънс.

— Сър — каза той. — Този човек се казва Рагос, а момичето е Тамея, неговата жена. Той казва, че я хванал в изневяра с Рангяп. Довел ги е тук, за да ги изправи пред съда.

Стивънс погледна към Рангяп и младежът се усмихна широко:

— Вярно е, старецът ни хвана.

— Попитай жената — нареди Стивънс на Колин.

Тамея се усмихна с удоволствие, когато хубавият Колин я заговори, и очите ѝ светнаха. Тя започна да отговаря оживено, като кимаше с глава.

— Жената казва, че е вярно — преведе Колин.

— Тогава ще им устроя съд — каза му Стивънс. — Днес следобед в два часа. Погрижи се да присъствуват.

Съдът бе устроен навън, близо до знамето, което украсяваше миниатюрния плац; там Стивънс провеждаше церемониите, които според него правеха силно впечатление на туземците. Той се придържаше предимно към зримите форми на управление, тъй като разбираше, че туземците все повече изпитваха необходимост от временни водачи; това щеше да продължи дотогава, докато те можеха да получат духовно вдъхновение. Религиозните им вярвания бяха премахнати и бяха престанали да значат нещо за тях; а християнството, което ги бе изместило, бе все още само частично възприето.

Съдът се състоеше от маса и стол, поставени под сянката на няколко евкалиптови дървета в единия край на плаца. Зад дърветата имаше жив плет от маниока, над който надничаха ярките цветове на хибискуса. На масата имаше една Библия, няколко други книги, формуляри, мастилници и перо.

— Рангяп от Сагинтип, старецът Рагос те обвинява, че си отнел жена му — каза Стивънс, тъй като този термин даваше по-добра

представа за причиненото зло, отколкото който и да е друг синоним за прелюбодеяние.

Рагос даде своите показания със силно изразено негодувание и Стивънс, който се мъчеше да вникне по-дълбоко и чуваше само звуци, чийто смисъл щеше да достигне до него след малко с помощта на преводача, разбираше, че той наистина бе засегнат. „Може би с предишната си жена, неизменно вярна, е бил щастлив“ — помисли си Стивънс. Но когато чу превода на думите му, ако можеше да вярва, че това е цялата истина, оказа се, че Рагос не се чувствава пряко засегнат поради това, че бе заловил жена си Тамея с младежа Рангяп. Пострадало бе главно достойнството му, защото говореше само за въздействието, което разкритието бе имало върху другите жители на селото.

— Освен това, той казва — превеждаше Колин, — че хората от селото сега му се надсмиват. Младежите се смеят отдалече, а жените се кикотят, когато мине покрай тях. Той казва, че Рангяп е навредил много на репутацията му.

Стивънс изръмжа и погледна надолу към листовете, които бе събрал на масата, за да придаде тежест на церемонията. Тази история съответствуваше на неговата собствена и той почувствува неудобство, когато си спомни как дори в този момент се свиваше при мисълта, че ще трябва да се срещне с приятелите от бара „Нова Гвинея“ или, още по-непосредствено, от клубовете на главните селища тук. Той погледна жената, която се усмихваше на Колин, докато вниманието на съпруга ѝ беше насочено другаде. Старец като Рагос никога няма да може да задържи момиче като Тамея, помисли си Стивънс.

Случаят беше съвсем ясен. Рангяп призна вината си доста безгрижно и Стивънс му се скара рязко. Признанията му бяха потвърдени от жената, която бе навела глава и застъпваше единия си крак с другия, докато говореше.

— Това е много сериозно обвинение, Рангяп — каза Стивънс, — и аз те признавам за виновен. Отнемането на чужда жена не е дребна работа и с това не бива да се шегуваме, защото съпругата на Рагос е най-голямото му богатство, а ако на една съпруга не може да се вярва, тя вече не е съпруга. И все пак жената е слабо същество и мъжът е длъжен да следи тя да изпълнява дълга си. Ти си навредил много на Рагос, който вече не може да вдигне глава от срам в родното си село

Сагинтип. Главата на един старец трябва да е спокойна през нощта, а на сърцето му трябва да бъде леко. Ето защо, ще те глобя една лира — каза той наизидателно.

Тълпата, събрала се да наблюдава съда, ахна от изненада и всички притихнаха: сержантът и двамата дежурни полицаи; малката групичка жени, клекнали под дървото; децата, скупчили се срамежливо до тях; седемте или осемте мъже от селото; петимата арестанти, задържани за игра на карти. Една лира бе заплатата за цял месец! Е, не чак цяло състояние, но доста голяма глоба.

— При неизпълнение — продължи Стивънс, — тоест, ако не платиш глобата от една лира, тогава ще трябва да лежиш един месец в затвора.

Думите му направиха много силно впечатление на всички освен на ищеца Рагос и жена му Тамея, които не разбираха езика на Стивънс. Рангяп сведе унило глава и заби поглед в краката си.

— Имаш ли да кажеш нещо? — попита го Стивънс.

Рангяп вдигна очи.

— Господарю, аз нямам толкова пари.

— Тогава ще лежиш един месец в затвора — каза развеселено Стивънс. Винаги можеше да намери работа за още един арестант — да се грижи за градината, да коси тревата, да поправя пътя.

В този момент заговори старецът Рагос, като отправяше думите си направо към Стивънс, който не го разбираше.

— Какво казва той? — попита Стивънс Колин.

— Сър, иска да разбере за какво се говореше. Исква да знае какво е решението на съда.

— Кажи му тогава — отвърна Стивънс. — Нали се гледа неговото дело. Кажи му, че сме глобили младежа и той трябва да плати една лира или да лежи един месец в затвора.

Колин преведе на Рагос, той отговори:

— Рагос казва, че това е мъдро решение и той ти благодари. Пита дали могат вече всички да си тръгват, тъй като иска да стигнат до мястото, където са преспали снощи, преди да се е мръкнало.

— Кажи му, че може да си тръгва вече — отговори търпеливо Стивънс. — Той и жена му могат да си ходят, но Рангяп трябва да отиде в затвора.

Рагос беше изненадан и заговори на своето наречие:

— Защо тогава не си плати глобата? Защо не даде една лира? В село го чакат. Жена му има нужда от него.

— Рангяп няма една лира. Рангяп трябва да влезе в затвора — обясни Колин.

— Няма една лира? — попита Рагос. — Но аз имам една лира.

Той затършува в гънките на робата си и измъкна една мръсна и скъсана зеленикава банкнота. Разгъна я церемониално и я сложи на масата.

— Ето една лира за Рангяп — каза той. — Сега можем ли да си ходим? Предстои ни дълъг път.

— Чакай! — извика Стивънс, като стана от стола. — Какво е това?

Колин обясни:

— Това е подарък за Рангяп.

— Не! — възрази Стивънс и продължи сериозно, като отправи думите си към Рангяп. — Това е заем от Рагос. След около два месеца ще дойда в Сагинтип. Дотогава ще трябва да му върнеш заема. Ако не си изплатил заема докрай, тогава правителството ще те арестува за вземане на пари с измама и ще те затвори за измама. Ясно ли е?

— Да, господарю. Разбирам — отвърна Рангяп. Сега той вече се държеше сериозно.

Стивънс кимна на Колин да преведе всичко на другите. Старецът го изслуша и каза нещо кратко, което Колин преведе:

— Той ви благодари и казва, че правителството е мъдро.

Стивънс ги освободи и тримата тръгнаха, двамата мъже един до друг. Рагос не държеше вече символична китката на Рангяп в ръката си, но те не вървяха ката приятели. Въпреки удовлетворението, което бе получил, Рагос бе все още мрачен, а Рангяп бе загубил веселото настроение, с което пристигна. Само Тамея, преди да се отдалечат, хвърли поглед през рамо и Стивънс би могъл да се закълне, че се кокори на него, когато видя, че тя гледа Колин.

Същата вечер, след церемонията със свалянето на знамето, която на тази географска ширина съвпада точно и драматично с бързия залез, Стивънс извика Колин при себе си.

— Познаваш ли добре това село Сагинтип?

— Да, сър — отвърна Колин. — Аз съм от Лундуана, което е съвсем близо до него. Познавам доста добре всички в Сагинтип.

Познавам младежа Рангяп, но не и девойката Тамея.

— Това е добре — каза Стивънс. — Няма да ми е приятно, ако опознаеш и нея... поне засега. Що за човек е този Рангяп?

— Много е добър и всички го обичат. Вярно е, че не съм го виждал повече от година, но е доста известен там.

— Как няма да бъде! — каза Стивънс с лека горчивина и рязко се обърна.

Къщата все още носеше следи от присъствието на Ивлин — топката от слонова кост с резба, в която се намираше друга топка, а в нея пък — друга, и други чудесии от китайските магазинчета в Рабол — гледжосаната керамика, лъскава и твърда, модернистична пепелница от Сидней, груби китайски имитации на японски фигурки, очертани от тънки жички — нищо съществено. Всичко това вече започваше да се губи сред мъжките боклуци — лули, забравени по масите; купища книги и списания във всеки ъгъл... И все пак бе останало достатъчно, за да го кара да мисли за нея. А когато си помислеше за нея, мисълта му непрекъснато се връщаше към Рагос.

През следващите няколко седмици той все по-често си спомняше за този съд, дребна работа, която иначе щеше да е забравил, ако не беше невероятната малка случка, че ищецът бе заплатил вместо обвиняемия. Стивънс беше склонен да отъждествява загубения престиж на стареца със собственото си положение; макар че, доколкото знаеше, между тях нямаше точно съответствие, защото той имаше само силно подозрение, но не и доказателство, че за отчуждаването на жена му е виновен някакъв друг мъж. Но за да бъде справедлив към себе си, той виждаше ясен паралел между безразборните и безотговорни похождения на момичето и по-дискретната, но ненаситна жажда за компании на жена си.

Той заобикаляше проблема. Като добавка към следващия си доклад написа бележка, с която отклоняваше предложението да излезе незабавно в отпуск, но си запазваше правото да се върне към този въпрос в близко бъдеще. Тактиката, която бе възприел, не го задоволяваше. Това бе компромис, а компромисите го дразнеха.

Ето защо Стивънс изпитваше нещо повече от обикновено любопитство, когато през следващата си редовна обиколка се приближи до село Сагинтип, една или две седмици преди определения от него срок.

Сагинтип бе разположено на малко морско заливче, врязано в сушата и почти напълно затворено от диви коралови колонии, така че никакви кораби или лодки не можеха да го наближат или да хвърлят котва в него. Въпреки централното си положение в района, Сагинтип щеше да си остане винаги изолирано село, защото със сушата го свързваха само стръмни планински пътеки.

Въпреки това, в сравнение с останалите, то бе богато село, с много храна, хубави градини по склоновете и много риба в морето. Освен това беше и много чисто, тъй като повечето от жилищата бяха наколни, построени над добре изметен и изравнен пясък и с малки градинки между тях.

Селото се снабдяваше с вода от една тънка струйка, която извираше от глинестия склон над белия плаж. Беше чиста изворна вода, но струйката бе толкова тънка, че трябваше да я отделят от глината с едно прясно листо, което забиваха в глината всяка сутрин, така че то отклоняваше струйката вода в бамбукова тръба, а оттам тя се изсипваше в поцинкована желязна кофа. По този начин от изворчето, което бе по-скоро влажно петно в глината, идваше цялата питейна вода на около дванадесетина къщи. Жените използваха морска вода, за да мият съдовете си и за да готвят зеленчуците и затова на брега винаги бе оживено и весело. Освен това там винаги имаше малка флотилия от канута, изтеглени на пясъка. Изобщо селото бе едно от местата, които Стивънс посещаваше винаги с предвкусвано удоволствие.

Този път той почти гореше от нетърпение да стигне до Сагинтип. Но остана разочарован от отговора на първия въпрос, който зададе, защото нито старецът Рагос, нито младежът Рангяп бяха там.

— Плати ли парите Рангяп? — попита той вожда Тинга.

— Вярно, истинско чудо е, че този прахосник можа да намери парите — каза Тинга. — Но да, той ги плати. Това беше много добро решение на правителството. А Рагос, благодарение на него, си спечели уважението на хората.

— Как така? Пак ли? — попита изненадан Стивънс. — Искам да кажа, да не би хората да са започнали да уважават Рагос заради парите?

— Точно така — отвърна Тинга. — И съвсем правилно, защото Рагос се е притекъл на помощ на човека, отнел жена му, когато иначе той би отишъл в затвора. По този начин онзи прахосник сега има

възможност да се грижи за собствената си жена. А това показва, че Рангяп е дребен човечец, защото ръцете му са заграбили повече, отколкото би могъл да постави в устата си.

Такова разбиране озадачи Стивънс. Той задаваше въпроси навсякъде из селото и навсякъде се натъкваше на същия резултат — голямо и нараснало уважение към Рагос и ново презрение към Рангяп. Уважението се простираше и върху него заради разумната присъда, която бе издал, и това също го озадачи, защото чувствуваше, че въпреки простотата и справедливостта си, тя се дължеше до голяма степен на собственото му емоционално състояние. Чувствуваше се гузен заради тези емоции, породени от своите семейни неприятности. Смяташе, че хората са прави, но бе изненадан от отношението им.

Късно следобед, когато вече бе приключил работата си в селото, при него дойде Колин.

— Сър, в случая с Рагос има нещо, което не знаете — започна той. — Мисля, че трябва да ви го кажа, ако искате, го чуйте.

— Какво е то? — попита Стивънс.

— Става дума за парите, за глобата, сър. Те са на Тинга, вождът на селото, а не на Рагос. Тинга ги дал на Рагос за съда, така че да бъде подготвен. Тинга казал, че сигурно присъдата ще включва глоба и за Рагос ще бъде добре, ако носи пари със себе си.

— Е, това вече ме уби! — каза Стивънс. Той се разсмя и Колин го погледна въпросително.

— Сър?

— В това няма никаква вина — обясни Стивънс. — Тинга е наистина мъдър човек.

Колин си тръгна и точно в това време още някой се раздвижи в застиналото в следобедна дрямка селце. На една от близките веранди се протегна жена, прозя се звучно и се изправи. Взе едно копие за риболов, подпряно на стената, и тръгна с него надолу по малката стълба към изметения пясък. Когато тя сви зад ъгъла на къщата и се отправи към морето, Стивънс забеляза отпуснатата ѝ походка и видя, че това е „сладконогата“ Тамея. Освен това забеляза, че тя хвърля погледи през рамо и се усмихва, а когато проследи посоката на усмивката, видя, че е отправена към сериозното лице на Колин. Той му махна да се върне.

— Мисля, че няма да е много разумно, ако се опиташ да опознаеш по-добре жената на Рагос — каза му направо той.

— Не, сър — съгласи се Колин. — И аз мисля така. Той се загледа във фигурата на Тамея, влязла до колене в морето и вдигнала копието над главата си в очакване да се появи някаква риба. Настъпил бе прилив и кораловите колонии лежаха като солидна скала под водата. Скоро цели пасажии риби щяха да се втурнат насам, за да стигнат по-близо до плажа, където щяха да намерят обилна храна от дребни морски обитатели, останали на сухо след отлива и омаломощени от слънцето.

— И все пак тя е жена, която заслужава внимание — каза замислено Колин. После лицето му светна. — Но ние сме близко до моето село Лундуана. Може би утре вечер ще преспим там?

— Да, Колин — отвърна Стивънс. — Утре вечер ще преспим в Лундуана.

— Това е много хубаво, сър. В Лундуана имам приятели.

— И приятелки ли, Колин? — попита Стивънс.

— Познавам и някои жени — отвърна Колин. Той погледна Стивънс право в очите и се ухили: — Жените в Лундуана са дребни, чевръсти и много весели. Те са по-добри от жените в Сагинтип, които са лениви и глупави. Да, аз наистина познавам някои жени в Лундуана и съм сигурен, че и някои от тях си спомнят за мен.

Стивънс го освободи, без да му задава повече въпроси. Чувствуваше, че трябва да му отправи малък упрек, но не намираше сили да го направи. А освен това той вече бе взел решение и за себе си, начертал си бе план за действие и искаше да остане сам, за да го дообмисли. За пръв път от много месеци насам мислеше за себе си и се чувствуваше щастлив. Щеше да приеме предложената му отпускат — все още имаше възможност за това. Щеше да дойде в Сидней, да се заеме с проблемите си и да се изправи отново пред хората от собствения си свят, като избере най-прекия курс — защото в края на краищата се мъчеше да избегне именно присъдата на познатите си. Беше уверен, че ще може отново да спечели своята Ивлин и да реши бъдещето си. Изпитваше благодарност към Рагос, който му бе помогнал да намери правилния път. Изпитваше също така благодарност и към Тинга, който използваше мъдростта си, за да помогне на своите хора. И — в по-широк смисъл — той чувствуваше,

че като прилага уроците на селцето в собствения си свят, като разширява обхвата на мъдростта на Тинга, той би могъл да му се отблагодари, макар и мъничко.

ДАЛ СТИВЪНС УЧЕНАТА МИШКА

Една ученолюбива млада мишка се зарови в книгите си и след като ги изчете, заяви в присъствието на друга, съвсем стара мишка:

— Аз открих пътя към златния век.

Старата мишка изтри гуреливото си око и отговори презрително:

— Всички знаят пътя — знаем го от векове насам, — но никой още не е открил как да се справим с котката.

— Грубо и ненаучно — каза ученолюбивата млада мишка. — Хипнотизъм му е майката.

— Дрън-дрън! — каза старата мишка. — Ще ми хипнотизираш ти... или каква беше онази дума...

Младата мишка замахна няколко пъти с дясната си лапичка и остави старата да дъвче парче сапун, въобразявайки си, че то е парче екстра сирене. После изпъчи гърди, пропълзя покрай перваза на дюшемето, измъкна се през дупката в стаята и замарширува направо през килима към рижата котка, заспала пред огъня.

Когато мишката се приближи на около два-три метра, котката се събуди. Примига при вида на мишката, запътена смело към нея, и си каза:

— Сигурно все още сънувам. Явно последната мишка ми е дошла в повече.

— Така ще бъде и с тази — каза учената млада мишка с решителен тон.

Котката се изправи сепнато.

— Надявам се, че ще ме извиниш за въпроса — започна мазно тя. — Но вероятно съм те ухапала зад ушите при някоя от предишните ни срещи?

— Не — каза мишката строго и продължи да приближава.

— Странно! — възкликна рижата котка, но после сви рамене примирено. — Коя съм аз, че да споря с вечерята си.

Мишката се напегна, съсредоточи вниманието си, започна да присвива вежди, докато очите ѝ заблестяха като на злодей във викторианска мелодрама, и замахна два пъти с дясната си лапичка, като казваше:

— Котке, на теб много ти се спи. Много ти се спи. Много ти се спи.

— Да, ама на мен никак не ми се с... — започна котката, но точно тогава се прозя.

— Пред себе си виждаш голямо зло куче! — каза мишката.

— За бога! Мишката май е права! — каза си котката. — Странно! И какво е зло само!

Козината ѝ настръхна и тя се разтрепера от страх. Подскочи един метър във въздуха и падна на гърба си от ужас, а после офейка през вратата, изхвъркна от къщата и продължи да бяга.

Триумфът на младата мишка беше пълен и другите мишки в къщата я обявиха за спасител на тяхната раса. Скоро славата ѝ стигна и до други къщи, откъдето мишките също потърсиха помощта ѝ.

— Трябва да им помогна — каза младата мишка. — Добрият живот е право на цялата ни раса.

Тя служеше неуморно на тази кауза и освобождаваше отначало цели улици, а после — цели квартали.

В това време рижата котка се намираше в приют за котки, където обясняваше неврозата си на другите обитатели:

— Готова бях да се закълна, че е мишка, а после, кълна се, видях огромен мастиф със зъби, големи колкото касапски ножове.

— И аз преживях същото, само че кучето беше вълча порода — каза една сива котка.

— А пък мен ме прогони ирландска хрътка — каза една персийска котка. — И то от най-хубавия дом в света.

— Един булдог ме изплаши така, че изгубих седем от деветте си живота — обясни една котка на кафяви, жълти и черни петна.

— Една сива хрътка така ме стресна, че от деветте ми живота ми остана само половин живот — каза изнемощяло една черна котка.

Една котка албинос, която до този момент слушаше разговора внимателно, сега се намеси:

— В цялата тази история общият фактор е, че в началото всички ние сме видели или сме си мислели, че виждаме мишка. Струва ми се,

че това е проява на някаква масова истерия.

— Кой е истеричен? — извика рижата котка.

— С нищо не съм по-лоша от другите котки — възмути се сивата.

— Ти си истеричка! — извика персийската на албиноса.

— Ти четеш прекалено много! — викна петнистата. — И все за разни там психологически глупости!

— Както желаете, дами, господа и... идиоти! — сви рамене албиносът. — Аз просто се опитвах да ви помогна. Но сега ми е ясно, че ще трябва да се оправям сама. Ще се върна, за да се опълча срещу мастифа, немската овчарка, ирландската хрътка, булдога и сивата хрътка — да не говорим за вълка, който самата аз видях по мръкнало. Довиждане, колеги психопати!

Когато излезе въвн на улицата обаче, котката албинос не се чувствуваше вече тъй смела, особено пък когато следобедното слънце светеше в очите ѝ и я заслепяваше. Тя се блъскаше в стълбове и кофи за боклук падаше в канавки, спъваше се в камъни, а веднъж едва не я сгази линейка за животни, пълна с истерични котки.

— Онези глупаци в приюта са по-слепи и от мен! — каза си албиносът и продължи решително пътя си.

Късно следобед албиносът се приближи до стария си дом. Тъкмо си пое дъх за малко, преди да влезе, когато долови мирис на мишка. Беше учената млада мишка, която се връщаше от една къща, където също бе установила „златния миши век“.

— Момент, мишке! — извика котката албинос, посягайки пипнешком в заслепението си.

„Една котка, която съм пропуснала“ — каза си младата мишка, а на глас извика: — На теб ти се спи! Много ти се спи! Много ти се спи!

— Наистина ми се спи! — отвърна албиносът. — Извървях доста път, а и съм в лошо настроение — заради онези невежи глупаци в приюта за котки. Никога няма да постигнем прогрес, докато представители на нашата раса презират учението и се надсмиват над четенето на книги.

— Пред себе си виждаш голямо зло куче! — каза мишката.

— Нищо подобно! — отвърна котката албинос. — Както казвах, целият прогрес на този свят се дължи на малцина избраници...

— Голямо зло куче! — повтори мишката. Тя размаха лапичките си и потрети, като се приближи още повече до котката. — Голямо зло куче!

— Еврика! — извика албиносът. — Открих! По дяволите! Мишка, която практикува хипноза! — Протегна лапа и улови мишката. — Много бих искала да те видя, приятелко! И ти си избраница като мен.

— Не можеш да ме видиш! — ахна мишката. — О, с мен е свършено!

— Боя се, че е така — съгласи се албиносът. — Не мога да видя абсолютно нищо, преди слънцето да залезе.

После продължи нежно:

— Аз бих могла да те обикна, приятелко, ако природата не бе решила друго. — Албиносът се разсмя. — Като си помисля само как си измамила онези идиоти: надутата рижа котка, глупавата персийска котка и всички останали... Но аз открих истината! И ще те задържа известно време при себе си. Ще продължиш да ги плашиш по моя заповед. — И тя захапа мишката зад ушите.

— Както желаш — каза мишката, за да спечели време, макар и да знаеше, че ѝ остава малко. После си помисли: „Едно последно върховно усилие в името на нашата раса!“

В девет часа същата вечер в приюта докараха отново една истерична котка албинос. Очите ѝ щяха да изхвъркнат от главата ѝ, а тя само повтаряше:

— Такова куче! Имаше три глави — една вълча, една на хрътка, една на булдог! На всяка глава имаше по две уста, а във всяка уста имаше по три реда зъби и...

— Много странно! — каза рижата котка.

— Виж докъде я докара нейната психология — каза поучително петнистата котка.

ДЖУДА ЛИОН УОТЪН НОЖЪТ

Много спомени — тъжни, весели, нежни — оживяваха в съзнанието на Плинио всеки път, когато погледнеше ножа на баща си. Този нож беше най-силната му връзка с дома. Строен, хубав младеж на двадесет и три години, новият помощник в кухнята на кафене „Милано“ бе дошъл от едно бедно село на Калабрия, една съвсем запустяла част на Южна Италия. Повечето от мъжете бяха емигрирали в Америка и Австралия; жените далеч ги превишаваха по брой. И не една майка трябваше да отглежда децата си, без някога да научи нещо за бащата, изчезнал безследно в някоя от новите земи.

Но не беше така с бащата на Плинио, умрял почти преди четиринадесет години в родното си село. Старият Бонели не бе пожелал да остави жена си и голямата си челяд дори и за седмица. За тях той се блъскаше като надничар по ниви и пътища, а в свободното си време майстореше различни неща с ножа, завещан от дядо му. Той беше най-ценната вещ, която притежаваше, белег на независимост, символ на бедност, но бедност, изпълнена с достойнство.

Сега, в Мелбърн, Плинио винаги носеше ножа на баща си, както и неговите черни кадифени панталони. В новата земя — самотен, копнеещ за селото, което никога преди не бе напускал — той мислеше повече от всякога за баща си; сякаш чуждата страна го бе накарала да осъзнае, че е сирак. Така ясно, като че бе вчера, той си припомняше смъртта на баща си, спомняше си продължителните стонове на умиращия — една безкрайна литания на страданието.

— Господи, избави ме! Изпрати ми доктор... Господи, избави ме!

Но доктор нямаше на километри околоръст. Преди да успеят да извикат лекаря от областния център, стоновете се превърнаха в предсмъртно хъркане. Плинио си спомняше как майка му и сестра му затвориха очите на покойника, после започнаха да го оплакват и да нареждат на висок глас. От време на време се подаваха на прозореца, за да известят на света за смъртта му, а след това оплакването

продължаваше. Към тях се присъединиха и други жени от селото и риданията не спряха два дни, до погребението.

Споменът за това безкрайно провлечено, мъчително оплакване винаги изпълваше Плинио с чувство на физическо страдание, засядаше като буца в гърлото му и той едва сдържаше сълзите си. А с него възкръсваха и други спомени. Той си припомняше как майка му, Мадалена, започна работа при един каменоделец — неин роднина, как носеше големи тежести на главата си — торби пясък и дори дъски за таван. Но колкото и упорито да се трудеше, тя печелеше много малко и децата ѝ ежедневно гладуваха. Почти неизменното ядене беше хляб от старо жито — големи кръгли пити, които тежаха от пет до десет фунта. С една пита изкарваха по цяла седмица. На Богородица и на малкото други празници подправяха хляба с чесън, потапяха го в олио и го ядяха с невъобразимо люти испански чушки. Понякога имаше и водниста чорба. Тези редки угощения бяха сред най-щастливите спомени от детството му. То не продължи дълго. Година след смъртта на баща си, когато навърши десет години, отиде надничар в близките ферми.

Точно тогава, като символ на неговото пълнолетие и възмъжаване, Мадалена му даде бащиния нож, който след смъртта на стария висеше на една полица на стената. Беше малък нож с кокалена дръжка, покрита с тъмнозелена патина от потта на много длани, и с изтъняло и блестящо острие, широко не повече от половин инч. С този нож бащата на Плинио беше издялал и измайсторил дървените столове, на които седяха, дървените чинии и вилици, с които си служеха. Макар че старият Бонели никога не би си помислил, че е голям майстор или занаятчия, той бе изваял изящно свещената дървена статуя в ъгъла на стаята, където живееше, и имаше амбицията да завърши миниатюрния модел на катедралата в Палермо — работа, която би му отнела десет години.

На полето Плинио с гордост носеше ножа на колана си — точно като баща си. Но той не притежаваше способностите на баща си да дяла дърво, нито пък имаше желание за това. Използуваше ножа, за да реже сиренето и наденицата, които понякога ядеше, сега, когато бе започнал да работи. От време на време с него режеше черния хляб, опираше го до гърдите си и движеше ножа към себе си, като внимаваше да не си пореже брадичката. Като добър християнин, той

обикновено разчупваше хляба с ръце, а ножът, повече от всичко друго, символизираше за него мъжествеността му и факта, че е равен с другите независимо от възрастта.

Плинио беше тих младеж, но не бе обърнал гръб на увеселенията в селото. Беше един от най-добрите танцьори в околността, макар и да имаше тежка и тромава походка, понеже ходеше бос през цялата седмица освен в неделя. Той бе винаги между младежите, които танцуваха под звуците на пастирските гайди, обикаляха един около друг, едва докосвайки се с пръсти като в съзвучно ухаждане, или се хващаха за ръце и се въртяха като пумпали. Жените в селото харесваха изяществото и страстта на неговия танц. Беше извънредно привлекателен младеж с черна къдрава коса и тъжни очи, които сякаш бяха наследени от поколения, прекарвали живота си в сълзи и страдания, и отразяваха някаква дълбока вътрешна скръб — скръб, в която жените виждаха още по-голяма красота. Под забрадките техните погледи го канеха открито, още по-открито сега, когато толкова много мъже бяха в чужбина или мъртви по бойните полета на Европа и Северна Африка, и те говореха за любов съвсем просто и непринудено. Всеки път, когато Плинио минаваше през селския площад, черните им очи го оглеждаха с настойчива физическа фамилиарност и те си шепнеха преценки за скрития му чар.

Но удоволствията бяха само мимолетни, незначителни случки в отрудения живот на Плинио. Заради тях той никога не изоставяше работата си, а напротив — трудеше се още по-усърдно и през цялото време копнееше за хубава храна, която да спре вечното стържене в стомаха. Този постоянен полуглад често го правеше раздражителен като животните в околността — мършавите магарета, които ревяха отчаяно, козите, които търсеха трева по голата земя, вперили безизразните си жълти очи във враждебния свят. Тогава Плинио отиваше с другите работници в някоя кръчма, пиеше вино и играеше на карти, а това бе начало на истински турнир по ораторство. Безкрайните речи, произнасяни от играчите, разкриваха каква злоба и жлъч хранеха те един към друг и често завършваха с кавги и сбивания. Но Плинио нито веднъж не помисли да извади ножа на баща си, дори когато очите му гледаха на кръв. Той не го свързваше с насилие, ножът не бе средство за отбрана и нападения, но можеше да послужи за защита на неговата или семейната чест.

Един ден, когато се върна от полето, майка му показва някакво писмо от далечен роднина в Австралия. Тъй като не можеше да чете, тя го бе занесла на енорийския свещеник, той ѝ го прочете и тя го бе запомнила дума по дума. Роднината беше сервитър в кафене „Милано“ и можеше не само да уреди пътуването на Плинио, но и да му намери добра работа в кухнята на кафенето.

Плинио помълча за миг, като си мислеше за хубавата храна, която му обещаваха, за чудесата на пътуването по море през половината земно кълбо; а после го обзе ужасът от раздялата със семейството, което той обичаше със страст и нежност.

— Не, няма да отида. Защо да ходя? Ще остана тук.

— Ако заминеш, ще ни помогнеш много, Плинио — каза Мадалена и го погледна печално.

Той ще може да им праша пари от високата надница, която ще изкарва, увещавахе го майка му, и тя дори би могла да спести малко пари за него, за деня, когато се върне в село и се ожени за невестата, която тя му избере.

Не можеше да се отрече благоразумието ѝ. Както и повечето мъже в селото, той нямаше друга възможност да изхрани себе си и семейството си, освен да емигрира.

Така дойде денят, когато майката на Плинио, братята, сестрите, роднините и приятелите му го изпратиха до областната гара за първия етап от пътуването му до Неапол, където щеше да вземе кораба за Австралия. Плинио и майка му вървяха малко пред другите. Тя пристъпваше с достойнство, с гордата осанка на жена, привикнала да носи големи тежести на главата си. Облечена бе в черна памучна блуза, черна разкроена пола и ботушки, а от двете страни на печалното ѝ лице се спускаше воал на няколко ката, който падаше върху раменете; той се предаваше в семейството им от майка на дъщеря.

Нощем, в квартирата, вълненията около сбогуването често го спохождаха. Живееше в двуетажен блок в северната част на Мелбърн с прозорци само откъм фасадата; там в четири стаи бяха наблъскани поне още двадесет новодошли млади италианци. Повечето бяха от Южна Италия и се държаха приятелски както помежду си, така и към Плинио. Приказваха с него, сякаш се знаеха от деца. Но той не можеше да разговаря откровено с тях; те идваха от други села и градове на Италия и за него бяха чужденци. Родното му село бе неговият свят и

приказките му отразяваха този малък свят. Но той внимателно слушаше как те си бърбят и се стремеше да научи нещо повече за новата земя. Те говореха за работата и за своето бъдеще — розово в представите им, но той разбираше, че и те страдат от същата самота. В града нямаше много италианки, а тукашните жени бяха прекалено високомерни към тях. Не бе лесно да се сприятелиш и с мъжете, които понякога открито показваха неприязън. Новодошлите трябваше да живеят само сред сънародниците си. Дори в църквата, където заведоха Плинио, свещениците бяха италианци, както и почти цялото паство.

След три месеца в кухнята на кафене „Милано“ Плинио все още се чувствуваше откъснат от всичко, което придаваше смисъл на живота. Неговият роднина се отнасяше добре с него, но след повече от пет години, прекарани в Австралия, той като че ли принадлежеше на друг свят. Плинио копнееше за семейството, за приятелите си и за онези жени, които така го задиряха; той започна новия си живот не с надежда и ентузиазъм, а с примирение. Макар че работеше от сутрин до късна вечер — по шест дни в седмицата, той беше доволен от работата си — най-леката от всичко, което бе вършил досега. Лъскаше подове, миеше чинии, а от време на време големите му силни ръце имаха по-дребни занимания — режеше и белеха зеленчуци. Никога досега не бе имал толкова много ядене. Понякога, без да се замисля, изваждаше ножа на баща си и с него режеше хляба и месото. Но скоро забрави този навик, тъй като свикна с металните прибори.

Всяка вечер след работа той вървеше пеша от кафене „Милано“ до квартирата си в северната част на Мелбърн. Никога не би му дошло наум да харчи пари за автобус. Това би означавало да изпраща по-малко лири у дома.

Понякога се отбиваше в някое от новите кафенета оттатък пазарището с надежда да попадне на роднина или на човек от своята околия и когато действително срещнеше някой земляк, с часове приказваше с него на чаша кафе. Но обикновено не намираше никого и веднага си тръгваше.

Веднъж, пред един млечен бар, хубаво момиче с блестящи очи и предизвикателно изражение привлече погледа му. То стоеше на пътеката с група от седем-осем момичета и момчета, които потропваха в такт с музиката от джук-бокса, докато говореха и спореха за нещо. След това Плинио я видя там още няколко пъти, пак с приятелите ѝ —

същите момчета и момичета. Веднъж тя се обърна и го погледна, той отвърна на погледа ѝ — открито и жадно — точно както ако си бе у дома.

— Смачкай мутрата на тоя нагъл жабар! — обади се един от приятелите ѝ.

Това беше Томи Лолър — хубаво, яко, високо деветнадесетгодишно момче, то носеше отворена хавайска риза и сако в два цвята, което стигаше почти до коленете му. Момичето, Мейвис Киър, се изсмя и проследи с поглед Плинио, докато той изчезна зад ъгъла, в своята улица.

— Не мога да ги понасям тия жабари — продължи разпалено Томи.

Всичките му приятели добре знаеха за тази негова ненавист. Точно като баща си, с когото работеше на пазара „Виктория“. Старият Лолър непрестанно повтаряше, че италианците можели да преживеят и от въздух, че преди години, по време на Кризата, те били обсебили фермите на завърналите се войници, а в градовете отнемали работата на австралийците.

Младият Томи повтаряше бащините думи, сякаш бяха Светото писание. Но преди да се появи Плинио, той ругаеше не някой определен италианец, а италианците изобщо. Сега цялата му омраза се насочи към това мургаво момче с каскет и тъмни кадифени панталони.

Една вечер, когато Мейвис хвърли предизвикателен, кос поглед към Плинио, Томи напсува високо италианеца, който не разбра нито дума. Един от другите се извърна ухилен към момичето:

— По дяволите, Мейвис, ти си хлътнала по тоя италианец!

— Не е лош — отвърна тя дръзко.

Имаше нещо в очите ѝ, което вбеси Томи. Преди да се появи Плинио, той не бе считал Мейвис за свое притежание, а просто за едно от момчетата, с което всички можеха свободно да флиртуват. Сега вече желаше Мейвис за себе си. Ревността му забавляваше компанията.

— Никога не съм мислил, че ще се оставиш на един италианец да ти отнеме момичето — подразни го един от приятелите му. Мейвис се изкиска, а в очите на Томи се появи застрашителен блясък.

— Още една дума и ще те пречукам.

Томи умееше да си служи с юмруците — беше участвувал в подготвителните мачове на стадиона в Западен Мелбърн.

— Само се пошегувах, Томи — отвърна приятелят му, отстъпвайки.

Следващия път, когато Плинио мина край бара и погледна към Мейвис, Томи, сякаш заставен да отстоява своето превъзходство, застрашително приближи към него.

— К'во си намислил, селяндур такъв?

— Не разбира — поклати глава Плинио и уплашено се огледа.

— Всичките така приказват — подметна Томи, — много добре разбираш, стига да искаш.

Плинио се изплаши. Отстъпи и понечи да си тръгне. Но Томи все още не искаше да го остави на мира. С бързо движение той запрати каскета му в канавката. Докато Плинио приведен го търсеше, младежите шумно аплодираха Томи, който наблюдаваше Плинио с презрителна гримаса. А когато Плинио намери каскета си и профуча край Томи, смехът им се чуваше чак до улица „Виктория“.

Дни наред младежите се смееха на случката.

— Беше смешно като на цирк — каза един.

— Избяга като заек — подхвърли друг.

— Тия италианци... нямат капка смелост — заяви Томи компетентно.

Плинио реши повече да не минава край млечния бар. Срам го беше да разкаже на някого унизителната случка, но от разговорите в кухнята се досещаше какво може да му се случи, ако още веднъж мине край тези младежи. Онзи, който бе свалил каскета му, ще го удари и ако той падне, всички останали ще го наобиколят и ще почнат да го ритат. В корема, по лицето! Беше чул, че понякога човек може да умре от такива ритници. Макар че беше съвсем безразличен към съдбата си, той не искаше да умре в новата земя; в чужда страна смъртта изглеждаше още по-страшна. Понякога си мислеше с ужас, че някой го е проклет. Въпреки това не преставаше да мисли за това, което му се бе случило, и пред очите му винаги се явяваше лицето на Томи Лолър. Мъжкото му достойнство бе наранено и макар да беше свит, кротък и примирен, в него се надигаше горчиво негодувание.

Следващата събота Плинио тръгна от кафене „Милано“ по-късно от обикновено. Нямаше да мине покрай млечния бар, а щеше да иде

само до кафене „Еспресо“ — дано тази вечер да има късмет, — надяваше се да срещне някого, с когото да може да си поговори. Отдавна беше минало единадесет часа, когато тръгна по улицата. Кината бяха вече празни, наоколо нямаше много хора. Само тук-там, в сенките на пазара, се мяркаха шепнещи си двойки, групички мъже разговаряха по ъглите.

С тежката си походка, Плинио вървеше бавно, без да се оглежда. Неочаквано в далечината се чу смях, който му напомняше нещо зловещо. Вгледа се напред, в отчасти осветената улица. Томи, Мейвис и компанията им тъкмо излизаха от една странична улица — връщаха се от танци — и тръгнаха към него.

— А, ето го оня жабар — внезапно извика Томи.

Мейвис го хвана за ръката, за да го възпре.

— Томи, моля те, не започвай пак.

Това за него реши въпроса.

— Страх те е да не се нарани, така ли?

— Голям майтап ще падне! — обади се друг.

Прекошиха пътеката и преградиха пътя му. Италианецът неволно се приведе и погледна през рамо, сякаш търсеше спасение.

— Не оставяй пъзълото да се измъкне.

— Не го оставяй пак да офейка!

Томи застана пред Плинио и се опули насреща му:

— Ей, жабар, още ли се мотаеш наоколо?

Плинио вдигна ръце, сякаш да се предпази от Томи, а погледът му се стрелна от тухлената стена на фабриката наляво към възбудените, нетърпеливи лица на младежите.

— Дай му да разбере, Томи!

— Дай му да разбере, наистина!

— Ще го науча аз него... — изсъска Томи.

Момичетата се скупчиха до стената, когато внезапно Томи вдигна юмруци и удари Плинио по ухото. Той се олюля, пребледня като платно. Заболя го, но съзнанието му остана ясно. Нямаше да търпи повече унижения; в родното село само родител можеше да те удари, без да нарани честта ти.

В момента, когато Томи пристъпи да нанесе следващия удар, у Плинио се надигна някаква безразсъдна ярост. Той изкрещя нещо на италиански и бързо измъкна от джоба остро ножче на баща си.

Нанесе удар с мигновено движение отдолу нагоре и с все сила. Томи видя застрашителното острие и се опита да се предпази, но напразно. Ножът се плъзна по ръката и се вряза в тялото му. Томи се свлече до стената, от него се стичаше кръв.

Кратък, отчаян писък се изтръгна от едно момиче.

— Наръга го — извика един от младежите.

— Линейката... — изстена Томи с глас, който сякаш идваше отдалеч. — Извикайте линейка.

Беше се отпуснал на пътеката, опрял гръб на стената и вперил поглед в растящата локва кръв.

Останалите момчета и момичета се скупчиха уплашено и втренчено гледаха Плинио, а той, с малкия нож в ръка, не помръдваше от средата на пътеката. Един след друг те се измъкнаха и потънаха в нощта. Остана само Мейвис. Тя приклепна до Томи — говореше му, успокояваше го, но от време на време хвърляше слисан поглед към Плинио.

Той не я поглеждаше. Стоеше объркан, чувствуваше се мрачно потиснат. Пристъпи няколко крачки и спря. Не знаеше какво да прави — да остане или да си тръгне. Продължаваше с немиждащ поглед да се визира в малкото, стоманено острие в ръката си.

Внезапно викове и крясъци огласиха улицата. Червената светлина на линейката врхлетя върху тях, една полицейска кола зави по улица „Виктория“. Наобиколи ги тълпа от хора, тези отпред блъскаха останалите назад.

— Италианец е... Има нож!

— Внимавайте! Може пак да нападне някого...

Скритите им представи за злото сякаш се сляха и приеха едно-единствено очертание:

— Нож!... Той има нож!

ПАТРИК УАЙТ ДОЛУ НА БУНИЩЕТО

— Хей!

Той извика от улицата, а тя продължи да цепи дърва в двора. Замахваше с дясната си ръка — все още мускулеста и твърда, — макар че някои други части бяха започнали да се отпускат. Замахваше с дясната, а лявата висеше свободно. Цепеше дънера отляво надясно. Умееше да си служи много добре с брадвата.

Защото трябваше да умее. Човек не може да очаква чак толкова много от един мъж.

— Хей! — извика отново Уол Уоли от улицата. После се приближи до вратата със същата мръсна стара шапка за бейзбол, която бе купил изгодно на разпродажбата на американско военно имущество след войната. Все още хващаше окото, макар че коланът бе започнал да се впива в шкембето му.

— Пак ли си разиграваш комедията, а? — попита той, като освободи потника си под мишниците — „свободно“ бе едно от правилата в дома на семейство Уоли.

— Слушай! — възрази тя. — Ти за к'во ме вземаш? За парче дърво?

Очите ѝ бяха ослепително сини, а кожата ѝ с цвят на кафява праскова. Но щом се усмихнеше, нещо ставаше: устата ѝ се отваряше и се показваха мокрите дупки на извадени зъби и останки от кафяви, разядени корени.

— Имам си име. Жената има нужда от внимание към пола — каза тя.

Никой не бе чувал Уол да се обръща към жена си по име. Никой дори не бе чувал името ѝ, макар че то бе написано в списъка на избирателите и в същност бе Изба.

— Не знам за к'ва пола говориш — отвърна Уол, — ама имам една идея.

Жена му се изправи и отметна коса назад. Тя поне бе естествена — изрусена от слънцето. Всички деца бяха наследили цвета на майка си и когато застанеха заедно — всички със златиста кожа и отмятащи назад невъзможните си коси, — човек би казал, че приличат на стадо светлогриви коне.

— И к'ва е проклетата ти идея? — попита тя, защото не можеше да стои все така.

— Да земем две студени бутилки и да изкараме сутринта на буницето.

— Това си е пак същата стара идея — възрази тя.

— Не, не е. Не на нашто бунище. Не сме ходили в Сарсапарила от Коледа.

Тя продължи да мърмори, докато прекоси двора и влезе в къщата. Миризмата на мивка се промъкна през сивите небоядисани дъски на стената, за да пресрецне вонята на смачкани плодове и гнили листа. Дали защото семейство Уоли се занимаваше с вехтошарство, домът им заплашваше да отстъпи пред вехториите.

Уол Уоли обикаляше буницата. Разбира се, имаше си и други далавери. Но никой нямаше неговото остро око за неща, които пак може да потрябват: изгорели батерии и стари кревати; килим, чиито петна почти не се забелязват; тел, пак тел или жица; часовници, които само чакат да се включат отново в надпреварата с времето. Задният двор на семейство Уоли бе пълен с мистериозни предмети за продан. И най-хубав сред тях бе ръждясалият парен котел, в който близнаците обичаха да се вмъкват, за да играят на криеница.

— Е? К'во ще кажеш? — извика Уол и побутна жена си с рамо.

Тя едва не стъпи в дупката между дъските на дюшемето в кухнята.

— За кое к'во да кажа?

Полудосещаща се, тя се полуизкиска. Защото Уол знаеше как да се възползува от слабостта ѝ.

— За мойта идея!

Тя започна да мърмори отново. Докато се движеше из къщата, нечистите ѝ, размъкнати дрехи дразнеха кожата ѝ. Жълтите слънчеви лъчи падаха върху сивите маси на неоправените легла и превръщаха валмата от прах и косми по ъглите в злато. Нещо я дразнеше и я притискаше като тежко бреме.

Разбира се. Погребението.

— Ами, Уол — каза тя с типичния си навик внезапно да се съгласява. — Можеше да ти хрумне и нещо по-лошо. Така поне децата няма да направят някоя беля. Чудя се само дали оня проклет Лъми ще благоволи да дойде.

— Някой ден ще му разбия кратуната — закани се Уол.

— Той сега е в особената възраст.

Тя застана на прозореца и се загледа през него с дълбоко замислен вид. Мисълта за погребението я правеше така сериозна. Полазваха я тръпки.

— Добре си се сетил за буницето — промълви отново тя, впила предизвикателен поглед в чистия тухлен дом отсреща — възплъщение на благоприличието. — Ако нещо може да ми развали настроението, това е минаването на колата с мъртвеца.

— Оттука няма да се вижда. Вдигнаха я още същата вечер. Ще тръгнат от погребалното бюро на Джаксън.

— Добре, че хвърли топа в началото на седмицата. В неделя гледат да претупат по-набързо погребенията на такива като нея.

Тя започна да се приготвя за пътуването до буницето. Подръпна малко роклята си надолу. Нахлузи чифт обувки.

— Бас държа, че на оная ще ѝ олекне! Ама няма да го покаже. Нали ѝ е сестра. Обзалагам се, че ѝ бе дошло до гуша от Дейз.

Тогавя нещо накара мисис Уоли да отиде отново до прозореца. Сякаш инстинктът ѝ я водеше. И наистина, оная бе там. Гледаше в пощенската кутия, като че ли вече не бе прибрала всичко отвътре. Наведено над тухлената колона, в която бе циментирана пощенската кутия, лицето на мисис Хогбен изразяваше всичко онова, което хората очакват от опечалените.

— Дейз беше хубав човек — каза Уол.

— Дейз беше хубав човек — съгласи се жена му. Изведнъж тя започна да се чуди: ами ако Уол... Ако Уол някога...

Мисис Уоли приглади косата си. Ако тя не бе така доволна у дома си — а тя беше доволна, което потвърждаваха и нейните припомнящи си очи, — тя също би могла да тръгне по пътя на Дейз Мороу.

На отсрещната страна мисис Хогбен викаше:

— Мер? Маргарет?

Викаше по навик, напосоки. Днес гласът ѝ звучеше по-тънко.
След това мисис Хогбен се скри.

— Веднъж ме заведоха на погребение — каза мисис Уоли. Накараха ме да погледна в ковчега. Беше жената на един наш познат. Той беше направо смазан.

— И к'во, погледна ли?

— Престорих се, че гледам.

Уол Уоли дишаше тежко в лишената от въздух стая.

— Кога смяташ, че мъртъвците почват да се вмирисват?

— Да се вмиришат ли? Не ги оставят! — каза уверено жена му.
— Ти миришеш, Уол. Чудя се как не се сещаш да се изкъпеш.

Но въпреки всичко харесваше миризмата му. Тя я последва от сянката под ярките слънчеви лъчи. Когато се погледнаха взаимно, телата им напомниха за себе си. Лицата им бяха огрени от увереността на живота. Той разтърка зърното на лявата ѝ гърда. — По пътя ще се отбием в кръчмата и ще вземем студените бутилки.

Гласът му бе по-нежен от обикновено. Мисис Хогбен извика още веднъж-дваж. Вътре в тухления вход я лъхна хлад. Тя харесваше хлада, но не студа, а сега... е, не че беше точно студ, но бе някак си внезапно. Затова захленчи лекичко за нещата, които човек трябва да понася, а сега и смърт отгоре на всичко. Макар че бе починала сестра ѝ Дейз, мисис Хогбен плачеше за смъртта, която щеше да отнесе и нея на свой ред. Тя извика отново: „Ме-е-ег.“ Но кой да чуе? Спря се, за да разрохка пръстта около цветята. Винаги трябваше да прави нещо. Това я караше да се чувства по-добре.

Мег, естествено, не я чуваше. Тя стоеше сред фуксиите^[1] и гледаше изпод зелената им сянка. Беше слабо и луничаво момиче. Изглеждаше ужасно, защото майка ѝ я бе накарала да облече ученическата си униформа заради погребението на леля Дейз, тъй като това бе нещо официално. В случая тя не само изглеждаше, но и наистина бе много слаба. Мисис Айлънд, която беше побъркана на тема спорт, ѝ казваше, че трябва да стъпва с пръстите навън и да внимава, защото отгоре на всичко можела да израсне и с криви крака.

И така Мег Хогбен изглеждаше, а и се чувствуваше ужасно. Кожата ѝ беше зелена, освен когато войната между светлината и сянката за момент покриваше лицето ѝ с тъмни и светли петна, а цветовете на фуксията, потрепващи до безчувствените ѝ бузи, добавяха

нещо от собствената си кръв и по лицето ѝ пробягваха червени ивици. Само цветът на очите ѝ оставаше непроменен. Те не бяха точно сиви, в обичайния смисъл на думата. Лори Йенсен, чиито очи бяха сини, казваше, че нейните очи са като на умърлушена котка.

Група шестокласнички — Лори, Една, Вал, Шери, Сю Смит и Сю Голдщайн — бяха непрекъснато заедно през ваканциите, макар че Мег се чудеше защо. Другите дойдоха у Хогбенови вторник вечерта.

— В четвъртък отиваме до басейна „Баранугли“. Шери познава няколко момчета там, които имат два спортни автомобила. Обещаха да ни поразходят, когато излезем от басейна — каза Лори.

Мег не знаеше дали се радва, или се срамува:

— Не мога да дойда. Леля ми почина.

— А-а... — проточиха гласове те.

Побързаха да се махнат час по-скоро, като че ли бягаха от нещо заразно.

Но продължиха да си говорят.

Мег усети, че временно се е превърнала във важна личност.

И ето че сега беше сама с мъртвата си важност, свряна сред фуксиите, в деня на погребението на леля Дейз. Току-що бе навършила четиринадесет години. Спомни си пръстена от златен филигран, който леля Дейз ѝ бе обещала. „Когато умра“ — бе казала леля ѝ. И ето че това наистина се случи. Мег подозираше беззлобно, че не е имало време да мисли за пръстена и че майка ѝ ще го грабне, за да го прибави към всички други неща, които имаше.

Точно тогава, отсреща, сред храстите на камфоровия лавър, се появи онзи Лъми Уоли, като отмяташе назад изрусялата си коса. Тя не можеше да понася светлокоси момчета. В същност не можеше да понася момчетата изобщо или каквото и да е друго нарушение на уединението ѝ. Но най-вече не можеше да понася Лъм. Ух! Веднъж я замери с кучешко лайно. Тя преглътна болезнено. Макар че лайното само се плъзна по кожата ѝ, толкова старо и сухо, че вече не приличаше на лайно, тя се скри у дома и плака, защото, е, имаше моменти, когато бе особено чувствителна на тема достойнство.

Сега Мег Хогбен и Лъми Уоли не се забелязваха дори когато се гледаха.

*Кой иска Мег с кльощавия крак?
Предпочитам щипка на рак...*

Лъм Уоли вибрираше като гребенче с хартия, на което свирят, сред камфоровия лавър, сечен за огрев на всеки няколко години. Той заби джобното си ножче в кората. Веднъж, през една топла привечер, той изряза с него „ОБИЧАМ МЕГ“, защото такива неща се драскат по стените на клозетите и във вагоните на влаковете, но, разбира се, това не означаваше нищо. После разряза тъмнината с ножчето, като че ли бе кожена седалка.

Лъм Уоли се престори, че не забелязва как Мег Хогбен се цупи сред фуксиите. При това с кафявата си ученическа униформа. Поскована и по-кафява, отколкото за училище, защото днес бе погребението на леля й.

— Ме-е-ег! — провикна се отново майка й. — Мег!

— Лъми! Къде си, по дяволите? — извика и майка му.

Тя викаше и го търсеше навсякъде — в навеса за дърва, зад клозета... Нека си вика.

— Лъм! Лъми! За бога! — продължи тя.

Мразеше това име. Все едно, че вика някакво хлапе. В училище бе накарал другите да го наричат Бил, което не е толкова срамно като Лъм, нито пък толкова ужасно като Уилям.

Мисис Уоли се показва зад ъгъла.

— Скъсах се да те викам! — упрекна го тя. — И то когато баща ти има такава хубава идея. Отиваме на бунището в Сарсапарила.

— У-у-ух! — каза той. Но не се изплю.

— К'во ти става? — попита го майка му.

Дори когато трудно можеше да се добере до тях, мисис Уоли обичаше да докосва децата си. Докосването често подпомага мисленето. Но тя обичаше и да усеща кожата им под пръстите си. Радваше се, че не се бяха родили момичета. Момчетата израстват мъже, а човек не може без мъже дори когато те правят на балама или се натръскат, или пък тръгнат да те пердашат.

Тя постави ръка върху рамото на Лъми и се опита да докосне кожата му. Той беше облечен, но спокойно можеше и да не бъде.

Хората като него не бяха родени за дрехи. На четиринадесет години той изглеждаше по-голям.

— Е? — каза тя по-кисело, отколкото в същност се чувствуваше. — Няма да взема да плача заради някакво си нацупено момче. Твоя работа.

И се отдалечи.

Тъй като баща му беше вече изкарал старата таратайка, Лъм се покатери неохотно в нея. В каросерията на малкия камион поне никой нямаше да го закача, макар че не беше удобно като в колата, правена по поръчка.

Фактът, че семейство Уоли имаше и автомобил, направен по поръчка, озадачаваше по-невъзприемчивите хора. Спрял сред високата трева пред колибата на Уоли, той изглеждаше като краден, а и си беше почти така, тъй като три от вноските отдавна бяха пресрочени. Но поне още известно време колата щеше да е тяхна и да се друса по неравния път към Баранугли. Дремейки пред хотел „Нордърн“, Лъм можеше да ѝ се възхищава по цял ден. Или пък да се изпъва вътре в нея и да гали изкуствената плът на тапицерията ѝ.

Но за работа използваха старото камионче. Костите на хълбоците му се изръбиха от дъските на каросерията. Месестата ръка на баща му, протегната през прозореца, го отвращаваше. Скоро след това и близначетата се измъкнаха от парния котел... Светлокосият Гари... или може би Бари?... бе паднал и си бе ожулил коляното.

— За бога! — изпищя мисис Уоли и отметна своята също така светла коса.

Мисис Хогбен наблюдаваше как онези от семейство Уоли потеглят.

— И то в такъв заможен квартал. Ако други ми кажеха, нямаше да повярвам — повтори отново тя на мъжа си.

— Всичко с времето си, Миртъл — отвърна, както и преди, съветникът Хогбен.

— Разбира се — каза тя, — щом като има причини.

Защото тя знаеше, че съветниците наистина имаха причини.

— Но тази къща. И автомобилът по поръчка!

В устата ѝ загорча от яд.

На времето Дейз бе казала: „Ще се наслаждавам на хубавите неща в живота“, а ето че умря в онази забутана колибка само с една памучна рокля на гърба. А пък Миртъл се разполагаше в къща с фугирана зидария — без нито петънце влага по таваните — и си имаше пералня, тоалетна със септична яма, телевизор и скъпа кола, да не говорим за съпруга ѝ — Лес Хогбен, съветника. При това строителен предприемач.

Сега Миртъл стоеше сред вещите си и щеше да продължи да се вайка за „Форда“, който семейство Уоли не беше изплатило, ако не се вайкаше за сестра си Дейз. И то не толкова оплакваше смъртта на сестра си, колкото живота ѝ. Все пак, всички я знаеха, а и нищо не можеше да се направи.

— Смяташ ли, че ще дойде някой? — попита мисис Хогбен.

— Ти за какъв ме вземаш? — отвърна съпругът ѝ. — Да не би да съм ясновидец?

Мисис Хогбен не го чу.

След като обмисли въпроса, тя даде обявление за смъртта на сестра си във в. „Хералд“:

МОРОУ, Дейзи (г-жа), почина внезапно в дома си на ул. „Шоуграунд Роуд“, квартал Сарсапарила.

Нямаше какво друго да се пише. Не бе честно спрямо Лес, като обществена фигура, да се развяят взаимоотношения. Що се отнася до добавката „г-жа“, всички бяха привикнали да я наричат така, когато тя тръгна с Кънингам. Това изглеждаше съвсем естествено, тъй като нещата се проточиха безкрайно дълго. „Не се измъчвай, Мирт — казваше Дейз, — Джак ще се ожени за мен, когато жена му умре.“ Но Джак Кънингам умря по-напред. Дейз каза: „Така се случи, това е всичко.“

— Мислиш ли, че Оси ще дойде? — попита съветникът Хогбен малко по-бавно, отколкото жена му би искала.

— Не съм мислила за това — отвърна тя.

Което означаваше, че е мислила. Дори се бе събудила през нощта и бе лежала така — изстинала и неподвижна, вперила мислено поглед в сополивия нос на Оси.

Мисис Хогбен се втурна към едно чекмедже, което някой — във всеки случай не тя — бе оставил издърпано. Тя бе кльоцава, но жилава жена.

— Мег! — извика тя. — Лъсна ли си обувките?

Лес Хогбен се изсмя вътрешно. Винаги го правеше, когато си помислеше за последната щуротия на Дейз — да тръгне с онзи шугав непрокопсаник Оси от панаирната площадка. Но кой го беше грижа?

Никой освен собственото ѝ семейство.

Мисис Хогбен се ужасяваше от мисълта, че Оси, отгоре на всичко и католик, би могъл да застане до гроба на Дейз, дори ако никой, дори ако само мистър Брикъл го видеше.

Винаги щом се сетеше за Оси Кугън, съветникът Хогбен мислено забиваше нож на балдъзата си. Може би сега той дори се радваше, че тя е умряла. Дребна женица, по-дребна от жена му, Дейз Мороу имаше широка душа. Щом се отбиеше у тях, присъствието ѝ веднага се чувствуваше навсякъде. Беше готова да дърдори до побъркване, ако ѝ се отдадеше възможност. Стигна се дотам, че Лес Хогбен не можеше да понася смеха ѝ. Веднъж се бе притиснал в нея в хола. Той бе забравил за това или почти забравил. Как се смя тогава Дейз! Не съм останала без мъже, та да тръгна със собствения си зет. Дали се бе притиснал в нея? Не чак толкова, във всеки случай не съзнателно. Така че тази история бе започнала да се изтрива от съзнанието на съветника Хогбен и бе избледняла като кафявия линолеум в хола.

— Телефонът, Лесли — викна жена му. — Аз съм прекалено разстроена, за да отговоря — добави тя.

И започна да плаче.

Съветникът Хогбен оправи панталона си и влезе в хола.

Обаждаше се добрият стар Хори Ласт.

— Да... да... — каза мистър Хогбен, докато говореше по телефона, който жена му винаги бършеше с антисептик с аромат на хвойна. — Да... В единадесет, Хори... от Баранугли... от погребалното бюро на Джаксън... Да, много мило от твоя страна, Хори...

— Хори Ласт — докладва съветникът Хогбен на жена си, — ще се появи и той.

Дори да не дойдеше никой друг, на погребението на Дейз щеше да присъствува още един съветник. Това бе утеха за Миртъл.

Какво да се прави? Хори Ласт затвори телефона. Те с Лес си бяха останали приятели. Бяха се съюзили, за да могат да спечелят по-прогресивните избиратели. Хогбен и Ласт бяха застроили цялата област. Лес бе построил дома на Хори, Ласт бе продал своя на Хогбенови. Ако някои хора разпространяваха слуха, че Ласт и Хогбен бяха причинили свиването на зеления пояс около селищата, то тези хора явно не можеха да разберат, че самият термин предполага гъвкавост.

— Какво им каза? — попита мисис Ласт.

— Казах, че ще ида — отвърна съпругът ѝ, като си играеше с дребните монети в джоба си.

Той бе нисък на ръст и имаше навик да стои с разкрачени крака.

Джорджина Ласт се въздържа да отговори. Погледнато с формален интерес, фигурата ѝ подсказваше, че е била направена от няколко кръгли кифли, които са се съединили при печенето.

— Дейз Мороу — каза Хори Ласт — не бе чак толкова лоша.

Мисис Ласт не отговори.

Той раздруса дребните монети в джоба си още по-яростно, като се надяваше може би, че те ще емулгират. Не че се дразнеше, забележете, от жена си — която му бе донесла парцел поземлена собственост и ищах за сделки с недвижими имоти, — но често чувствуваше, че би могъл да кръшне с Дейз Мороу. И не би се поколебал да се обзаложи, че старият Лес Хогбен е имал вземане-даване с балдъзата си. Казват, че ѝ помогнал да купи къщата. След свечеряване у Дейз винаги светеше. Раздавачът оставяше пощата на верандата ѝ вместо в пощенската кутия. През лятото, когато инкасаторите тръгваха да отчитат консумацията, Дейз винаги ги канеше вътре на чаша бира. Тя знаеше как да се оправя.

Джорджина Ласт се изкашля.

— Погребенията не са за жени — заяви тя и се зае отново с жилетката, която плетеше за своя братовчедка.

— Не си си лъснала обущата — ядоса се мисис Хогбен.

— Лъснах ги — възрази Мег. — Прахът е виновен. Не зная защо изобщо си правим труда да си лъскаме обувките. Веднага се изцапват отново.

Изглеждаше ужасно в ученическата си униформа. Бузите ѝ бяха хлътнали, както тя си въобразяваше, само от отчаяние.

— Човек трябва да се придържа към принципите си — каза мисис Хогбен, а после добави: — Баща ти изкарва колата от гаража. Къде ти е шапката, скъпа? Трябва да сме готови да тръгнем след две минути.

Старата ѝ ученическа шапка. Бе се свила още преди една година, но трябваше да изкара с нея.

— Ходиш с нея на църква, нали?

— Но сега не отиваме на църква.

— Все едно, че отиваме. Освен това дължиш тази почит на леля си — завърши категорично мисис Хогбен.

Мег отиде да си вземе шапката. Излязоха през фуксиевите храсти, покрай гипсовите феи, мисис Хогбен бе дресирала детето си да ги покрива с найлон при първите капки дъжд. Мег Хогбен ненавиждаше тези досадни стари феи, дори и когато бяха напълно закрити от пластмасовите конуси.

В колата бе тъжно и по-сънно. Докато седеше и гледаше през прозореца, стегнатата панамена шапка, кацнала на главата ѝ, загуби унизяващата си сила. Нейните настойчиви сиви очи под тънките вежди отново започнаха изпитателно да наблюдават: тя все още не можеше да се нагледа на нещата около себе си. Пътем минаха покрай къщата, в която, както ѝ казаха, починала леля ѝ. Малката розова, килната къщурка, заобиколена от карамфили, наистина бе загубила нещо от своята приветливост. Или пък цветът ѝ бе избледнял под ослепителната слънчева светлина. Как искряха утрините, когато леля Дейзи вървеше нагоре-надолу покрай лехите, а натежалият ѝ от росата пенъоар се влачеше след нея, докато тя връзваше с лико китките цветя. Ясният като утро глас на леля. „Никой — викаше тя — не би могъл да отрече, че изглеждат сковани, когато са вързани плътно, а, Мег? И на какво ти напомнят?“ Но човек никога не знае отговора на въпросите, които хората задават. „Замръзнали фойерверки“ — подсказа Дейз. Мег хареса тази идея, тя харесваше и леля си. „А и не чак толкова замръзнали“ — осмели се да възрази тя. Слънцето, попаднало върху влажните цветя, ги раздвижваше и караше да се завъртват.

И в застоялия мирис на колата, от олюляващите се цветове със студени, сякаш поръсени със син прахец стъбла, се издигна дъх на

карамфили и удари в лицето Мег Хогбен. И тогава тя разбра, че ще напише стихотворения за леля Дейзи и за карамфилите. Учуди се, че не бе се сетила по-рано за това. В този момент пътниците бяха разтърсени грубо, тъй като колата навлезе в поредица от дупки. По изключение мисис Хогбен не успя да произнесе нещо против управлението на пътищата. Защото точно тогава се питаше дали Оси не се крие зад щорите. Или дали... дали... Тя потърси втората си носна кърпичка. Благоразумието я бе накарало да вземе две — по-хубавата с дантелката бе за гроба.

— Всичко ще потъне в бурени — гръмна гласът ѝ — сега, когато няма кой да им пречи.

След това започна да разгръща по-неугледната от двете си кърпички.

Миртъл Мороу винаги беше по-чувствителна от двете. Миртъл разбираше Библията. Нейното ръкоделие, нейните плетени покривчици бяха печелили награди на областните изложения. Никой друг не бе успял да изтръгне такъв патос от пианолата. Но именно Дейз обичаше цветята. „Това е мъхеста роза“ — казваше Дейз, като търкаляше трудната дума около езика си още когато бе съвсем малко момиченце.

Когато се наплака, мисис Хогбен отбеляза:

— Момичетата не знаят, че са щастливи, докато не стане твърде късно.

Заговорени по този начин, останалите пътници в колата не отвърнаха нищо. Знаеха, че от тях не се очаква отговор.

Съветникът Хогбен караше по посока на Баранугли. Той бе нагласил шапката си преди тръгването. Освен това свали от лицето си усмивката, за която огледалото му напомни. Макар че повече не рискуваше в предизборните кампании с нови фотографии, той често печелеше успех с вече понатежалата си фигура. Но сега, в трудните обстоятелства, упражняваше чувството си за дълг. Той караше и караше покрай ретиносперите, натежали от собственото си злато, покрай лагерстромите, чиято розова захар бе започнала да плесенясва.

Долу на бунището семейство Уоли бе започнало спор за това дали бирата трябва да се изпие веднага след пристигането, или да почакат, докато ожаднеят.

— Дръж си я тогава! — извика майка Уоли, като обърна гръб. — Какъв смисъл имаше да я купуваме студена, щом трябва да я чакаме, докато се стопли. Както и да е, знаех си аз, че бирата е само предлог за да дойдем.

— Я млъквай! — каза Уол. — И без туй работим на бунището, нали? С бира или без бира. Нали така? И то всеки делничен ден.

Той видя, че тя започна да се муси. Видя как по-увисналите ѝ гърди се люшкат под роклята. Глупава крава! Той се засмя. Но отвори една от бутилките.

Бари каза, че и той иска да пийне.

Чуваше се ядосано смучене, докато майка му опъваше дълга глътка от шишето.

— Няма да стоя и да гледам как някое от децата ми се превръща в проклет пияница — пророниха влажните ѝ устни.

Очите ѝ бляскаха с най-ослепителното си синьо. Може би именно защото Уол Уоли се възхищаваше от жена си, той все още я желаше.

Но Лъми се отдели и пое по свой път. Когато на майка му ѝ докривееше и започнеше да ругае, той виждаше прекалено ясно изпочупените зъби в устата ѝ, кафявата гнилоч на злобата. Разбира се, друго беше, когато ти самият ругаеш. Понякога това бе неизбежно.

Сега избягна неприятната гледка, като се измъкна между старите матраци и обувки, които слънцето доизносваше. Наоколо изобилствуваше от клопки: ръждясалите капани на стари консервни кутии очакваха да се впият в невинни глезени; счупени гърла на бутилки бяха готови да срежат лицето ти. Ето защо той вървеше замислено и внимателно, стъпалата му опипваха листове замърсен азбест или смазваха тялото на целулоидна кукла. Тук-там изглеждаше, че отпадъците могат да победят. Настъплението на метала изтласкваше растителността към дола. Но в много тайни, спарени места ставаше точно обратното — семената попадаха в сивия разпадащ се дреб в скута на изтърбушените столове и усуканите пружини, разпънати от още по-пъргави увивни растения, отстъпваха пред по-упоритата жизненост. Някъде в края на тази разруха, преди да се оттегли, някакъв съюзник-човек бе запалил огън, който вече зеленината почти бе успяла да задуши, оставяйки само миризмата на дим да съперничи с още по-гладната смрад на бавно гниене.

Лъм Уоли вървеше с грация, за която самият той не подозираше. Тия истории на боклука вече му бяха дошли до гуша. Би искал да знае как да живее спретнато. Като Дарки Блак. Всичко бе на мястото си в кабината на ремаркетото му. Внезапно гърлото му се сви от копнеж да бъде в компанията на Дарки. Ръцете на Дарки, които въртяха кормилото, като че ли управляваха целия свят.

Два реда бодлива тел отделяха бунището на Сарсапарила от гробищата на Сарсапарила. Разделени бяха и различните религии, но това се виждаше само по имената, по ангелите или по надгробните надписи. Там, където би трябвало да бъде парцелът на англиканската църква, Алф Хърбърт довършваше гроба на мисис Мороу. Вече бе стигнал до глинестия слой и копането вървеше трудно. Буците падаха недоволно.

Ако онова, което говореха за мисис Мороу, беше вярно, то значи, че тя си бе поживяла добре. Лъм Уоли се чудеше какво ли би станало, ако я бе срещнал да идва към него усмихната на някоя поляна в пустошта. Кожата му настръхна. Лъми никога не бе спал с момиче, макар и да се хвалеше, че го е правил, за да не падне в очите на момчетата. Чудеше се какво би направило някое момиче, като например онази киселата Мег Хогбен. Сигурно би го ухапала. Лъми се поуплаши малко от мислите си и отново си спомни за Дарки Блак, който никога не говореше за такива неща.

Веднага се отдалечи. Алф Хърбърт, подпрян на лопатата си, може би искаше да си поговори с някого. А на Лъми не му бе до празни приказки. Той се върна в петнистия храсталак, който претендираше, че прави сянка. Легна под един храст и разкопча панталоните си, за да се погледа, но много скоро му омръзна.

Процесията от Баранугли обратно до Сарсапарила едва ли можеше да се нарече процесия: преподобният Брикъл, „Холден“-ът на Хогбенови, „Холден“-ът на Хори, които вървяха след по-малката от катафалките на Джаксън. При създадените обстоятелства всичко се правеше евтино — нямаше нужда да се пръскат пари на вятъра. В Сарсапарила към тях се присъедини и мистър Джил, кацнал във високия си стар „Шевролет“. „Щеше да бъде по-разумно — въздъхна съветникът Хогбен — да се присъединят към катафалката в Сарсапарила.“ Старият Джил беше там само защото Дейз му беше клиентка от дълги години насам. Макар че не бе предприемчив

бакалин, Дейз му остана постоянна клиентка, „защото — казваше тя — той ми харесва“. Е, щом за теб това е най-важното — добре, но докъде те доведе то?

При последния наклон преди гробището един изгърбушен матрак от бунището бе пропъзлял насред пътя. Изглеждаше като онези чудовища от дълбините на нечие съзнание, които всеки свестен човек пренебрегва.

— Божичко! Дори и на гробищата! — възмути се мисис Хогбен — Чудя се как Съветът... — добави тя въпреки погледа на съпруга й.

— Добре, Миртъл — процеди през зъби той, — вземам си бележка.

Съветникът Хогбен си го биваше за това.

— И тези Уоли, пред собствения ни праг! — изпъшка мисис Хогбен.

Какви неща само бе виждала през горещите дни, и то пред очите на собствените им деца.

Катафалката премина през портата на гробищата. Бяха стигнали до неравния черен път през тревните туфи преди по-оскъдната тревица на пустошта. Листата на дърветата наоколо изглеждаха като множество сиви остриета. Не се забелязваше дори и сврака, та да повдигне малко духа на един християнин. Появи се Алф Хърбърт с ръце, изцапани от жълтата глина, за да преведе катафалката през парцелите на методистите и презвитерианците до района на англиканската църква.

Друсането бе извадило отново скръбта на мисис Хогбен на повърхността. Мистър Брикъл бе впечатлен. За момент заговори за близките и скъпите ни. Ръцете му бяха милосърдни и професионално ловки, когато й помогна да излезе от колата.

Но Мег скочи. И се приземи. Беше шокиращо да чуе как една съчка се счупи толкова шумно. Майка й сигурно би го нарекла непочтително. В същото време панамената й шапка с цвят на банан падна от главата й сред треволяка.

На гроба бе наистина малко конфузно. Някои от мъжете помагаха да спуснат ковчега, а съветникът Ласт бе много нисичък.

Тогава мисис Хогбен го видя, видя го иззад дантелената кърпичка, видя Оси Кугън застанал от другата страна на гроба. Дали

старият Джил го бе довел с колата си? Оси, закопчан само отчасти, стоеше, подсмърчащ, зад могилката от жълта глина.

Нищо не можеше да спре носа му. Дейз казваше често: „Не бива да се страхуваш, Оси, особено кога съм тук, нали така?“ Но нея вече я нямаше. Така че сега той се боеше. Като се изключи Дейз, протестантите винаги са го плашили. „Е, аз съм нищо — казваше тя, — не се поддавам на определение, но нека обичаме онова, което ни е дадено да обичаме.“

Миртъл Хогбен бе вбесена, дори само от това, какво щеше да си помисли съветникът Ласт. Тя би искала да изрази чувствата си с думи, ако само можеше да го направи, без да обиди бога. Тогава по краката ѝ полазиха мравки, защото бе стъпила върху мравуняк, и тялото ѝ се сгърчи от многобройните несправедливости.

„Дейз — бе възразила тя в деня, когато започна всичко това, — какво ти е хрумнало? — При вида на сестра си тя се бе втурнала навън, като остави белия сос да загори. — Къде ще го водиш?“ — „Той е болен“ — бе казала Дейз. „Но ти не можеш!“ — извика Миртъл Хогбен. Защото сестра ѝ Дейз буташе количка с някаква отрепка в нея. По цялата „Шоуграунд Роуд“ хората бяха наизлезли от домовете си да гледат. Дейз изглеждаше още по-дребна, когато започна да тика количката по надолнището, а после по нагорнището. Косата ѝ беше полуразплетена. „Не можеш! Не можеш!“ — викаше Миртъл. Но Дейз можеше и го направи.

Когато малцината хора се събраха край гроба, облечени официално, мистър Брикъл отвори книгата си, макар че гласът му скоро подсказа, че не е било нужно да го прави.

— „Аз съм възкресението и животът“ — каза той.

И Оси заплака. Защото не го вярваше, не и когато наистина дойдеше краят.

Той погледна надолу към ковчега — само това бе останало от всичко, което така добре познаваше. Спомни си как ядеше печен картоф, много бавно, с твърд карамел върху него. А после отново го погълна тъмнината на конюшната, където лежеше, изгубил надежда, сред фъшкиите, а тя дойде при него с количката. „Какво искаш?“ — попита я направо той. „Дойдох за малко чист животински тор, омръзнаха ми тези изкуствени торове. А ти да не би да си болен?“ — „Аз живея тук“ — каза той. И започна да плаче и да бърше сопелите от

вечно течащия си нос. След малко Дейз каза: „Отиваме у нас, как се казваше ти — а, Оси!“ От начина, по който го каза, той разбра, че тя говори истината. През целия път по нагорнището вятърът хвърляше прах в очите му и духаше оредялата му коса. През всичките тези години той бе намерил само една-две въшки в косата си, но си мислеше или се надяваше, че се е отървал и от тях, когато Дейз го прибра. Докато се бореше с количката, понякога тя се навеждаше напред и той чувствуваше нейната топлина, а твърдите ѝ цици се притискаха в гърба му.

— „Боже, нека узная края са и броя на моите дни, за да бъде освидетелствувано колко ми остава да живея...“ — четеше мистър Брикъл.

„«Освидетелствуван» е най-точната дума за него“, реши съветникът Хогбен, докато гледеше стария Оси, който стоеше до гроба и мънкаше тихо някои молитвени думи, на които го бяха учили още като момче.

Докато траеше всичко това, докато се произнасяха всички тези думи, които тя знаеше, че леля Дейз нямаше да одобри, Мег Хогбен се приближи до бодливата тел, която разделяше гробището от бунището, и се промъкна под нея. Никога преди това не бе ходила на бунище и сега сърцето ѝ радостно пърхаше. Вървеше плахо през храсталака. Стигна до стари тиранти. Спъна се в един почернял примус.

Тогава видя Лъми Уоли. Той стоеше под едно дръвче и се мъчеше да открие едно от изсъхналите му съцветия.

Изведнъж и двамата разбраха, че има нещо, което никой от тях не може да продължи да избягва.

— Дойдох за погребението — каза тя.

В гласа ѝ се чувствуваше нещо почти като облекчение.

— Често ли идваш тук? — попита тя.

— Не — отвърна дрезгаво той. — Тук — не. Но на други бунища — да.

Нейната внезапна поява бе разрушила предопределената церемония на живота му и бе накарала ръката му да трепери.

— Има ли нещо за гледане тук? — попита тя.

— Боклуци — сви рамене той. — Все същите боклуци.

— Виждал ли си някога мъртвец?

Попита го, защото забеляза треперенето на ръката му.

— Не — отвърна той, — а ти?

И тя не бе виждала. А и беше малко вероятно, че ще трябва да го направи сега. Едва ли сега, когато и двамата започнаха отново да дишат равномерно.

— А ти с какво се занимаваш? — попита той.

Тогава, макар че ѝ се искаше да се спре, тя не можа да се въздържа:

— Пиша стихотворения. Ще напиша едно за леля Дейз, както береше карамфили рано сутрин с росата.

— И какво ще спечелиш от това?

— Нищо — отвърна тя. — Предполагам, че нищо. Но това нямаше значение.

— А какви други стихотворения пишеш? — продължи той, като най-после успя да открие връхчето.

— Написах едно за нещата в бюфета. Друго — за един мой сън. И едно за миризмата на дъжда, но то бе много късо.

Едва сега той започна да се вглежда в нея. Никога не бе се вглеждал в очите на момиче. Нейните очи бяха сиви и спокойни, не като пламтящите или угасналите очи на зряла жена.

— Какъв искаш да станеш? — попита тя.

— Не зная.

— Не си роден за чиновник.

— А?

— Искам да кажа, че нямаш вид на човек, който обича цифри, книжа, банки и кантори — поясни тя.

Той бе толкова отвратен, че дори не можа да се съгласи с нея.

— Искам да си имам собствен камион. Като мистър Блак. Дарки си има и ремарке.

— Какво?

— Ами, полуремарке.

— О! — каза тя по-плахо.

— Дарки ме взе със себе си до Мерибъро. Пътят не беше лесен. Понякога карахме по цяла нощ. Понякога спяхме на пътя. Или някъде, дето дават стаи за спане. Еха, ама е хубаво, особено като зацепиш през градовете нощем!

Тя си го представи. Виждаше хора, застанали на вратите си, замръзнали в квадратите жълта светлина. При тази скорост в нощта фигурите им сякаш бяха застинали завинаги. Навред около себе си тя можеше да почувствува кадифения допир на тъмнината, докато камионът с полуремаркетото ревеше и се носеше напред, скелетът му бегло очертан от разноцветни светлини. В кабината, където седяха те, всичко бе ред и стабилност. Ако погледнеше встрани, тя можеше да види как светлата му коса пламва от внезапната светлина на електрическите лампи. Те си носеха куфарчета с четки за зъби, гребени и още едно-две неща — например бележникът, където тя щеше да напише стихотворението, щом спрат в миризмата на слънчева светлина, прах и мравки. Но ръцете му бяха придобили такава власт над кормилото, че, изглежда, това никога нямаше да се случи. А и не я беше грижа.

— Този мистър Блак — каза тя и устата ѝ стана по-тънка — често ли те взема със себе си?

— На дълъг път ме е вземал само веднъж — отвърна Лъми, като захвърли връхчето. — И от време на време — по-наблизо.

Докато пътуваха с камиона, те се полюшваха заедно. Той никога не бе чувствувал някого така близко до себе си, както когато се удряше в ребрата на Дарки. И очакваше да изпита отново малката спазма на благодарност и удоволствие. Би искал да носи, и след време щеше да носи, раиран потник като на Дарки.

— Ще ми се да стана съдружник на Дарки — каза той. — Кат си купя собствено ремарке. Дарки ми е най-добрият приятел.

С продължителна тръпка на недоверие тя видя мислено тъмните ръце и малките черни косъмчета по пръстите.

— Ами — каза тя отчуждено — може би някой ден това ще стане.

По околните гробове кафяви цветя стояха в буркани с още по-кафява вода. По-тежките пластмасови букети бяха съборени от западния вятър, но не бяха пострадали много, освен че лежаха пръснати в блед безпорядък върху немилостивия чакъл.

Горещината караше съветника Ласт да се прозява. Той започна да чете издяланите по надгробните паметници имена, поне тези, които можеше да види — някои от тях почти бе забравил. Веднъж едва не се

разсмя. Ако мъртвите можеха да се изправят в гробовете си, щеше да избухне някоя кавга.

— „В разцвета на живота си ние сме в смъртта“ — четеше оня тип, пасторът.

ДЖАК КЪНИНГАМ

ЛЮБИМ СЪПРУГ НА ФЛОРЪНС МЕРИ —

прочете Хори Ласт. Кой би могъл да повярва, че Кънингам, здрав и прав като кедър, ще падне, докато изкачва пътеката към къщата на Дейз Мороу. Хори понякога ги наблюдаваше как седят заедно на верандата, преди да влязат вътре да пият чай. Те не се криеха, защото всички знаеха за връзката им. Хубави зъби имаше Кънингам. Винаги носеше бяла, добре изгладена риза. Интересно, коя ли от двете дами го переше и гладеше? Флорънс Мери, казваха, била болнава. Дейз Мороу обичаше да се смее с мъже, но за Джек Кънингам запазваше мълчанието, обещаващо интимности, за които Хори Ласт можеше само да гадае, тъй като собственият му личен живот бе преминал в почти пълен мрак.

Боже господи! А освен това и връзката й с Оси. Тази жена сигурно е била вътрешно извратена, и то по нечуван начин.

— „И тъй като всемогъщият Бог, в своята голяма милост, е пожелал да вземе при себе си душата на...“ — продължаваше да чете Брикъл.

Тъй като не бе ясно кой трябва да хвърли първата шепа пръст в гроба, това направи бакалинът, мистър Джил. Всички чуха как пръстта изтропа по ковчега.

Тогава от гуреливите очи на Оси наистина рукоуха сълзи. От мрака. От мрака Дейз бе извикала: „Какво има, Оси? За какво плачеш?“ — „Схванах се“ — отвърна той. Превиваше се от болки. „Схвана ли се? — каза сънливо тя. — Да не би да си въобразяваш?“ Ако не е схващане, значи, е нещо друго. Би могло да бъде. Както Дейз каже. Откакто боледува от менингит, вече не се чувствуваше много

умен... „Слушай какво ще ти кажа — продължи Дейз, — я ела тук в моето легло. Аз ще те стопля за нула време, Оси.“ Той слушаше в тъмното собственото си подсмърчане. „А, Дейз, не мога — каза той, — не може да стане дори ако ми дадеш най-голямата печалба от лотарията.“ Тогава тя притихна съвсем. Той лежеше и броеше пулса на тъмнината. „Не така — каза тя — не му се надсмя, както той почти очакваше. — Освен това — каза — това се случва на човек само веднъж в живота му. Оттук!“ И почти веднага той цепеше тъмнината, като се спъваше и тътреше, за да стигне до нея. Никога не бяха се отнасяли с него така нежно. Защото Дейз не се страхуваше. Галеше косата му с пръсти, отново и отново, като течаща вода. От нейното гладене болките в краката му се успокоиха. Докато накрая и двамата дишаха в такт. Задряха. Тогава момъкът Оси отново се спусна с кон от планината, с дрънченето на юздечката в синия въздух и мирис на пот изпод попона на седлото, към голямата, течаща река. Той се люлееше и се носеше с движението на мощната, безкрайна река, заровил уста в хладната кафява вода, в която си заслужаваше дори да се удави.

Веднъж през нощта Оси се бе събудил уплашен, че между тях се е появило разстояние. Но Дейз все още го притискаше до гърдите си. Все едно, че бе съвсем различен човек. Гърлото на Оси започна да вибрира. Само че тогава Дейз, Дейз може би също щеше да е различна. Той се притисна към топлия мрак и отново бе приет.

— Ако искаш достатъчно силно, можеш да постигнеш всичко, което поискаш — настоя Мег Хогбен.

Бе го прочела в една книга и не бе съвсем убедена, че е така, но понякога теориите се притичат на помощ.

— Стига да искаш — повтори тя, като риташе каменистата земя с върха на обувката си, докато направи дупка.

— Не всичко, всичко не можеш.

— Можеш! — каза тя. — Наистина, можеш!

Тя, която не бе поглеждала момче, не направо поне, го гледаше както никога досега.

— Празни приказки — каза той.

— Е — отстъпи тя, — вярно е, че има граници.

Това го накара да се намръщи. Отново стана подозрителен. Правеше се на много умна. А и тези нейни стихотворения.

— А какво ще стане, ако се ожениш? Ще обикаляш цялата страна с камиона си. А как ще го приеме жена ти? Да си седи у дома с цял куп дечурлига.

— Някои вземат жените си със себе си. Дарки взема жена си и децата. Не винаги. Но от време на време. На близки разстояния.

— Не ми каза, че мистър Блак е женен.

— Не можех да ти кажа всичко наведнъж, нали?

Жените, които седяха в шофьорските кабинни на камионите с полуремаркета, както бе забелязал той, бяха главно слаби и мургави. Те рядко отвърщаха на погледите, отправени към тях, но бършеха ръцете си с хартиени носни кърпички и се взираха в малките си огледала в очакване мъжете им да се появят отново. Кое то те все някога трябваше да направят. И така, той пресичаше улицата откъм сервиза, за да влезе отново във владение на своята собственост. Движеше се бавно, леко намръщен и поглаждаше жълтата четина на брадичката си, но не си правеше труд да се огледа наоколо. Най-много да погледне изпод око. Тя бе най-слабата и най-мургавата от всички, които познаваше, най-спокойната от всички жени, които седяха и гледаха от кабините на камионите с полуремаркета.

Междувременно те продължаваха да се разхождат между ръждясалите тенекии на бунището в Сарсапарила. Той счупи няколко съчки и ги хвърли. Тя откъсна едно тясно дълго листо и го помириша. Искеше ѝ се да помирише и косата на Лъми.

— Господи, колко си рус — почувствува, че трябва да каже тя.

— Някои хора се раждат руси — призна той.

Той започна да замерва с камъни една скала. Силен беше и тя го виждаше. Толкова много открития за няколко минути накараха коленете ѝ да се разтреперят.

И докато се носеха през ослепителната светлина с рев и люшкане, кабината пълна със светлокожи и светлокоси дечурлига, тя придържаше най-малкото с длан зад врата, както бе забелязала, че правят някои жени. Така заета, понякога почти забравяше за Лъм, който от време на време спираше камиона и тя слизаше, за да изпере пеленките в хладка вода, а после ги просваше да съхнат на някой храст.

— Всички тия стихотворения и други неща... — каза той. — Досега не съм срещал умен човек като тебе.

— Но умните не са по-различни — започна умопително тя, уплашена, че той може да не приеме нейните способности и чудатост.

Отсега нататък тя щеше да проявява отчаяна бдителност. Усещаше, че макар и не на години, все пак е по-зряла от Лъм, но това беше тайната, която той никога не биваше да узнае: при цялата му сила и красота тя беше и трябваше да остане по-силната от двамата.

— Какво е това? — попита той и я докосна. Но после отдръпна ръката си в самозащита.

— Белег — обясни тя. — Порязах си китката, когато отварях кутия кондензирано мляко.

За пръв път тя се зарадва на бледото ръбче в луничавата си кожа, надявайки се, че то може да хвърли мост над пропастта помежду им.

Той я гледаше с неумолимо сините очи на семейство Уоли. Тя му харесваше. Нищо, че беше грозна, умна и при това момиче.

— Кондензирано мляко върху хляб — каза той — мога да ям, докато се пръсна.

— О, да! — съгласи се тя. И искрено вярваше, че е така, макар никога преди да не бе й идвало наум за това.

Мухите се трупаха и образуваха неравна бродерия по гърбовете на най-хубавите им костюми. Вече никой не си правеше труда да ги пъди. Докато Алф Хърбърт пъшкаше и хвърляше пълните лопати пръст, прахът полепваше все по-гъсто и обещанията се трупаха поплътно. Макар да им бе казано да очакват, че Христос ще изкупи греховете, това щеше да е така нелепо, както и ако Той внезапно се появеше от пущинака, за да извърши върху олтар от горещ пясъчник жертвоприношение, за което никой не ги бе подготвил. Във всеки случай опечалените чакаха — научени бяха да приемат каквото им се поднесе, — докато горещината притъпяваше остатъците от разум у тях и надуваше австралийските им пръсти като вносни наденици.

Миртъл Хогбен реагира първа. Тя се разрида — и то в по-лошата си кърпичка. „Кой ще промени порочното ни тяло?“ Тези думи бяха повече, отколкото чувството ѝ за приличие можеше да приеме.

— По-спокойно! — прошепна съпругът ѝ, като постави пръст под лакътя ѝ.

Тя се подчини на съчувствието му, тъй както през съвместния им живот се бе подчинявала на по-тъмните му желания. Искала бе само спокойствие и няколко допълнителни привилегии.

И слабата мисис Хогбен продължи да плаче за всички злини, които ѝ бяха причинени. Защото Дейз само бе влошила нещата. И в същото време, да, понякога проявяваше разбиране. В същност разбиране проявяват момичетата, не дори и жените — сестри, сестри. Преди събитията да ги повлекат в различни посоки. Така че Миртъл Мороу отново вървеше през овощната градина, а Дейз Мороу бе прегърнала сестра си; въздухът бе изпълнен с изповеди и с мирис на смачкани, ферментиращи ябълки. Миртъл казваше: „Дейз, много ми се иска да направя нещо — бих искала да хвърля един лимон в бас-тубата на оркестъра на Армията на спасението.“ Дейз се изкикоти. „Ти си смахната, Мирт“ — каза тя. Но никога не ѝ бе казала, че е „порочна“. И така, Миртъл Хогбен плачеше. Веднъж, но само веднъж в живота си, тя си бе помислила как ѝ се иска да бутне някого от някоя скала и да наблюдава изражението му, докато пада. Но това Миртъл не бе изповядала.

И така, мисис Хогбен плачеше за нещата, които не можеше да изповяда, за всичко, което не би могла да контролира.

Когато започнаха да се ронят по-благите думи „Отче наш“, които тя знаеше наизуст, „хляб наш насущний“, би трябвало да се почувствува утешена. Би трябвало. Би трябвало.

Но къде ли беше Мег?

Мисис Хогбен се отдели от другите. Вървеше сковано. Ако някой от мъжете я бе забелязал, той сигурно щеше да приеме, че е била сломена от скръб или че отива да се облекчи.

Тя би искала да се облекчи, като извика: „Маргарет! Мег! Не ме ли чуваш, Ме-ег?“ с глас, пронизително тънък от гняв. Но не можеше да прекъсне думите на един свещеник. И така, тя закрачи сковано, приличаше доста на женска токачка, особено когато копринената ѝ рокля на точки се закачи на бодливата тел.

Като продължиха още малко, те дочуха гласове.

— Какво е това? — попита Мег.

— Майка и татко — обясни Лъм. — Карат се за нещо.

Майка Уоли тъкмо бе намерила две бутилки неотворена бира. Долу на буницето. К'во ли не става по света! Сигурно работата не е чиста.

— Може да са сложили вътре отрова — предупреди мъжът ѝ.

— Отова? Дрън-дрън! — възрази тя. — Говориш тъй, щото аз ги намерих.

— Който ще да ги е намерил — каза той. — Ами кой ще вземе да пие топла бира.

— Аз ще я изпия — отвърна тя.

— Когато онез, дето ги донесохме, са хубави и студени?

Той също бе започнал да надига глас. Понякога тя се държеше неразумно.

— Кой искаше да не ги пием? Та да станат хубави и топли — изкрещя тя.

И от двамата Уоли се стичаше пот.

Изведнъж на Лъм му се прииска да отведе това момиче по-далеч, да не ги чуват. До гуша му бяха дошли тия пияни глупаци. Прииска му се да се разхожда с момичето си по някоя окосена поляна, като онези в Ботаническата градина, а зелената трева да пружинира под краката им. Статуи сочат пътя през горещината и ослепителната светлина към мястото, където накрая те седат под огромни лъскави листа и гледат към корабите във водата. Развиват чистите книжни салфетки, в които е завит обедът им.

— Те са груби като хамали — обясни Лъм.

— Хич не ме интересува — увери го Мег Хогбен.

Нищо на света не можеше да я развълнува вече — дали това бе качество или недостатък?

Тя вървеше замаяно след него, покрай ръждясала нафтова печка, през поляна със смъртносив велтер. Подтичваше и се подхлъзваше, за да не изостане. Цветята щяха да увехнат в ръцете ѝ, ако вече не ги бе смачкала безжалостно, за да запази равновесие. Някъде из този техен лабиринт Мег Хогбен бе загубила шапката си.

Когато се отдалечиха от сцената на свадата и тишината на зноя се спусна отново над тях, той я хвана за малкия пръст на ръката, защото бе съвсем естествено да го направи след всичко, което бяха преживели заедно. Известно време те полюшваха ръце според някакъв особен закон за движението.

Докато Лъм Уоли се намръщи и отхвърли ръката на момичето.

Ако тя приемаше поведението му, то бе, защото вече не вярваше в онова, което той правеше, а само в онова, което тя знаеше, че той изпитва. Може би в това беше бедата. Тя бе толкова ужасно сигурна, че той трябваше да се съпротивява до последния момент. Като птицата, която пееше в бодливото дърво, под което неусетно застанаха — тя сякаш се бе вкопчила във въздуха. След това неговите пръсти поеха контрола. Тя бе удивена от твърдостта на момчешкото му тяло. Потръпването на грапавата ѝ кожа, мембраната на бялото небе го ужасиха. Преди страха и очакването да слоят устните им. И те поемаха с благодарност малки глътки един от друг. Като извиваха шии нагоре. Също като птици, които пият.

Оси не можеше вече да види как лопатата на Алф Хърбърт хвърля земята.

— Никога не съм виждал мъж да плаче на погребение — оплака се съветникът Хогбен съвсем тихичко, макар че бе готов да избухне.

— Ако смяташ Оси за мъж — намекна с няколко изсумтявания съветникът Ласт.

Но Оси не можеше нито да види, нито да чуе, защото пред очите му бе само Дейз, все още легнала върху това бурно легло. Изглежда, ѝ се бе скъсало копче, защото гърдите ѝ стърчаха право нагоре. Той никога нямаше да забрави как тежко се надигаха те под товара на жълтата утринна светлина. В ранната утринна светлина плътта ставаше жълта и мудна. „К’во ще стане с мене, Дейз?“ — „Това ще се реши, Ос — каза тя, — както за всеки от нас. Би трябвало да знаея, за да ти кажа — рече тя, — но остави ме да почина малко, да си поема дъх.“ Тогава той падна на болните си колене. Допря устни до врата на Дейз. Кожата ѝ имаше ужасно горчив вкус. Голямата лъскава река, към която момъкът Оси Кугън се бе спуснал на кон от планината, се превръщаше бавно в гъста, жълта кал. Самият той, стар и сбръчкан старец, се опитваше да освежи челото си в последната останала локва.

Мистър Брикъл каза: *„Отдаваме ти нашата благодарност за това, че благоволи да освободиш тази наша сестра от нещастията на грешния свят.“*

— Не! Не! — възпротиви се Оси с толкова задавен глас, че никой не го чу, макар да звучеше яростно в намеренията му.

Доколкото той разбираше, никой не искаше да бъде освобождаван. Поне нито той, нито пък Дейз. Когато можеха да си седят до огъня през зимните нощи и да пекат картофи в пепелта.

На мисис Хогбен ѝ бе необходимо известно време, за да освободи крепа си от бодливата тел. Това се дължеше на нервите ѝ, да не говорим, че се безпокоеше за Мег. При създадените обстоятелства тя скъса дрехата си още по-лошо, а когато вдигна поглед, видя собственото си дете, застанало безсрамно горе на боклука, да се целува с момчето на Уоли. Ами ако и Мег е като Дейз? Това си им е в кръвта, не може да се отрече.

Мисис Хогбен не можа да извика, само издаде някакъв звук в изопнатото си гърло. Устата ѝ бе запълнена от езика и в нея нямаше място за думи.

Тогава Мег погледна към нея усмихнато и каза:

— Да, майко.

Приблужи се и премина през телта, като и тя се закачи малко.

Мисис Хогбен процеди през зъби:

— Избрала си най-подходящото време. Леля ти още не е положена в гроба. Макар че, разбира се, ако трябва да виним някого, това е само леля ти.

Обвиненията се редяха бързо. Мег не можеше да отговори. Сърцето ѝ се бе разтворило от радостта и тя бе забравила как да се защитава.

— Ако беше малко по-мъничка — мисис Хогбен понижи глас, защото се приближиха до пастора, — щях да счупя някоя пръчка в гърба ти.

Мег се опита да направи лицето си непроницаемо, за да не може никой да надникне в душата ѝ.

— Какво ще кажат хората? — охкаше мисис Хогбен. — Какво ще стане с нас?

— Какво, майко? — попита Мег.

— Само ти можеш да отговориш на този въпрос. Ти и оня.

Тогава Мег погледна през рамо и позна омразата, за чието съществуване тя бе забравила за малко. И веднага лицето ѝ се затвори здраво като стиснат юмрук. Бе готова да защити всичко, което основателно се нуждаеше от нейната защита.

Дори ако яростта, скръбта, презрението, скуката, апатията и чувството им за несправедливост не бяха погълнали опечалените, съмнително е дали те биха разбрали, че мъртвата стоеше между тях. Мъртвец да възкръсва — това бе нещо, което се случваше, или не се случваше, в Библията. Но фанфари от светлина не тръбяха за една жена в памучна рокля с леко поведение. Онези, които я познаваха, сега вече си я спомняха само откъслечно, в някоя от дървените пози на живота. Как биха могли да чуят, а камо ли да повярват в думите ѝ? И все пак Дейз Мороу продължаваше да твърди:

„Чуйте, всички вие, аз не напускам никого, освен, онези, които искат да бъдат напуснати, а дори и те не са толкова сигурни в това — защото така може би се разделят с част от себе си. Чуйте ме, всички вие, преуспели хора без надежди; всички вие, които се събуждате през нощта, треперещи от страх, че нещо може би ви убягва, или ужасени от мисълта, че може би никога не е имало нищо за намиране. Елате при мен, вие, кисели жени, държавни служители, загрижени деца и стари, съсухрени, отчаяни мъже...“

Понеже бе физически дребна, думите винаги ѝ се струваха прекалено големи. И тя отмяташе вбесено коса назад. И намираше убежище в действията. Понеже краката ѝ стъпваха здраво по земята, тя последна би възнегодувала против тежестта ѝ сега, а вечно дрезгавият ѝ глас продължаваше да убеждава с взети назаем срички от прах:

„Наистина, няма защо да се измъчваме, освен ако не изграждаме в главите си камери, където да съхраняваме инструменти на омразата. Не знаете ли, мили мои същества, че смъртта не е смърт, освен ако не умира любовта? Любовта е най-голямата експлозия, която е разумно да очакваме. Която ни праща да се носим, да се въртим и да изграждаме милиони други светове... Но не и да рушим...“

От прясната могила, която бяха оформили без всякакво въображение като земното ѝ тяло, тя упорито ги зовеше:

„Аз ще ви утеша. Ако ме оставите. Разбирате ли?“

Но никой не разбираше, тъй като те бяха просто хора.

„Винаги и завинаги. Завинаги.“

Затрептяха листа, надигнати от първия намек за бриз.

И така, стремежите и желанията на Дейз Мороу останаха да лежат покрай малките ѝ китки, гладките ѝ бедра и хубавите ѝ глезени. Най-накрая тя се предаде на формалното разпадане, което, както всички се надяваха, щеше да направи от нея почтена жена.

Но не бе умряла напълно.

Мег Хогбен никога не бе успяла да разбере изцяло думите на леля си, нито пък можа да наблюдава последните моменти от погребението ѝ, защото слънцето я заслепяваше. Но почувствува, заедно с тръпката на припомнена радост от допира на мъха с бузата ѝ, лек ветрец, който се провираше през влажните корени на косата ѝ. Тя влезе в колата и зачака какво ще стане след това.

Ето че погребяха Дейз.

Някъде от другата страна на телта се чуваше шум на счупено стъкло и оживен спор.

Съветникът Хогбен отиде при пастора и изрече подходящите за случая думи. Полуобърнал гръб, той извади една-две банкноти от портфейла си и веднага се почувствува освободен от всякакви задължения. Ако Хори Ласт беше там в този момент, Лес Хогбен би се върнал при него и би поставил ръка на рамото на своя приятел, за да почувствува дали му е простено за необичайното поведение на един индивид — не роднина, забележете, но... Във всеки случай Хори вече си бе тръгнал с колата.

Хори караше или по-скоро летеше по надолнището, където бунището се сливаше с гробището. За момент се мярна гърбът на Оси Кугън сред спирала прах.

„Би трябвало да кача този нещастник“ — помисли си съветникът Ласт и се зачуди, докато караше, дали добрите намерения на човек заслужават поне половин точка, в случай че не бъдат изпълнени. Защото сега вече бе твърде късно да спира, а и освен това той видя в огледалото как Оси се отби от пътя и се отправи към бунището, където в края на краищата си му беше мястото.

По целия път камъни, прах и листа се връщаха отново в нормалния, лишен от емоции фокус. Седнал във високия си

„Шевролет“, бакалинът Джил, бавен човек, който носеше дребните си пари в малка мръсна брезентова торбичка, се взираше през дебелите лещи на очилата си в пътя пред себе си. С облекчение разбра, че ще успее да се прибере у дома около три и половина и жена му ще му сипе чаша чай. Всичките му представи бяха точни, прилични и чисто надписани.

Докато караше, той заобиколи благоразумно матрака, който бунището бе изхвърлило насред пътя, изпод телта. Странни неща ставаха на бунището понякога, припомни си бакалинът. Пищящи момичета, чиито дълги прилепнали панталони бяха разкъсани на парцали. Една ръка в торба от захар и никакъв помен от тялото, към което бе принадлежала. И все пак някои хора намираха покой сред боклука — възрастни, похабени мъже, чиито бледи, мъртви, рибешки очи никога не издаваха какво преживяват, и жени със синкави кожи на закоравели пияници, които висяха около вратите на колибите си от стари дъски и ръждясали желяза. Веднъж един стар непрокопсаник се бе довялякъл сред боклуците очевидно за да изгние там и почти бе успял да го стори, преди да успеят да извикат полиция, за да провери какво се крие под онова, което на пръв поглед изглеждаше като купчина вонещи дрипи. Мистър Джил натисна благоразумно газта.

Те се возеха в колата. Те се возеха в колата.

Останал сам в каросерията на камионетката, Лъм Уоли седна върху празната щайга, сплел пръсти между коленете си, както вече бе забравил, че бе виждал Дарки да прави. Сега вече бе напълно независим. Вятърът извайваше отново лицето му. Това му харесваше. Беше приятно. Той вече не се дразнеше от боклуците, които влачеха в къщи, от ръждата, която се ронеше под краката му, от рулото плесенясал велтер, който се опитваше да напълни ноздрите му с прах. Нито пък от родителите си — седнали зад него в кабината, — дали спореха, или се караха, човек никога не можеше да каже с точност.

В същност семейство Уоли пееше. Една от своите версии на популярна песен. Те винаги пееха свои версии, а двете малки момченца им пригласяха:

*Не съм уморен за в леглото —
хайде с мен и по-малко шум.
Преди час леко си пийнах
и нещо ми дойде наум.*

Внезапно майка Уоли кресна на малкия Гари... или може би Бари?

— К'во знаеш ти бе? К'во знаеш?

— К'во ти стана?! — викна мъжът й. — Не мож' да пийнеш, без да те прихванат.

Тя не отговори. Той обаче разбираше, че приближава свада. Момчето започна да плаче, но само колкото за лице.

— Тоя проклет Лъми! — оплака се мисис Уоли.

— Какво ти е направил Лъм?

— Даваш си душата за едно дете и какво получаваш?

Уол изръмжа. Отвлечените неща винаги го объркваха.

Майка Уоли се изплю през прозореца, но слюнката се върна и се лепна върху нея.

— А-а-ах! — възнегодува тя.

И млъкна. Лъм не й беше крив, ако трябваше да си признае честно. Нищо не й беше криво. Или всичко. Грогът. Все се каниш повече да не вкусиш от него. Докато вкусиш. А и след този проклет Лъми с цезаровото сечение и тъй нататък, решила беше повече да няма работа с мъже.

— Това мъжът не може да го разбере.

— Кое? — попита Уол.

— Цезаровото сечение.

— Е?

Просто не можеш да разговаряш с един мъж. Така че се налага да легнеш с него. Замайна от грога почти половината време. Така й дойдоха близнаците, след като се бе зарекла никога повече...

— Престани да ревеш, за бога! — приласка малкия си син майка Уоли, като го погали по развятата коса.

Всичко бе тъжно.

— Чудя се дали често погребват някого жив — каза тя.

Когато правеше завой с кремавия си „Холден“, съветникът Хогбен се чувствуваше склонен към лудории, но в критичния момент винаги се въздържахше да не престъпи чертата на закона.

Караха и караха на дълги, хубави, бързи преходи, а по завоите профучаваха в полукръг.

В редките случаи от живота си, когато се опитваше да се моли за някакво изживяване, Мег Хогбен никога не успяваше да го стори, но повтаряше отново опита си със стиснати зъби. Сега например така ѝ се искаше да си мисли с любов за покойната си леля, но нейният образ непрекъснато се размазваше. Тя бе просто повърхностна, това бе всичко. И все пак всеки път, когато не успяваше да го стори, пейзажът любовно изскачаше пред очите ѝ. Пътуваха под телефонните жици. Тя би могла да преведе всяко послание на езика на мира. Вятърът обгаряше, когато не режеше студено, но оставяше на мира стабилните неща: дървените къщи покрай пътя, дънерите на върбите около кафявата чаша на язовира. Нейните прекалено искрени сиви очи като че ли станаха по-дълбоки, сякаш за да възприемат всичко онова, което все още ѝ предстоеше да види и изпита.

Беше чудесно да се свиеш на задната седалка, дори и с майка и татко отпред.

— Все още не съм забравила, Маргарет — подхвърли през рамо майка ѝ.

За щастие татко не прояви достатъчно интерес, за да се осведоми.

— Дали Дейз дължи нещо за къщата? — попита мисис Хогбен. — Тя никога не е била практична.

Съветникът Хогбен се прокашля.

— Дай ни време, за да разберем — каза той.

Мисис Хогбен уважаваше мъжа си заради нещата, които самата тя, тайно, не разбираше: например мистериозното Време, Бизнеса и най-лошото — Главния оценител.

— Чудя се — каза той, — че Джак Кънингам тръгна с Дейз. Хубав мъж беше. Макар че и Дейз си я биваше.

Караха и караха.

После мисис Хогбен си спомни за малкия пръстен от златен филигран.

— Мислиш ли, че онези от погребалното бюро са честни хора?

— Честни ли? — повтори съпругът ѝ. Неясна дума.

— Да — каза тя. — Онзи пръстен на Дейз...

Не можеш да ги обвиниш направо. Когато събере достатъчно кураж, щеше да отиде в заключената къща. При мисълта за това сърцето ѝ се стегна. Ще влезе вътре, ще се промъкне и ще потършува в тъмните ъгълчета на чекмеджетата, където може би е останала сгъната хартийка. Но мисис Хогбен трябваше да си признае, че заключените къщи на мъртъвците я плашеха. Сковаността, светлината, прецеждаща се през кафявия плат, с който бе обвита крушката. Все едно, че крадеш, макар че не е така.

А после и тези Уоли допълзяха до тях.

Те караха и караха — камионетката и лимузината почти калник до калник.

— Който не е имал мигрена — извика мисис Хогбен, като извърна лице, — не може да разбере какво ми е.

Мъжът ѝ вече бе чувал това изявление.

— Чудно е, че не ти минава — каза той. — Казват, че след известна възраст мигрената изчезва.

Макар че не изпреварваха Уоли, той щеше да направи всичко възможно, за да промени положението. Уол Уоли караше наведен напред, макар и не чак толкова напред, че да не се виждат космите на гърдите му, пробили през ризата. Жена му го потупваше по рамото. Те пееха една от своите версии. Венците ѝ бяха целите в слюнки.

И така, те караха и караха.

— Струва ми се, че ще повърна, Лесли — преглътна мисис Хогбен и потърси по-лошата си къричка.

Близнаците Уоли се смееха през русите си перчеми.

В дъното на камионетката навъсеният Лъм извърна лице на другата страна. Мег Хогбен също гледеше далече-далече напред. Ако бяха дали знак, че се познават, той бе толкова слаб, че вятърът веднага го бе отвял от лицата им. Мег и Лъм седяха, стиснали остриите си, но успокояващи колене. Те наведоха глави колкото може по-ниско. Наведоха и погледи, сякаш вече бяха видели достатъчно засега и искаха да запазят онова, което знаеха.

Стопящото чувство за сигурност се сви и притихна в сърцето ѝ. Вбесен от бързото каране, вятърът започна да си го връща на

телефонните жици, на оградите, на туфите полегнала сива трева, която се изправяше отново, отново и отново.

[1] *Фуксия* — декоративен храст с червени или бели цветове. — Б.пр. ↑

ДЪГЛАС СТЮАРТ

ТРИТЕ ВЕСЕЛИ ЛИСИЦИ

В седем часа през едно хубаво юнско утро две красиви, лъскави лисици бързат към магазина и чайната, разположена на Фат Чау Крийк. Онази, която е от по-близката страна, не носи заек в устата си, а това е наистина за съжаление, защото голямата червена лисица, която тича от чаеното дърво към златистите тръстики покрай ручея, с наострени уши и развята разкошна опашка, има нужда само от един заек в устата си, за да се превърне в съвършена картина на лисица, ловуваща сутрин.

Що се отнася до мистър Хардкасъл, чиито големи възлести пръсти стискат кормилото на лъскавата му червена кола — той вече е уловил своя заек и човек почти може да го види в устата му — новата мисис Хардкасъл, съвсем нова — едва от снощи, се е сгушила до него в палтото си, имитация на тюленова кожа. Върхът на малкото ѝ носле потрепва.

— На теб ти е студено! — извиква мистър Хардкасъл. Човек може да разбере, че той е истинска лисица по лая в смеха му. — На теб ти е студено! (Бау! Бау! Бау!)

— А, не! — казва дяволито и саркастично тя. Тя също се смее, шумно, пискливо и високо като голяма изненадваща камбанка — сватбена камбанка.

— О, да! Студено ти е! Утрото е много ранно за теб. Но почакай, ще те направим истински мъж!

— Едва ли би искал да ме направиш точно това.

— Ха! Така е! — продължава да лае мистър Хардкасъл. — Но на теб наистина ти е студено. Аз ще те стопля! Ще спра колата и ще те стопля.

— По-добре продължавай да караш. Освен това не ми е никак студено. Наистина не ми е! Това южно крайбрежие много ми харесва сутрин. Планините, огрени от слънцето, и морето с нежносиния си цвят и бялата пяна. Тук е чудесно... за меден месец.

— Меден месец! Ха! — лае голямата лисица. Косата му е посребрена, на върха на главата му има плешивина, очите му са малки и сиви; характерното в лицето му е големият месест нос и устата му, която той стиска силно, дори яростно, когато голямата кола навлиза в някой завой. Той кара така, че колата се занася по завоите.

— Просто да си пътуваме така — казва зайката. Тя му се усмихва широко, фризираната коса и очилата с рогови рамки сякаш изчезват и единственото, което той може да види, са нейните червени, червени устни и големите ѝ изкуствени зъби. — При това имаме цяла седмица! Цяла седмица път до Мелбърн!

— Ако успея да открия онзи мошеник Мидълтън в Мелбърн, ще го дам под съд! — казва той. — Той ни подведе! Преднамерено! Доставихме му стоки преди две години и оттогава насам — ни вест, ни кост от него. Ако го докопам — ще го пратя в затвора.

— О! — казва новата мисис Хардкасл. — Нека не мислим за бизнес сега. Тук наистина е божествено!

Но другата лисица — червената лисица в тръстиките — несъмнено мисли за бизнес, за разлика от фабриканта Хардкасл.

Тя също знае, че е божествено. Слънцето топли гърба ѝ; ручейт пред нея блести; тя усеща мириса на соленото море, на калта от прилива, на раците; вижда и една черно-бяла птица, която подскача по пътеката между тръстиките. Но не може да улови птицата. А дори и да можеше, тя нямаше да бъде достатъчна за закуската на една лисица. Да тича от зазоряване до седем часа, да ловува от зазоряване до седем часа, да ловува и души; да ловува и души през целия път от скалистите гъсталаци до чайната и магазина на Джо Пакет до моста над Фат Чау Крийк, да наблюдава как се вдига мъглата и се изпарява росата, как чайките се извисяват в ясното синьо небе, да чувства дъха на море, птици и растения с ноздрите си — от всичко това гладът става непоносимо голям и се превръща в лудост.

И ако е лудост да се промъкнеш до самия край на тръстиките, покрай увехналата царевица на Джо Пакет, където той е заложил капаните си за ловене на зайци — тогава нека бъде лудост. Но в чайната и магазина на Джо Пакет не пее и не крещи никой, а над покрива все още не се извива никакъв дим. Джо Пакет и жена му си лежат в топлото легло, докато лисицата се приближава до техните капани за зайци.

И въпреки всичко лисицата, която си мисли, че би могла да издебне Джо Пакет, докато той спи, наистина трябва да е луда. И Джо е същинска лисица: той си лежи на топло до своята лисичка, но през цялата нощ устата му е зинала навън да лови зайци — резервната му уста, цяла дузина резервни усти, всички зейнали очаквателно с остри стоманени зъби. Докато спи, Джо Пакет вече е успял да хване два заека. Смазани, те лежат в резервните му стоманени усти, а тези усти са стиснати толкова здраво. Колко топло и апетитно миришат те! Колко примамлива е мисълта за розовата плът под меката сива кожа! Червената лисица провесва език. Тя вие от удоволствие.

Лисицата подтичва около зайците — отчасти за удоволствие, отчасти за да се убеди, че Джо Пакет не е наблизо. От него няма ни следа, само върху стоманените усти се чувства дразнещата му миризма — там, където се е докоснал до тях, може би за да спре прозявката си.

Лисо, лисо! Джо Пакет никога не се прозява. Внимавай, лисо!

Да, вий! Твърде късно виеш, смахнато червено куче от планините. Джо Пакет е щастливец, защото е уловил лисица в капана си.

Джо се размърдва в леглото си. Време е за чаша чай. И за отваряне на чайната и магазина. По пътя може да се зададе някой. Хубав ден за търговия.

А и хубав ден да се поразходи покрай примките и капаните, докато жена му запали огън и приготви закуската. Черна жена, като всяка сутрин! Но синьо утро навън. Джо Пакет обува панталоните си и големият му корем увисва над тънкия колан; под отворената му сива риза се показват косматите му гърди — тъмни косми, които са започнали да посивяват.

Квадратната глава на Джо Пакет, обикновено наведена напред, сега е извита назад, докато той вдишва соления въздух. Краката му в удобни стари обувки без връзки крачат леко по моста. Докато се прекачва през оградата, той пухти.

Прокрадва се през царевицата, като че ли мъртвите зайци могат да избягат от стоманените му усти. Ха! Той надава цвилещ смях.

Лисица! Лисица в капана! Бързо! Преди да е успяла да прегризе крака си. Пръчка, пръчка, тояга. Червената лисица се мята, сякаш танцува.

Тежкият Джо Пакет, който иначе е много подвижен, хуква през царевиците и тръстиките да търси тояга. Той почти не забелязва голямата червена кола, която минава по моста.

Едър мъж, високо кокалесто момиче. Това са мистър и мисис Хардкасл, които слизат от колата и се отправят към чайната. Аха, Джо Пакет ги вижда.

Туп! Тоягата се стоварва върху лисицата.

— Туристи! — казва Джо Пакет. — Днес ми върви!

Мистър Хардкасл е така гладен, както и лисицата, но никой няма да го удари с тояга по главата. Особено ако знае за това.

— Хайде! Бързо, бързо, бързо! — казва той на жената на Джо. — По чаша чай, преди да започнем. После — бекон с яйца за двама.

— О! — казва мисис Хардкасл. — Само една препечена филийка хляб. Съвсем тъничка.

— Бекон и яйца за двама! — вика мистър Хардкасл. — И побързо, скъпа.

— Разбира се! — съгласява се жената на Джо Пакет.

Младоженците са сами. Сами сред крехки тръстикови столове, маси със стъкла върху тях и вази с изкуствени цветя. Между кремавите завеси на големия прозорец, заемащ почти цялата стена, се вижда далечната синева на морето и част от боядисания в бяло парапет на моста. Промъкват се и слънчеви лъчи. Почти веднага щом шумната веселост на мистър Хардкасл престава да отеква, из стъклената стая се чува затихващо тракане. Подът се тресе под стъпките на жената на Джо Пакет.

— Добре са си тука те — казва с поверителен тон Хардкасл. — Евтино. Не плащат наем. Отглеждат зеленчуците си сами. Скубят собствените си домашни птици. Скубят и туристите.

— Нима? — учудва се мисис Хардкасл. — Толкова отдалечени отвсякъде... Не бих допуснала. Но разбира се, ти знаеш по-добре.

Дали му се надсмива, когато го ласкае, или пък наистина цени толкова много деловите му качества? Очите на мистър Хардкасл се присвиват. Устата му се изкривява в яростна гримаса, която се появява винаги когато прави завой с колата.

— Разбира се, че изкарват хубави пари — вика той.

— Особена жена, нали? — пита мисис Хардкасл. — Толкова мургава и потайна. Тръпки ме ползват от нея. Тя е от онези жени,

които едно време са причаквали пътници и са ги убивали в леглата им — ханджийските жени.

Големите очи на мисис Хардкасл примигват зад очилата с рогови рамки. Тя заравя ръце във фризираната си коса и издърпва от нея една тъмна къдрица, като че ли е злодей от мелодрама, който закрива лицето си със своя плащ.

— Прилича ми на студено, дебнещо животно. Сигурна съм, че би й се искало да ни убие.

— Глупости — избоботва мистър Хардкасл. Той вече е забелязал склонността на жена си да преувеличава. Това може и да се влоши.

Жената на Джо Пакет донася чай и препечен хляб. Тя насочва дългия си нос към туристите:

— Джо хвана една лисица. Сега дере кожата й навън.

— И колко ще струва тя? — пита бързо мистър Хардкасл.

— Лисица? Кожата на лисица? О, трябва да я видя! — извиква мисис Хардкасл. — Къде е тя? Мога ли да я видя? Къде?

— На гаражната врата. В момента я заковава там, за да съхне.

— Като си помисля само... — казва драматично мисис Хардкасл, поспирайки на входа — че точно по това време щях да влизам в кантората и да свалям калъфката на пишещата си машина, а сега съм тук — на Южното крайбрежие — на път за Мелбърн — видях и чудесна кожа на лисица. — Тя се втурва навън...

— Вълнува се, нали? — казва слабата, мургава жена на Джо Пакет. — Също като момиче.

— Скъпа госпожо — казва подкупващо мистър Хардкасл, — как бихте могли да развълнувате и мен, ако ми донесете бекон и яйцата. — Той лапва почти цяла препечена филийка в устата си, а разтопеното масло се стича по пръстите му. — Ах!

„Значи, също като момиче, а? — мисли си той, докато жената на Джо Пакет се оттегля към кухнята. — Ха! Снощи!“ (Той излайва отново.) Да, като момиче. А и не че... Е, вярно, че му беше секретарка от десет години насам. Секретарка, би могла да се нарече. И все още също като момиче: вълнува се, гали се като котка, върти големите си очи зад очилата, мърда нослето си и се усмихва с големите си бели зъби. Момиче, котенце, зайче.

Зайчето на мистър Хардкасъл е на четиридесет години. Защо се ожени за нея тогава? И то след десет години. Е, човек остарява. Времето, самотата и... тъмното. Вдовец в тъмна къща. А и освен това тя го искаше толкова много. Изпуснала влака, със старомомински навици, наистина малко чалната, е, съвсем мъничко. Защо да не ѝ достави удоволствие? Къща, пари, палто от тюленова кожа, кола, сватба, меден месец по Южното крайбрежие и мъж... Ха! Да, мъж! — колко много неща може да осигури на своето зайче.

Чернооката жена на Джо Пакет му донася бекона и яйцата.

— Ще пазя чинията на госпожата стоплена. Сигурен ли сте, че тя наистина иска бекон и яйца?

— Разбира се, че иска — отвръща грубо мистър Хардкасъл. — Нека се нахрани, ще ѝ се отрази добре. Та тези момичета живеят само с лист маруля в някоя задна стая в Дарлингхърст.

„Коленете на мисис Хардкасъл са прекалено кокалести — мисли си той. — Е, ще почне да се храни. Вярно, че не е съвсем момиче; не е елегантна, стегната и подвижна, но... това е положението.“

— А как ли бих изглеждал с някое момиче? — пита той гласно жената на Джо Пакет. — Дъртак като мен!

— Сигурна съм, че ще изглеждате много добре с някое момиче, сър — казва дипломатично жената с жълтеникавото лице.

— Ха! — възкликва презрително той. — Да ме вкара в гроба, а после да изчезне с парите ми. На мене тези не ми минават.

Мисис Хардкасъл се втурва при тях и вика:

— О! Това е ужасно! Той я прикова изцяло към стената, като разпъната на кръст. Вижда се вътрешната част на кожата. Пфю, колко е слузеста! А главата е клюмнала напред и изглежда като жива. И се хили. Хили се от стената! — Фризираната ѝ коса сякаш подскача от уплаха.

— Ха! — възкликва съпругът ѝ. — Трябва да я видя.

Той става от масата.

— О! — казва жена му. — Хайде да тръгваме. Предстои ни толкова дълъг път. Да тръгнем веднага.

Мистър Хардкасъл поставя съвсем новата си съпруга на стола ѝ, като казва:

— Сядай и си изяж закуската!

— Не бих могла!

— Изяж я! Поръчана е. Трябва да я платим — ти трябва да я платиш, защото ти се грижиш за домакинството, — така че изяж я и да приключим с това. — И той излиза навън.

Жената на Джо Пакет гледа съчувствено към мисис Хардкасл.

— Сигурно сте станали много рано — казва тя, — ако идвате от Сидней тази сутрин.

— О, да — казва безгрижно мисис Хардкасл. — Мистър Хардкасл обича да тръгва рано, когато пътува. Дори... е, дори и тази сутрин.

— А тази сутрин е нещо по-специално, нали, скъпа? — пита съчувствено жената на Джо Пакет.

— О, не — отвръща мисис Хардкасл. — О, нищо специално.

„А дали пък е? — чуди се тя. — Дали е? Какво направих? Той е толкова груб, толкова недодялан; кара я през просото в живота, също като футболист на игрището.“

— Чудя се — казва изпълнената със съчувствие жена, като се навежда към нея и полюшква малка безвкусна огърлица от ярки цветя, направена от тесто. — Чудя се дали не бихте искали да ми помогнете в благотворителната ми дейност. Тези неща са за Червения кръст.

Жената на Джо Пакет не прилича на дама, която продава предмети за Червен кръст. Тя има дълъг, заплашителен нос, който пронизва гърдата на мисис Хардкасл; има студено, блеснало черно око, което мисис Хардкасл би предпочела да бъде втренчено в някой друг; има прокрадваща се, котешка походка, която мисис Хардкасл би искала да я изведе вън от стаята. Но жената на Джо не се отделя от масата. Тя си стои там неподвижна и зловеща.

— О — казва мисис Хардкасл, — значи, ги продавате, така ли?

— За Червения кръст, скъпа. Десет шилинга.

Десет шилинга! Но мистър Хардкасл, силният закрилник мистър Хардкасл не се вижда нито отляво, нито отдясно на носа на жената на Джо Пакет. Мисис Хардкасл бърка в портмонето си.

— Благодаря ви, скъпа — казва жената. — А не искате ли още едно герданче? Много са хубави, нали? Или обеци? За Червения кръст.

— Мисля — казва отчаяно мисис Хардкасл, — че засега това е достатъчно. Може би някой друг път. Например на връщане. Мисля — казва тя решително, — че ще платя закуската още сега и след това можем да тръгваме.

— Още десет шилинга, скъпа — казва мършавата жена на Джо Пакет.

Десет шилинга за две порции бекон с яйца! Но мисис Хардкасл ги плаща. Дали ще трябва да види отново лисицата? Трябва да намери мъжа си и да тръгват.

Но мистър Хардкасл не е пред гаража, където червената лисица се хили на жена му. Джо Пакет го е завел в магазина си.

— Името ми е Пакет — казва Джо Пакет — и характерът ми е ПАКЕТ. Малко шунка мистър Хардкасл, а? Ще ви трябва за из пътя. Ще я опаковам.

Той е бърз и сръчен в движенията си, бърз и сладкодумен в речта си.

— Ха! — изревава развеселен мистър Хардкасл. — Май искаш да ми опаковаш целия си проклет магазин!

— Старата червена лисица е мъртва, нали? — казва Джо Пакет. — Нейната вече е свършена. Но ние с вас сме живи. Хей, мистър Хардкасл, ние сме живи, а докато сме живи, трябва да ядем.

— Имате ли съомга? — пита мистър Хардкасл. — Дайте ми и от нея.

— Три кутии — казва Джо Пакет. — Четири кутии. Нека са четири. Старата червена съомга — тя вече не плува в морето.

Тежък случай е този Джо Пакет. Лицето му се сбръчква в усмивка, а под вечно повдигнатата му от хилене горна устна се вижда жълт кучешки зъб.

— По дяволите, за какво са ми четири кутии съомга? — избоботва развеселен мистър Хардкасл.

— Пътувате за Мелбърн. С дама. Ще пътувате най-малко една седмица. Ще се храните по пътя. Яжте по много, за да имате сили.

— Сложи и тях тогава — казва мистър Хардкасл. — За да имам сили. (Лай.)

Джо се смее. Квадратната му глава е отново отметната назад, а пронизителният му, цвилещ смях гръмва, като че ли насочен към кутиите бисквити на най-горния рафт. Той притиска корема си с ръце.

— Добре! — казва Джо. — И така — плодове, шоколади, цигари... Какво друго обича дамата? Бисквити? Бисквити с джинджирил, вафли... Не! Шоколадови пръчици...

Той се качва на стълбата, за да стигне до най-горния рафт. Единствено силата на навика не позволява на сините му панталони да се смъкнат от него.

Мисис Хардкасъл е смаяна. Такава купчина от хранителни продукти! Просто пилеене на пари. При това точно той! А какво ли би казал, ако знаеше за десетте шилинга за закуската и за другите десет за гердана?

Ами, в момента той — мистър Хардкасъл, хитър, твърд и пресметлив директор на фабрика, няма да каже нищо. Колко странно, странно! Какво ли са си говорили с Джо Пакет, докато са гледали старата мъртва лисица? Какви ли мъжки шеги са си разменяли? Тя знае! Тя знае! Трите весели лисици!

Но ето че зад нея се задава онази жена, чийто дълъг, остър нос пробива дупки в гърба ѝ.

— Е, хайде — казва мисис Хардкасъл на мъжа си. — Трябва да тръгваме.

Джо Пакет се смъква от стълбата.

— Да — съгласява се мистър Хардкасъл. — След малко.

— Сигурна съм, че пътуването ви ще бъде много приятно — намесва се жената на Джо Пакет.

— Мисля — казва мисис Хардкасъл на съпруга си, — че ще трябва да седна в колата и да те чакам там. Не се бави.

Тя поглежда над роговите си очила мисис Пакет, която сега не е някакво дебнещо, зловещо животно, а тъй като мисис Хардкасъл вече си тръгва, просто алчната жена на един бакалин.

— Довиждане — изчуруликва саркастично мисис Хардкасъл, докато излиза от вратата. — Надявам се, че ще донесете много успехи на Червения кръст.

Мисис Пакет се усмихва, а под потрепващата ѝ горна устна с едва забележими черни мустачки се показват много ситни бели зъби — също като на риба. Толкова отблъскваща жена!

— Бързо тогава! — казва Джо. — Три по един шилинг и два пенса е три шилинга и девет пенса; бисквитите са два шилинга и седем пенса; съомга, круши, три кутии праскови, шоколади — да речем — два шилинга, не! — половин крона; шунка, пилешки пастет; един хляб — седем пенса; остават цигарите. Вижте, мистър Хардкасъл, ще добавя и пакет кибритени кутии, а това прави — две лири и десет

шилिंगа всичко. И няма да ви взема нищо за това, че погледахте старата червена лисица!

— Ха! — смее се мистър Хардкасл. — Сега вече зная коя е червената стара лисица. Две лири и десет шилिंगа!

— Но нима не си заслужава? — казва Джо. — Животът си го заслужава. Пикниците по пътя си го заслужават. Ние с вас разбираме тези неща, мистър Хардкасл. Човек е стар само веднъж! — Следва цвилещият му смях.

— Значи, две лири и десет шилिंगа — казва малко тъжно мистър Хардкасл, защото в края на краищата парите са си пари.

— И десет шилिंगа за закуската, не забравяйте! — намесва се с острия си нос в разговора мисис Пакет.

— Три лири — казва Джо. — Три весели стари лири всичко.

Мистър Хардкасл му плаща и казва:

— Слушай какво ще ти кажа. Тази проклета стара лисича кожа не струва нищо. Сам видя дупките, пробити от кърлежите.

— Това няма значение — казва Джо. — Ще я използваме за нещо. На времето е била хубава лисица. Довиждане, мистър Хардкасл.

Докато мистър Хардкасл потегля с колата, Джо Пакет маха с ръка, а червената лисица на гаражната врата се хили.

— Мислех вече, че въобще няма да можем да се измъкнем — казва мисис Хардкасл, като поглежда назад към магазина от един завой на пътя. — Ужасни хора! Просто ни ограбиха.

— Казах ти, че са добре тук — отвръща мистър Хардкасл. — От мен измъкнаха три лири, но си струваше.

— Какво си струваше? — пита новоизпечената мисис Хардкасл. — Три лири само за тази кутия с продукти?

— Десет шилिंगа от тях са за закуската — казва мистър Хардкасл.

— Но аз им платих за закуската!

— По дяволите! Аз им платих!

— Значи, и двамата сме платили! — казва ужасена мисис Хардкасл. — Значи, сме я платили два пъти! О!

— Ха! — смее се мистър Хардкасл и поставя ръката си на коляното ѝ, както прави доста често несъмнено поради това, че го бърка с лоста за скорости. — Оскубаха ни! Хубаво ни оскубаха!

— Ще се оплачем на полицията от тях! — възмущава се мисис Хардкасъл.

— Не! — отвръща презрително съпругът ѝ. — Мога да си го позволя. Остави ги.

— Мисля, че трябва да се върнеш веднага при тях и да си поискаш парите обратно. Сигурно си полудял, щом го приемаш толкова спокойно. И даже се смееш.

— Хареса ми тази гледка! — виква мистър Хардкасъл с лаещия си смях. — Старата лисица и жена му! Тази двойка ще стигне далече. Те ще спечелят много пари. Бих искал тази стара лисица да е между служителите ми в търговския отдел.

— Самият ти си малко като лисица — казва нежно мисис Хардкасъл. Тя го поглежда дяволито над роговите си очила. — Но трябва да внимаваш. Не малко лисици са стъпвали право в капана за зайци. И това е било краят им. — Сватбените ѝ камбани звънят ли, звънят.

Мистър Хардкасъл започва да се смее, после спира. Втренчва поглед в съвсем новата си булка. В мисис Хардкасъл има нещо, което странно наподобява стомана. Тези рогови очила, фризираните пружини на косата ѝ, тези огромни зъби. И старата лисица е в капана. Той натиска докрай педала на газта.

ПИТЪР КАУАН

ПАЯЦИТЕ С ЧЕРВЕНО НА ГЪРБА

Всичко започна рано сутринта на закуска с една от безкрайните свади, които възникваха от нищо, но изведнаж ставаха зли и свирепи и избухваха в яростни думи и действия. Отначало помислих, че пострашни са действията, но те отминаха без следа като някакъв шок, докато думите останаха да горчат, така че дори аз, чуждият човек, почувствувах болка от тях. Мъжът най-неочаквано бе ударил плесница на дъщеря си. От удара главата ѝ рязко отскочи и тя излезе от стаята с помръкнало от обида лице.

Той също излезе. Докато разбере какво се случи, конфликтът избухна с пълна сила и отмина. Жената бързо стана и каза: „Не, моля ви — той не е виновен...“

Може би това не засягаше никого освен него. Аз и не исках да се меся. Още като видях за пръв път къщата, построена върху голия хълм, почувствувах, че на такова място никой не би издържал дълго, и времето, което прекарах в нея, не промени убеждението ми.

След закуска, когато отивах от моята стая към пристройките, за да впрегна коня, видях момчето. Пътеката минаваше покрай старото евкалиптово дърво до оградата на вътрешния двор. В разкривения му ствол имаше обгоряла кухня — следа от някогашен пожар, която започваше от основата му. Самото дърво явно е било негодно за греди или дъски още преди пожара. То беше единственото дърво в двора, въпреки че в оградените пасбища отвън се издигаха десетки други.

Между оградата и дървото и около самия дънер бяха разпилени изхвърлени и непотребни вехтории. Момчето се бе заиграло с тях. То събираше стари консервени кутии от конфитюр и месо и ги подреждаше по определен план — на една страна кутиите от конфитюр и под ъгъл към тях — ниските широки кутии от месо. В купчината имаше части от стари машини, износени автомобилни гуми, ръждясали бидони за нафта, шишета и консервени кутии от кухнята. Близо до дървото бяха захвърлили стара печка и няколко ръждясали

кутии от сметана. Ровейки наоколо, момчето избираше само кутийките от конфитюр и месо и изпълняваше своя проект.

Аз го гледах, докато отивах към него, но то не се помръдна, като че не ме забелязваше. Наближих купа и спрях при дървото да го погледам.

— Какво строиш? — попитах аз.

То не вдигна очи. Държеше в ръка кутия от конфитюр и пръстите му скриваха част от отвора ѝ.

— Току-виж, си изкарал някоя змия от купа. И ако тя тръгне след тебе към къщи, ще стане много лошо.

— Няма — каза момчето. — Тук няма змии.

— Откъде знаеш? А и баща ти не обича да играеш тук. Защо не потърсиш някое друго място, а?

Момчето не помръдна, но помести ръката си от отвора на кутията по кръглата ръждива стена. Погледнах вътре.

— Тази по-добре я хвърли — предложих аз. — Виж, вътре има паяк с червено на гърба. Те не хапят, ако не ги закачаш, но този ще се разсърди, ако му пипаш кутията. Хвърли я.

Посегнах да взема кутията, но момчето я държеше здраво. Чух как се затръшна вратата на къщата и погледнах нататък — вече беше много късно.

— Ето го баща ти. Той няма много да се зарадва, като те види тук. А на мене — още по-малко, задето не съм впрегнал коня. Я ела с мене при навеса да го впрегнем.

Момчето сякаш не ме чу. Седеше съвсем спокойно и стискаше ръждясалата кутия.

— Е, аз отивам да впрягам.

Отправих се към пристройките. През двора към купчината идеше бащата.

— Казах ти да не се пъхаш в боклуците — викна той. Гласът му беше повишен, но сякаш не заради случая, а по-скоро от постоянната сприхавост, която беше част от самия него също както чертите на лицето му или бързата му нервна походка.

— Все бърникаш из тоя куп и ще видиш, като те ухапе някой паяк с червено на гърба. Казах ти да не се завираш тук.

Той сграбчи сина си за рамото и го издърпа.

— Само един паяк да те ухапе и край. Вече ти го казах. Излизай от боклуците и върви да играеш около къщата. Ако още веднаж те пипна, така ще те наредя, че ще ти се изпари желанието да идваш тук.

Той така го блъсна, че момчето почти затича, за да запази равновесие. След това то тръгна към къщата, без изобщо да продума. Земята около къщата беше гола и прашна, но край задния вход и около верандата до вратата беше грижливо пометено и чисто. Мъжът прекоси двора и се приближи към пристройките.

— Готово ли е? — попита.

— Почти — отвърнах аз.

— До обяд трябва да се върнем.

Ако не успеехме, вината нямаше да бъде моя, но каква полза да му го казвам. Подкарахме към задното пасбище, където трябваше да натоварим кола дърва и да отсечем няколко фиданки за ограда. Конят вървеше бавно и мъжът, придръпвайки нетърпеливо юздите, го накара да премине в непохватен тръс. Животното не бе особено работливо и човек оставаше с впечатлението, че и най-малкото му действие изисква огромен, достоен за съжаление труд. Гледах мъжа, седнал отпред в каруцата. Той бе вперил поглед напред, а ръцете му постоянно придръпваха юздите. Мислех обаче за момчето, а не за него. И за начина, по който го бе погледнало. Лицето му тогава имаше такъв странен израз, като че нищо не разбираше. Не че то не съзнаваше кога върши нещо, което му е забранено, но понякога лицето му ставаше толкова странно, сякаш момчето се опитваше да не допусне върху него никакво изражение. При това беше много малко, за да го прави нарочно — така поне му се струваше на човек. Объркано и озадачено, то се затваряше в себе си, но за това бяха виновни не нещата, които му позволяваха да върши или не, а хората наоколо и техният начин на действие. Момчето се мъчеше да надникне в света на възрастните, а там то просто не откриваше никакъв смисъл.

Докато наблюдавах мъжа в каруцата, мислех, че синът има достатъчно основание да не разбира света — лицето на бащата изразяваше остра напрегнатост, която личеше и в бързата му нервна походка, и в повишения глас. Отначало, когато дойдох, много неща ми се сториха непонятни. Това бяха неща, които момчето не можеше да знае, а вероятно и никога нямаше да узнае. Нямаше го моста към този друг свят, пред който то безпомощно стоеше.

Жената и дъщерите бяха оставили мъжа на мира — бяха се оттеглили с мъдрост, която бе плод на горчив опит, а може би и на поражение. Ала синът имаше нужда от баща си и без него светът му бе явно непълноценен. Той все още го търсеше за разговор, понякога и за обичта, която вече неизменно му бе отказвана и която може би никога не бе съществувала. Понякога отиваше при баща си с въпросите, които изпълваха цялото му съзнание, и той бързо ги превръщаше в повод за присмех. Така момчето вече бе станало прекалено тихо и самотно за възрастта си.

Въпреки това почти от самото начало аз започнах да изпитвам съжаление към мъжа. Той бе обзет от омраза към тези, които го заобикаляха, към това място с бедна почва и слаба реколта, което тихо и упорито изсмукваше силите му, превръщайки го в свой пленник. Ала тази омраза се бе обърнала и срещу него самия.

Нямаше смисъл да се търси чия е вината. След време човек можеше и всичко да разбере, но неминуемо и сам щеше да се забърка в тази история. Смятах да си тръгна, щом като започнеха ваденето на картофите, и единственото ми желание беше да стоя настрана. Събитията обаче можеха внезапно да създадат положение, в което щях да бъда принуден да се намеся — без полза, защото нямаше нищо да постигна, — след това щях да си ида и всичко щеше да продължи както преди, та дори и по-зле поради моята намеса.

Тези мисли бяха в ума ми, докато работехме сутринта на задното пасбище. Докато товарех, мъжът отиде да търси фиданки. Повечето отсечени дървета бяха и окастрени, така че трябваше само да ги наместя на колата.

На обяд си бяхме вече у дома и разтоварихме. Мъжът влезе в къщи, а аз разпрегнах и нахраних коня. След това тръгнах към верандата. На двора беше горещо, нямаше никаква сянка. Взех легена от рафта при резервоара в края на верандата и се измих. Застанах на слънце и започнах бавно да се бърша, като гледах наоколо, без да виждам каквото и да е; само чувствавах слънчевата топлина и разтривах с кърпата врата и главата си. Единият край на верандата имаше навес и под него бяха сложили по дължината на стената две легла — за мъжа и момчето. Внезапно под леглото на сина забелязах две ръждиви кутии от конфитюр. Знаех със сигурност, че ги нямаше там сутринта на закуска — значи, той пак бе ходил при купа и ги бе

донесъл. Интересно как момчетата пожелават толкова силно някои неща.

След обяд, когато излязохме, момчето дойде с нас. Обикновено идваше да ни изпраща, но бащата не му разрешаваше да ни помага, дори ако работехме близо до къщата. То сякаш опъваше нервите му и за всички ни настъпваше ад. На тръгване се сетих за кутиите, но момчето не погледна към тях, може и да ги беше забравило. Ала бащата ги видя, наведе се и ги измъкна изпод леглото.

— Казах ли ти вече за кутиите! — пронизително се извиси гласът му. — Да не искаш тия паяци да ти влязат в леглото? Как ще ги видиш довечера в тъмното — нямаш ли поне малко ум? Просто не вземаш от дума.

Той захвърли консервените кутии към купа и тръгна през двора. Момчето стоеше до верандата, загледано в твърдата изметена земя, която пареше босите му крака.

На другия ден следобед, тъкмо когато бяхме прибрали кравите за доене и трябваше да донеса гюмовете от бараката, видях, че момчето пак се е заиграло на купа с вехтории. Старото дърво хвърляше тясна и дълга сянка върху земята, все още гореща след летния ден. Гледах как момчето играе с ръждивите кутии и парчетата старо желязо. Човек не знае кое завладява фантазията на момчетата и какво ги тласка към действие. Струва ми се, че за нас това време е било тъй отдавна, че вече сме прекалено далеч от тези непреодолими сили и тяхната власт.

Сякаш никога не бяха казвали на момчето да не играе там. Тъкмо се канех да ида и да го предупредя, когато разбрах, че и мъжът го е видял. Той крачеше бързо към купчината. Момчето не го усети — бе погълнато от това, което правеше с кутиите и железата. Когато баща му го издърпа и обърна към себе си, то го погледна с преbledняло от страх и ужас лице. Изведнъж със странна и съвсем неуместна яснота видях, че от кутиите момчето бе направило замък — разкошна постройка с висока централна част, с кулички и стени. Правеше впечатление не материалът — непотребни ръждясали кутии, — а цялото, построено от момчето, силата, която бе овладяла съзнанието му и го бе накарала да я пресъздаде.

Мъжът ритна кутиите към купа и те задрънчаха, криви и разпилени на всички страни. Той удари момчето по главата така, че то се препъна, после го ритна. Знаех, че нищо не може да се направи;

през цялото време се бях страхувал тъкмо от това. Бях виждал мъжа да се отнася по същия начин и с по-голямото момиче. Тя все пак успяваше да се защити и можеше да побегне. В такова състояние той губеше способност да мисли и разсъждава. Ако някое животно започне да се държи така, обикновено го застрелват. Затичах към купа. Тогава мъжът изведнаж спря, обърна се и тръгна към пристройките с бързата си нервна крачка. Говореше си сам и махаше с ръце, като че правеше някому знаци.

Мръкваше се и аз измих ведрата за мляко и привърших работата около доенето. Прозорецът на къщата светеше все по-ясно. Когато приближих купа, някой побягна и първата ми мисъл бе, че се е промъкнало някое теле и се е разтършувало край старите вещи. Постепенно различих малката стройна фигурка на момчето, което отиваше към верандата с някакъв предмет в ръце. В тъмнината не можах да го видя съвсем ясно, но бях сигурен, че е то и че носи нещо. Другите бяха вътре около масата и не забелязваха отсъствието му. То се прибираше за вечеря. Реших да проверя по-късно да не би момчето да е оставило консервна кутия на верандата и ако се наложи, да я махна, за да спестя нови неприятности. И все пак вътре в осветената кухня ми се стори невероятно то да е било навън, да е посмяло пак да отиде при купа. Затова по-късно в тъмнината, когато не успях да намеря нищо на верандата, реших, че момчето ми се е привидяло — може и да се бях заблудил в тъмния двор. Отвътре се чуваше гласът на мъжа — той говореше високо, сякаш се караше, и аз се отдалечих.

Събуди ме внезапното чукане на вратата на моята стаичка. За момент си помислих дали не съм се успал и си представих гласа на мъжа — свадлив и саркастичен. След това разбрах, че не е той, и разпознах гласа на една от дъщерите му. Блъснах вратата и погледнах навън. Момичето ми заразправя нещо объркано за баща си — бил болен. Намъкнах панталоните и палтото си и тръгнах с нея към къщата. Тя ми каза, че не знаели какво му е: отначало допуснали, че го е ухапала змия. После разбрали, че не е змия, но трябвало да го закарат в града.

Жената и другата дъщеря бяха в кухнята. Мъжът седеше на прост дървен стол, главата и раменете му бяха отпуснати на масата. Аз го пренесох до камиона и жената се качи до него в кабината. Потеглихме по тъмната пътека към шосето. Карах бързо и следях

изпълнения със завои път, който едва се виждаше в нощта. Бях толкова съсредоточен, че почти не забелязвах другите. На правата отсечка близо до града успях да хвърля поглед към мъжа и видях, че жената бе сложила главата му на своето рамо и той се бе облегал на нея, съвсем неподвижен. Почувствувах се неудобно, сякаш нямах право да ги видя така.

Жената остана в града, а аз подкарах сам по обратния път. Започваше да се разсъмва, небето избледня и дългите тънки ивици на облаците ниско над хоризонта започнаха да се обагрят и преливат от мътносиво в алено под жълтата светлина на слънцето. Карах и си мислех колко различно бе пътуването ни преди малко — толкова бързо и неотложно, — мислех и за непонятния, изпълнен с лоши предчувствия страх на жената. Тя като че ли знаеше, че всичко ще се събере ведно и ще доведе нещата дотук, като че предвиждаше колко малко още му остава. С това тя беше пълна противоположност на мъжа, обзет от примирение или по-скоро безразличие. Това безразличие го правеше неузнаваем — нямаше ги вечната сприхавост, недоволството, търсенето на поводи за кавга. Гледах пътя в настъпващото утро и си казвах, че той може би е бил тъкмо такъв — еднакво непознат и за своите, и за чуждите. Защото ние вече бяхме приели очевидната му раздразнителност и грубост. Струваше ни се, че тя изчерпва всичко. Под нея вече не търсехме нищо друго. С чувство на изумление и неловкост човек откриваше, че това не е било все така, както го разбрах и аз, когато ги видях в камиона по пътя за града — като че двамата бяха съвсем сами и аз не съществувах. Може би в мига, в който изчезна сърдитата отчужденост и затвореност на мъжа, при тях се върна частица от това друго време, макар да бе заровено така дълбоко.

Неговото здраве открай време не било добро, а и ухапванията, изглежда, бяха няколко — само това успях да разбера в болницата, когато си тръгнах. Сметнах, че за състоянието му е виновно поне отчасти крехкото му здраве, защото, каквото и да разправят, не вярвах, че ухапването на някой от тези паяци може да бъде фатално. Но не можех да забравя промяната у мъжа — как изведнъж се бе предал, сякаш вече нищо не го интересуваше. Той не искаше да го водим в болницата, не пожела да събуди момчето. Боеше се да не вдигнем шум и да го разбудим.

И тогава събитията изведнаж се свързаха последователно в мислите ми и аз се досетих какво се бе случило, как мъжът е открил всичко с внезапно прояснение, как се е стигнало дотук и как едно нещо е водело до друго, така че нищо да не може да се промени. Тогава силите са го напуснали и той е разбрал, че няма смисъл да упорствува. Това бе само догадка — никой не ще узнае истината. Съобразих също така, че мъжът не би могъл да види момчето, както го бях видял аз — точно преди вечеря, когато мракът се спускаше над къщата, дворовете и купчината непотребни вещи. И когато отбих камиона от шосето по пътеката за дома, видяното тогава отново ми се стори недействително, сякаш аз сам го бях измислил.

МАРГАРЕТ ТРИСТ А КАКВО ДРУГО ИМА?

„Ако аз имах толкова земя, щях да купя крава — си каза мис Лейси, докато окачаше голямото емайлирано котле на едно парче тел, закрепено на портата за тази цел. — Точно така, щях непременно да си имам крава.“ — Тя се облегна на портата, отдадена на мечти за кравата.

Портата беше от дърво и имаше две крила, които се захващаха по средата с помощта на висяща верига. Подобно на повечето неща в дома на Джерейти, където мис Лейси работеше като икономка, тя беше направена не както трябва и се отваряше и на двете страни, така че, ако се облегнеш на нея по определен начин, човек можеше да се полюшва напред-назад. След като хвърли бърз поглед към къщата, за да се увери, че не я наблюдават, мис Лейси продължи да се полюшва, без да спира да си мисли за кравата. Това щеше да бъде една необикновено хубава крава, на красиви кафяви и бели петна, с лъскава, чевръста опашка, с влажни очи и одухотворен поглед. „Човек може да се привърже много силно към такава крава“ — помисли си тя, виждайки се как всяка сутрин се запътва пъргаво към нея с трикрако столче в едната ръка и лъскаво ведро в другата, като истинска доячка.

*Да пие, който ще, за дами
с белосан вид, с блестящ фасон.
На нас доячките ни дай —
за тях ще кръкнем мляко с ром —*

тананикаше си тя, като си представи, че е добре закръглена девица с необикновено розови бузи, а не кльощава стара мома, безвъзвратно изсушена от четиридесет и пет сурови западни лета.

От мястото си можеше да види реката, която течеше кротко между равните си, жълти брегове към града, където се гушеха къщите с ламаринени покриви. Те изглеждаха мирни и приветливи в последните лъчи на слънцето, а пушекът от комините им се виеше спокойно нагоре. На отсамния край на града се виждаше женският манастир. Виковете и смехът на децата ехтяха над игрището; от седемте класни стаи се носеше мелодията на „Залез зад хълма“, изпълнявана на седем различни степени на съвършенство. От разцъфналите кедри струеше замайващо благоухание.

„Шест пинти^[1] мляко на ден, и къде се дява? — обърна се драматично мис Лейси към празното пространство. — Господи! Така се засрамах онзи ден, когато дойдоха Джонсънови и нямаше ни капка мляко за чая им. Шест пинти, изчезнали без следа преди часа за чая. Семейство, което употребява шест пинти и повече, наистина се нуждае от крава.“

Тя се изправи и се готвеше да поеме обратно, когато до ушите ѝ стигна шумът от затръшване на врати и затваряне на прозорци. „Подобре да си остана тук — помисли си тя. — Най-сетне всички са готови.“ Мис Лейси сви ръцете си на фуния.

— Ехо, ехо! — извика тя. — Тук съм, при голямата порта, изнесох котлето за млякото. Ще остана да я отворя. Катлийн, донеси ми чантичката от бюфета.

— Ела си я вземи сама! — нелюбезно се провикна един момински глас.

— Няма нужда, мила — обади се мисис Джерейти, — аз вече я взех.

Мис Лейси се засуети с веригата, откачи я, отвори широко портата и подпря двете крила с камъни. „Ах, тази Катлийн! — каза си тя. — Какво безочие! Ако аз на нейната възраст дръзнех да говоря така на по-възрастните от мен, непременно щях да получа няколко удара с камшик по задните части. Лошо ще свърши, ако не се научи да си сдържа езичето.“

Здрачът настъпваше бързо. Тя погледна назад към къщата, чиито очертания ставаха все по-неясни, а пищната буганвилия^[2] изглеждаше съвсем безцветна в сивия сумрак. Вратата на гаража беше отворена и оттам долитаха шумът на мотора; фаровете хвърляха масленожълти снопове светлина.

— Хайде, всички вътре! — кресна Дан Джерейти. — Няма да ви чакам цяла нощ! Кой искаше да ходи на този панаир? Всеки случай не аз. Панаири! Пфу! Къде, по дяволите, е тази Лейси?

— При портата е, татко.

— Какво прави там?

— Отваря я, татко.

— Не думай! — подразни я той.

Колата скочи напред и забоботи по пътеката, мина със свистене през портата, пресече, подскачайки, канавката и спря рязко по средата на пътя.

— Ей там, по-бързо! — изрева той. — Нямам време за губене.

— О, Дан... — запротестира мисис Джерейти.

Мис Лейси затвори портата, завърза я с веригата и се втурна задъхана към чакащата кола.

— Накарах ли я да заприпка! — извика доволно Дан. — Виждаш ли, Мини, не ти ли казвах, че зная как да се оправям с жените. — Колата се понесе напред.

— Всеки случай недей да правиш твоите номера на мис Лейси — каза невъзмутимо жена му.

— Аз пък няма да се хвана на тях! — отговори дръзко мис Лейси от задната седалка.

— Няма ли? — попита Дан. — Почакайте само до някоя от следващите нощи, уважаема госпожице.

— Дан — прошепна жена му, — не виждаш ли, че я смущаваш?

— Но това ѝ харесва — отвърна той, също шепнешком. — Ей богу, Мини, и тази клетница трябва да получи нещичко от живота. Устата ѝ е като на риба и има най-воднистозелените очи, които някога съм виждал. Защо, мислиш, устата ѝ е станала такава? От вечно чакане някой да я целуне, ето защо. А никой не го е направил. И тя вече си е останала такава. Ако аз бях жена с...

— Шшшт! — смъмри го жена му.

— Но защо?

— Имате ли достатъчно място там отзад? — попита на висок глас мисис Джерейти.

— Не — отвърна Катлийн.

— Джени е седнала върху мен — каза Питър.

— Има предостатъчно място — обади се мис Лейси. — Мистър Джерейти, иска ми се да ви питам нещо.

— Питайте. Не обръщайте внимание на жена ми.

— Не мислите ли, че трябва да си вземем крава?

— А кой ще я дои? — попита той дълбокомислено.

— Ами аз, разбира се, мистър Джерейти. Вземете я още сега, купуваме шест пинти мляко всеки ден...

— Когато въртиш занаят в град като нашия — отговори тежко Дан, — не е хубаво да лишаваш от препитание другите. Всеки да си гледа своята работа, това е моят девиз. Ще трябва да погледнете по този начин на нещата, мис Лейси. Да речем, че купя крава и започна да си произвеждам собствено мляко. Добре. Но тогава млекарят ще е в правото си да погребва сам всичките си роднини, разбирате ли?

— Не виждам връзката, мистър Джерейти.

— Така ли? Е, добре. Да кажем, че си купим крава. Вие ще я гледате, нали?

— Да. О, да!

— Гледали ли сте някога крава?

— Ами, още не. Но...

— Да кажем, че кравата се подуе. Как бихте постъпили?

— О, мистър Джерейти!

— Или пък да кажем, че на кравата ѝ дойде време да се отели. Какво ще направите?

— Може би вие...

— По дяволите, не! Вие ще трябва да се справите. Вие ще трябва да я заведете долу при Радли.

— О!

— Не се безпокойте. Да я заведете там, е нищо в сравнение с това да я върнете обратно.

— Дан, моля те...

— Недей, аз разбирам от крави — каза Дан. — Виждал съм много като малък. Казвал ли съм ви, мис Лейси...

— Дан! — В гласа на мисис Джерейти прозвуча предупредителна нотка.

— На панаир ли сме тръгнали, или не? — попита Катлийн. — Караш страшно бавно.

— Лично аз не съм толкова мераклия — отвърна баща й. — Бих предпочел да седна на дървените трупи заедно с мис Лейси и да си говорим за крави. — Но той настъпи газта и те се понесоха по-бързо през града, докато вятърът остро брулеше лицата им. — Не, мисля, че е най-добре Ходжис да си остане градски млекар, а аз да продължа да се занимавам с погребения. Бих желал само да разбера защо не може да мине нито една събота вечер, без да бъда завлечен на някой панаир. Какво толкова са полудели всички по него?

— Приходите са за войната — отвърна жена му.

— Войната! — каза Дан. — Все тази война. Човек не може да се обърне, без да се натъкне на войната. Тя наистина започва да ми лази по нервите. Толкова добри хорица можеха да си умрат най-спокойно в леглото.

— Не може ли да говорите за нещо друго освен за умиране? — запита разгорещено Катлийн. — Още една дума за това, и ще скоча в реката.

— Не говори с такъв тон — упрекна я майка й.

— О, я остави момичето да си говори — каза бодро Даниел. — Нека дори скочи в реката, ако толкова й харесва. В нея няма вода да се удави и заек. Какво мислиш става с Катлийн?

— Все тези погребения — не се сдържа мисис Джерейти. — Непрекъснато само дрънкаш, дрънкаш, дрънкаш ту за едно, ту за друго. Не мисля, че човек с твоята професия трябва да донася грижите си в къщи.

— Защо не? Човек все трябва да говори някъде. С колата ли ще влезем, или ще паркираме отвън?

— Като се имат пред вид двайсетте стъпала от моста надолу, по-добре ще е май да паркираме отвън, както обикновено.

— Съвсем забравих — каза Даниел примирително. Той изведе колата встрани от пътя и спря.

Беше се вече стъмнило, но в малкия парк весело горяха множество лампи, които осветяваха широките площи с повехнала трева и прогонваха сенките между дърветата, хвърляйки пъстри накъсани отблясъци върху водите на течащата отстрани рекичка.

— Тази река изглежда добре само тогава, когато не можеш да я видиш — каза Дан, докато слизаха надолу по стъпалата.

Стълбата беше стръмна и разнебитена, пронизвана от въздушното течение под моста. Мис Лейси усети как то се навира под полата ѝ и се сгушва, хладно и влажно, над ръба на чорапите. Това я накара да потрепери. Ако трябваше да се вярва на всички разкази, самият пъкъл не беше такова бласто на порока, каквото представляваше това мрачно, усойно място под моста. Нещата, които се разиграваха там, явно не подлежах на описание.

Въздухът бе натежал от мириса на прах и аромата на разцъфналите кедри.

— Хубава нощ за панаир — каза мисис Джерейти.

— Много обичам лунните вечери — отбеляза мис Лейси.

— Катлийн — каза рязко Дан, — ако ще се занасяш с твоите момчетии в тъмното, внимавай за змии.

Катлийн запази надменно мълчание.

— Като говорим за това — продължи баща ѝ, — послушай съвета ми и стой по-далече от младия Браунлоу. Нехранимайко! Цялото им семейство е такова. Не казвай, че не зная. Ходех със сестрата на баща му, преди да се срещна с майка ти.

— Щом става дума за Браунлоуви — каза невъзмутимо жена му, — какво мислиш за бута, който ядохме миналата неделя, Дан?

— Браунлоуви предлагат чудесно месо — измърмори мис Лейси.

— Боже милостиви, жено — изръмжа Дан. — Как искаш да помня какво съм ял миналата неделя? Утрешният обед ме интересува повече.

— Утре... — охотно започна мисис Джерейти.

— Мамо, не забравяй, че си между хората и те съвсем не искат да знаят какво ще ядем утре — сръза я Катлийн.

— Хората! — извика Дан. — И таз добра. Как ми се иска пак да съм млад и да си мисля, че всички ме слушат, като говоря. Когато станеш на моите години, врата да си скъсаш от викане, никой няма да ти обърне внимание. Всеки слуша само себе си. Така ли е, Лейси? — Той закачливо потупа мис Лейси там, където според него би трябвало да се намира задникът ѝ. Но тази нейна част така трагично липсваше, че му се доплака.

— Стига си крещял с цяло гърло — каза Катлийн.

— Кой? — попита Дан.

— Ти!

— Така ли се говори на баща? Боже, Мини, тя е толкова кисела, че човек може да се запита дали не очаква бебе.

— Дан!

— Не, не още — каза Катлийн. — Но не се тревожи!

— Катлийн! — каза мисис Джерейти неодобрително.

— Просто ми се повдига от вас — възнегодува Катлийн. — Нямам си друга работа, с бебета ще се занимавам! Но *той* мисли винаги само за това — за бебета и за смъртници.

— А какво друго има? — бодро попита Дан.

— Още малко и ще си въобрази, че и мис Лейси чака бебе.

Мис Лейси ахна.

— Май има доста хора — помирително каза мисис Джерейти. — Дан, ако случайно те изгубим, към единайсет часа ние ще бъдем тук, при вратата.

— Добре — отговори разсеяно Дан. — Запомни хубаво какво ти казах, Катлийн. Прави каквото искаш, само гледай да не ме направиш на глупак, като ми донесеш някое бебе. Няма да се оставя да ме правят на глупак пред целия град, ясно ли е? В моята професия човек трябва да запази достойнство.

— Хайде — побърза да приключи разговора Катлийн и припна, изгубвайки се между хората.

— Дан, нямаш право да говориш на момичето така — каза мисис Джерейти. — Катлийн е добро момиче. Обича да се повесели, но не мисли нищо лошо.

— Какво искаш да кажеш? Нищо лошо! Девойка на осемнайсет години и да не мисли нищо лошо! Тогава какво, по дяволите, ѝ става? Виж какво, Мини Джерейти, моята дъщеря е не по-лоша от което и да е момиче в града. Момиче, което навършва осемнайсет години и не мисли нищо лошо, ами че то е направо за гробищата!

— Пак твоите приказки — каза жена му примирено.

— Мисля да потеглям — каза с отвращение Дан. — Щом заговориш за гробища и бебета — жените веднага се разстройват. И двете ще им дойдат до главата, ако са в ред, с ваше извинение, мис Лейси. Останете двете да си говорите за обeda от миналата неделя. До скоро виждане.

Мис Лейси въздъхна с облекчение.

— Горкият Дан — каза жена му. — Все ще изтърси някоя глупост. Винаги си е бил такъв, крещи с цяло гърло, и той не знае за какво. Джени! Питър! Къде ли се дянаха тия деца?

— Тръгнаха към пързалката — отвърна мис Лейси.

— О, боже! Забелязали ли сте, мис Лейси, че в днешно време децата никога не питат дали може да направят нещо, или не? Те чисто и просто го правят. Не мислите ли, че може би войната е виновна за това?

Някои уместни забележки във връзка с възпитанието бяха на устата на мис Лейси, но тя ги преглътна — двадесет години в тази професия бяха развили чувството ѝ какво може и какво не може да говори една икономка.

Панаирът, това бяха стотици крушки, окачени на връзки между дърветата, една палатка с халки за хвърляне, шоколадово колело, пързалка, бюфет и градският оркестър, строен застрашително на подиума. Мисис Джерейти и мис Лейси се отправиха към бюфета. Тук градските матрони се събираха да поприказват за събитията през седмицата, да обсъдят наново старите скандали и да прогнозираят бъдещите. Мис Лейси не беше матрона в истинския смисъл на думата, но приказките ѝ не бяха лишени от пикантни подробности, поднесени с остър език. Не вземаше участие само в обсъжданията на някои интимни моменти, свързани с ражданията.

— Ето че пак сме всички заедно — каза бодро мисис Джерейти. — Как се чувствувате?

— Добре, благодаря. А вие как сте?

Оркестърът засвири, цепейки въздуха със звуците си. Трябваше им известно време, за да свикнат с шума и да съберат пръснатите си мисли. Тогава езиците им усърдно заработиха. Светлините над тях трептяха. Още по-горе звездите стояха невъзмутими на черното небе.

Катлийн хвана Мейвис Бел под ръка и я поведе енергично през многолюдната тълпа.

— Просто ми се повдига от него — каза тя.

— От кого? — попита Мейвис. — От Сиди ли?

— Не, разбира се, не. От баща ми. Ще взема да избягам от къщи.

— О-о-о! Няма да посмееш.

— Няма ли? Само почакай и ще видиш.

— Спомни си какво стана с Мери Хъчинс...

Катлийн тропна нервно с крак.

— Мери Хъчинс! Аз не съм глупачка като Мери Хъчинс.

— Глупачки или не, с момичетата, които бягат оттук, става все едно и също. Те всички се връщат по един и същи начин.

— Но защо трябва да е така? — разпалено попита Катлийн.

— Не зная защо, но е така.

— Подлудява ме! Направо ме подлудява. — Ах, какво само съм принудена да изтърпявам от този човек! Едва ли някое момиче е имало по-ужасен баща от моя.

— Не бива да говориш така! — каза Мери шокирана. — За баща той е съвсем на място. Не трябва да очакваш много от един баща. Не те пердаши, нали?

— Само да посмее с пръст да ме докосне...

— Е, тогава за какво хленчиш?

— Но ти не знаеш всичко. Как го търпи майка ми толкова време, просто не мога да разбера.

— Тя си го харесва.

— Сигурно е така, иначе отдавна да е полудяла. Знаеш ли какво направи миналия път? Прибра се в три часа сутринта и се вмъкна през прозореца в стаята на мис Лейси, крещейки с цяло гърло. Разправяше, че така било по Шекспир. Беше мъртвопиян. Като се напие, винаги досажда на хората със своя Шекспир. Лейси, всеки случай, се уплаши страшно, но така й се пада. Има нужда от малко уплаха тази стара вещица.

— Бога ми, Катлийн, ти не можеш никого да търпиш.

— Май си права. И майка ми, и тя. На следващата сутрин се разхожда из цялата къща и шътка на всички. „Шшш! Шшш! Баща ви пак има маларичен пристъп. Шшш!“ Малария! Ще му дам аз една малария.

Мейвис я мушна внезапно.

— Кой е този войник със Сиди?

— Със Сиди ли? Къде? — попита Катлийн.

— Ей там.

— Ехо, Сид! — извика Катлийн.

Сид се завъртя, огледа се дръзко наоколо, забеляза момичетата и им махна нехайно. После пак се обърна на другата страна.

Катлийн пусна Мейвис, сложи ръце на ханша си и се готвеше да каже всичко, каквото мислеше, за Сиди Браунлоу, когато той докосна другаря си по рамото, завъртя се и се приближи до тях. Тя пак се вкопчи в Мейвис. „Боже, боже — помисли си Катлийн. — Защо ме кара да се чувствам така! Защо носи шапката си спусната така предизвикателно върху плещите. Искат ми се да го вземат на лагер някъде много надалеч, та да не може да си идва в отпуск. Но става ли бебе само от един път? Как няма кой да ми каже!“

— Здравсти, Катлийн! Ей богу, малката, ти ставаш от ден на ден по-сладка. Мисля, че сега вече можеш да се смяташ за пораснала. Баща ти има ли пистолет? Здравей, Мейвис! Искате ли да се запознаете с едно приятелче? Това е Бен Адам.

— Абу Бен Адам ли? — запита Мейвис.

— Самият той! — викна възторжено Сиди, обръщайки се към Мейвис. — Това е Мейвис, Бен. Тя беше умницата на класа. Първенец и прочие.

— А аз? — попита Катлийн, мусейки се.

— Последна, струва ми се — отвърна Сиди. — Но първа започна да растеш на гръдна обиколка.

Катлийн вдигна ръка и му зашлеви една хубава плесница.

— Ох! — сепна се Сиди, внимателно търкайки бузата си. — Какъв характер, а? — добави той с възхищение. — Цяло чудо е, че косата ти не е червена.

Катлийн предизвикателно тръсна черните си къдри.

— Хайде да предприемем нещо — предложи Бен.

— Кати и аз тъкмо тръгвахме към пързалката — излъга Мейвис.

— Добре, тогава към пързалката — викна Бен.

— Чудесно — присъедини се Сиди. — Това ще ни създаде настроение.

— Нямам настроение за нищо — каза Катлийн.

— Но скоро ще имаш — отвърна Сид. — Хайде, тръгвай.

— Каква полза да си лекуваш зъбите, след като в края на краищата ще умреш? — попита Катлийн.

— Божичко, какво ти става? — учуди се Сиди.

— Не й обръщай внимание — посъветва го Мейвис. — Стегнала я е шапката.

— Към пързалката! — извика Бен.

Те се изкачиха един след друг по стръмната дървена стълба. Ароматът на цъфналите кедри правеше въздуха особено опияняващ, звездите затанцуваха и шеметната височина им вдъхна чувство на страх. Обслужващият работник постави един голям чувал на върха. Те се хванаха за ръце и боязливо го възседнаха, притиснати плътно един до друг, с допрени бедра.

— Готови!

Ухание на кедри, гърмяща музика. Те се плъзнаха в безкрая, плът до плът, с вятъра в ушите си, за да спрат — едно голямо кълбо от смях и крака — долу в стърготините.

— Хайде пак! — викна Мейвис.

— Не! — каза Катлийн. — Да слезем при реката.

— Браво, малката! — каза Сид.

— Чудесна идея.

— Не! — Мейвис беше разтревожена. Тя дръпна Катлийн настрана. — Катлийн, много е рано още да ходим там. Опасно е да се ходи там, преди да е наближило времето, когато някой би могъл да ни потърси.

— Опасно, дрън-дрън! — изсмя се Катлийн. — Че кой иска да е в безопасност?

— О, Катлийн!

— Хайде, момичета!

— Да отидем да прием чай — предложи весело Мейвис.

— У-у-у! — викнаха момчетата в един глас.

Катлийн се засмя.

— Напомняш ми за мис Лейси. Тя все за чай пита.

— Това е всичко, което им остава на старите моми — каза Сиди.

— Слушайте! — обади се Бен. — Кое момиче е моето?

— Мисля, че аз — отговори Мейвис примирена.

Те тръгнаха бавно към реката. Музиката ги следваше, омекотена от разстоянието. Реката беше подкопала чернозема на брега и оттам се носеше смесен мирис на пръст и вода.

— Виждаш ли онова дърво там? — каза Сиди. — За малко не се удавих край него, като бях малък. Над водата стърчи един корен. Изкатерих се по него и се наведох да си измия ръцете. Не разбрах кога съм паднал във водата.

— И какво стана? — попита Мейвис.

— Не помня вече. Мисля, че някой ме издърпа. Все още съм жив и здрав, нали?

— Спокойно си можел да се удавиш — каза Катлийн. — Щеше да е вече зад гърба ти.

— Кое да е зад гърба ми?

— Смъртта. Можеш да умреш само един път. Веднъж щом се свърши, вече е зад гърба ти.

— Съвсем се е побъркала на тема умирачка — каза подигравателно Мейвис.

— Ще я излекувам — отвърна Сиди. — Я ела, малката, седни тук да поговориш със стария си чичо.

— Стига да седиш мирно! — срязва го Мейвис.

— О, я млъкни! — кресна Катлийн. Тя изведнъж седна на земята, вдигна ръце и придърпа Сид до себе си. — Мисля, че тази нощ не съм съвсем с всичкия си.

— Аз пък мисля, че си чудесна.

Тя почти проплака.

— Ако не побързаш, ще стана и ще се удавя — пошепна тя.

— Помни, че сама си го докара до главата.

— Катлийн, добре ли си? — извика Мейвис.

— Млъкнете и се махайте!

— Както искаш. Но не мисли, че после ще ти съчувствувам.

Катлийн полуизхълца, полуизкрещя.

— Спокойно — взе да я утешава Сиди. — Катлийн, Катлийн! Нямах намерение да ти сторя нищо лошо, скъпа Катлийн. Слушай. Ще ти кажа нещо. Аз също се страхувам. Не искам да получа някой куршум в стомаха, само в стомаха не. Катлийн, слушай, малко дяволче... Катлийн, скъпа... По дяволите, вече ми е все едно дали ще ме застрелят, или не!

— Къде е Катлийн? — попита Дан Джерейти.

— Ето ме — отговори Катлин, материализирайки се внезапно от мрака.

— Не съм те нито видял, нито чул цялата вечер.

— Толкова по-добре за вътрешното ти спокойствие — ласкаво го срязва Катлийн.

— Ей... — Дан изведнъж избухна в смях. — Моя дъщеря е, няма съмнение. Готов съм да призная това, Мини, тя е наистина моя дъщеря. Къде е Лейси?

— Тук съм — обади се кротко мис Лейси.

— Познай какво ще ти кажа. Говорих с един човек от другия край на Мерибороу. Чудно как е дошъл чак тук от толкова далече. Това показва на какво са способни войните. И така, този човек познава един друг човек, който имал за продан няколко крави.

— О, мистър Джерейти! — извика мис Лейси.

— „О, мистър Джерейти!“ — имитира я Дан и обгърна с ръце мис Лейси.

— Дан, Дан! — упрекна го пак жена му. — Стига си смущавал горкото момиче.

— Крайно време е да я смути някой — каза Дан авторитетно. — Впрочем това ѝ се харесва. На всички жени им се харесва.

— Е, добре — примирено каза мисис Джерейти. — Не си ти първият мъж, който има глупостта да крещи наляво и надясно какво се харесва и какво не се харесва на жените. Запомни добре, Дан Джерейти, в целия свят няма нито един мъж, който да е наясно по този въпрос!

[1] Около три литра. — Б.пр. ↑

[2] Декоративен тропически храст. — Б.пр. ↑

ДЖОН МАНИФОЛД БУГЕНВИЛ И БЪНИПЪТ

Време на действие — 1768 година. Място — външната част на големия бариерен риф на ширината на Куктаун. Една миля на изток се намираше тримачтов кораб под френски флаг, от който очевидно бе спусната корабната лодка, която сега бе закотвена на кораловия бряг.

Капитанът, седнал на предната скамейка за гребците, бе погълнат в разговор с някого на брега. Зад гърба му моряците бяха отпуснали веслата си и не проявяваха никакъв признак на нетърпеливост или любопитство.

— Ще ми липсва не само вежливостта на джентълмена, но и търсецният дух, присъщ на философа, ако пропусна да ви попитам за името ви — казваше капитанът.

— Наричайте ме, както желаете — отвърна събеседникът му. — Туземците ме наричат с различни имена, но най-често — „бънип“.

Това бе напълно възможно. Събеседникът имаше фигурата на морски лъв, но ръцете му бяха съвсем човешки, а кожата — гладка и фосфоресцираща. Той се опираше на бедрото и лакътя си, но дори и така бе с около половин или един метър по-висок от капитана.

— Между другото — продължи той, — бихте ли повторили името си, капитане?

— Луи-Антоан де Бугенвил, на вашите услуги — отвърна капитанът, кимвайки леко с напудрената си перука.

— Бугенвил? — намръщи се замислено другият. — А аз имах чувството, че името ще бъде по-кратко. Няма значение. Но, капитане, дали не се заблуждавам, като смятам, че указанията нещо са се объркали? Напълно вероятно е да греша, но още не съм забелязал преминаването на Венера пред слънцето, което трябваше да възвести неизбежността на пристигането ви, а и — освен ако не бъркам — вие трябваше да се приближите от юг, а не от запад и трябваше да сте от вътрешната, а не от външната страна на рифа.

— Много съм озадачен, господине — каза капитанът, — и не разбирам за какви указания намекувате. Аз получих разпорежданията си лично от негово величество крал Луи XV, бог да го благослови, но в тях не се споменава нищо за преминаването на Венера пред слънцето, за което, признавам, много съжалявам. Знае ли човек кога отново ще има възможност да наблюдава такова рядко явление?

— Е, аз, разбира се, зная — каза бънипът. — Винаги ме предупреждават за преминаването на Венера. Макар че, трябва да отбележа, ако разполагах с достатъчно свободно време, и сам бих могъл да направя необходимите изчисления. Това, както сигурно сте имали възможност да забележите, капитане, е едно от неудобствата на властта — огромната маса от дребни местни подробности пречи да се изучават големите проблеми. Лично аз чувствавам, че съм деградирам от положението на философ до това на занаятчия, откакто съм обвързан със задължението да се разпореждам със съдбата на този континент.

— Ако за момент се абстрахираме от общите съображения, за които намекувате, трябва ли да разбирам, че говорите за някакъв континент, който се намира в тази част на Тихия океан? — попита Бугенвил, изправен като свещ.

— Определено! — Бънипът кимна към южната, югозападната и западната част на континента с мощната си мустаката глава. — При това континент със съвсем прилични размери, компактен и доста интересен посвоему, но все още се намира на много ранен стадий от развитието си.

— Боже господи! — възкликна капитанът. — Значи, Вогонди^[1] е бил прав. Може би в този момент аз се намирам на няколко левги от онази земя, която в своето суеверие той е нарекъл „Земята на светия...“ — Той млъкна, погледна недоверчиво към лицето на бънипа и после промърмори на себе си: — Не, не! Това е невъзможно.

— Искате да попитате нещо? — окуражи го бънипът.

— Моля ви да ме извините — каза капитанът. — Беше просто една фантастична приумица. Но все пак кажете ми, вие възприемате ли понякога формата на гълъб?

— Изглежда, нещо ви тревожи — отвърна бънипът. — Вероятно и то е свързано със съмненията, които изразих преди малко. Очевидно и двамата сме получили малко неясни инструкции. Вие сте очаквали аз

да приличам на гълъб, а пък аз очаквах да имате едносрично и не дотам елегантно име. Не, аз не променям формата си често. От много векове насам съм такъв, какъвто ме виждате сега, и ще си остана такъв дори когато вашият народ колонизира малкия ми континент и промени облика му така, че да не може да го познаем.

В душата на Бугенвил се бореха две чувства — на наслада и объркване. Той заговори отново:

— Господине, един философ не бива никога да се изненадва. И все пак най-просветените умове на нашия век са единомисленици, че бъдещето е известно единствено на бога и никое друго същество не може да го предскаже. Мосю де Волтер, чиято слава сигурно вече е достигнала дори и до това отдалечено кътче, е изразил мнението си по въпроса в едно чудесно стихотворение. Ето защо, когато говорите с такава увереност за бъдещи събития, толкова далечни и толкова невероятни, както например колонизирането на „Земята на светия дух“ от Франция, вие предизвиквате у мен скептицизъм, който — признавам — е невежлив, но ви моля да се съгласите, че не е толкова неразумен.

— Далеч съм от мисълта да приема научната ви предпазливост за неразумна — отвърна бързо. — Понякога и самият аз съм склонен да виждам пророческите си способности в тази светлина. Те са, разбира се, специализирани способности, а тенденцията в съвременната мисъл е към надценяване стойността на специализирането, както, мисля, ще се съгласите и вие. Аз не мога да предсказвам нищо друго освен бъдещето на континента, за който отговарям, обаче дори и в тази насока има неща — като например вашето ненавременно пристигане, и то от друга страна на компаса, — които поставят под съмнение валидността на общите ми съждения.

— Вие говорите толкова смислено — каза с облекчение капитанът, — че съм склонен да ви причисля към онези свръхестествени феномени, които понякога се срещат в художествената проза на самия Мосю де Волтер. Ще благоволите ли да ми изложите някои от по-общите положения на вашето пророческо изкуство?

— С удоволствие — отвърна бързо. — Известно време след завръщането ви в родината, министрите на вашия крал, след като проучат внимателно вашите карти и дневника ви, ще стигнат до

извода, че моят континент подхожда най-много за заселване с престъпници.

— Престъпници? — попита Бугенвил. — Ние не заселихме Канада по този начин.

— Някои от тези престъпници — продължи бънипът, — ще разширят дейността си, след като пристигнат тук, и ще станат собственици на огромни имения. И тъй като ще осъзнават контраста между собствената си алчност и липсата на това качество у местното черно население (то живее в комуни), заселниците ще положат всички усилия да го изтребят.

— Уви! Дотук сте съвсем прав — съгласи се Бугенвил. — И моєю де Волтер намекува за такава вероятност. Освен това, ако не греша, един английски пътешественик на име Гъливер е нарекул тези алчни колонисти „яху“. Само че той, изглежда, бе разположил главната колония в южната част на континента. Кажете ми, във вашите общи изводи има ли нещо и за коне?

— Както виждам, любезни господине, и вие не сте лишен от способността да предсказвате — каза бънипът благосклонно. — Яху — нека да приемем за удобство това име — ще пренесат коня на този континент. Но за да компенсират тази несъзнателна проява на мъдрост, те ще пренесат също така и заека, врабеца, скореца, плодовата муха, овцата, ядивния кактус и други подобни вредители. Ще оголят хълмовете от дърветата, за да осигурят пасбища за овцете. Долините ще се задушат от кал в резултат на оголването на хълмовете. Пороите, породени от това, ще допринесат малко, но недостатъчно, за регулиране броя на населението. А може би, за да противодействуват на наводненията, яху ще причиняват горски пожари, които ще вилнеят опустошително всяко лято.

— Но ако човешките същества са толкова недостойни — извика Бугенвил, побледнял от възмущение, — тогава не могат ли философски настроените коне на мою Гъливер да ги държат в подчинение?

— На границата на прозрението сте — отвърна бънипът, — едва мога да различа поредица от велики коне. Интересуват ли ви имената им? Виждам един на име Банджо^[2], който ще добие известност като поет. След това — друг на име Карбайн^[3]. По-късно — безименни коне от леката кавалерия, много способни като воители, а освен това и много коне с не съвсем чист косъм. След това се мярка някакъв Фар

Лап^[4], убит от американци, вероятно също военачалник. Всички тези същества ще бъдат почитани почти като божества от по-добрите яху, особено в съботни дни.

Горкият Бугенвил поседя клюмнал и умълчан известно време, а после каза:

— Суеверие, разруха, невежество и войни. Нима не виждате нищо друго в бъдещето на този континент?

— Хайде, хайде — засегна се бънипът. — Един философ не трябва да се поддава на отчаяние. Несъмнено има и по-весели неща, но мога да кажа само, че те се виждат много по-неясно от нещата, които вече описах. А и освен това моето царуване тук ще бъде кратко. Евентуално, повтарям — *евентуално*, когато човек започне да контролира собственото си бъдеще, за мен повече няма да има работа тук и аз ще се оттегля.

— Думите ви не звучат много окуражаващо — каза Бугенвил. — Струва ми се, че нашите колонии в Западна Индия вдъхват много повече надежда, отколкото вие ми давате за вашия континент. Но имам още един въпрос. Френските колонисти ще имат нужда от вино и кафе, за да преживеят. Те могат ли да виреят тук?

— Разбира се, че могат — отвърна бънипът. — Но местните законодатели ще се постараят виното да се продава на недостъпно високи цени, а пък търговците ще провалят отглеждането на кафе тук, за да могат да извличат огромни печалби от вноса му.

— Този континент никога няма да бъде френска колония! — извика Бугенвил. — Ще се опълча против предсказанията ви! Ще излича последните няколко страници от корабния си дневник и ще отплавам незабавно на север. Не можете да ме накарате да открия този континент, ако аз не желая това!

Той издаде кратка заповед и гребците бързо го откараха на кораба.

— Странен разговор — каза си бънипът. — Той въобще не се държа така, както очаквах.

После погледна отново към небето и продължи:

— Венера сигурно е закъсняла много или пък аз започнах всичко прекалено рано? Както и да е, поне ще имам време да си поспя, преди някой да ме обезпокои отново.

И с тези думи той прекоси кораловия остров, гмурна се във водата зад него и заплува към бърлогата си на континента.

Капитан Кук, който пристигна две години по-късно, след като бе наблюдавал преминаването на Венера пред слънцето при Таити, така и не среща никакъв бънип.

[1] *Жил Робер де Вогонди* (1688–1766) — известен френски географ и картограф. — Б.пр. ↑

[2] Псевдоним на известния австралийски поет от школата баладистите Е. Б. Петерсън — Б.пр. ↑

[3] Знаменит австралийски състезателен кон, спечелил купата на Мелбърн през 1890 г. — Б.пр. ↑

[4] Знаменит австралийски състезателен кон, отровен в Америка през 30-те години след победа на надбягвания — Б.пр. ↑

ЕЛИЗАБЕТ ХАРОУЪР

ЦЕНАТА НА НЕЩАТА

Дан Фриймън затвори бяло боядисаната врата на гаража и тръгна по павирания път към къщата, която също беше боядисана в лъскаво бяло. Чудесен дом. Гостите винаги я описваха с тези думи и Дан винаги изглеждаше напрегнат и любопитен, когато го правеха, сякаш подозираше, че се подиграват. Но къщата наистина му правеше силно впечатление, макар да не я обичаше.

Когато семейство Фриймън купиха дворното място, те се оправдаваха пред приятелите си, че това не е за кесията им, но. Другите просто ги изслушваха неприветливо и не отговаряха. След това дойде тежкия и изнурителен труд, тревогите, страхът, досадата, свиването на кесията, жертвуването на по-големи или по-малки материали и, както изглеждаше, духовни удобства, вечната употреба на отрицание, обичайната дребнавост, дразгите. А къщата и досега не бе изплатена, все още не бе. Но и двамата — и той, и Мери — внимаваха да не допуснат, по думите на Мери, децата им да понасят лишения.

Напоследък Дан започна да си мисли, че може би, ако Бил и Лора бяха понесли поне мъничко лишения, това нямаше да им навреди. Може би щяха поне понякога да се заемат с книгите си и да помислят за спечелване на стипендии за университета. Но не! Те въобще не се съмняваха, че желанията им ще бъдат удовлетворени на момента. Хубостници! Както бяха занемарили работата си, щеше да бъде истинско чудо, ако някой от тях успееше да се дипломира.

— Здравей! Закъсня. Яденето е готово — извика Мери, когато задната врата се затвори.

Той надникна в кухнята, погледна я сериозно, подуши с нос и попита:

— Какво има за ядене?

— Студена супа. Твоята любима пържола. Салата с...

Той завъртя очи.

— Ето вестника. Само пет минути да се съблека и измия и идвам при теб.

Мери готвеше чудесно. Семейство Фрийман винаги се хранеха добре, но откакто Дан се завърна у дома след шестмесечната си командировка по другите щати, тя просто надмина себе си.

— Експериментирах, докато те нямаше — обясни тя и всяка вечер приготвяше вечери, които биха спечелили за дома им няколко звездички по системата на туристическия пътеводител „Гид Мишелин“.

— Експериментирала си! — засмя се неестествено, почти виновно Дан, когато тя за първи път се изрази така, защото в същото време един друг глас в главата му отговаряше хитро: „И аз също! И аз също!“

Като си мислеше за онова, което изпитваше, или по-скоро като си спомнеше името Клия, той се възмущаваше от веселяка в себе си, за когото това име беше просто нещо, пазено в тайна от Мери. Казваше си „срамувам се“, макар да не чувствуваше срам от това, че се гордее с мрачното и великолепно допълнение към миналото си, свързано с това име. Клия, мислеше си той, като че ли тя бе някакъв ценен колекционерски експонат, придобит не без личен риск, заради който бе съвсем естествено да очаква признание. Звукът на гузния му смях и чувството, че ще се пръсне от суетна гордост, караха Дан да въздиша мислено: „Съжалявам! Съжалявам!“

Първите седмици след завръщането си в Мелбърн той възпираше всички спомени за онези месеци в Сидней, тъй като не можеше да гарантира за поведението на разума си. Ако в този си вид споменът за нея я принизяваше, то споменът за истинските им чувства би бил най-малкото неблагоприятен. Той бе останал с това впечатление след един период на внимателно дистанциране от проблема.

Но напоследък, напоследък. Той съзнаваше, че напоследък, щом останеше сам, седеше часове наред и си представяше как ръката му се протяга, за да хване нейната. И всеки път, когато си представяше тази сцена, трябваше отново да преценява смисъла ѝ, без думи, само чрез безкрайно дълги паузи мълчание. Или пък си я представяше как се отдалечава от него, така както я бе видял да прави веднъж. Един съвсем незначителен случай. Тя просто вървеше на няколко крачки пред него. Представяше си също как тя повдига ръце. В продължение

на часове, на седмици, наблюдаваше как се отдалечава. След това дни, нощи и седмици гледаше движението на ръцете ѝ.

Не можеше да види лицето ѝ.

Напрягайки ума си с цялата енергия и съсредоточеност, на която бе способен, той започна да възстановява мислено нейното лице, като методично подбираше чертите ѝ и упорито се мъчеше да ги събере в едно. В резултат се получаваха статични портрети на някаква неопределена личност, бледи и далечни като изображенията на ангели и мъченици в катедралите. Тези лица го смущаваха по някакъв странен и болезнен начин и бяха лишени от смисъл, както са точките върху екрана на радар за неподготвен наблюдател.

В изисканата си трапезария двамата с Мери седяха на дългата маса и потапяха лъжиците в охладената супа.

— Къде са децата?

— Бил играе скоуш с Филип, а Лора отиде у Рейчъл. Ще ходят заедно на някакъв рожден ден.

— Сега? Толкова късно вечерта?

— Трябва да прослушат някакви плочи.

— А заниманията им? Мислех, че се съгласиха да учат по три часа всяка вечер до края на срока?

— Не можеш да ги накараш да си стоят в къщи, когато са ги поканили на рожден ден. Всички други отиват.

— Но другите не искат да станат физици! Или пък си имат богати бащи и не им трябва да печелят конкурс, за да получат стипендии. А пък нашите ще свършат в някоя фабрика, ако не внимават.

Мери го погледна:

— Ти наистина си в лошо настроение! Да нямаш неприятности в службата?

— Те са просто безотговорни. Ако само знаеха какво значи икономическа депресия или война.

— Не си разваляй вечерята. Харесва ли ти супата? Едва в последния момент разбрах, че нямам никакъв магданоз и трябваше да използвам джоджен. Как ти се струва? Да не би да е ужасно?

Откакто се бяха оженили, все една и съща прическа носеше. Избираше си рокли, които щяха да ѝ отиват, ако бе слабичко двайсетгодишно момиче. На лицето ѝ нямаше никакъв грим освен

малко червило по ръба на устните. Нещо в пълното ѝ безразличие достигаше до престъпление.

Колко лесно бе свалила от себе си маската на момиче с различни интереси и приятни маниери. И какво презрение бе изпитвала и проявявала към него, че се бе оставил да го измамят така леко, след като се почувствува сигурна за дома и децата си. Тя се бе променила пред очите му, като му се надсмиваше.

Така или иначе, той отстъпи, когато тя поиска тази къща, която бе претенциозна, а и в същност прекалено скъпа за тях. Но дори и той се надяваше къщата да му стане нещо като хоби или крепост. Човек трябва да има нещо такова.

— Какво гледаш, Дан? Да не би джоджена? Ужасно ли е?

Тя наистина бе загрижена. Той гребна още една лъжица супа. Мери го гледаше. Почувствува, че трябва да ѝ каже нещо.

— Мери... — За какво в същност говореха? — Страшно хубава е — изтърси изведнъж той.

— Страшно хубава! — присмя му се тя. — Говориш също като Бил.

Той я попита, без да вдига поглед:

— Как мина денят ти?

Мери започна да му обяснява, докато крем-супата се плъзгаше надолу по гърлото му и като че ли го изстудяваше до мозъка на костите. Той потръпна, а беше топла лятна нощ. В градината свиреха щурци.

— А пък Бил иска отново да се заеме с голфа. Помоли ме да разбера дали ще се съгласиш да си купи комплект за голф. И като стана дума за това, Лора намеква, че би искала да си купи плочите за курса по френски. Казва, че ще ѝ помогне за произношението.

— Мери! — започна ядосано той, после спря, забравил какво искаше да каже. — За бога! — добави Дан по инерция, за да спечели време. А след това както винаги го налегна бремето на фактите, които знаеше, чувствата.

— Какво се опитваш да направиш? Ти просто ги насърчаваш да искат невъзможни неща. Защо? За да ме изкараш жесток, когато откажа? Знаеш в какво положение се намираме, не мога да те разбера. — Лицето на Мери бе доста безизразно, но същевременно и тържествуващо. Той продължи, като заекваше леко: — Искam те да

имат всичко. Не ми се свиди нищо. Но тези прищевки — това вече не може. Ако Лора си седне в къщи и поработи над френския... А пък Бил се разпилява с толкова много неща, че вече не може да води смислен разговор за нищо. Ако не се замислят и двамата, ще трябва да станат автобусни кондуктори.

Мери го погледна изпитателно:

— Ти да не си пил, Дан?

— Само две бири.

— Така си и мислех!... Наистина, ако ще трябва да те слушам как се оплакваш колко скъпо ти струва тяхното образование през следващите шест години, не мисля, че си струва трудът да следват. Сигурна съм, че и те мислят така.

Той не каза нищо.

— Ние не сме съвсем без нищо. Имаме къщата и колата. А и градината в празнични дни. Е, вярно, че не сме млади. — Мери махна с ръка. — Но ако мислиш така, накарай ги да ти върнат парите, когато завършат. Те няма да искат да се чувствуват задължени към теб.

Той я погледна втренчено, вдигна ъгловатото си въздържано лице и продължи да я гледа със сините си очи, без да каже нищо. Мери изсумтя, после взе своята и неговата чиния и отиде в кухнята.

— Клия. — Това бе стон. Очите му се насълзиха. Това бе нощта, когато бе решил да избяга с нея. Тях не можеха да ги разделят. Как би могъл да го обясни? Това бе противоестественно, то просто бе невъзможно. Ще продаде всичко и ще остави парите, освен една малка сума, на Мери и на децата. След това те с Клия ще заминат... надалече. Големи пътнически кораби, след които оставаха малки вълнички и се носеше музика, отплуваха всеки ден от Сидней за всички големи пристанища на света. Сега, когато бе намерил Клия, щеше да намери и онези обстоятелства, които винаги бе очаквал, както и изпитанията, произтичащи от тях и изискващи от него нещо повече от усърдие и примирение. Те ще живеят... някъде и ще бъдат... щастливи.

Точно в този момент здравият разум му телеграфираше: всичко това е крайно очарователно, но има един малък проблем, за който не трябва да забравяме.

С какво ще живеят? Той бе чудесен служител, чието единствено достойнство бе способността му да помни хилядите подробности, свързани с телевизионните филми, закупувани от тяхната корпорация.

Извън службата той нямаше нито специални познания, нито умения, чрез които можеше да печели пари. Можеше ли да започне да овладява нова професия на четиридесет и пет годишна възраст? А и с какво щяха да живеят междувременно?

— Ето. Поне с пържолата всичко е в ред. — Мери го погледна очаквателно, а той се загледа за малко в чинията пред себе си.

— Опечена е точно колкото трябва.

— Препечена?

— Не.

Помисли си да ѝ каже право в доволното лице: „Мислех да те напусна, Мери.“ О, да, наистина си го мислеше.

— Какво?... Да, всичко е наред.

Бедата бе само, че за нещастие започваше да му прилошава.

— Дан, откакто се върна, все забравям да ти кажа. Пък и с тази допълнителна работа ти почти не се прибиращ у дома...

— Да? — Ето го доказателството, че е бил прав да се върне, че те с Мери наистина имаха общ живот. Колко често бе казвал на Клия през последните дни: „Човек не може да се раздели така лесно със спомени, натрупани за двадесет години.“ (Не че тя го бе молила за това или го бе очаквала от него.)

— Става дума за покрива, за керемидите. При азалиите стана свличане на почвата. Мислех, че си видял изпочупените храсти.

— О-о!

— Смяташ ли, че трябва да повикам някой да прегледа целия покрив?

— Да, май че трябва.

— Много е важно да го оправим, преди да е започнало да капе.

— Добре. Позвъни на Харви. Кажи му да ни съобщи колко ще ни струва.

— Дан? Къде отиваш? Не си се докоснал до храната си!

— Съжалявам. Имам нужда от малко въздух. Не, не, ти остани! Довърши си вечерята.

— Лошо ли ти е?

Тя се надигна от стола си, но той я възпря и я накара да седне отново на мястото си до масата с красноречив жест. Тя сви рамене, изсумтя отегчено и пренебрежително и продължи да се храни.

Сидней. В края на първата седмица той вече чакаше с нетърпение кога ще се върне у дома, за да му готви Мери. Отделът не бе много щедър с командировъчните на служители от неговия ранг, а и към обичайните сметки, които пристигаха от Мелбърн с всяка поща, се прибавяше и високата цена, която трябваше да плаща за доста скромната хотелска стая близо до службата си. В хотела сервираха само „континентална закуска“ — хляб, масло, конфитюр и сирене — и никакви други яденета. По обед те с Алан Паркър отскачаха за по една бира и един сандвич, които не струваха почти нищо, а към шест часа умираше от глад. Някак си потайно, той започна да си угажда с хубава, добре приготвена вечеря по ресторанти в различни части на града. В Мелбърн посещаваше такива заведения само веднъж годишно — за рожден ден или годишнина. Чувствуваше се доста гузен, докато ядеше, така да се каже, новата рокля на Мери или почивката на децата, а и започна да пълнее. Но... всичко бе безнадеждно. Човек трябва да хапне нещо по-хубаво. Само че се измъчваше заради парите. Щом си помислеше за тях, изпитваше болезнена потиснатост. Това го караше да си спомни за мястото, където се живееше по-евтино и с по-малко притеснения — дома.

Като представител на своя отдел, една петъчна вечер го поканиха на официален коктейл. Когато влизаше в сградата, заедно с него влезе и една жена. И двамата се отправиха към редицата автоматични асансьори, влязоха в един от тях, тръгнаха нагоре и изведнъж заседнаха между четвъртия и петия етаж, където останаха затворени повече от половин час. Клия.

Първата мисъл на Дан бе, че тя изглежда малко екстравагантна. Всичко в нея бе малко по-крещящо, отколкото трябваше: роклята с цвят електрик, изрусената коса, гримът ѝ, в малко по-различен смисъл привлеченият нисък глас. (Мнението на Мери със сигурност щеше да бъде такова.)

После, когато звънна аларменият сигнал и техниците заедно с обслужващия персонал започнаха да си подвикват, те двамата започнаха да разменят по някоя дума и Дан я погледна в очите с характерния си вежлив, доста сдържан и малко покровителствен маниер.

Изненада се. Под златистите сенки на клепачите ѝ нейните сини очи го погледнаха и наистина го видяха с онова изражение, което само

преди двадесет или петнадесет години самият той виждаше всеки ден, щом се изправеше пред огледалото. Толкова познат му бе този поглед. Тя не беше млада. Това не бе поглед на млад човек. Това бе смущаващо прям поглед. Това беше погледът, по който някога той разпознаваше приятелите си.

Обаче на самия коктейл, когато най-после ги измъкнаха от асансьора, Клия се бе отнесла към него с учудваща резервираност, като към съвсем непознат човек. Тя упорито се придържаше към една групичка, която имаше най-малка вероятност да се хареса на човек, за какъвто я вземаше Дан — хора с лениви кавалерски усмивки, които подкрепяха трезвите си мисли с определени жестове и фрази. Тя се смееше дрезгаво, показваше хубавите си зъби, стоеше до тях и беше една от тях. Но щом Дан се приближи, всичко това изглеждаше илюзорно. Тя бе просто мълчалива, скептична, наблюдателна — само зрител.

Е, добре! Той престана да мисли за нея. Не очакваше нищо. Това бе моментен интерес, а и в края на краищата не за първи път обстоятелствата го разделяха с някого, за когото той винаги щеше да си спомня.

Но един ден той я срещна случайно на улицата. (Макар че Сидней има население два милиона души, хората, които живеят там, не могат да прекъснат напълно връзките си, колкото и да им се иска това.) Спомняше си, че си казаха нещо за коктейла, после за асансьора, след това се сбогуваха и разделиха. Едва когато измина осем-девет крачки. Дан осъзна, че се отдалечава от нея заднишком.

Следващата събота вечер те отново се срещнаха на служебен коктейл и оттам нататък вече нямаше отдалечаване заднишком чак до това неизбежно, невъзвратно завръщане у дома.

Клия си имаше апартамент — кухня, баня, спалня-всекидневна — в една модернизирана сграда край пристанището и дребна служба в една филмова къща, където печелеше достатъчно, за да може да плаща за наема, храната и облеклото си. Някога бе учила в Художествената академия, но след това бе напуснала и се бе хванала на работа.

— Била си твърде възискателна към себе си каза й Дан. — Изискванията ти са били прекалено високи.

Тя се усмихна.

В свободното си време продължавала да рисува, обясни тя на Дан, а той, като съдеше по впечатлението за пламенност и енергичност, което тя бе създала у него, мислеше, че може да си представи как е изглеждала. Значи, бе рисувала. Затова бе останала нормална и разумна. Затова хора, които не знаеха нищо за нея, обичаха да са край нея. Но много отдавна тя бе изоставила това завинаги. Тоест изоставила бе рисуването, но не и начина на виждане, начина на мислене, а и в края на краищата — собственото си аз.

Дан настоя тя да му покаже няколкото рисунки, които не бе унищожила. Разгледа ги внимателно и сериозно и почувствува, че този занемарен талант на Клия е нещо, към което трябва да се отнася с уважение. Освен това (и с по-малко уважение, както сам разбираше) виждаше в него нещо като украшение на личността ѝ и се чувствуваше поласкан. От разговорите за изкуството, които той неизменно започваше, Дан откриваше, че се връща към онази вечна тема — първата им среща.

— Защо тогава, на коктейла, ти бе толкова... студена?

— Имах сериозни причини. И ти ги знаеш. Как мислиш — колко пъти бих могла да преживея такова нещо?

Бяха в стаята на Клия и седяха на стар син диван до огъня. Дан извърна глава, без да каже нищо, а тя продължи:

— Не е много приятно. Човек се уморява. Също като литнала птица, под която няма земя. Не е много приятно. Чувствуваш се хем хваната в капан, хем подгонена. Дори във времето откриваш нещо застрашително. (Не, нямам пред вид сега. Но имаше и такива периоди.) А и в края на краищата много по-лесно е да си останеш сред нещата, които притежаваш. Съпругите не би трябвало да се тревожат прекалено много. Нито пък другите жени. Когато се стигне до изповядването на угризенията за отдавна отминали неща, те са толкова претръпнали, че вече не ги е грижа. И откриват, че могат да суфлират доста безпристрастно на любимия си, когато той се запъне в приказките за добре познатите неща — стари дрехи и семейни болести, почивки, отпуски, храна и приятели. Накарай ме да млъкна.

Безразлично им беше къде отиваха, но се разхождаха много и ходиха няколко пъти на театър. Посетиха и няколко художествени галерии, а веднъж отидоха и на пикник.

Понякога вечер Клия, по молба на Дан, му четеше на глас. А той си мислеше: „Огънят гори. Аз гледам лицето ѝ и слушам гласа ѝ“ и чувствуваше, че е научил някаква вечна истина, която винаги бе искал да узнае. Една нощ Клия му прочете пасаж от един руски роман, където героят получава писмо от жена си след дългата им и трагична раздяла и изпада в безсъзнание.

Тъй като Клия наистина съществуваше и той бе до нея, Дан се чувствуваше като възкръснал и затова, когато тя спря, той се изсмя с някаква безсмислена радост, като на нещо абсурдно, макар че онова, което тя четеше, бе наистина красиво и той го знаеше.

— Е, добре, скъпа, предполагам, че това е наистина чудесно. Тази руска пламенност. Ако аз някога се довлека до някое канапе и рухна на него, смазан от силата на чувствата, ще си кажа: „Моите поздравления, Фрийман! Ти наистина живееш!“

Клия също се засмя, но каза:

— О, не се смей! Защото, щом можеш да се смееш над такова нещо — правиш го невъзможно.

Единственото, което Клия не можеше да прави, бе да готви. На Дан му трябваха няколко седмици, за да приеме това, тъй като тя не бе безразлична към храната. Ако се хранеха в ресторант, тя се наслаждаваше на добре подбраното меню толкова, колкото и той. Но когато откри, че тя може да приеме със същия ентусиазъм и всякаква друга храна, почувствува се потиснат.

— С какво се храниш, когато ме няма — попита я той малко кисело.

Тя се замисли за момент.

— С кафе.

Той се гордееше с нея. И даже много я харесваше. Но не можеше да не каже:

— Гладен съм.

Тя изглеждаше разсеяна:

— Дан, аз... А, ти си гладен. Ами. Нали ядохме пържоли?

— Да, но нямаше гарнитура — опита се да се пошегува той. — Липсваше изкуство.

— Дан...

— Вземам си думите за изкуството назад.

— Утре аз ще...

— Вземам си думите за изкуството назад.

— Ще се представя по-добре.

След това тя се опита да му готви ястия, които, според нея, бяха по-сложни, и той не я обезкуражаваше.

Именно през нощта, след като се върнаха от пикника, на него му хрумна блестящата идея да я попита защо не се е омъжила.

Тя се разсмя.

— Можела си да се омъжиш за когото си поискаш — настоя той, както се опитваше да види лицето ѝ.

Все още усмихната, тя му каза:

— Кандидатите не се появиха в най-подходящото време или пък бяха прекалено млади за мен, когато и аз бях млада. — Тя го погледна с повдигнати вежди. — А ти на колко години се ожени?

— На двайсет и една.

— Тогава не бих те харесала.

— И щеше да бъдеш права. Но кажи ми за себе си.

Тя се раздвижи неспокойно на дивана и опъна ръце по облегалката. Той чувствуваше, че е жестоко да я разпитва така, но знаеше, че няма да спре.

— Ами... срещнах един човек и не усетих как минаха пет години. След това ми трябваше известно време, докато се съвзема. После се запознах с друг, който беше женен. Имената са без значение.

Той я погледна.

— Добре де, имат значение. Но не и сега. И така, когато най-после се замислиш сериозно за това, вече си преминала тридесетте. Някои от момчетата бяха станали мъже, но вече бяха женени за момичетата, които ги предпочетоха, когато бяха съвсем млади.

— Това упрек към мен ли е? Упрекваш ме, нали? — Той усети реторичната нотка в гласа си. Но знаеше, че в същност пита нея.

Тя като че ли разглеждаше бримките на черния, ръчно плетен пуловер, който той носеше. После скочи бързо, изтича до кухнята, сипа две чаши уиски и му донесе едната.

— Клия, мога само да кажа... ако нещата бяха по-различни... те ще бъдат по-различни... Добре, зная, че това звучи кухо, но наистина мисля така. Какво би искала да направя?

— А ти какво искаш да ти кажа? Ще се върнеш при Мери. Да те разубеждавам ли искаш?

Той разбираше, че няма да бъде нито разумно, нито честно да иска това от нея, но чувствуваше, че щеше да бъде по-естествено, ако бе постъпила така, и ѝ го каза.

Клия гризеше ноктите на лявата си ръка. Той почувствува отново, че е жестоко да разговаря така с нея, но знаеше, че вече не може да спре.

Тя го погледна:

— Ти вече започваш да мислиш за старите си дрехи и за семейните празници, точно както ти казах. А и защо не? Нали в края на краищата именно тези дреболии имат най-голямо значение?

Тя спусна ръката си и вдигна от пода чашата, за да отпие от нея. Погледна го язвително със сините си очи, а той, сякаш се изчерви, без да променя цвета на лицето си, намръщи се и също пи. Защото, естествено, напоследък мислите му наистина се въртяха в тази насока. Той все по-често си спомняше за безкрайно скучната всепоглъщаща домашна обстановка и за своята необходима, но несъществена роля в нея. Всичко негово беше там. Какво можеше да направи?!

Клия знаеше прекалено много, пиеше прекалено много, беше нервна, стигаше до крайности и си гризеше ноктите. От всички хора, които той познаваше, тя най-малко се съобразяваше с условностите. Беше като огледало на душата му. Бе интелигентна, емоционална и духовита. Той я обичаше.

— Много ти благодаря. — Но тя не срещна погледа му.

— Женитбата — каза той, като се върна внезапно към същата тема. — Като си помисля само за нея! А ти си толкова независима. Какво би могла да ти даде тя? Наистина! Не, не се усмихвай.

И все пак тя се усмихна леко, помълча, а след това каза предизвикателно:

— Някой, който да поставя капани за мишки и да унищожава уловените.

Той махна с ръка.

— Ти не обичаш службата. Защо?

— Дан. — Тя запази търпение.

— Защо мразиш службата? — Той почувствува смътно, че я измъчва. — Защо?

— Не виждам слънцето. Губя дневните часове. Изискванията са стриктни, но работата е без значение. Тя ми отнема цялото време и не

виждам нищо красиво.

— И какво точно ще правиш с това време? — попита той с научен интерес. Щеше да ѝ докаже колко по-добре.

С лявата си ръка тя сякаш се мъчеше разсеяно да определи дължината и качеството на косата, паднала над ухото ѝ.

— Ами ще гледам около себе си. Ще съществувам.

Дан си помисли за Мери.

— Някои съпруги са заети по цял ден. — Беше сигурен, че Мери в никакъв случай нямаше да бъде поласкана, ако ѝ се намекнеше, че тя би имала време, за да изучава живота. Той продължи: — В същност, макар да се смята, че науката, културата и изкуството са привилегия на заможните класи, струва ми се, че жените в твоето положение представляват нещо като духовна аристокрация без богатства.

— Така ли смяташ?

Клия вдигна чинията от скута си и отиде до чамовата маса, на която бяха пръснати разни неща, донесени от службата. Вдигна напосоки един молив, изпробва върха му с показалеца си и каза:

— Това се казва наблюдателност!

— Не, не се сърди! — Той се извърна бързо над облегалката на дивана, за да ѝ обясни: — Искам да кажа, че колкото и да си заета от девет до пет часа, ти разполагаш с всички останали часове на денонощието, които да посветиш на грижи за себе си — духовно усъвършенстване, разбирания, развлечения.

Тя му се усмихна:

— Не го яж, ако не ти харесва. Ще направя нещо друго.

— Прощавай — каза той.

Веднъж се скараха — вторник вечерта, когато той ѝ предаде поканата на Алан и Джойс Паркър да се поразходят с кола следващата неделя.

Алан Паркър беше висок добродушен човек на около петдесет години, който бе отдаден изцяло на работата си като служител в отдела за телевизионни филми на библиотеката. Жена му, която Дан и Клия бяха виждали на официални коктейли и банкети, бе дружелюбна и приказлива. Паркърви знаеха, че Дан е женен и знаеха, че (както те се изразяваха) между Дан и Клия има нещо. Но Дан им харесваше, защото не бе отблъскващо амбициозен, макар че беше по-млад, а по-старши в службата от Алан; те също даваха да се разбере, че имат

слабост и към Клия. Дан предполагаше, че цяла седмица след разходката те щяха да бъдат тема за разговори на Джойс, обаче му беше трудно да не харесва някого, пред когото можеше спокойно да споменава името на Клия. Но тя бе категорична:

— О, не! Не мога да отида с тях!

Слисан, той се спря тъкмо когато се готвеше да ритне обратно парче дърво, изскочило от огъня.

— Какво искаш да кажеш? Защо?

— Не, просто не мога да отида — каза твърдо тя и започна да търси мястото, до което бе стигнала в книгата, която държеше.

— Но защо?

Дан оправи огъня, изтупа пепелта от ръцете си и се обърна, за да седне до нея на дивана. Взе книгата от ръцете ѝ, бутна я зад гърба си, а после я накара да вдигне лице към него.

Погледът ѝ го стресна. Каза малко несвързано:

— Умирам точно за тези сенки за очи. — После добави: — Само преди седмица ти казваше, че искаш да излезеш извън града.

— Ще ми бъде скучно, Дан.

— Ще ти е скучно? Но аз ще съм с теб! — закачи я той с шеговитата усмивка. — А и Джойс ще подготви истински френски обяд за пикник.

Усети, че вътрешно тя се усмихва, и му стана неприятно.

— Съжалявам — каза тя.

— И аз съжалявам, ако не ти е приятно, че обичам поне веднъж на ден да се нахраня като хората.

— Скъпи, ако ти се ходи — върви. Няма да се сърдя. Наистина.

Обикновено от понеделник до петък не я виждаше по цял ден. Не би могъл да понесе още изгубени часове, без да я вижда. Съвсем доскоро им оставаха шест месеца, а сега — само десет седмици. Той каза малко неприязнено:

— Ти наистина се превземаш с тези твои нерви и с тая твоя чувствителност, Клия. Щом на тебе ти се струва, че един ден, прекаран в компанията на такива добродушни хора като Паркърови, ще бъде непоносимо скучен, на мене започва да ми се струва, че прекаляваш. Ако продължаваш по този начин, скоро ще откриеш, че въобще не си пригодена да живееш на този свят.

Тя не му отговори, нито даде вид, че реагира на тези думи. Вместо това хвана китката му с дясната си ръка и поглади с палец кожената каишка на часовника му. После каза:

— Ще се чувствавам като затворничка в колата им. Дан. И ще ми бъде скучно. Просто не ги обичам.

Той я погледна втренчено, измъкна ръката си, изсмя се недоверчиво и се изправи.

— Не ги обичаш?

— При дадените обстоятелства — добави тя.

Той наметна палтото си и се запъти към вратата, като все още се смееше саркастично:

— Не ги обичаш! Добре, лека нощ, Клия!

След десет минути се върна отново. И десетте седмици отминаха.

— Дан? Как си? — Мери надникна да го види, после хвърли бърз поглед вляво и вдясно, като извиваше брадичка успоредно на всяко от раменете си. На балкона бе тъмно. — Искаш ли все още да вечеряш? Вечерята ти сигурно е изстинала, но още не съм я вдигнала от масата, така че, ако си гладен. Дан!

Тя се наведе над него.

— Какво?

— За бога! Все още можеш да ми отговориш, когато те попитам нещо! Помислих, че си получил удар или нещо подобно — стоиш тука като паметник.

Тя бе наежена от облекчение и раздразнение.

— Не.

Мери започна с енергичен назидателен тон:

— Мисля, че е най-добре да отидеш при доктор Барнс още утре сутринта. Това е от цялата тази допълнителна работа. А и не се храниш. Понякога ми се струва, че още не си разбрал, че си у дома.

Той каза нещо, което тя не успя да долови.

— Какво? Какво къде е? Вечерята ти е във фурната. — Мери го изчака да каже още нещо. — Помириши градината, Дан. А и трябва да се приготвим, че Джак и Фрида скоро ще дойдат.

— Какво? — Той се размърда предпазливо върху възглавничките на бамбуковия стол. Чувствуваше се като човек с пръснат череп, който за учудване е все още жив и трябва да се научи да се справя с нахлуващата светлина и всичко онова, което тя осветява.

— Казах ти тази сутрин — упрекна го Мери. — Надявам се, че не си забравил.

Той се хвана за парапета на балкона и внимателно се изправи:

— Ще ми бъде скучно.

Мери се приближи, застана пред него и отметна глава, за да го види по-добре в нежната черна нощ.

— Ще ти бъде скучно ли, Дан? — Гласът ѝ звучеше нервно. — Та ти познаваш Джак и Фрида. — Тя докосна умолително ръкава на ризата му.

— Не са ми приятни — оплака се тихо той, но не на нея. И добави: — При създадените обстоятелства.

— О, Дан — преглътна Мери. От очите ѝ бликнаха сълзи. Тя го хвана за ръка и го поведе през вратата и надолу през хола към спалнята им. — Легни си, Дан. Просто си полежи.

Той я чу как отива до телефона. Позвъни на лекаря. После на Фрида и Джак, за да се извини и да ги помоли да не идват. Чу я как изхлипа изплашено, когато повтори думите му като обяснение. Дан пое дълбоко дъх, погледна към тавана и се усмихна.

ДЕЗМЪНД О'ГРЕЙДИ ПРАЗНЕНСТВО НА ОТКРИТО

Виктор Нотън бе измил зъбите си, изпил чаша чай и постоял под душа, като пускаше ту гореща, ту студена вода в продължение на десет минути, преди главата му да се избистри и да може да разбере, че алкохолът не бе единствената причина да се чувства така зле при събуждането си.

Докато обуваше панталона и обличаше ризата си, той се съсредоточи върху причината за киселото си настроение. Включи електрическата самобръсначка и докато се преструваше, че разглежда брадата си, се огледа добре в огледалото. Очите му го гледаха като от снимка, докато му стана ясно, че не може да определи какво е изражението им, а след това спря безучастно погледа си на своята черна коса, пригладена назад след душа и без следи от посивяване; на набразденото си, загоряло лице; на правилния си нос и уста. Лицето му бе тясно и приятелите му го наричаха Индианеца — Червенокожия индианец. Джаки също го наричаше Индианеца и понякога му ставаше смешно от това, но не и тази сутрин — Индианеца, ловеца. Но колкото и да се вглеждаше в лицето си, това нямаше да му помогне, защото то не се различаваше много от вида си през другите сутрини. Докато самобръсначката се плъзгаше по страните му, той се замисли дали и приятелите му виждаха онези безизразни черти, които отразяваше огледалото — та лицето му спокойно можеше да мине и за маска.

След като се избърсна гладко, прииска му се да хапне нещо, защото не можеше да се заеме с онова, което му предстоеше, на гладен стомах. Не му се щеше да буди Джаки, затова нарязва на парчета един банан в чиния, покри го с овесени ядки и като извади млякото от хладилника, заля всичко с него. Глътна първата лъжица от кашата в чинията и се запъти към всекидневната.

От стената срещу вратата го гледаше бизонската глава без очи. Нотън прекоси стаята и отвори прозорците, които гледаха към градината пред къщата. Когато се обърна да погледне остатъците след

снощното гостуване, почувствува слънцето на кръста си. Беше топло за единадесет и половина. Трябваше да се разчисти, преди да е станало горещо. „Ще оправя тази бъркотия по-късно“ каза си той, като си мислеше, че ако гостите снощи се бяха държали по-кротко, нямаше да има нужда да се жертвува тази сутрин.

Щом довърши закуската си, огледа отново мястото на действието от предишната вечер. Бе разговарял с гости в кухнята в продължение на двацет минути, преди да се върне във всекидневната, така че не знаеше колко бе продължило представлението на Джаки. Когато я видя, се закова на място, застинал с чаша бира в ръка в момента, когато чу скептичните думи на Морисън: „Всичко е на мястото си освен зеленото око на малкия жълтеникав бог!“

При вида на Джаки, балансираща върху един от новите столове, Виктор изстина. Защото в лявата си ръка тя държеше кленовата кутия, в която той пазеше очите. Тя поставяше едно от лисичите очи в празната очна кухня на бизонската глава, за удивление и забавление на всички гости, но особено за да достави удоволствие на Морисън. Обзе го налудничавото желание да я повали с удар на пода и той се втурна в стаята, като се развика: „Джаки, какво правиш, дявол да го вземе?“, но още докато започваше, разбра, че вече е много късно.

Гостите се извърнаха при странния му пронизителен глас и някои дори започнаха да му обясняват, но млъкнаха бързо, когато видяха изражението на лицето му. В този момент, толкова различен от бурното веселие на цялата вечер, Джаки, запазила равновесие до едноокия бизон, го бе погледнала със злоба и изненада, а очите на Морисън се местеха от единия към другия, като че ли преценяваше слабостите и достойнствата на някой клиент.

— Откъде ги взе? — бе попитал той, а гласът му бе така дрезгав, като че ли бе викал часове наред. За щастие отново започна предишната глъчка. Взела ги бе от кабинета му, разбира се. Той нямаше намерение да зададе този въпрос, а по-скоро да я попита: „Защо си ги взела?“

Това беше колекция от животински очи, камъчета, топчета и всичко друго, подходящо за поставяне в очните кухни на бизона вместо истинските очи, които Виктор бе извадил още преди няколко години. Тогава бе поставил лисичите очи, но след известно време не можеше да понася и тях и ги бе заместил с овчи очи, после с топчета.

Това бе продължило, докато колекцията му се изчерпи, а след това той започна отново с лисичите очи, без повече да поставя истинските очи на бизона. Това бе нещо, за което никога не говореше с Джаки. В началото тя бе любопитна и готова да се шегува с него, а после започна да се преструва, че това не ѝ прави впечатление. Тя знаеше, че не трябва да предлага да снемат въобще бизонската глава от стената.

Не му убягна яростната наслада, изписана по лицето на Джаки, докато разкриваше тайната му пред Морисън. А и Морисън очевидно изпитваше удоволствие от станалото. Джаки отдавна настояваше да покани Морисън у тях и му казваше, че го очаква светкавично повишение в службата, щом Морисън се запознае с нея. Но като нов помощник-счетоводител в рекламната агенция на Морисън, Виктор нямаше близък контакт с него и се чувствуваше неловко в компанията му.

Ако зависеше от него, той не би го поканил, но бе помислил, че въпреки всичко от идеята на Джаки може да излезе нещо. Джаки проявяваше голям интерес към репутацията на Морисън като ловец, към военните му подвизи, към качествата му като бизнесмен. В нейните очи той изглеждаше също като Виктор, но за разлика от него — преуспял в живота, а Виктор се дразнеше от това, че не можеше да разкаже на жена си по-непривлекателните истории за шефа си, като например онези за съмнителните му сделки и за женкарството му.

Беше решил да не ѝ разказва тези истории по ред причини, някои от които не можеше да изреди дори сам пред себе си, но това бе оставило непокътната картината, в която Морисън се открояваше като възхитителен авантюрист, а той наистина умееше великолепно да играе тази роля, особено пред дамска публика. Още в началото на гостуването си Морисън ги бе поканил — чрез Джаки — на празненството на открито, което щеше да се състои в градината му на следващия ден, но това бе, преди Джаки да се изложи така.

Морисън си тръгна почти веднага след тази сцена, но повтори поканата си пред Джаки, с думите, че ще очаква с нетърпение да се види с нея — и с Виктор, добави той с малко закъснение, като че ли допълнително се бе сетил за това. „Да, Морисън няма да се види с нея — каза си Виктор — и това е съвсем сигурно — тя няма да му гостува.“

Свали пушката от стената и се запъти на пръсти към банята, където държеше патроните. Напълни я и после, пак на пръсти, се прокрадна в спалнята. Джаки се бе свила сред омотаните чаршафи на леглото, а едната ѝ ръка лежеше на възглавницата. Не бе свалила грима си и изкуственият цвят на заспалото ѝ лице я караше да изглежда много по-възрастна от своите тридесет и девет години. Изведнъж тя се размърда и Нотън отстъпи тихо назад от вратата, за да не я събуди. Но тя продължи да спи дълбоко, легнала по гръб и с полуотворена уста.

Той се измъкна по коридора и излезе в градината зад къщата. В далечния ъгъл се бе проснала, заспала под учудващо топлото слънце, жертвата — черно-бялата котка, която бе при тях от три месеца.

Виктор легна по корем, нагласи приклада на рамото си, като правеше всичко съвсем внимателно, за да не позволи да бъде обхванат от мисли и чувства. Насочи пушката към котката, но после я сведе. Не можеше да стреля по нея, докато спеше; извика ѝ два-три пъти безрезултатно, преди да събере няколко камъчета, с които започна да я замерва.

Тя се изправи замаяно и направи няколко стъпки към Виктор. Когато жълтите очи се насочиха право към него, той гръмна.

Изстрелът раздра тишината на утрото и когато започна да заглъхва, се чу писък. Виктор се обърна и видя Джаки на стъпалото на задната врата, притиснала устата си с ръка. Глупаво бе да използва такава пушка за котката — беше я разкъсал на парчета.

Отново чу Джаки — все едно, че бе поела много дълбоко дъх и накрая я бе заболяло. От много години насам за пръв път я виждаше почти разплакана, викът ѝ много приличаше на вопъл. Нещо в нея се бе пречупило; докато се изправяше, Нотън усети изведнъж, че настроението му се повиши.

Той не си бе дал сметка защо се бе събудил с неприятното съзнание, че днес трябва да убие котката — нещо, което отлагаше в продължение на три седмици въпреки настойчивите молби на Джаки. Едва сега почти осъзна, че това е станало наложително поради снощната случка и че го беше свършил непохватно и по принуда, като бе използвал пушка със смешно голям калибър. В края на краищата не се готвеше да убива бизон.

Но докато сипваше чашка „Пимз“^[1] за Джаки, която седеше на верандата, той не се самоупрекуваше: видя, че стрелбата я бе

разтърсила и сега, колкото и да е чудно, тя можеше да го слуша. Като гледаше колко дълбоко е развълнувана Джаки, той разбра, че именно това е попречило да го втресе.

Когато ѝ подаде чашата, Джаки гледаше втренчено към мястото на кръвопролитие и докато той говореше, тя притискаше челото си към стъклото на верандата, но Виктор бе уверен, че възприема думите му.

Стана му ясно, че може да говори за очите. На Джаки винаги ѝ се бе искало да вярва, че той е голям ловец. В началото той я насърчаваше да вярва в тази лъжа, а по-късно се боеше да я отрече, защото тя толкова много се осланяше на образа му като ловец — всичко у нея се градеше именно на това: интересът ѝ към излетите, желанието ѝ да участва в ловни експедиции, търсенето на приятели сред онези, които имаха пари и наистина пътуваха, за да ловуват.

Той ѝ описа последното си отиване на лов по време на войната. Заедно с приятелите си от военния лагер „Катерина“ той бе тръгнал на лов за бизони — един съвсем безопасен спорт, тъй като младите животни бяха толкова кротки и опитомени, че човек можеше да се приближи на около двадесет ярда от тях, преди те да се отдалечат. Избраната от него жертва го бе гледала дълго с доверчиви очи, докато той се спря на двадесет и пет ярда от младото добиче и стреля. Именно тези очи го гледаха като живи, когато препарираната глава бе окачена в хола — или по-скоро, когато холът бе изграден около главата на бизона.

След тази своя изповед той беше сигурен, че най-после е успял да убие бизона, въпреки че Джаки го гледаше така, като че ли не само бе шокирана, но и потресена. Но когато Виктор започна обичайното неделно миене на колата, той бе убеден, че тя го е разбрала и че ще приеме неговата гледна точка.

Обядваха с остатъците от вечерта, а после той я попита, колкото можеше по-небрежно, дали тя иска да се поразходят с колата. Джаки му отговори утвърдително също така небрежно и той разбра, че е спечелил. Обичайната им неделна разходка щеше да ги забави твърде много, за да могат да отидат на градинското празненство у Морисън, а това бе най-сериозното изпитание.

Ако Джаки възприемеше неговата гледна точка, тя щеше да разбере, че това празненство ще трябва да мине без тях. Той можеше

лесно да измисли някакво извинение за пред Морисън утре, а през седмицата щеше отново да започне да си търси работа другаде.

Скоро колата им се включи в дългата редица автомобили, които се измъкваха от Мелбърн, за да се отправят на път, без самите те да знаят накъде. Виктор преливаше от блаженство, все още на границата между стария си живот, който бе отхвърлил, и новия, чиито трудности още не беше изпитал. Почувствува някакъв нов прилив на нежност към Джаки и съжали, че не ѝ е вярвал достатъчно, за да ѝ каже всичко още преди. Пренесе се мислено в новия живот, който щяха да поведат заедно: можеше да запазят колата, която винаги малко ги излагаше на тяхната улица, но нямаше да прави впечатление в Камбъруел или Брайтън. Трябваше да запазят всички неща, купени на изплащане, но не би имало нужда да се обвързват с повече ипотeki само защото приятелите им могат да си позволят да следват най-новата мода, а те не могат.

Те преминаха Фънтрий Гъли и започнаха да се изкачват по възвишенията Данденонг, когато Джаки запротестира: „Само не пак там“ — и той сви към плажа. Замисли се колко много щеше да му допадне един тих живот — щеше да бъде напълно щастлив да се грижи за някоя градинка и да остави на другите безсмислената надпревара.

Джаки започна да му предава разказа на семейство Мъсгроув за европейското им пътешествие. Те се прехласвали колко възхитително било това или онова и от начина, по който ги имитираше Джаки, си личеше завистта ѝ. Нотънови бяха единственото семейство от техния кръг, които не бяха пътували поне веднъж до Европа, а как можеха да си го позволят със заплата като неговата? Беше по-добре Джаки да приеме това като факт и да се опита да си намери приятели, на които да не завижда, че пътуват по света на всеки две-три години.

— Да похарчиш толкова много пари само за да се шляеш като турист шест месеца — каза Виктор.

— Може да пътуваме по най-евтиния начин, без да разберат другите — отвърна Джаки. — Това ще ни даде възможност да намерим за какво да говорим.

Какво ли имаше пред вид тя? Нима очакваше от него да уреди и пътуването на изплащане?

— Не съм забелязал Тед Мъсгроув да е станал по-интересен събеседник от това — възрази й кисело той.

— Но поне не стои като статуя.

— Сигурно ти е много приятно да го слушаш как ломоти за Бомбай или Бангкок.

— Наскоро му предстои да замине на ски в Япония.

Виктор напълно загуби самообладание:

— Морисън е бил навсякъде поне по пет пъти и казва, че знае къде му е най-добре — изтърси той и веднага съжали, че бе споменал Морисън и неговите подвизи.

— Всички знаят, че тук е най-добре, но важното е човек просто да е извършил това проклето пътуване — отвърна Джаки с тон, който обезпокои Виктор.

Той прекрати разговора на тази тема и продължи да кара мълчаливо. Нима и в новия им дом тя щеше да се измъчва просто защото не са осъществили проклетото пътуване до Европа? Той познаваше Джаки и се боеше, че ще бъде така — тя бе свикнала да получава онова, което иска. Но трябваше да започнат да живеят според чергата си, иначе той щеше да побелее от грижи.

След като намери място между колите, насочени към морския бряг, той паркира, отпусна ръцете си на волана и си отдъхна: празненството на открито, което даваше Морисън, вече сигурно бе започнало. Вместо да излязат от колата, те просто останаха да седят на местата си и виждаха, че и от двете им страни възрастни двойки седяха също така мълчаливо в колите си.

От малкото възвишение на Пойнт Ормънд морският бряг се простираше далеч под тях до Порт Мелбърн и навсякъде, докъдето стигаше окото, се виждаха плътно паркирани коли, подредени като богомолци в църква.

Виктор погледна отражението на Джаки в огледалото за обратно виждане. Будното й лице, красиво въпреки дълбоките бръчки, имаше отегченото и сприхаво изражение, което той се страхуваше, че ще открие изписано на него. Дали щеше да поиска да повлекат и бизонската глава със себе си, когато се преместеха? Не, трябваше да бъде твърд, това трябваше да бъде пълно скъсване с миналото и тон щеше да продаде и главата заедно с къщата.

От своето леко извисено място те гледаха надолу към вълните, които се разбиваха кротко, щом достигнеха до плажа. Това беше единственото движение по цялото широко пространство на залива.

Джаки се размърда неспокойно и Виктор забеляза черния цвят на панталоните ѝ. „Прилепнали са твърде плътно по тялото ѝ“ — помисли си той. А и лакът ѝ за нокти беше твърде ярък — време беше да разбере, че вече приближава четиридесетте.

Подобно на всички други в колите, подредени край морския бряг, те наблюдаваха безмълвно как слънцето потъва в чашата, образувана от резервоарите на завода за газ в Порт Мелбърн. Когато то изчезна напълно, настъпи тежко униние — все едно, че бяха станали свидетели на смъртта на герой. Останките от облаци, които бяха уловили последните лъчи на слънцето, се стелеха като размазана кръв на фона на чезнещото небе. Лицата на хората, седнали в колите си, изглеждаха червени от последните отражения на залеза и Виктор почувствува, че му става необичайно горещо. Спусна стъклото на прозореца, за да поеме глътка въздух, като си мислеше, че ако главата му беше побистра, може би щеше да открие някакъв смисъл в гледката пред себе си.

— Какво искаш да правиш с главата? — попита той, свел поглед надолу към вълните.

— Нищо — отвърна Джаки.

— Нищо? — повтори той, за да не издаде облекчението, което изпитваше.

— А ти какво очакваше да направя — да я сваля от стената и да окача изкуствени цветя на мястото ѝ? А какво ще кажа, когато следващия път ни дойдат гости, Индианецо?

Мислите и чувствата му бяха толкова объркани, че не успя да ѝ каже, че вече бяха приключили с каненето на гости.

— Но тази сутрин.

— Тя бе само една проклета котка — каза твърдо Джаки, като вложи цялото си презрение в последната дума.

— А след това, когато ти разказах за това, как убих бизона и за очите. — Той съзнателно се отпусна, за да запази равния си тон. Но тя се смееше и както винаги това му напомняше за човек, който стремглаво се изкачва по вита стълба.

— И какво от това? — каза тя. — Това е било преди шестнадесет години.

Тя протегна ръка импулсивно, за да сграбчи неговата. Той я бе почувствувал като жестока, далечна и настроена враждебно към него, след като бе смутила блаженството му с приказките си за презокеанското пътуване, но сега усети убедителността на женствеността ѝ.

— О, Вик — каза приласкаващо тя, — ти си невероятен. Преувеличаваш всичко. Но все пак трябва да продължиш да живееш.

Сега тя бе близка и напрежението му спадна.

— Защо седим тук, Индианецо? Чие погребение е това?

Моето, прииска му се да отговори. „Някои се нараняват по-лесно от други — помисли си той, — а някои помнят по-дълго.“ Светлината бързо се отцеждаше от небето и заливът започваше да се губи в тъмнината. Мракът ги изолираше в колата им и само брегът все още се виждаше.

Можеше да включи колата на скорост, да натисне газта и щяха да полетят надолу в залива. Това щеше да бъде бърз и ефектен край и тя щеше да моли за милост, когато разбере какво става.

Той трябваше да поеме инициативата:

— Може би все още ще успеем да отидем на празненството у Морисън — започна той, като съзнаваше, че най-после бе казал онова, което трябва.

— Да, веселбата сигурно тъкмо започва.

Бе очаквал този отговор и все пак му се искаше да не се бе съгласила с такава готовност. Включи на задна и измъкна колата, спирайки за миг, за да фиксира мислено белотата на кротките вълни, преди да включи на първа и да натисне газта. Белотата го наведе на една мисъл — жалко, че не се занимаваше с творческата страна на рекламата. Тогава би могъл да напредне наистина светкавично. Стигаше само една дума, за да предаде тази белота, да ѝ вдъхне живот, и ето че се получава име на запазена марка, с която можеше да се продава сапун. Той бе намерил думата, тя бе достатъчно кратка, за да се събере върху опаковката — „Прибой“, да, точно това бе думата „Прибой“.

— Надявам се, че няма да направиш сцена като снощната, нали, Вик?

Нямаше нужда да отговаря. Разбира се, че нямаше да прави сцени, най-малко в дома на Морисън.

[1] Фирмено название за алкохолно питие от джин и друга специална смес — Б.пр. [↑](#)

ДЖЕЙМС ХЕНДЕРСЪН

СТРАХ

Мръсната пот избиваше по лицето и капеше от носа му. Тя изпъкваше като малки черни зърна върху превития гол гръб и по ребрата. Краката му шляпаха в ботушите, където въглищният прах се смесваше с потта.

Силните ръце и коляното забиваха лопатата дълбоко в купчината, а когато хвърляше въглищата във вагонетката, бицепсите му се издуваха.

От другата страна другарят му работеше наравно с него, лопата за лопата, а двете лампи се люлееха последователно нагоре-надолу, нагоре-надолу, като частите на машина.

Когато главите се изправяха една след друга заедно с повдигането на лопатите, тънкият лъч светлина от лампата се стрелваше през мъглата от прах, увиснала над вагонетката, разсейваше се и се губеше.

Извън тесните снопове светлина бе непрогледен мрак.

Светлината потъваше, лопатата остъргваше земята, светлината се вдигаше и въглищата падаха във вагонетката.

Ритмичните удари свързваха двамата другари.

Шумът от лопатата и от падането на въглищата бе притиснат от дълбоката тъмнина. Тя стоеше близо до тях, подобна на жилави дипли черно кадифе. Мракът се оттегляше при всяко немошно настъпление на лампата, но отново заливаше всичко, за да обвие веднага раната, прорязана от копието на светлината.

Беше хиляди пъти по-тъмно от най-тъмната нощ; не просто отсъствие на светлина, а някакво просмукващо се вещество, което проникваше навсякъде и покриваше всичко. Нещо осезаемо.

И Ерик се страхуваше. Страхуваше се за първи път през дванадесетте месеца, откакто работеше „на въглищата“ като наемен миньор.

Потта, която бликаше от всяка пора, не бе резултат единствено от тежестта на лопатата и недостатъчния прилив на въздух, а бе — в много по-голяма степен — израз на страха, който разяждаше мозъка му и се свиваше на топка в стомаха му от един дълъг месец насам.

Ерик и Джордж бяха точици светлина върху тъмната сцена; актьори без публика.

Хиляда стъпки над тях пламтящото слънце изсушаваше листата на залинелите чемшири, а дребните маслиненокафяви птички се разхлаждаха в калта около коритото за поене на коне. Вагонетката се напълни и Джордж се изправи.

— Стига й толкова. — И той наостри уши, заслушан в тавана на галерията. Ерик бавно се изправи, като слушаше непрекъснато, слушаше не само с уши, но и с цялото си тяло. Слушаше с върховете на пръстите си.

Някакъв нисък звук, сякаш тиха въздишка на протест, прерасна в стон и се засили, засили, засили, докато се превърна в гръм — стенание на агонизиращо чудовище.

Възелът в стомаха на Ерик се стегна още повече, а гърлото му се сви и той инстинктивно се наведе. Искаше да побегне, да побегне с вик на ужас, да отиде на мили далеч оттук, да достигне светлината на деня. При чудното, красиво слънце.

Ужасното стенание и саванът от тъмнина го притискаха, смазваха го и затрудняваха дишането му.

Но смелостта, породена от малодушието, го принуждаваше да мълчи и възпираше краката му, както беше правила от четири страшни седмици насам.

Джордж напрегнато гледаше тавана.

— Докато ни говори, знаем какво прави — каза той със силен шепот. — Засега поне няма опасност. Но когато млъкне, нищо не се знае. Нищо не се знае. — Изведнъж спокойствието му го напусна. — По дяволите това оглозгване на стълбовете. Пълна идиотщина! Да подкопаваш опората, която те пази!

Когато стенанието заглъхна и остана само някакво глухо стържене, нов ужас сграбчи по-младия мъж.

Той не искаше таванът да престава „да говори“, да говори на Джордж, който можеше да го разбира.

На него таванът не говореше, само го ужасяваше. И все пак тишината го ужасяваше още повече.

Той наведе гръб и подкара пълната вагонетка по релсите към тъмнината.

В мрака сега светеха две петна и едното от тях бързо се отдалечаваше от стенанието, което се превръщаше в тишина. Осезаема крещяща тишина! Близкият грохот на вагонетката поглъщаше всеки друг звук и той не можеше да разбере дали таванът все още говори, или не.

Ерик искаше да спре, да спре и да слуша. Но навън бяха безопасността, конярят и механикът, с когото можеше да разговаря, и приветливата светлина на лебедката в далечината.

Джордж не се страхуваше, той разбираше какво казва таванът. Таваните му бяха говорили много пъти досега, но това, което казваха, никога не му харесваше. И Джордж беше внимателен тези дни, много, много внимателен. Той виждаше всичко. Забелязваше огънатите подпори тази сутрин, които предишната вечер бяха прави; пречупените подпори тази сутрин, които предишната вечер бяха огънати.

Докато отделяше методично пластовете от опорния стълб, той виждаше как под тежестта на хилядите, стотиците хиляди тонове, които напиреха върху все по-изтъняващата колона, избликваха малки поточета от въглища.

И той слушаше. Слушаше, докато загребваше с лопатата; слушаше, докато се движеше наоколо; слушаше, слушаше.

Слушаше по един спокоен и внимателен начин, който почти влудяваше Ерик.

И все пак младежът знаеше, че ушите и очите на Джордж се и *негови* уши и очи, и той му се доверяваше и черпеше спокойствие от потната му близост.

Ужасяващо спокойствие, но все пак спокойствие.

Той искаше да остане навън и да говори, да не чува зловещото стенание и стържене, да бъде далеч от звука на тази зловеща тишина.

Но съвсем скоро Ерик отново бе вътре и светлинките пак се люлееха нагоре-надолу, нагоре-надолу в единен ритъм. А двамата другари слушаха и работеха.

Една трета светлинка се присъедини към тях и за известно време деловият глас на помощник-началника обгори краищата на кървящите

му нерви.

Отговорникът по безопасността се отправи със спокойна решителност дълбоко навътре в опасната зона и светлинката му изчезна зад един завой.

Ерик искаше да извика, да го задържи, да се втурне след него и да го извлече обратно.

Но Джордж работеше тихо и Ерик се придържаше към неговото темпо. А потта се събираше и избликуваше навън.

Някъде в далечината на шахтата се чу изстрел; глухите му бавно замиращи вибрации, които в друго време биха останали незабелязани, сега говореха със злокобния глас на разрушението.

Той едва успяваше да си поеме дъх, защото диафрагмата бе притиснала сърцето му.

Завръщането на помощник-началника го стресна:

— Няма нито една здрава подпора. Не знам защо все още няма срутване! Време му е, да се облекчи натискът.

Да, точно така. Срутване, за да се облекчи натискът. Точно това беше нужно. Срутване.

Но Ерик не искаше срутване. Мисълта го изпълваше с ужас. Нито малко срутване, нито пък голямо. Стенанията, скърцането, пшкането — това не бе гласът на детска кофичка, пълна с камъчета, а агонизиращият вик на милионите тонове, обезпокоени в съня им, обезпокоени в недрата, където бяха почивали безбройни години.

А той и Джордж, и други миньори с мазолести ръце се потяха в тъмнината точно отдолу и изгриваха, изгриваха, изгриваха опорните стълбове като бели мравки, а чудовището изразяваше своя протест. Говорейки на Джордж, но не и на него. Засега той не разбираше този език.

За наемния миньор мярката за време е броят на напълнените вагонетки, но за Ерик времето се движеше от сутринта към следобед като товар от мръсотия, пот и страх. Особено страх.

Когато избута своята шестнадесета вагонетка през натежалата от прах платнена вентилационна преграда и тя се разтвори, а после отново се спусна зад гърба му, Ерик веднага почувствува успокоение, сякаш преградата бе затворила опасността зад себе си.

Тук беше безопасността, имаше достатъчно опора за тавана и се чуваше дружелюбното проскърцване на движещото се транспортно

въже.

Когато се обърна да погледне назад, земята под краката му като че ли потрепера и се надигна. Отвътре изригнаха търкалящи се облаци прах, преградата изчезна и едно ревящо, разкъсващо кресчендо от разрушителен шум изтрополи след праха, задмина го и се втурна напред.

На негово място дойде тишината, която помете всичко. Ерик стоеше, обвит в прах, без да чува и без да чувства, без да мисли — сякаш се страхуваше да наруши спокойствието.

Далече вътре един стотонен отломък падна с глух тътен, но разстоянието и завесата от прах задушиха звука.

Ерик отново изпита страх. Нов, по-ужасен страх.

Страх, много по-силен от агонията, която бе изживял през последните седмици. Този страх го прониза като удар с нажежен до червено нож. Джордж!

Страхът за самия него го бе тласнал към желанието да избяга от опасността, да избяга от зловещия шум и страхотната тишина, да избяга при светлината. Но сега страхът му бе по различен — той се надигаше и заличаваше всичко останало. Страх не за самия себе си.

Този страх го изпрати олюляващ се, препъващ се в задушливия прах към челюстите на чудовището, притихнало злокобно.

Джордж!

— Джордж!

— Всичко е наред, Ерик. Чух го, преди да започне.

Спокойният глас откъм праха бе последван от призрачна светлинка и звука на познати стъпки.

Ерик отстъпи встрани, за да направи път на Джордж, и преизпълнен от спокойна радост, тръгна навън след другаря си.

Издание:

Австралийски разкази

Първо и второ издание

Съставител: Георги Папанчев

Редактор: Невяна Николова, Марта Симидчиева

Художник: Димитър Тошев

Коректор: Наталия Кацарова

ДИ „Народна култура“, 1984

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.